

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**Türkiye’de Belediyelerin Göç Yönetimi: Esenyurt,
Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Örneği**

Yüksek Lisans Tezi

Zehra Namlı

Temmuz 2023

İSTANBUL MEDENİYET ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**Türkiye’de Belediyelerin Göç Yönetimi: Esenyurt,
Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Örneği**

Yüksek Lisans Tezi

Zehra Namlı

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kömürcüoğlu

Temmuz 2023

TEZ JÜRİSİ ONAY FORMU

Zehra Namlı tarafından hazırlanan "Ulusal Politikayla Uyum Bağlamında Belediyelerin Göç Politikaları: Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Örneği" başlıklı bu Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İMZA

Tez Danışmanı:

Unvanı Adı Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kömürcüoğlu

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Üyeler:

Unvanı Adı Soyadı: Prof. Dr. Tarkan Oktay

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Unvanı Adı Soyadı: Doç. Dr. Burak Hamza Eryiğit

Kurumu: Marmara Üniversitesi

Unvanı Adı Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kömürcüoğlu

Kurumu: İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 02.08.2023

BEYANLAR

Yazım ve Kaynak Gösterme Kılavuzu Beyanı

Danışmanlığımda yazılan bu tezin APA yazım ve kaynak gösterme kılavuzunda belirtilen kurallara uygun olarak yapılandırıldığı ve bu kılavuzun metin içi kaynak gösterme standartlarının bu tezde tutarlı olarak uygulandığı tarafımdan incelenerek teyit edilmiştir.

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kömürcüoğlu

Etik İlkeler Sadakat Beyanı

Hazırladığım bu tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi beyan ederim.

İmza

Zehra Namlı

ÖZET

Türkiye’de Belediyelerin Göç Yönetimi: Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Örneği

Namlı, Zehra

Yüksek Lisans Tezi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Kömürcüoğlu

Temmuz 2023

Göç yönetiminde yerel yönetimler önemli bir aktördür. Ulusal düzeyde uygulanan göç politikalarının etkinliği için yerel yönetimlerin bu politikalara uyumlu politikalarının olması beklenmektedir. İstanbul Türkiye’nin en fazla göçmen barındıran şehridir. İstanbul’da bulunan ilçe belediyeleri geçici koruma altındaki bireylere ev sahipliği yapmaktadır. İlçe belediyeleri, yasal olarak yetkili olmadıkları halde geçici koruma altındaki bireylere hizmet sunmakta, toplumsal kabul ve uyumlarını sağlamak için faaliyetler geliştirmektedir. Bu kapsamda çalışmada, İstanbul’da yoğun geçici koruma altında Suriyeli nüfusu bulunan ilçe belediyelerinin göçü nasıl yönettiği ve geliştirdikleri göç politikalarının ulusal politikayı hangi düzeyde desteklediğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu incelemede nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği ve yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Doküman inceleme tekniğiyle belediyelerin 2020-2024 stratejik planları ve 2017-2022 yılları arasında yayınladıkları faaliyet raporları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu bölümde örnek olay olarak seçilen Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinde geliştirilen politika ve yürütülen faaliyetlerle ne gibi değişiklikler olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın saha aşamasında, 26 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmış, bu sorular Esenyurt Belediyesi’nden iki, Zeytinburnu Belediyesi’nden dört ve Sultanbeyli Belediyesi’nden beş olmak üzere toplamda on bir katılımcıya yöneltilmiştir. Araştırma sonucunda, belediyelerin göçle ilgili birimler oluşturarak göçle gelen bireylere yönelik hizmetler sunduğu, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyesi’nin siyasi parti faktör de dikkate alınarak ulusal göç politikasını önemli derecede destekledikleri, Esenyurt Belediyesi’nin ise ulusal politikayı destekleme sürecinin ise ilçede bulunan herkese hizmet sunma noktasında sınırlı kaldığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Belediye, Göç Yönetimi, Göç Politikası, Sosyal Uyum

ABSTRACT

Migration Management of Municipalities in Turkey: Example of Esenyurt, Zeytinburnu and Sultanbeyli Municipalities

Namlı, Zehra

Master's Thesis, Department of Political Science and Public Administration

Supervisor: Dr. Lecturer Member, Mustafa Kömürcüoğlu

July 2023

Local governments are an important actor in migration management. For the effectiveness of migration policies implemented at the national level, it is expected that local governments will have policies compatible with these policies. Istanbul is the city hosting the largest number of immigrants in Turkey. The district municipalities in Istanbul host individuals under temporary protection. District municipalities provide services to individuals under temporary protection even though they are not legally authorized and develop activities to ensure their social acceptance and compliance. In this context, in this study, it is aimed to examine how district municipalities with Syrian population under intense temporary protection manage migration and to what extent their migration policies support national policy. In this review, document examination technique and semi-structured interview technique were used from qualitative research methods. With the document examination technique, the 2020-2024 strategic plans of the municipalities and the activity reports published between the years 2017-2022 were examined comparatively. In this section, it is aimed to determine what kind of changes have occurred with the policies and activities developed in Esenyurt, Zeytinburnu and Sultanbeyli Municipalities selected as case studies. In the field phase of the research, a semi-structured interview form consisting of 26 questions was prepared and these questions were directed to eleven participants in total, two from Esenyurt Municipality, four from Zeytinburnu Municipality and five from Sultanbeyli Municipality. As a result of the research, it was determined that municipalities provided services for individuals who came with migration by creating units related to migration, Zeytinburnu and Sultanbeyli Municipality supported the national migration policy significantly by taking into account the political party factor, and Esenyurt Municipality's process of supporting the national policy was limited to providing services to everyone in the district.

Keywords: Municipality, Migration Management, Migration Policy, Social Cohesion.

İÇİNDEKİLER

TEZ JÜRİSİ ONAY FORMU	i
BEYANLAR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO LİSTESİ	viii
ŞEKİL LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: GÖÇ POLİTİKALARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	5
1.1. Göç ve Göçle İlgili Temel Kavramlar	5
1.1.1. Göçmen	7
1.1.2. Mülteci	8
1.1.3. Geçici Koruma Altındakiler	9
1.1.4. Sığınmacı	9
1.2. Göçün Nedenleri	10
1.2.1. Ekonomik Nedenler	10
1.2.2. Politik Nedenler	10
1.2.3. Çevresel Nedenler	11
1.2.4. Sosyo-kültürel Nedenler	11
1.3. Göç Türleri	11
1.3.1. Geçici ve Kalıcı Göç	12
1.3.2. Bireysel ve Kitlesel Göç	12
1.3.3. Düzenli ve Düzensiz Göç	12
1.3.4. Gönüllü ve Zorunlu Göç	13
1.3.5. Transit ve Yerleşik Göç	13
1.3.6. İç ve Dış Göç	14
1.4. Bir Kamu Politikası Olarak Göç Politikası ve Yaklaşımları	14
1.4.1. Asimilasyon Yaklaşımı	16
1.4.2. Entegrasyon Yaklaşımı	17
1.4.3. Çokkültürlülük Yaklaşımı	18

1.4.4. Uyum Yaklaşımı	19
1.5. Dünya’da Göç Politikası ve Uygulama Örnekleri	21
2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYELER VE GÖÇ YÖNETİMİ	25
2.1. Türkiye’de Göç Politikası ve Göç Yönetimi	25
2.1.1. Osmanlı Dönemi Göç Politikası ve Göç Yönetimi	25
2.1.2. Cumhuriyet Dönemi Göç Politikası ve Göç Yönetimi	28
2.1.3. 2011 Yılı Sonrası Göç Politikası ve Göç Yönetimi	33
2.1.3.1. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	34
2.1.3.2. Geçici Koruma Yönetmeliği	36
2.1.3.3. Göç İdaresi Başkanlığı	37
2.1.4. Kalkınma Planlarında Göç	40
2.1.4.1. Dokuzuncu Kalkınma Planında Göç	40
2.1.4.2. Onuncu Kalkınma Planında Göç	40
2.1.4.3. On Birinci Kalkınma Planında Göç	43
2.1.5. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018-2023	48
2.2. Türkiye’de Belediyeler	52
2.2.1. 2000 Sonrası Süreçte Belediye Reformları	53
2.2.2. Belediyelerin Mali Yapısı	55
2.2.3. Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim İlişkisi Bağlamında Göç	57
2.2.4. Göç Yönetiminde Belediyelerin Rolü	61
2.2.4.1. Hizmette Yerellik İlkesi Temelinde Göç Yönetimi	63
2.2.4.2. Yasal Bir Çıkış Noktası Olarak Hemşehri Hukuku	64
2.2.4.3. Sosyal Belediyecilik Perspektifinde Göç Yönetimi	65
2.2.4.4. Türkiye’de Uygulama Örnekleri	66
2.2.5. Belediyelerin Göç Kaynaklı Sorunları	67
3. BÖLÜM: ESENYURT, ZEYTİNBURNU VE SULTANBEYLİ BELEDİYELERİNİN GÖÇ YÖNETİMİ	70
3.1. Araştırmanın Metodolojisi	70
3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Sorusu	70
3.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	70
3.1.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması	71
3.1.4. Verilerin Analizi	71
3.2. İstanbul ve İlçeleri Göç Üzerine Bir İnceleme	71
3.2.1. Esenyurt Belediyesi	74
3.2.1.1. Esenyurt İlçesi İle İlgili Genel Bilgiler	74
3.2.1.2. Esenyurt Belediyesi’nin 2020-2024 Stratejik Planında Göç	75
3.2.1.3. Esenyurt Belediyesi’nin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Yürüttüğü Faaliyetler	76
3.2.2. Zeytinburnu Belediyesi	81
3.2.2.1. Zeytinburnu İlçesi İle İlgili Genel Bilgiler	81
3.2.2.2. Zeytinburnu Belediyesi’nin 2020-2024 Stratejik Planında Göç	82
3.2.2.3. Zeytinburnu Belediyesi’nin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Yürüttüğü Faaliyetler	83
3.2.3. Sultanbeyli Belediyesi	89
3.2.3.1. Sultanbeyli İlçesi İle İlgili Genel Bilgiler	89

3.2.3.2. Sultanbeyli Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planında Göç	90
3.2.3.3. Sultanbeyli Belediyesi'nin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Yürüttüğü Faaliyetler	92
3.3. Araştırmanın Bulguları	99
3.3.1. Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Stratejik Planları Üzerinden Bir Karşılaştırma	99
3.3.2. Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Faaliyet Raporları Üzerinden Bir Karşılaştırma	105
3.3.3. Saha Araştırması Bulguları	108
3.3.3.1. İlçede Bulunan Geçici Koruma Altındakilerin Kayıtlarının Tutulması	108
3.3.3.2. Belediyelerin Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Yaptıkları İş Birlikleri	112
3.3.3.2.1. Merkezi Yönetim Kuruluşlarıyla İş Birliği Alanları	112
3.3.3.2.2. Uluslararası Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Alanları	114
3.3.3.2.3. Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İş Birliği Alanları	115
3.3.3.2.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesiyle İş Birliği Alanları	116
3.3.3.2.5. İş Birliği Eksikliğinden Kaynaklanan Sorunlar	118
3.3.3.3. Belediyenin Göç Politikası	119
3.3.3.3.1. Belediyenin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Politikası	119
3.3.3.3.2. Belediyenin Göç Politikasında Merkezi Yönetimin Etkisi	121
3.3.3.3.3. Belediyenin Göç Politikasının Merkezi Yönetimin Göç Politikasıyla Olan İlişkisi	123
3.3.3.3.4. Geçici Koruma Altındakilerin Toplumsal Kabul ve Uyumuna Yönelik Yürütülen Faaliyetler	124
3.3.3.3.5. Politika ve Faaliyetlerde Değişiklik Öngörüsü	126
3.3.3.4. Belediye Tarafından Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetler	128
3.3.3.4.1. Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Türkçe Dil Eğitimi	128
3.3.3.4.2. Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Meslek Edindirme	129
3.3.3.4.3. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Sosyal Yardımlar	130
3.3.3.4.4. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Danışmanlık Hizmeti	132
3.3.3.5. Belediyelerin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Hizmet Sunma Sebepleri	134
3.3.3.5.1. Belediyelerde Göçle İlgili Birim	134
3.3.3.5.2. Kanunlarda Belediyenin Göç Alanındaki Sorumluluğu	135
3.3.3.5.3. Geçici Koruma Altındakilere Hizmet Sunma Sebepleri	137
3.3.3.5.4. Sunulan Hizmetlerde İnisiyatif Alınması	138
3.3.3.5.5. Sunulan Hizmetlerde Hemşehri Hukukunun Etkisi	139
3.3.3.5.6. Sunulan Hizmetlerde Kentlilik Bilincinin Etkisi	140
3.3.3.5.7. Sunulan Hizmetlerde Hizmette Yerellik İlkesinin Etkisi	142
SONUÇ	144
KAYNAKÇA	151
EK	161

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. İstanbul’un İlçelerindeki Suriyeli Sayısı (2018).....	73
Tablo 2. Stratejik Amaç ve Hedeflerde Göç.....	100
Tablo 3. GZFT Analizinde Göç.....	102
Tablo 4. PESTLE Analizinde Göç.....	102
Tablo 5. Suriyelilerin Kayıtlarının Tutulması.....	109
Tablo 6. İl Göç İdaresi Müdürlüğünden İlçede Bulunan Geçici Koruma Altındakilere Ait Bilgilerin Alımı.....	110
Tablo 7. İl Göç İdaresi Müdürlüğünden Bilgi Alırken Karşılaşılan Zorluklar	111
Tablo 8. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde Merkezi Yönetim Kurumları ile İş Birliği Alanları.....	113
Tablo 9. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar ile İş Birliği Alanları.....	114
Tablo 10. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği Alanları.....	115
Tablo 11. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İş Birliği Alanları.....	117
Tablo 12. Farklı Kurumlarla Yapılan İş Birliği Eksikliğinden Doğan Sorunlar	118
Tablo 13. Belediyenin Göçle Gelenlere Yönelik Geliştirdiği Politika	120
Tablo 14. Belediyenin Göç Politikasında Merkezi Yönetimin Etkisi.....	121
Tablo 15. Belediyenin Göç Politikasının Merkezi Yönetimin Göç Politikasıyla İlişkisi	123
Tablo 16. Geçici Koruma Altındakilerin Toplumsal Kabul ve Uyumuna Yönelik Yürütülen Faaliyetler	124
Tablo 17. Geçici Koruma Altındakilerin Kalıcı Hale Gelmeleriyle Belediyenin Geliştirdiği Politika ve Yürüttüğü Faaliyetlerde Meydana Gelebilecek Değişiklikler	126
Tablo 18. Geçici Koruma Altındakilere Türkçe Dil Eğitimi Konusunda Sunulan Hizmetler	128
Tablo 19. Geçici Koruma Altındakilerin Meslek Edindirme Kurslarından Faydalanması.....	129
Tablo 20. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Sosyal Yardımlar	131
Tablo 21. Sosyal Yardımların Türü	132
Tablo 22. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Danışmanlık Hizmeti	133
Tablo 23. Belediyede Göçle İlgili Birim.....	134
Tablo 24. Kanunlarda, Belediyelere Göçle İlgili Yüklenen Sorumluluklar	135
Tablo 25. Kanunlardaki Yetki Eksikliğinden Doğan Sorunlar	136
Tablo 26. Belediyenin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Hizmet Sunma Sebepleri	137
Tablo 27. Sunulan Hizmetlerde Kurumsal İnisiyatif Alınması	138
Tablo 28. Sunulan Hizmetlerde “Hemşehri Hukuku”nun Etkisi	140
Tablo 29. Sunulan Hizmetlerde Kentlilik Bilincinin Etkisi	141
Tablo 30. Sunulan Hizmetlerde Hizmette Yerellik İlkesinin Etkisi	142

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1. “Uyum Merdiveni” ve Yerel Yönetim Yetki Alanı	19
Şekil 2. Osmanlı Devleti’nde Göç Yönetimi Kurumları	27
Şekil 3. Göç İdaresi Başkanlığı Teşkilat Şeması	39
Şekil 4. Geçici Koruma Kapsamındakilerin İlk 10 İle Dağılımı	72
Şekil 5. Stratejik Planda Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler	99
Şekil 6. Belediyelerin Göçle İlgili Oluşturulmuş Birimleri.....	105
Şekil 7. Belediyelerin Göç Alanındaki Çalışma Alanları	106

KISALTMALAR

AB..... :	Avrupa Birliği
BM..... :	Birleşmiş Milletler
ILO..... :	Uluslararası Çalışma Örgütü
UNFPA.....:	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNHCR.... :	Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği
UNDP.....:	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
TDK.....:	Türk Dil Kurumu
TÜİK..... :	Türkiye İstatistik Kurumu

GİRİŞ

Bazen tamamen can güvenliğini sağlamak bazen de daha rahat bir yaşam sürdürmek amacıyla gerçekleştirilen göçler, yasal ve yasadışı yollarla devamlılığını sürdürmektedir. Uluslararası Göç Örgütü Raporu'na (*International Organization for Migration*, 2021: 10) göre 2020 yılında dünya genelinde 281 milyon göçmen vardır; 2050 yılına gelindiğinde ise bu sayının 400 milyonu geçmesi beklenmektedir. Ancak bu göçten etkilenenlerin sayısı 2020 yılında nasıl 281 milyon ile sınırlı kalmadıysa 2050 yılında da 400 milyon ile sınırlı kalmayacağı öngörülmektedir. Türkiye bulunduğu konumu sebebiyle hem transit ülke olarak; istikrarlı siyasi ortama sahip olması ve güvenli bir ülke olması sebebiyle hem de hedef ülke olarak bu göçlerden etkilenmeye devam edeceği düşünülmektedir. Dolayısıyla ulus devlet sınırlarını zorlayan ve tamamen engellenmesi zor olan bu süreç ile mücadele etmek veya süreci en uygun şekilde yönetmek doğru politikalar uygulamayı gerektirmektedir. Bu sebeple de göç olgusunun disiplinler arası çalışılması, yönetim, politika, toplumsal kabul ve uyum bağlamlarında ele alınması gerekmektedir.

Kitlesel göçler, eski çağlardan beri var olmaktadır. Ancak son dönemde gerçekleşen göçlerin ekonomik ve sosyal etkileri ile politika yapım sürecindeki merkezi konumları ve toplumsal sonuçları onları ayırt edici kılmaktadır (Castles & Miller, 2008: 5). Hem göç veren hem de göç alan ülkeler için önemli bir konumda olan göç, toplumsal değişiklikleri, gerilimleri ve çatışmaları da beraberinde getirmektedir. Bu durumda önemli olan bir husus, göç alan ülkelerin yönetimleri tarafından göçün bir fırsat olarak mı yoksa tehdit olarak mı algılandığı sorusudur. Burada sergilenmesi gereken yaklaşım, göçün sadece bir boyutuna odaklanmadan; göçü, doğurduğu fırsatlar ve tehditlerle -bir diğer ifadeyle olumlu ve olumsuz yönleriyle- birlikte ele almaktır. Zorunlu veya gönüllü göç olmasına bakılmaksızın hem göç eden bireylerin hem de göç alan toplumun huzur ve refahı için merkezi hükümetlere ve yerel yönetimlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Özellikle zaman geçtikçe göç eden kişilerin çoğunluğu geri dönmek istememekte ve yaşadıkları kentte hayatlarını devam ettirmeye çalışmaktadır. Bu durumda, belediyelerin ev sahipliği kalıcı bir rol haline gelmekte (Alkan Olsson, 2020: 2) ve akademik çalışmalarda da belediyelerin göç yönetimindeki önemli konumları sıklıkla vurgulanmaktadır (Kaya, 2020a:12). Bu noktada yapılması gerekenler ise hizmette yerellik ilkesi doğrultusunda, belediyelerin güçlendirilmesi (Yıldırım, 2014: 139), merkezden yönetimin yetki ve sorumluluk alanında olan göç

yönetiminde yerel yönetimlere yetki ve kaynak aktarımının gerçekleştirilmesi, göç yönetimi ve toplumsal uyum sürecine aktif bir paydaş olarak dahil edilmesi şeklinde ifade edilebilir. Böylece ilk karşılaşmadan itibaren uyumu teşvik edici politikaların yürütülmesi, sadece merkezi yönetimin yetki ve sorumluluğu olarak anlaşılmaması; yerel yönetimler başta olmak üzere, sivil toplum kuruluşlarının, üniversitelerin, medyanın, yerel aktörlerin ve en önemlisi de tek tek vatandaşların uyum sürecinde aktif rol almasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Türkiye'ye tarihte eşi benzeri görülmemiş bir şekilde 2011 yılından beri yönelen Suriyeli göçü ve aradan 11 yıl geçmesiyle birlikte derinleşen sosyal, ekonomik, siyasal ve kurumsal yapıda önemli değişikliklere yol açmıştır. Türkiye Cumhuriyeti kuruluşundan 2011 yılına kadar aldığı göçün yaklaşık olarak iki katını 2011 yılından sonra almıştır (Erdoğan, 2017: 16). 2012 yılında 14.237 olan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli sayısı, 2022 yılında 3,6 milyona ulaşmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022). Bu yoğun göçle gelen kitleler sadece sınır illerinde yerleşmemiş, ülkenin büyük kentlerine doğru harekete geçmiştir. Dolayısıyla başta sınır bölgelerindeki kamu kurumları olmak üzere ülkenin tümündeki kamu kurum ve kuruluşları, Suriyeli mülteciler ile temas eder hale gelmiştir. Belediyeler, bu kurum ve kuruluşlar arasında ayrı bir yere sahiptir. Halkla doğrudan temas halinde bulunmaları, idari ve mali özerkliğe sahip olmaları ve bundan kaynaklanan inisiyatif olarak harekete geçme yetenekleri belediyelerin diğer kurum ve kuruluşlara kıyasla ayırt edici özelliklerden birkaçını oluşturmaktadır.

Türkiye geçmiş yıllardan bu yana göç alan, göç yönetimi tecrübesi olan, çağın ve dönemin gerekliliğine göre politikalar üreten bir ülkedir. Türkiye'de ulusal düzeyde oluşturulan politikaların başarısı için göç yönetişimindeki tüm paydaşların ulusal politikayı destekleyici adımlar atmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; İstanbul'da yoğun geçici koruma altında Suriyeli nüfusu bulunan ilçe belediyelerinin göçü nasıl yönettiği belediyelerin oluşturdukları göç politikalarının ulusal politika ile ne derece uyumlu olduğunu tespit etmek, yasalarda göç ve genel ifadeyle göçmenler konusunda herhangi bir yetki ve sorumluluk yüklenmemiş olan belediyelerin mevcut durumda mültecilere yönelik politika ve faaliyet oluşturmalarının sebeplerini öğrenmek ve merkezi idareden farklı olarak yerelde ne tür faaliyetlerin yapıldığını tespit etmektir. Ayrıca bu politika ve faaliyet oluşturma sürecinin hizmette yerellik ilkesi ile açıklanıp açıklanamayacağı sorgulamaktır.

Belediyelerin göç sürecinde karşılaştıkları sorunlar, araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu sorunlar, belediye kanunlarındaki belirsizlikler, mali kaynak yetersizlikleri ve personel yetersizliği olarak sıralanabilir. Araştırmanın bir diğer çıkış noktası, zaman geçtikçe kalıcılıkları artan ve geri dönmeleri daha da zorlaşan geçici koruma altında olan Suriye uyrukluların Türk toplumuna entegrasyonunun sağlanması noktasında belediyelerin önemli paydaşlardan biri olduğu düşüncesidir. Ayrıca ulusal göç politikası oluşturma sürecinin sadece merkezi yönetimin egemenliği ve kontrolü altında gerçekleşen bir süreç olmaması, yönetimden yönetişime geçişin politika yapım sürecinde de uygulanması gerektiği kabulü (İçduygu & Özçürümez, 2020: 271) bu çalışmanın yapılmasında önemli etkiye sahiptir.

Çalışmada, başlıca kayıt, iş birliği, göç politikası, Suriyelilere sunulan hizmetler ve hizmet sunma sebepleri eksenlerinde, belediyelerin oluşturdukları göç politikalarının ulusal politikayla ne derece uyumlu oldukları ve geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik yürüttükleri faaliyetlerin incelenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca çalışmada Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin mültecilere yönelik politika oluşturma ve faaliyet geliştirmelerine sebep olan faktörleri tespit etmek; resmi olarak yetkili olmadıkları halde belediyelerin göç ve mülteciler konusunda kendilerini sorumlu olarak görüp görmediklerini anlamak ve eğer sorumlu olarak görüyorlarsa bunların nedenlerini öğrenmek ve açıklamak diğer hedeflerimizdir. Bu kapsamda araştırma soruları “Belediyelerin göç politikaları, ulusal göç politikasını toplumsal kabul ve uyumu sağlama hususunda hangi düzeyde desteklemektedir?”, “Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik oluşturdukları politika ve faaliyetler nasıl şekillenmektedir?” ve “Belediyelerin bu politika ve faaliyetleri oluşturmaya sebep olan unsurlar nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur.

Bu sorular temelinde şekillenen çalışmanın birinci bölümünde, göçün kavramsal çerçevesi çizildikten sonra, göçün nedenleri ve göç türleri ele alınmış, bir kamu politikası olarak göç politikaları incelenmiş, göç politikası yaklaşımlarına yer verilmiş, Dünya’da göç politikaları ve uygulama örneklerinin incelenmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye’de göç politikaları ve yönetimi tarihsel süreç içerisinde ele alınmış, Türkiye’de belediyeler başlığı altında 2000 yılı sonrasında gerçekleştirilen reformlar, belediyelerin mali yapısı, merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilişkisi bağlamında göç hususu incelenmiş, belediyelerin göç kaynaklı sorunlarına yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde, İstanbul ve ilçelerindeki göçle ilgili durum

ifade edildikten sonra bu çalışma için örneklem olarak seçilen Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli ilçeleri ile ilgili genel bilgiler verildikten sonra bu belediyelerin 2020-2024 stratejik planları ve 2017, 2018, 2019, 2020 ve 2021 yılı faaliyet raporlarında göç konusunu nasıl ele aldıkları incelenmiş; stratejik plan, faaliyet raporları ve saha araştırması bulguları ışığında belediyelerin politika ve faaliyetleri kıyaslanmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde, belediyelerin göç yönetimini nasıl gerçekleştirdikleri, oluşturdukları göç politikalarının ulusal politika ile uyumu ve incelenen belediyelerin politika ve faaliyetlerindeki farklılıklar, bunun nedenleri ve sonuçlarına dair bulgular sunulmuştur.

Suriyeliler, Türkiye’de geçici koruma statüsü altındadırlar. Bu sebeple çalışmada, Suriyelilere yönelik olarak “geçici koruma altındakiler/geçici koruma altındaki Suriyeliler” ifadelerinin kullanılması tercih edilmektedir. Ancak incelenen belgelerde ve gerçekleştirilen mülakatlarda “mülteci” ve “göçmen” ifadelerinin geçici koruma altındaki Suriyelileri tanımlamak için kullanılması sebebiyle orijinal halinin bozulmaması adına bu ifadelere de çalışmada yer verilmiştir.

1. BÖLÜM: GÖÇ POLİTİKALARININ KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Göç ve Göçle İlgili Temel Kavramlar

Göç, tarih boyunca devam eden içerisinde hem statik hem de dinamik olguları barındıran bir kavram ve gerçeklik olarak ifade edilebilir. Göçe sebep olan faktörler, göçün statik boyutunu oluştururken; göç, yapısı gereği dinamikliğini her zaman korumaktadır. Tarih boyunca insanlar, iklimsel etkiler, çevresel faktörler, savaş, çatışmalar, toplumsal huzursuzluklar ve daha iyi bir hayat yaşama isteği gibi faktörlerden dolayı göç etmekte oldukları için göçe sebep olan faktörler statiktir. Göç, hareketliliği gerektirmesinin yanı sıra hem göç eden kitleler hem de göç alan toplumlar etkileşime girerek kapalı toplumların aksine değişime ve dönüşüme yol açabilmesi sebebiyle dinamiktir.

Birçok göç tanımı olmakla birlikte bu tanımlarda değişmeyen vurgu “hareketlilik” ve “yer değiştirme” olgusudur. Göç terimleri sözlüğünde (*International Organization for Migration*, 2004: 35) göç, mülteciler, yerinden edilmiş kişiler, ekonomik göçmenler gibi farklı sebeple göç edenleri de kapsamakla birlikte, bireylerin veya toplulukların devlet sınırları içerisinde veya ulusal sınırları aşarak yer değiştirmesi şeklinde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise siyasi, toplumsal ve ekonomik sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden başka bir yerleşime yerine gitmesi olarak ifade edilmiştir (TDK, 2023). Yalçın (2004: 13) göçü, ekonomik, siyasi, ekolojik ve bireysel nedenlerle, bir yerden bir yere yapılan kısa, orta veya uzun süreli geriye dönüş veya sürekli yerleşim hedefi olan, toplumsal, coğrafi ve kültürel bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlamış ve göçü irade, yoğunluk, ülke sınırı ve yerleşme süresi kriterleri temelinde sınıflandırmıştır. Adıgüzel (2016a: 1) ise göçü bireylerin siyasi, ekonomik, doğal ve sosyal sebeplerden dolayı coğrafi olarak yer değiştirmesi şeklinde tanımlamıştır. Toplumların değişimi ve dönüşümünde önemli etkiye sahip olan (Karpas, 2010: 25) ve en basit düzeyde yer değiştirme süreci olarak ifade edilen göç, uzun vadede bir çözüm olarak görülse de kısa vadede pek çok sorunu içinde barındırmaktadır (Tekeli, 2008: 65). Bu doğrultuda göç, mekânsal bir değişikliğin ötesinde, kuşaklar boyunca devam eden etkilere sahip (Adıgüzel, 2016b: 13), sosyal, kültürel ve bireysel anlamda pek çok değişikliği tetikleyen bir olgu olarak ifade edilebilir.

Göçle ilgili yapılan tanımlar her ne kadar hareketlilik vurgusu temelinde geliştirilse de göç yalnızca bir yerden bir yere gitme olarak sınırlandırılmaz. Bu perspektifle göçü ekonomik, bireysel, sosyal ve politik olmak üzere dört boyutu mevcuttur. Göç türüne bakılmaksızın ekonomik boyut, tüm göç türlerinde ve bütün aşamalarda var olmaktadır. Bireysel boyut olarak birey göçün merkezinde yer alarak göç sürecine etki etmekte, aldığı kararlar doğrultusunda bu süreci pasif veya aktif bir şekilde dönüştürmektedir. Sosyal boyut hem kaynak yer hem de varış yerinde sosyal ağlar bulunmakta ve göçler bu sosyal ağlarla desteklenmektedir. Bu durumda göç sürecinde sosyo-psikolojik desteğin önemi vurgulanmaktadır. Politik boyutu ise hem kaynak ülke hem de hedef ülkedeki hak ve sınırlılıkların göç sürecine etkisi olarak ifade edilmektedir (Coşkun, 2021: 7).

Göçler, insan hayatında ve toplumların yapısında önemli değişikliklere sebep olabilir. Bunun yanı sıra önemli toplumsal değişiklikler de göç, tetikleyebilir (Babuş, 2006: 19). Bu perspektifle göç hem toplumsal değişimi etkileyen hem de toplumsal değişimden etkilenen bir olgu olarak değerlendirilebilir. Dolayısıyla göçün toplumsal yapı ile etkileşim içerisinde olduğu ifade edilebilir. Çağdaş dünyada, göçün belirli bazı eğilimleri bulunmaktadır. Bunlar göçün küreselleşmesi, göçün hızlanması, göçün farklılaşması, göçün kadınsallaşması ve göçün giderek siyasallaşması olarak sıralanmaktadır. Göçün küreselleşmesi, birçok ülkenin aynı anda göç hareketlerinden etkilenmesi ve göçe kaynaklık eden ülkelerin çeşitlenmesi anlamına gelir. Göçün hızlanması, göç eden bireylerde yaşanan niceliksel artışı ifade etmektedir. Göçün farklılaşması, eş zamanlı olarak birden fazla göç türünün yaşanmasıdır. Göçün kadınsallaşması, 1960'lı yıllar itibarıyla kadınların emek göçü dahil olmak üzere göç türlerinde sayısal artışıdır. Göçün giderek siyasallaşması ise ikili veya bölgesel iş birlikleri, iç politika ve güvenlik politikaları olmak üzere ulus devlet politikalarının göçten yoğun olarak etkilenmesini ifade etmektedir (Castels ve Miller, 2008: 13-15). Bu perspektifle göçün zaman içerisinde farklı özellikler barındırarak devam edeceği öngörülebilir. Nitekim göç uzun vadede bir çözüm olarak değerlendirilse de kısa vadede çeşitli sorunları ve sancıları içinde barındırmaktadır (Tekeli, 2008: 65). İnsanlık tarihi kadar eski bir olgu olarak ifade edilebilen göçün nedenleri ve sonuçları bakımından da değişim ve dönüşüm geçirdiği söylenebilir. Lee, göç etme nedenlerini yaşanan mekanla ilgili özellikler, gitmek istenen mekanla ilgili özellikler, müdahil engeller ve bireysel faktörler olmak üzere dört unsurda ele almaktadır. Bu önerilerde

Lee, karar veren faktörün yalnızca birey olduğunu kabul etmekte ve diğer faktörleri göz ardı etmektedir (Lee, 1966: 50). Peterson ise göç nedenlerini, aniden gelişen doğa olayları sonucu oluşan ekolojik baskılar, devlet veya hükümet tarafından oluşturulan baskılar sonucu zorla yerinden edilmeye gelişen politik sebepler ve bireylerin özgür iradeleri sonucu beklentilerindeki artış ya da sosyal durum kaynaklı sebepler olarak üç faktör şeklinde açıklamaktadır (Peterson, 1958: 266). Dolayısıyla göç, nedenleri-sonuçları, olumlu-olumsuz yanları ile incelenmesi gereken bir süreç olarak ifade edilebilir.

Çağdaş dünyada, göçe neden olan faktörlerde ve göç türlerindeki artış göç eden bireyleri ifade etmek için kullanılan kavramlarda değişikliklere sebep olmuştur. Bu kapsamda literatürde sıklıkla kullanılan göçmen, mülteci, geçici koruma statüsündekiler ve sığınmacı kavramları aşağıda ele alınmıştır.

1.1.1. Göçmen

Göçmen, Birleşmiş Milletler (BM) tarafından göç etme sebebi, düzenli veya düzensiz göç etmesi, özgür iradeye dayanıp dayanmamasına bakılmaksızın yabancı bir ülkede bir yıldan fazla kalan kişi olarak tanımlanmaktadır (*International Organization for Migration*, 2004: 37). Türk Dil Kurumu Sözlüğünde ise göçmen, başka bir ülkeye yerleşmek için kendi ülkesinden ayrılan kişidir (TDK,2023). 2006 tarihinde çıkarılan 5543 sayılı İskân Kanunu'nda ise göçmen "Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu kanun gereğince kabul olunanlar" olarak tanımlanmaktadır.

Göçmen, daha iyi bir yaşam sürme hedefiyle hareket eden ve refah seviyesi daha yüksek olan ülkeye göç eden kişi olarak da ifade edilebilir. Göçmenlik, hukuki bir statüdür. Bu statüyü elde etmek için gerekli olan hukuki süreçler, başvuru olan ülkeye göre değişmekte, ülkelerin yasalarıyla düzenlenmektedir. Göçmen olma hususunda en önemli unsur, göçün isteğe bağlı olması ve göç etme sebeplerinde ekonomik faktörlerin belirleyici olmasıdır (Yıldırım Mat, 2020: 23). Göçmenleri, sığınma arayan kişilerden ayıran en büyük fark ise vatandaşı olduğu devletin korumasında yararlanmaya devam etmesidir (Ergüven & Özturanlı, 2013: 1020). Bu perspektifle göçmenler, gönüllü olarak gittikleri ülkelerde, yaşadıkları şehirlerde, ekonomik, fiziksel ve sosyal dönüşümlere yol açabilen kişiler olarak ifade edilebilir.

1.1.2. Mülteci

Çağdaş dünyada, artan eşitsizlikler, çok daha fazla sayıda insanın daha iyi yaşam şartlarına ulaşmak için göç etmeye; demografik, siyasal ve çevresel sorunlar, çok sayıda insanı başka ülkelere göç ederek mülteci olmaya zorlayacaktır. Diğer bir perspektifle, dünyanın farklı bölgelerinde artan siyasal ve etnik çatışmalar dolayısıyla o bölgelerden kitlesel kaçışlar yaşanacaktır (Castels & Miller, 2008: 9). Hukuki bir statü o olarak ifade edilen mülteciliğin tanımlanmasından II. Dünya Savaşı'nda 20 milyon insanın evini ve ülkesini terk etmesinin etkisi büyüktür (Erdoğan, 2017: 16). Ancak şunu da ifade etmek gerekir ki mültecilik statüsü, koruma sağlayan devlet tarafından verilen bir statü olmamakta, Cenevre Sözleşmesinin ilgili maddesinde yer alan unsurların olması durumunda mültecilik kendiliğinden oluşmaktadır. Bu noktada devletler, iç hukukları dolayısıyla belirledikleri usuller aracılığıyla durumu tespit etmekte ve Sözleşme'de yer alan korumayı sağlama sorumluluğuna girmektedir (Dulkadir, 2017: 22).

Zorunlu olarak göç eden bireyler için kullanılan mülteci kavramı, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesinin birinci maddesinde tanımlanmıştır. Sözleşmeye göre mülteci, 1951 yılından önce yaşanan olaylar sonucunda dini ırkı, belirli toplumsal gruba aidiyeti veya siyasi görüşleri sebebiyle zulüm göreceğinden korkan bu yüzden de vatandaşı olduğu ülkeye dönmek istemeyen ve o ülkenin korunmasından yararlanmak istemeyen kişidir (Yıldırım Mat, 2020: 34).

Türkiye, bahsi geçen 1951 Cenevre Sözleşmesine taraf devletlerden bir tanesidir. Ancak bu sözleşmeye bir çekince koyarak ülkeye yalnızca Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin vatandaşları geldiğinde mültecilik statüsü vereceğini ifade etmiştir. Bu noktada, Avrupa dışından göç eden kitleler hangi sebeplerle gelmiş olurlarsa olsun mülteci statüsü kazanamamaktadır. Nitekim bunun en önemli örneği Türkiye'ye son kitlesel göç akını olan Suriyeli göçünde görülmüştür. Bu insanlar, Türkiye'nin sözleşmeye koyduğu coğrafi çekince şartından dolayı mültecilik statüsüne erişememiş bunun yerine geçici koruma statüsünü elde etmişlerdir (Dulkadir, 2017: 25). Dolayısıyla Türkiye'de mültecilik statüsüne ulaşılabilmesi için bireylerin Avrupa Konseyi üyesi olan ülkelere Türkiye'ye gelmesinin gerekli olduğu ifade edilebilir.

1.1.3. Geçici Koruma Altındakiler

Göç Terimleri Sözlüğünde, geçici koruma çatışma veya yaygın şiddet bölgelerinden kaçan ve kitlesel olarak bir ülkeye sığınan kişilere, bireysel bir işlem yapılmaksızın devlet tarafından geçici olarak korunma sağlanması olarak tanımlanmıştır (*International Organization for Migration*, 2004: 33). Geçici korumanın geri gönderme yasağının uygulanması, güvenli topraklara erişme izninin verilmesi ile acil ve temel insani ihtiyaçların karşılanması olmak üzere üç temel unsuru bulunmaktadır (Adıgüzel, 2016a: 30). Avrupa Birliği'ne (AB) göre geçici koruma istisnai bir uygulama olarak büyük çapta sığınma olayları sebebiyle bireysel işlemlerin yürütülmemesi halinde ortaya çıkan mekanizmadır. Bu mekanizmanın işlemesi, olağan sığınma usulünde bir zarara yol açmamalıdır (Esgüven & Özturanlı, 2013: 1038). Bu perspektifle, geçici koruma statüsü ile mülteci statüsünün en büyük farkı, geçici koruma statüsünde bulunan süre kısıtıdır (Yıldırım Mat, 2020: 23). Bu doğrultuda her ne kadar mültecilikte olduğu gibi geçici koruma statüsünde de zorla savaş veya yoğun çatışma bölgesinden çıkmış olma şartı yer alsa da birbirlerinin yerine kullanılabilecek kavramlar değillerdir. 6458 sayılı Kanunda'da ele alınan geçici koruma, 91. maddeden hareketle ülkesinden zorla ayrılan, geri dönme imkânı bulunmayan ve kitlesel olarak sınırlara gelen veya sınırlardan içeri giren kişilere verilen statü olarak tanımlanmıştır.

1.1.4. Sığınmacı

Başka bir ülkeye sığınma mevzusu, çağdaş dünyada ortaya çıkmış bir mevzu değildir, tarihsel süreç içerisinde karşılaşılan bir olgudur. Göç Terimleri Sözlüğünde sığınma, “bir devletin geri göndermeme (*non-refulman*) ilkesi ve uluslararası veya ulusal düzeyde tanıdığı mülteci haklarına dayalı olarak topraklarında verdiği bir koruma türü.” olarak tanımlanmaktadır. Aynı sözlükte sığınmacı ise zulüm veya ciddi anlamda zarardan korunmak amacıyla vatandaşı olduğu ülke dışında bir ülkede güvenlik arayışında olan ve mültecilik statüsü başvurusunun sonucunu bekleyen kişi olarak ifade edilmektedir (*International Organization for Migration*, 2004: 73-74). Türkiye'de 1994 Yönetmeliğinin üçüncü maddesinde ise sığınmacı ““*Irkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında*

bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancıyı ifade eder” şeklinde tanımlanmaktadır. Genel bir değerlendirme yapıldığında sığınmacı statüsü, tıpkı geçici koruma da olduğu gibi geçici bir durumu ifade etmekte, ilgili şartların oluşması durumunda sığınmacı statüsü mülteci statüsüne dönüşmektedir. Bu çerçevede sığınmacı ise mültecilik statüsünü kazanmak isteyen bunun için başvuru yapmış kişileri ifade etmektedir (Dulkadir, 2017: 23).

1.2. Göçün Nedenleri

Göç, temel olarak mevcut olandan daha iyi bir yaşam elde etme dürtüsü ile gerçekleştirilmektedir. Bu temel etrafında göç etme nedenleri çeşitlilik göstermektedir. Çağdaş dünyada artan küreselleşme ile birlikte göç etme kararına etki eden faktörler ve göçmen ağları, göç etme nedenlerin çeşitlenmesine (Südaş, 2009: 136) ve birbiriyle iç içe geçmesine yol açmaktadır. Ancak göç etme nedenleri ekonomik, politik, çevresel ve sosyo-kültürel olmak üzere dört başlık altında toplanabilir.

1.2.1. Ekonomik Nedenler

Ekonomik nedenler, diğer nedenlere kıyasla göç kararının alınmasında daha fazla etkiye sahiptir. Nitekim Fichter (2019: 182) çalışmasında daha iyi bir işte çalışmanın hem bireyin hem de ailenin refahının iyileştirilmesinin göç kararlarını önemli ölçüde etkilediğini vurgulamaktadır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde göçün büyük oranda ekonomik olarak az gelişmiş ülkeden ekonomik olarak gelişmiş ülkelere doğru yaşanması açıklanabilir (Özyakışır, 2013: 15). Bu çerçevede, gelişmiş ülkelerde iş gücü ihtiyacının olması ve yerel halkın çalışmak istemediği işlerde çalışmayı kabul eden göçmenlerin bulunması, ülkenin ekonomisine katkı sunmaktadır. Ancak gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere yapılan göçler bölgesel eşitsizliklerin derinleşmesine yol açtığı ve bu sebeple göçlerin devamlılık arz ettiği değerlendirilebilir.

1.2.2. Politik Nedenler

Ekonomik ve sosyo-kültürel nedenlerle gerçekleştirilen göçler daha çok gönüllü göç olarak değerlendirilirken politik ve çevresel nedenlerle gerçekleştirilen göçler zorunlu göç olarak değerlendirilmektedir. Nitekim politik nedenler olarak savaş, ülkede iç çatışmaların olması, ülkede yaşanan siyasal dönüşümle ilişkili olarak şiddet olaylarının artması, toplumsal huzursuzlukların yaygınlık kazanması, gruplar arasında toprak bölüşümü ile ilgili sorunların olması sıralanabilir (Özaslan, 21: 54). Son dönemde hem küresel alanda hem de bölgesel düzeyde artan savaş ve çatışmalar

insanların politik nedenlerden dolayı göç etmesini beraberinde getirmiştir. Nitekim bu kapsamda değerlendirildiğinde Suriye krizinden sonra gelen göç dalgasını, Rusya ve Ukrayna savaşıdan sonra yaşanan göç dalgası takip etmiştir. Yakın dönemde yaşanan bu iki krizde de milyonlarca insan kitlesel olarak ülke topraklarından ayrılmak zorunda kalmışlardır.

1.2.3. Çevresel Nedenler

Çevresel nedenler, insanların yaşam alanlarında meydana gelen bozulmalar, iklim değişikliği, su baskınları, çölleşme, su kaynaklarının kirlenmesi veya tükenmesi, erozyon, kuraklık vb. olarak sıralanabilir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) tarafından yayınlanan rapora göre iklim değişikliğinden kaynaklanan göçler, Sahra Altı Afrika, Güney Asya ve Latin Amerika başta olmak üzere tüm dünyada artış gösterecektir (IOM, 2021: 239). Bu kapsamda göç literatüründe yeni olan “iklim mültecisi” veya “çevre mültecisi” gibi kavramların giderek öneminin artacağı ifade edilebilir.

1.2.4. Sosyo-kültürel Nedenler

Sosyo-kültürel nedenler, eğitim ve sağlık hizmetlerinin kalitesi veya erişim imkanları olarak temel ihtiyaçlardan oluşabileceği gibi göç eden kişinin göç ettiği ülkede elde edeceğini düşündüğü sosyal statü, bu sosyal statü kaynak ülkesinden daha iyi bir seviyede olmasa da orada yaşamaya atfettiği önem gibi daha göreceli unsurlar olarak da ifade edilebilir (Adıgüzel, 2016: 48). Bu bağlamda, değerlendirildiğinde aslında sosyo-kültürel nedenlerin bireyden bireye değişebileceği, bireysel ve gönüllü göçlerin oluşmasında etkili olduğu ifade edilebilir.

1.3. Göç Türleri

Göçe motive eden faktörler, oldukça çeşitlilik göstermektedir. Çalışma, eğitim alma ve daha iyi bir hayat sürme gibi unsurların yanında, baskı, şiddet ve ayrımcılık muamelesine uğrama gibi unsurlar da bireylerin veya grupların göç kararı almasına sebep olabilir. Bu perspektifle küreselleşen dünyada, göçün sebepleri, güzergahı, süresi ve göç eden kişiler veya gruplar, kapsayıcı bir ifadeyle göçün çeşitleri artmaktadır. Göç tanımları incelendiğinde, göçle ilgili birçok sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Bu sınıflandırmalar; göçün süresi, göç yapan kişi sayısı, göçün yasallığı, göçe karar verme isteği, varılan ülkenin hedef ülke olması veya ülke sınırlarını aşması faktörleri temelinde oluşturulmaktadır. Bunlara aşağıda yer verilmiştir.

1.3.1. Geçici ve Kalıcı Göç

Geçici veya kalıcı göç türünde, göç edilen yerdeki kalış süresi bir kriter olarak belirlenmiştir (Adıgüzel, 2016a: 22). Kalıcı göç, yerleşme isteği ile göç edilmesi ve geri dönmeye ilişkin önceden belirli olan bir sürenin bulunmamasını ifade etmektedir. Geçici göçü, kalıcı göçten ayırt eden unsur, göç edilen yerde ne kadar süre kalınacağına bilinmesidir. Dolayısıyla geçici göçte, kaynak olan ülkeye er ya da geç geri dönüş sağlanmakta iken kalıcı göçte bu durum, kaynak ülkeye ziyaretler şeklinde gerçekleştirilmektedir. Kalıcı olarak göç eden bireyler, bulundukları ülkelerde geçici olarak göç eden bireylere göre daha fazla sosyal ve siyasal hak elde etmekte ve zaman içerisinde vatandaşlık alabilmektedir (Özaslan, 2021: 60).

1.3.2. Bireysel ve Kitlesele Göç

Göç Terimler Sözlüğünde, bireysel göç “*Kişilerin bireysel olarak veya aileleriyle birlikte göç ettiği durumlar. Kitlesele programların aksine, bu gibi hareketler genelde kişinin kendisi tarafından finanse edilir veya bireyler, örgütler veya devletlerin desteğiyle gerçekleşir.*” şeklinde tanımlanmıştır (International Organization for Migration, 2004: 14). Kitlesele göçler, bireysel göçlerin aksine büyük çoğunlukla plansız olarak gerçekleştirilen, kıtlık, güvenlik endişesi veya siyasal istikrarsızlıklar sonucunda bireysel tercihlerden ziyade zorunlulukla sebebiyle kitleler halinde kaçarcasına göç edilmesi olarak ifade edilebilir. Çağdaş dünyada, kitlesele göçlerin yoğunluk kazandığı belirtilmelidir. 2011 yılı itibarıyla Suriyeliler başta olmak üzere diğer grupların Avrupa’ya olan kitlesele göçü bu kapsamda temel gündem maddelerinden biri haline gelmiştir (Özaslan, 2021: 62).

1.3.3. Düzenli ve Düzensiz Göç

Göçün yasal olup olmaması yönünden sınıflandırma yapıldığında düzenli göç ve düzensiz göç kavramları ortaya çıkmaktadır. Düzenli göç, tanınan izinler ve yasal yollar kullanılarak gerçekleştirilen göç olarak tanımlanırken düzensiz göç ise kaynak ülke, transit ülke ve göç alan ülkenin yasaları dışınca gerçekleşen göç olarak tanımlanmaktadır (International Organization for Migration, 2004: 26). 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda da böyle bir ayırım vurgulanarak göç, düzenli ve düzensiz göç olarak ayrı ayrı ifade edilmiştir. Kanuna göre, düzenli göç, yabancıların yasal yollarla Türkiye’ye giriş, Türkiye’de kalış ve Türkiye’den çıkışı; düzensiz göç ise yasadışı yollardan yabancıların bu eylemleri gerçekleştirmesi olarak tanımlanmıştır

Devletler tarafından düzensiz göç bir tehdit olarak görülmektedir. Bu sebeple devletler düzensiz göçü, göçün güvenlikleştirilmesi anlayışı perspektifinde düzenli göçe dönüştürmeye çabalamaktadır. Bu kapsamda, göçün düzenli göçe çevrilmesi, göç yönetiminde bir başarı ölçütü olarak değerlendirilmektedir (Sağıroğlu, 2015: 20).

1.3.4. Gönüllü ve Zorunlu Göç

Göçler, göçü tetikleyen unsurlar bakımından zorunlu ve gönüllü göç olmak üzere iki şekle ayrılmaktadır (Adıgüzel, 2016a: 22). Gönüllü göç, kişilerin bir yerden bir yere, özgür iradeleri doğrultusunda gerçekleştirdikleri hareketlilik olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda gönüllü göçte bireyin göç etmesine etki eden faktör, bireysel istek ve beklentilerdir (Özaslan, 2021: 62). Zorunlu göç ise doğal nedenler ya da insan kaynaklı neden sebebiyle insan yaşamı ve refahını tehdit edilmesiyle gerçekleşen göç türü olarak tanımlanır (*International Organization for Migration*, 2004: 103). Fichter'in (2019: 155) tanımıyla zorunlu göç, sürgün, toplama kampına alınma ve köleleştirilmiş kişi ve grupların farklı yerlere götürülmesi şeklinde farklı sebeplerden kaynaklanan hareketliliklerdir (Fichter, 2019: 155). Bu sıralanan nedenlerin yanı sıra etnik temizlik, iç savaş ve sınır dışı edilme gibi birçok farklı sebeplerle de insanlar zorunlu olarak göç etmek durumunda kalmaktadırlar (Ayman, 2016: 55). Nitekim 2011 yılıyla başlayan Suriyeli göçü zorunlu göçlere bir örnek olarak gösterilebilir.

1.3.5. Transit ve Yerleşik Göç

Göç, son yerleşim yeri kriteri esas alınarak transit ve yerleşik göç olarak iki türe ayrılmaktadır (Adıgüzel, 2016a: 22). Göçmenlerin çıkış yaptığı ülke kaynak ülke, varmak istedikleri veya vardıkları ülke hedef ülke ve kaynak ülkeden hedef ülkeye ulaşılan güzergahta yer alan ülkeler ise transit ülke olarak ifade edilmektedir (Yıldırım Mat, 2020: 21). Dolayısıyla transit göç, hedef ülkeye varmak için geçiş güzergahında yer alan ülkelere yapılan göç olarak; yerleşik göç ise hedef ülkeye yapılan göç olarak tanımlanabilir. Bu perspektifle, transit göçte göç süreci henüz tamamlanmamıştır. Göç eden bireyler hedef ülkeye vardıklarına göç süreçleri tamamlanmış olacaktır. Sık kullanılan göç yolları üzerinde bulunan ülkeler transit göç ülkesi olarak ifade edilebilir. Transit göç ülkelerine Ukrayna, Rusya, Türkiye, Kıbrıs, Cezayir ve Fas gibi ülkeler örnek verilebilir. Kesin bir ayrım olmamakla birlikte değişen şartlar doğrultusunda transit ülkeler hedef ülke haline de gelebilmektedir (Özaslan, 2021: 67).

1.3.6. İç ve Dış Göç

Göç eden bireylerin ülke sınırlarını aşıp aşmaması, iç göç ve dış göç ayrımını oluşturmaktadır (Adıgüzel, 2016a: 22). İç göç, vatandaşların aynı ülke içerisinde bir bölgeden diğer bölgeye göç etmesi olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla iç göçte ülke sınırları içerisinde kalınır (*International Organization for Migration*, 2004: 43). Dış Göç ise bireyin doğduğu ülkesinden ayrılarak farklı bir ülkeye yeni yaşam alanı oluşturmak için yaptığı göçtür. Bu göç sonucunda, göç eden birey hedef ülkeye vardığında oradaki statüsü, kaynak ülkesinden farklı olmaktadır (Özaslan 2021: 69). Bu kapsamda iç göç, ülkelerin bir iç meselesi iken dış göç, uluslararası aktörlerin de dahil olduğu ve ülkelerin diplomatik ilişkilerini etkileyen bir faktör olarak değerlendirilebilir.

1.4. Bir Kamu Politikası Olarak Göç Politikası ve Yaklaşımları

Kamu politikası tanımı “*devletin yaptığı veya yapmadığı her şey*” olarak yaygın kabul görmektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde tarih boyunca tüm devletlerin kamu politikası ürettiği sonucuna ulaşılabilir. Ancak kamu politikası, modern devlet olgusuyla genel olarak görgül yöntemler sonucu elde edilen ve akıl ile yoğurulan bilgiler doğrultusunda oluşturulan olgu olarak değerlendirilmektedir (Akdoğan, 2012: 3).

Kamu politikasının temel özellikleri; belirsiz veya tesadüfi kararlar olarak değil hedefli bir yaklaşımlar bütünü olması, siyasal rejim fark etmeksizin her ülkede gerçekleştirilmesi, bir süreç olarak karar ve amaca yönelik uygulamalar bütünü olarak değerlendirilmesi, ağbağları politika toplulukları ya da politika alt sistemleri olarak ifade edilebilen birçok aktörle etkileşim sonucu ortaya çıkması, kamu politikalarının sürece dahil olan veya olmayan herkes için bağlayıcı, kısıtlayıcı ve kapsayıcı olması olarak sıralanabilir (Babaoğlu, 2017: 513).

Kamu politikası yapılma sürecinde, uygulamasında ve değerlendirilmesinde etkili olan birçok aktör bulunmaktadır. Bu aktörler resmi, gayri resmi ve uluslararası aktörler olarak sınıflandırılabilir. Bu bağlamda parlamentolar, bürokrasi, bağımsız mahkemeler resmi aktörler olarak; siyasal partiler, baskı grupları, basın ve yayın kuruluşları ile vatandaşlar gayri resmi aktörler olarak; IMF, Dünya Bankası, AB gibi uluslararası kuruluşlar ise uluslararası aktörler olarak ifade edilebilir (Yıldız ve Sobacı, 2013: 17-25).

Göç politikaları, devletlerin göç ile olan tarihsel ilişkisi, devletin yapısı ve toplumun dayandığı temel değerler gibi birçok etken doğrultusunda şekillenmektedir. Bu doğrultuda devletlerin oluşturdukları politikalar ve göç eden kişilere olan yaklaşımları farklılıklar barındırmaktadır. Nitekim göç politikalarının belirlenmesinde göç yönetimi sürecinde birçok aktör sürece dahil olmaktadır. Aktör çeşitliliği ve göç politikasının hem bir iç politika hem de bir dış politika kapsamında olması süreci zorlaştırmaktadır (Özkan ve Köse, 2017: 254).

Göç politikaları, genel olarak göçle gelen kişilerin sınırlardan giriş ve çıkışları ile ülkede kalışlarını düzenlemeye yarayan politikalar olarak ifade edilebilir. Ancak göç politikalarının kapsamı bununla sınırlı değildir. Zira göç politikaları, ülkenin eğitim, ekonomi, istihdam ve sağlık gibi diğer kamu politikalarından etkilenmektedir. Dolayısıyla göç politikaları genel bir çerçeve oluşturmakla birlikte diğer kamu politikaları da ülkelerin göçle gelen kişilere olan yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Göç politikalarını diğer kamu politikalarından ayıran özellikler aşağıda sıralanmaktadır. (Kesgin & Öztaş, 2015: 62):

- Bu politikalar oy kullanma hakkına sahip olmayanlara yönelik oluşturulduğu için siyaset kurumunun risk ve inisiyatif almakta çekince gösterdiği bir husustur. Ayrıca göç politikaları uluslararası alandan da önemli ölçüde etkilendiği için yalnızca ülke içi analizlerle oluşturulabilecek bir politika değildir.
- Göç politikaları, eğitim, sağlık, insan hakları, güvenlik, istihdam ve vatandaşlık politikaları ile doğrudan ilişkilidir.
- Göç politikalarının oluşturulmasında diğer kamu politikalarına kıyasla istatistiki veri çok daha önemlidir. Bu bağlamda kayıt dışı göç olgusu, politika yapımını zorlaştırmaktadır.

İfade edilenlere ek olarak göç politikaları, vatandaşların oy verme davranışını etkileyebileceği için seçim süreçlerinden önemli ölçüde etkilenmekte olduğuna dair bir değerlendirme yapılabilir.

Göç politikaları, asimilasyon, entegrasyon, çokkültürlülük ve uyum yaklaşımları temelinde şekillenmektedir. Dönemler itibarıyla ele alındığında İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan dönemde asimilasyon politikalarının yaygın olduğu ifade edilmektedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan 1970'lere kadar olan sürede asimilasyondan entegrasyona

geçiş sağlandığı, 1970’lerden 1990’lara kadar ise çokkültürlülük yaklaşımının egemen olduğu belirtilmektedir. Ancak günümüz dünyasında iki yaklaşım ivme kazanmaktadır. Birincisi asimilasyona dönüş, ikincisi ise kültürlerarası etkileşimi savunan modeldir (İçduygu, 2014a: 166). Dolayısıyla devletlerin kendi sosyo-ekonomik şartları ve tarihsel süreçleri doğrultusunda göç eden gruplara olan yaklaşımlarının çeşitlilik gösterdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda mevcut yaklaşımlar aşağıdaki başlıklarda ele alınacaktır.

1.4.1. Asimilasyon Yaklaşımı

Asimilasyon, kültürel uyumun en aşırı hali olarak bir etnik grubun gelenek, dil, değer ve davranışlar ekseninde bulunduğu topluma tamamen karışması ve toplumun diğer fertlerinden ayrılamaz hale gelmesi olarak tanımlanmaktadır (*International Organization for Migration, 2004: 10*). TDK’ye göre ise asimilasyon “*Gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku içerisinde eriterek yok etme*” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2023). Adıgüzel (2016b: 164) tarafından asimilasyon, bireylerin baskın veya egemen olan kültürel tamamen benzeştirilmesi, daha önce yaşadığı toplumu aidiyetin yok edilmesi şeklinde ifade edilmiştir. Castels ve Miller’e (2008: 362) göre gelen kişilerin tek taraflı bir değişim ile topluma “uydurulması” olarak tanımlanmıştır.

Asimilasyon yaklaşımının temelleri Robert Park tarafından oluşturulmuştur. 19. Yüzyılın bitimi ve 20. Yüzyılın başlangıç döneminde yayınladığı eserlerde Park, asimilasyonu, modernite ile şekillenen bireyciliğin bir boyutu olarak görmektedir. Ona göre baskın kültürün dili, dini ve değerleri, kolaylıkla göç eden kimseler tarafından benimsenmektedir (Laubenthal, 2022: 86). Amerika'ya gelen Polonyalı, Litvanyalı ve Norveçlilerin ikinci kuşakta birbirinden ayrılamaz hale geldiklerini vurgular; ancak Japonlar, siyahiler ve Yahudilerin kendilerine has özelliklerinden dolayı asimile olamayacaklarını ifade eder (Park, 1914: 607). Dolayısıyla parkın asimilasyonun sağlanmasını, ırk, fiziksel görünüş, kültürel alışkanlıklar ve inanç boyutları ile ele alırken “Amerikan Eritme Potasında” erimesi mümkün olmayanları da sıraladığı görülmektedir.

Asimilasyon yaklaşımında diğer bir önemli isim Milton Gordon’dur. Gordon, 1964 yılında yayınlanan Amerikan Hayatında Asimilasyon (*Assimilation in American Life*) kitabında asimilasyonun yedi tipinin olduğunu ifade eder. Bunlardan birincisi kültürel

veya davranışsal asimilasyon, kültür ve dolayısıyla davranış kalıplarının ev sahibi toplumun sahip oldukları ile değiştirilmesi olarak tanımlanırken iki önemli göstergesinin bulunduğu ifade edilir. Bunlar, dil ve kültürel pratiklerdir. Bu göstergelerde yaşanan değişimler göçle gelen kişilerin asimilasyonunun ölçülmesinde belirleyicidir. İkincisi yapısal asimilasyon, göçle kişilerin ev sahibi toplumun kurumlarına veya topluluklarına girişini ifade eder. Üçüncüsü, evlilik yoluyla asimilasyondur. Bu asimilasyon tipi ile büyük ölçekli olarak göçle gelen kişiler ile ev sahibi toplumun fertlerinin evlenmesi ifade edilir. Dördüncü olarak kimliksel asimilasyon tipi ile göç eden kişilerin ev sahibi topluma ait hissetmesi ifade edilir. Beşinci tip olan kabullenilmiş hal asimilasyonu, ev sahibi toplum ve göçle gelen kişiler arasında önyargının olmaması sonucu gelişirken altıncı tip olan kabullenilmiş davranış asimilasyonu ise göçle gelen kişilere veya gruplara karşı ayrımcılık olmaması sonucunda gelişir. Son olarak yurttaşlık asimilasyonu ise göçle gelen kişilere karşı değer ve yetkilerin kullanımına yönelik herhangi bir kısıtlamanın olmaması durumunda gelişir (Williams & Ortega, 1990: 700).

1970'lere kadar asimilasyonun baskın bir şekilde devam ettiği ifade edilebilir (Laubenthal, 2022: 87). Ona yöneltelen eleştiriler, farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Çağdaş dünyada ulaşım ve iletişim teknolojilerinin yaygınlık kazanması, sosyal medya kullanımı, ulus devlet ve milliyetçilik anlayışlarında yaşanan dönüşümler asimilasyon politikalarının uygulanabilirliğini sınırlandırmaktadır. Ancak asimilasyon anlayışı ve bu temelde politikaların geliştirilmesi devam etmektedir. Fransa örneğinde olduğu gibi gelen göçmenlere karşı asimilasyoncu yaklaşıma yakın modelde politikalar hâlâ üretilmektedir (Castels ve Miller, 2008: 363)

1.4.2. Entegrasyon Yaklaşımı

Entegrasyon, Hartmut Esser tarafından Milton Gordon'dan esinlenerek geliştirilen bir kavramdır. Esser'e göre göç eden kişiler, sosyal sistem içerisinde, sosyal sistem tarafından topluma entegre edilirler. Kültürel davranışların benimsenmesi, işgücü piyasasında yer alma, evlilik bağlarının kurulması ve aidiyet hissi entegrasyonla ilişkilidir (Laubenthal, 2022: 88). Entegrasyon, bir süreç olarak ifade edilebilir. Göç Terimleri Sözlüğünde de entegrasyon tanımı yapılırken hem göçmenlerin hem de ev sahibi topluluğun iki yönlü olarak birbirini kabulleniş süreci olarak ifade edilmektedir. Göçmenlerin de tıpkı ev sahibi topluluk gibi hak ve yükümlülükler, hizmetler ve iş

piyasasına erişiminde sınırlandırma olması ve ev sahibi topluluk ile göçmenlerin ortak bir amaç için bir araya gelmesinde bir engel bulunmaması şeklinde belirtilmektedir (*International Organization for Migration, 2004: 30*). Gelen göçmenin o toplumun içerisinde kendi değerlerini de koruyarak yaşaması ve ev sahibi toplumun içine dâhil olması anlamını taşımaktadır (Adıgüzel, 2016a: 165). Entegrasyonun sağlanması ile göçmen, bulunduğu toplumda nasıl davranması, nelere dikkat etmesi gerektiğini öğrenmiş olmaktadır (Adıgüzel, 2016b: 16).

Entegrasyon sürecinin yalnızca göçmenin veya devlet kurumlarının faaliyetleri sonucu tamamlanması beklenemez. Ager ve Strang (2008: 170) tarafından yapılan çalışmada entegrasyon alanlarını tanımlayan bir şema oluşturulmuştur. Bu şemada belirleyiciler (*markers and means*) olarak çalışma, eğitim, barınma ve sağlığa yer verilirken sosyal ilişkiler (*social connection*) olarak sosyal bağlar ve bağlantılar ile sosyal köprülere yer verilmiştir. Kolaylaştırıcılar (*facilitators*) olarak güvenlik ve istikrar ile dil ve kültür bilgisi ifade edilirken dayanak-temel (*foundation*) olarak haklar ve vatandaşlık ifade edilmiştir. Böylece dört başlık altında entegrasyon sürecinin temel yapıları ele alınmıştır. Bu süreç içerisinde göçle gelen bireylerin yanı sıra ev sahibi toplumun, sivil toplum kuruluşlarının ve her düzeyde kamu kurumunun özverisi gerekmektedir. Aksi halde başarılı bir entegrasyon sürecinin yaşanması mümkün olmamaktadır.

1.4.3. Çokkültürlülük Yaklaşımı

Çokkültürlülük kavramında ise temel olarak iki husus ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki kavramın yirminci yüzyılın ortalarında tartışılmaya başlanmasıdır. İkincisi ise kavramın içerisindeki “kültür” kelimesinin anlamının yanı sıra bir topluluğun kendisini farklılıkları ile ifade etmesi anlamını barındırır (Say, 2017: 31). Dolayısıyla çokkültürlülük, toplumu oluşturan her grubun kendi dini, milli ve kültürel değerlerini koruyarak bir arada sorunsuzca yaşamasını ifade eder (Adıgüzel, 2016a: 167). Bu yaklaşım gruplar arasında herhangi bir hiyerarşik yapı olmaksızın eşit bir şekilde bir arada yaşamayı öngörmektedir. Bu sebeple çokkültürlülük aslında ulusal birlik üstü veya dışı bir tasavvur olarak anılmaktadır (Özensel, 2012: 60). Bu doğrultuda çok kültürlülük, Avustralya, ABD ve Kanada gibi tarihi iki-üç yüz yıla dayanan ülkelerde veya toplumlarda kolaylıkla benimsenirken tarihsel mirası güçlü olan ve kendi iç dinamikleri aracılığıyla birlikte yaşama kültürünü benimsemiş toplumlarda geçerliliğini yitirmektedir (Şan, 2005: 109). Dolayısıyla ayrı etnik ve dini gruplara mensup insanların bir arada yaşamasını öngören bu yaklaşımın ulus bilinci ile bir araya

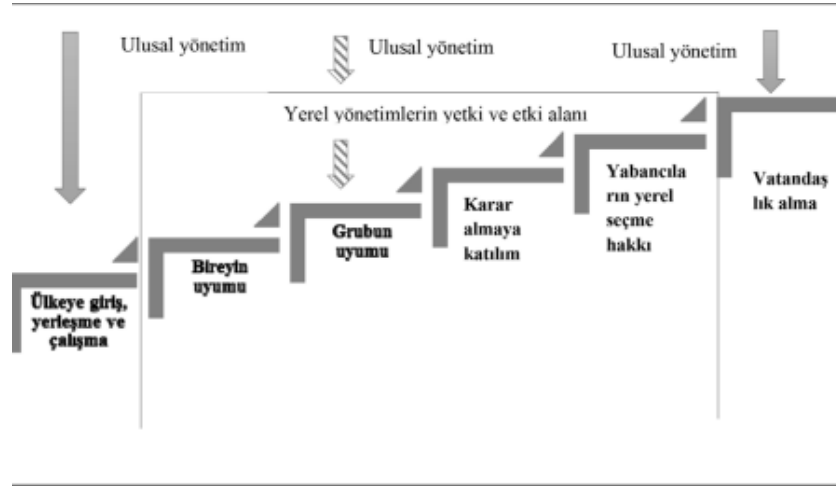
gelmiş devletlerde de uygulanması pek olası değildir. Çünkü tarihsel olarak bu bilinçle yetişmiş toplumlarda çokkültürlülük yaklaşımının kabul edilmesi mümkün gözükmemekte, kabul edilse dahi toplumsal çözümlere yol açacağı endişesi var olmaktadır.

1.4.4. Uyum Yaklaşımı

Göç politikalarında uyum yaklaşımı, genellikle entegrasyonla birlikte veya eş anlamlı kullanılsa da ayrı bir yaklaşımdır. Uyum, TDK'ye göre “*toplumsal çevreye veya bir duruma uyma, uyum sağlama, intibak ve entegrasyon*” olarak tanımlanmıştır. Uyum konusunda devletler tarafından uygulanan politikalar çeşitlilik göstermekte ve uyumla ilgili yürütülen akademik çalışmalarda farklı kavramlar ve tanımlar kullanılmaktadır (Taşçı & Kara, 2019: 263). Dolayısıyla uyumun net bir tanımına henüz ulaşılammıştır.

Daoudov (2015a: 42) tarafından oluşturulan uyum merdiveni, uyum sürecinin anlaşılmasında en önemli kaynaklardan bir tanesidir. Altı aşamadan oluşan bu merdivende ulusal yönetim ve yerel yönetimler arasında yetki ve etki alanı paylaştırılmıştır.

Şekil 1. “Uyum Merdiveni” ve Yerel Yönetim Yetki Alanı

Kaynak: Daoudov, 2015a: 42.

Birinci aşama, göçle gelen kişilerin ülkeye girişi ve yerleşmesidir. Bu aşama doğrudan ulusal yönetimin kontrolü altında olmaktadır. Dolayısıyla ikamet veya çalışma izinleri ile vize işlemleri ulusal yönetim tarafından yürütülmektedir. İkinci aşama, bireyin uyumudur. Bireyin uyumunun sağlanmasında, ulusal yönetim standartların

belirlenmesi, denetim yapılması ve gerekli durumlarda fon sağlanması konusunda yetkilidir. Ulus-altı yönetimler ise bireylerin uyumunun sağlanmasına yönelik dil kursu gibi uyum kurslarının açılması, iş bulma desteği ve mesleki eğitimin sağlanması ile sosyokültürel desteklerin sunulmasından sorumludur. İkinci aşamadan itibaren aslında yerel yönetimlerin uyum sürecine dahil olduğu görülmektedir. Üçüncü aşama grubun uyumunun sağlanmasıdır. Grup uyumunun sağlanması, özellikle yerel yönetimler tarafından görüş-alışverişi veya ortak proje yapma amacıyla göçmenler tarafından oluşturulan sivil toplum kuruluşları ile görüşmeler yaparak gerçekleştirilebilir. Sadece görüşmeler yoluyla grup uyumunun sağlanması mümkün olmamakta ancak görüşmeler yapılması ilk adım olarak büyük öneme sahiptir. Dördüncü aşama, yabancıların karar alma süreçlerinde aktif olmasıdır. Bu noktada, yerel yönetim düzeyinde oluşturulacak olan çeşitli mekanizmalar sayesinde göçle gelen kişilerin temsil edilmesi ve alınacak kararlarda etkili olmaları sağlanabilmektedir. Beşinci aşama göçle gelen bireylere siyasi hakların tanınmasıdır. Bu noktada bazı ülkelerin (İrlanda, İsveç, Danimarka Portekiz vb.) yabancılara yerel düzeyde seçme hakkı tanıdığı bilinmektedir. Son aşama olan altıncı aşama ise göçle gelen bireylere vatandaşlık verilmesidir. Ulusal yönetimin yetki alanında bulunan bu aşama, belirli şartları taşıyan yabancılara vatandaşlık verilmesiyle birlikte uyum için son aşamayı teşkil etmektedir (Daoudov, 2015a: 42-45).

Genel olarak ifade edilirse ulusal boyutta olan ikamet ve çalışma izinlerinin verilmesi ile vatandaşlığa kabul gibi işlemlerin ulusal yönetim tarafından yürütülmesi vurgulanmıştır. Bunların dışında kalan ve yerel düzeyde sunulması daha verimli olan hizmetler, yerel yönetimlerin etki ve sorumluluk alanı içerisindedir. Bunlar genel olarak göçle gelen kişilerin dil ve kültürü benimsemesi, yaşam kalitelerinin artırılması ve ev sahibi toplumun bir parçası haline gelmelerini sağlayacak hizmetlerin sunumu şeklinde ifade edilebilir.

2011 yılı sonrası süreçte Türkiye’de benimsenen toplumsal kabul ve sosyal uyumun ise aşağıdaki sıralı unsurlardan oluştuğu ifade edilmektedir (Kaya, 2020b: 20):

- a) Yasal uyum
- b) Karşılama ve oryantasyon süreçleri
- c) Eğitim hizmetlerine eşit erişim hakkı
- d) Sağlık hizmetlerine eşit erişim hakkı

- e) İş piyasalarına eşit erişim hakkı
- f) Sosyal hizmetlere eşit erişim hakkı
- g) Toplumsal katılım ve uyum

Görüleceği üzeri mevzuat, eğitim, sağlık, iş piyasası ve toplumsal katılım gibi birçok farklı etkeni içerisinde barındıran uyum sürecinin göçle gelen bireyler ve toplumun aktif etkileşiminin sağlanması ile başarılı bir şekilde gerçekleşeceği ifade edilebilir. Bu doğrultuda merkezi yönetim ve yerel yönetimlerle birlikte sivil toplum kuruluşları, kanaat önderleri, medya, göçle gelen kişiler tarafında oluşturulmuş dernek ve platformlar ile her bir vatandaş, uyum sürecinin başarılı bir şekilde gerçekleştirilmesi için bilinçli bir şekilde hareket etmesi önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

1.5. Dünya’da Göç Politikası ve Uygulama Örnekleri

Göç toplumsal değişimin en önemli faktörü olarak farklı dine, dile ve kültüre sahip toplulukların etkileşim içerisinde olmalarına yol açmakta ve böylece yeni kültürler, yeni yaşam biçimleri ve yeni ırkların oluşması için uygun zemin oluşmaktadır (Karpas, 2010: 9). Bu kapsamda göç mevzusunu yalnızca güvenlik sorunu olarak ele almak göçün olumlu etki ve sonuçlarını göz ardı edilmesine sebep olmaktadır. Nitekim kültürel etkileşim sağlamanın yanı sıra göç, hem kaynak ülkenin hem de varış ülkesinin ekonomik gelişimine katkı sağlamaktadır (Köşer Akçapar, 2021: 572). Bu çerçevede, göç politikaları farklı bir boyut kazanmaktadır. Genel bir değerlendirme yapıldığında göç politikalarının ülkelerin tarihsel süreçlerine, ekonomik, siyasal ve toplumsal yapılarına, göç deneyimlerine ve bulundukları coğrafi konuma göre değişiklik gösterdiği ifade edilebilir.

Çağdaş dünyada gerçekleştirilen göçlerde önemli bir hedef olan Avrupa, 19. ve 20. Yüzyıllarda da göç hareketlerine ev sahipliği yapmıştır. Ancak II. Dünya Savaşı sonrasında bu göçler, farklı boyutlar kazanmıştır. Nitekim sınırları yeniden çizilen Almanya, Polonya ve eski Çekoslovakya’dan büyük nüfuslar yer değiştirmek zorunda kalmış; yıkılan Avrupa’nın yeniden inşa edilebilmesi için işçi ihtiyacı artmış, bu kapsamda, diğer ülkelerden sözleşmeli işçi alımları yapılmıştır. Misafir işçi statüsündekilerin Avrupa ülkelerine kalıcı olarak yerleşmesi, Orta ve Doğu Avrupa’daki komünizmin yıkılması ve 1990’lara gelindiğinde Avrupa üzerindeki göç baskısının önemli derece artması Avrupa Birliği’nin (AB) göç politikalarını önemli ölçüde etkilemiştir (Şirin, 2021: 539). Günümüzde AB’nin göç alanında yaptığı çalışmalar, göç dalgalarının düzenlenmesi, birlik içinde yaşayan göçmenlerin

entegrasyonunun sağlanması, ortak politikalar geliştirilmesi ve yasa dışı göçmenlerin geri kabulü temellerinden şekillendiği ifade edilebilir. Bu ekseninde AB politikaları, 2001 sonrası süreçte, güvenlik ekseninde daha da yoğunlaştığı “Avrupa Kalesi” yaklaşımının benimsendiği, yasa dışı göç kapsamında mültecilerin komşu ülkelerde bulunan mülteci kamplarına gönderilmesinin sağlandığı, Avrupa Sınır Güvenliği Ajansının kurulmasıyla ana kara ve denizde dış sınırların düzensiz göçmenlere karşı korunduğu bir dönüşüm geçirmiştir (Adıgüzel, 2016a: 140-145). Nitekim Avrupa Birliği üyesi ülkelerin göç politikalarında tam bir entegrasyon sağlanamamış olduğu da ifade edilebilir.

Almanya'nın göç yönetimi hem federal hükümetin hem de federal hükümet dışında kalan otoritelerin iş birliği içerisinde gerçekleştirilmektedir. Göç yönetimiyle ilgili İç İşleri Bakanlığına bağlı Göçmenler ve Mülteciler Federal Dairesi merkezi yapıda sorumlu kuruluştur. Hali hazırda Almanya'nın iki adet göçmenlik programı bulunmaktadır. Bu programlardan birine müracaat etmek isteyen kişinin Almanya ekonomisine katkı sağlayacak eğitim, bilgi ve yeterli vasıflara sahip olması gerekmektedir. Ülke genelinde incelendiğinde birçok belediyenin göç hususunu tartışmak için oluşturduğu danışma konseylerinin bulunduğu görülmektedir. Bu noktada, Almanya'da göç yönetiminde merkezi yönetimin genel çerçeve çizdiğini eyaletlerin ise uygulama aşamasında etkili olduğu vurgulanmalıdır. Almanya federal hükümetinin 2019 yılı için mültecilere yönelik yaptığı harcamaların dağılımı incelendiğinde, 6.0 milyar euronun federal eyaletlere ve belediyelere göçmen sayısı bazı alınarak göç hususunda onları rahatlatmak için aktarıldığı tespit edilmiştir (Coşkun, 2021: 97-102).

İsveç'in göç politikaları incelendiğinde, mevcut yapının 1990'larda şekillendiği ifade edilebilir. Kurulduğu yıllardaki adı “İsveç Bütünleşme Kurulu” olan günümüzde ise “İsveç Göç Ajansı” olarak adlandırılan yapı ile toplumsal uyumun sağlanması hususunda belediyelere destek sağlanmaktadır. Belediyeler ise göçle gelen bireylerin barınması, uyumlarının sağlanması için eğitim programlarına katılım sağlamaları ile sorumludur. Kamu İstihdam Ajansı ise göçle gelen bireylerin iş gücü piyasalarına girmeleri için gerekli olan hizmetleri sunmaktadır (Kılıç, 2017 94-96).

Fransa'da devlet “bölünmez” bir yapı olarak göçmenlerin sahip olduğu farklılıklarla birlikte Fransa'da yaşamasına müsaade etmek yerine onların da Fransız değerlerini ve

kültürünü içselleştirmelerini beklemekte, aksi olduğu durumlarda göçmenleri devlet için bir tehlike olarak görmektedir. 1980’li yıllarda Fransa’da aşırı sağın güçlenmesi göç politikalarını da doğrudan etkilemiştir. İkamet izni alımı, vize başvuruları ve vatandaşlığa kabuller zorlaştırılmıştır. Günümüzde de bu uygulamalar devam etmekte Mart 2019’da yürürlüğe giren Kontrollü Göç, Etkin Sığınma Hakkı ve Başarılı Entegrasyon Kanunu ile sığınmacılara yönelik tanınan haklardan kısıtlamalar yapılmıştır (Deniz, 2020: 227-232).

Yer verilen ülkeler üzerine bir değerlendirme yapıldığında, ülkelerin göç politikalarının önemli farklılıklar barındırdıkları, göçü algılama biçimlerinin ve göç yönetimi süreçlerinin kendi tarihi, siyasi, toplumsal ve ekonomik geçmişlerine göre şekillendiği ifade edilebilir. Bu kapsamda yerel yönetim geleneğinin güçlü olduğu gelişmiş ülkelerde, yerel yönetimlerin göç ile ilgili alanlarda önemli görev ve sorumluluk üstlendiği görülmektedir. Özellikle göçle gelen kişi sayısında artış yaşandıkça merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki görev ve yetki dağılımının daha da belirginleştiği görülmektedir (Aslan & Tekin, 2017: 423). Bu kapsamda Almanya, İsveç, Hollanda ve İtalya’da belediyelerin mülteci kabulünde kota uyguladığı bilinmektedir (Alvanoğlu & Ateş, 2020: 386). Böylece uygulamayla birlikte şehirlerin ani ve yoğun bir göçle karşı karşıya kalmaması sağlanmakta ve gelen mültecilerin kente uyumlarının sağlanması daha da kolaylaştırılmakta olduğu söylenebilir. Bu kapsamda incelendiğinde farklı ülkelerden yerel yönetim düzeyinde göç alanındaki uygulama örneklerine aşağıda yer verilmiştir:

- Almanya, 1960’lı yıllardan bu yana yoğun göç alan bir ülkedir. Yerel yönetimlerin güçlü olduğu bu ülke, göç alanında sunduğu belediye hizmetleri ile öncü rol üstlenmiştir. Bu kapsamda Frankfurt Belediyesi tarafından 1989 yılında kurulan Çokkültürlü İşler Ofisi örnek olarak gösterilebilir. “Hepimiz Frankfurt’u şekillendiriyoruz” anlayışından hareketle göçle gelen kişilerin entegrasyonunu sağlayacak faaliyetler yürütülmektedir (Amt für multikulturelle Angelegenheiten, 2023). Ayrıca yerel düzeyde kurulan Göçmenlik Bürosu da statüsü fark etmeksizin göçle gelen bireylerden sorumlu tutulmuştur (Ateş, 2020: 32).
- Polonya’da Gdansk Belediye Başkanı, şehir mülteci dostu bir kent yapmak için önemli çaba göstermiş ve geliştirmiş olduğu entegrasyon modeli sayesinde Dünya Belediye Başkanı Ödülü’ne aday gösterilmiştir. Gdansk 15.000’e yakın

büyük çoğunluğu Ukraynalı işçilerden oluşan bir mülteci nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Ulusal düzlemde şekillenen göç karşıtı politikalara rağmen Gdansk Belediyesi'nde entegrasyon yaklaşımı benimsenerek mültecilere dil öğretimi, hukuki danışmanlık, meslek edindirme, günlük hayatta danışmanlık yapma gibi hizmetler sunulmaktadır (Alvanoğlu & Ateş, 2020: 386).

- Göçle gelen kişilere karşı sığınak şehir politikalarını benimseyerek önemli haklar tanıyan ve göçmenlerin yerel halkla entegrasyonunun sağlanmasına yönelik faaliyetler yürüten San Francisco Belediyesi ise yerel katılımcılığın teşviki için göçmen ve yerel halkın Göçmen Komisyonu toplantılarına katılımlarını teşvik etmekte ve çeşitli alanlarda hizmetler sunmaktadır. Bu faaliyetlerle belediyenin gelen göçmenlerin şehrin kendilerini şehrin birer parçası olarak hissetmelerini ve şehrin ekonomisine katılmalarının sağlanmasını hedeflediği ifade edilebilir (Kömürcüoğlu & Namlı, 2023: 34).
- İtalya'da Bolonya Belediyesi, yabancı göçmen sorunun ulusal seviyede karşılık bulmadan çok daha önce bu göçmenlere yönelik faaliyetler geliştirmiştir. Bu kapsamda sağlık, barınma, eğitim ve toplumsal uyumun sağlanması alanlarında Entegrasyon Politikaları Konseyi oluşturarak göçle gelen kişilere hizmetler sunmaktadır (Kahraman, Tanıyıcı & Kutlu: 2019: 48).

2. BÖLÜM: TÜRKİYE’DE BELEDİYELER VE GÖÇ YÖNETİMİ

2.1. Türkiye’de Göç Politikası ve Göç Yönetimi

Göç, ulus devletler tarafından genellikle bir güvenlik meselesi olarak ele alınsa da göç aslında bir yönetim meselesidir ve günümüz koşullarında göçün bir yönetim olgusu olarak incelenmesi zorunluluk arz etmektedir. (Ateş & Coşkun, 2020: 50; Sağıroğlu, 2019: 145). Bu kapsamda göç, yönetilmesi gereken bir olgu olarak ele alındığında ve etkin bir şekilde yönetimi gerçekleştirildiğinde göç alan ülkelere önemli katkılar sunduğu ifade edilebilir.

Türkiye bulunduğu coğrafi konum sebebiyle tarihi boyunca hem doğusundan hem de batısından önemli kitlesel göçler almıştır. Özel bir kurumsal yapılanmaya ihtiyaç duyulmadan yönetilen göçler, 1800’lü yıllardan sonra yoğunluk kazanmış ve bu alanda bir yapılanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede göç akınlarına maruz kalmış olan Türkiye göçle topraklarına gelen kişilere karşı politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar, siyasi ve toplumsal ortamın gereklerine göre zaman zaman değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu dönüşümle birlikte göç yönetiminde oluşturulan kurumsal yapılanmada da ihtiyaçlar çerçevesinde değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda Türkiye’de göç politikaları ve göç yönetiminin önemini koruduğu ve gelecek yıllarda da koruyacağı ön kabulüyle aşağıda yer alan başlıklarda öncelikle tarihsel süreç içerisinde göç politikası ve yönetimi süreci ele alınarak Osmanlı Devleti’nde göç politikaları ve yönetimi ile Cumhuriyet döneminde göç politikaları ve yönetimi incelenmiş, ardından 2011 yılı sonrası göç politikaları ve yönetimi irdelenmiştir.

2.1.1. Osmanlı Dönemi Göç Politikası ve Göç Yönetimi

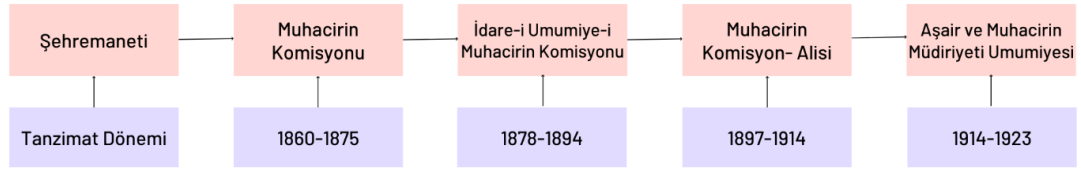
Kuruluş ve ilerleme dönemlerinde, etkili ve verimli bir araç olarak görülen iskân politikası, duraklama ve gerileme dönemlerinde özellikle Anadolu’ya tersine göçlerin başladığı dönemde göç yönetimi için kullanılmıştır. Ancak 19. Yüzyılda Osmanlı Devleti, toprak kayıpları yaşamasıyla daha önce karşılaşmamış olduğu bir iskân problemi ile karşılaşmıştır (Tekeli, 1990: 55; Uzun, 2017: 81). Kaybedilen topraklardan Anadolu’ya yönelen bu göçler, zorunlu göç kategorisinde değerlendirilmiştir (Erder, 2014: 80).

I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam eden göçleri, Osmanlı Devleti İskân Politikası ile yönetme yaklaşımını benimsemiştir (Uzun, 2017: 82). İskân politikası, genel olarak tarım toplumlarında öncelikle siyasal denetimin sağlanması ve fetih ideolojisinin yerleştirilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ayrıca tarımsal üretimin devamlılığının sağlanması ve emek gücünün toprağa bağlı olması iskânla belirlenen nüfus ve göç politikalarının sonucu olarak şekillenmiştir (Erder, 2014: 81). İskân Politikası, başka açıdan ele alındığında ilk olarak benimsenen yaklaşımın “yönetmek için karıştırma” iken Türk ve Müslüman unsurların tersine göçlerinin artmasıyla benimsenen yaklaşım “yönetmek için ayıklama” olduğu kabul görmektedir (Erder, 2014: 82). Dolayısıyla Osmanlı Devleti, iskân politikasını göç yönetimi için önemli bir araç olarak kullanmıştır (Ateş & Coşkun, 2020: 52). Böylece iskân politikalarının temel olarak nüfusu ve göçü yönetme anlayışı sonucunda, toplumsal düzenin bozulmamasının teminatı olarak şekillendirildiği söylenebilir.

Bu dönem içinde geliştirilen politikalar incelendiğinde, 1857’de Muhaceret Nizamnamesi adında bir nizamname çıkarıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti’nde yaşanan nüfus kıtlığına bir çözüm bulmak amacıyla yayınlanan bu nizamnamede temel olarak Sultan’a bağlılık yemini eden ve tebaasından olmayı kabul eden herkesin Osmanlı topraklarına gelebileceği ifade edilmiştir (Erder, 2014: 89). Burada dikkat çeken husus, göçmenlerde herhangi din veya ırk ayrımı yapılmaması yalnızca Sultan’a bağlılık istenmesidir. İlerleyen dönemlerde ise bu durumun bir diğer ifadeyle kriterin değiştiği görülmektedir.

Büyük çoğunlukla Kırım, Kafkasya ve Balkanlardan gelen göçmenlerin yerleştirilmesi için I. Abdülmecid tarafından Muhacirin Komisyonu kurulmuştur. Bu komisyon, göç yönetimi başlığı altında da ele alınacağı gibi zaman içerisinde bağlı olduğu birim ve isim değişikliklerine uğramıştır. Ancak temel işlevleri, gelen muhacirlerin iskân edilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması ve yer değiştirme taleplerinin değerlendirilmesi olarak devamlılık arz etmiştir (Uzun, 2017: 83). Aslında bu komisyonların kurulması, gelen göçmenlerin yerleştirilmesinde yerel otoritelerin değil de merkezi yönetimin sorumluluğunda olduğunun önemli bir göstergesidir (Erder, 2014: 94). Göç yönetimini sağlamak için kurulan komisyon, zaman içerisinde ihtiyaçlar doğrultusunda değişiklikler geçirmiştir. Bu kurumlara şekilde yer verilmiştir.

Sekil 2. Osmanlı Devleti'nde Göç Yönetimi Kurumları

Kaynak: Kocacık'ın (1980) çalışmasından oluşturulmuştur.

Şehremaneti, kısıtlı imkanları ölçüsünde İstanbul'a gelen göçmenlerin iskanının sağlanması, giyecek, yiyecek vb. ihtiyaçların temini Anadolu veya Rumeli'ye gönderilecek olanların sevkini sağlamak gibi çok çeşitli hizmetler sunmuştur (Barut, 2018: 168). Ancak göçlerin yoğunluğunun artması, şehremaneti ve diğer kurumların bu göçleri karşılayacak düzeyde bir kurumsal yapılanmaya sahip olmaması göçmenlere yönelik olarak özel bir komisyon kurulması ihtiyacını doğurmuştur. Bu bağlamda 1860 yılında göçmenleri misafir etmek, iskân alanlarını belirlemek ve oralara sevki gerçekleştirmek, ihtiyaçlar doğrultusunda ev ve hayvan vermek gibi destekleri sağlamak üzere Muhacirin Komisyonu kurulmuştur (Adıgüzel, 2016a: 40). Sonraki yıllarda kaldırılan komisyon, yer verilen şekilde de görüleceği gibi ihtiyaçlara göre farklı zamanlarda, farklı idari yapılanma ile tekrar kurulmuştur. Zaman zaman bağımsız, bir bakanlığa bağlı olarak veya şehremaneti bünyesinde bir şube olarak yapılandırılan bu komisyonlara farklı isimler verilmiş olsa da temel olarak gelen göçmenlerin sorunlarını çözme misyonu üzerine çalışmışlardır. Genel olarak görevleri şöyle sıralanabilir (Erdem, 2017: 58):

- Müslim-Gayrimüslim ayrımı yapılmaksızın göçmenlerin refahını sağlamak,
- İklim, su kaynakları, ulaşım, üretim ve pazarlama gibi birçok unsuru dikkate alarak iskân sahalarını tespit etmek,
- Göç etmiş veya göç edecek olan aileleri iskân sahalarına yerleştirmek,
- Göçmenlere iâşe sağlamak
- Göçmenlere yönelik istihdam alanları oluşturmak,
- Üretim faaliyetlerinin devamlılığını korumak için göçmenlerin kendilerine yetebilir duruma gelebilmelerini sağlayacak yardımları yapmak,
- Aşiretlerin yerleşik hayata geçmesini ve sosyal hayata uyumlarını sağlamak.

Son olarak 1913 yılında, İskân-ı Muhacirin Nizamnamesi çıkarılmıştır. Bu Nizamnamenin Dahiliye Nezareti sorumluluğunda uygulanacağı vurgulanmıştır. Nizamnamede, göçmenlerin kabulü ile ilgili kriterler ele alınırken Muhacirin Müdüriyetinin sorumluluk ve görevlerine yer verilmiştir (Uzun, 2017: 85). Osmanlı Devleti'nde göç için kurulmuş olan son yapı da önceki yapılanmalarda olduğu gibi göçmenlere yiyecek ve içecek temininden geldikleri bölgeye yakın iklime sahip yerlere yerleştirilmesine kadar her şeyin kontrol altında olduğu ve desteklendiği görülmektedir. Müdüriyetin Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar yapısını koruduğu ifade edilebilir. Genel bir değerlendirme yapıldığında Osmanlı Döneminde göç yönetimi için kurulmuş olan yapıların zaman içerisinde tespit ve ihtiyaçlar doğrultusunda şekillendiği ve dönüştürüldüğü ifade edilebilir.

2.1.2. Cumhuriyet Dönemi Göç Politikası ve Göç Yönetimi

Cumhuriyet Döneminde göç yönetimi diğer birçok alanda olduğu gibi Osmanlı Devleti'nden miras alınan yapı üzerine inşa edilmiştir. Önceden Osmanlı toprağı olan yerlerden Anadolu'ya göçler, Cumhuriyet'in kuruluşu sonrasında da devam etmiştir. O dönem incelendiğinde 1922-1938 yılları arasında 384 bin kişinin Yunanistan'dan ve 1923-1945 yılları arasında 800 bin kişinin Bulgaristan'dan Anadolu'ya geldiği görülmektedir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2018). Bu doğrultuda iskân politikaları, gelen göçlerin yönetilmesinde kullanılmıştır. Tıpkı Osmanlı Devleti'nde olduğu gibi Cumhuriyet Döneminde de göç politikaları ve göç yönetimi gelen göçler doğrultusunda şekillenmiştir.

Dönemin ihtiyaçları doğrultusunda Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte 1923 yılında İskân Kanununun çıkarılması ve Mübadele İmar ve İskân Bakanlığı'nın kurulması göç politikaları ve göç yönetimi açısından önemli gelişmelerdir (Uzun, 2017:87). 1923 yılında kurulan Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti geniş yetkilerle donatılarak hem mübadele ile gelen göçmenlerin hem de 1912 yılından beri Türkiye'ye sığınan göçmenlerin iskân edilmesi ile ihtiyaç ve sorunlarının giderilmesine yönelik faaliyetler yürütmekle sorumlu tutulmuştur. Dolayısıyla bu dönemde, göç ve iskân politikaları açısından nüfus mübadelesine odaklanıldığı görülmektedir. 1925 yılında Mübadele, İmar ve İskân Vekaleti kaldırılarak görevleri Dahiliye Vekaletine aktarılmıştır (Emek İnan, 2014: 85-87). Bu değişiklik göç politikalarının güvenlik anlayışı çerçevesinde ele alınmasının bir yansıması olarak ifade edilebilir.

1926 yılında çıkarılan ve 1934 yılına kadar yürürlükte kalan 885 sayılı İskân Kanunu da temel olarak mübadeleyi odak noktasına almıştır. Göçmen olarak kabul edilmeyecekler “Türk harsına dahil olmayanlar, anarşistler, casuslar, çingeneler ve memleket haricine çıkarılmış olanlar” olarak sıralanmıştır. Bu noktada aslında göçmenlerin seçiminde temel olarak Türk kültürünün (harsının) esas alındığı görülmektedir (İnan, 2016: 16). 1934 yılında çıkarılan 2510 sayılı İskân Kanunu’na göre de yalnızca Türk soyundan olan ve Türk kültüründen olan kişiler Türkiye’ye gelme ve yerleşme hakkına sahiptir. Ayrıca Kanunla Dahiliye Vekaleti bünyesinde Merkezi İskân Komisyonu kurulması da düzenlenmektedir (Erder, 2014: 124; Emek İnan, 2014: 89). Mülteci tanımı kanunda net olarak yapılmıştır. Bu doğrultuda, muhacir, Türkiye’ye yerleşme amacıyla gelen soydaşlara denirken; mülteci, zorunluluk sebebiyle Türkiye’ye geçici olarak sığınan soydaşlara denir (Uzun, 2017: 88). İskân kanununda soydaş vurgusunun yapılması ile Türk soyu ve Türk kültürünün temel kriter olarak belirlenmesi, ulus devlet oluşturma çabaları sonucunda geliştirilmiş politikalara önemli bir örnek teşkil etmektedir (Bozkaya & Kıncal, 2018: 105).

1935’te çıkarılan 2849 sayılı Kanunla iskanla ilgili görevler Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekilliğine (Sağlık ve Sosyal Yardımlaşma Bakanlığı) verildiyse de İçişleri Bakanlığı süreçte aktif rol almaya devam etmesi sağlanmaktadır (Coşkun, 2021: 117). Ayrıca 1923-1960’lı yıllar arasında gelen göçmenlerin barınma ve iş imkanlarının devlet tarafından desteklenmekte olduğu görülmektedir (İnan, 2016: 20). Bu döneme ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında göç yönetiminde İçişleri Bakanlığı’nın aktif olarak süreçte yer alması, göçmen kabulünde Türk kültürüne yapılan vurgu ile barınma ve iş imkanlarının desteklenmesi, göçler sonucunda oluşabilecek ekonomik ve sosyal sorunları en aza indirmek için alınan önlemler olarak ifade edilebilir.

5682 sayılı Pasaport Kanunu ve 5683 sayılı Yabancıların İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun gibi kanunlarla da yabancıların ülkeye giriş ve çıkışları düzenlenmiştir. Bu kanunların uygulanmasında sorumlu tutulan kurumun İçişleri Bakanlığı çatısı altındaki Emniyet Genel Müdürlüğü olması dikkat çekicidir (Uzun, 2017: 88). Bu doğrultuda, göç sürecinde önceliğin güvenliğin tesisine verildiği ifade edilebilir.

Göç ve göçle gelen kişilerle ilgili yürütülen çalışmalar yalnızca devlet düzeyinde kalmamıştır. 1950 yılında, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği kurulmuş

ve bu alanda çalışmalarına başlamıştır. 1951 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda “Mültecilerin Hukukisine İlişkin Sözleşme” literatürdeki yaygın kullanımı ile “1951 Cenevre Sözleşmesi” yirmi altı devlet tarafından kabul edilmiştir (Ergüven & Özturanlı, 2013: 1031). Sözleşme 1954 yılında yürürlüğe girmiş, Türkiye de sözleşmeye 1961 yılında çıkarılan 359 sayılı Kanun ile taraf olmuştur (Uzun, 2017: 88). Türkiye bu sözleşmeye coğrafi çekince koyarak yalnızca Avrupa’dan gelecek olan sığınmacılara mülteci olma hakkını tanımıştır. Böylece Türk soyundan olmayan ve Türk kültürüne bağlılığı bulunmayanların mülteci olarak yerleşmesinin önüne geçilmiştir (İçduygu, 2014a: 168). Böyle bir çekincenin bulunması sonraki yıllarda yaşanan Türk soyundan gelmeyenlerin Türkiye’ye zorunlu göçlerinde mültecilik statüsüne sahip olmamasına yol açtığı ifade edilebilir.

Mülteci tanımının yapıldığı 1951 Sözleşmesi’nde, mülteciliğin 1 Ocak 1951 tarihinden önce Avrupa’da yaşanan olaylar sonucunda başvurulabilecek bir statü olduğu vurgulanmaktaydı. Diğer bir ifadeyle bir kişinin mülteci olabilmesi için olayın 1951 yılı öncesinde gerçekleşmesi ve kişinin Avrupalı olması şartları gerekliydi. 1967 yılında yayınlanan Ek Protokolde bu iki sınırlama da kaldırılmıştır (Ergüven & Özturanlı, 2013: 1021). Dolayısıyla herhangi bir zaman diliminde ve dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olay sonucunda kişiler sözleşmeye taraf ülkelerde mülteci statüsü elde edebileceklerdir. Ancak Türkiye hem 1951 Sözleşmesine hem de 1967 Ek Protokolüne coğrafi çekince şartı koyduğu için Avrupa dışından gelen kişilere mülteci statüsü tanımamaktadır.

1994 yılında, 6169 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yayınlanan Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, iltica politikaları hakkında düzenlenen ilk yönetmeliktir (Uzun, 2017: 89). Bu kapsamda 1994 yönetmeliği, göç yönetimi ile ilgili atılan önemli adımlardan bir tanesidir (Bozkaya & Kıncal, 2018: 108). Bu yönetmelikle birlikte Türkiye’ye sığınan kişiler temel olarak iki kategoride sınıflandırılmaktadır. Bunlardan ilki 1951 Cenevre Sözleşmesi’nden yararlanan diğer bir ifadeyle Avrupa’dan gelen sığınmacılardır. İkinci grup ise Avrupa dışından gelen geçici koruma altındaki kişilerdir (İçduygu, 2014: 242). Bu yönetmelik her ne kadar Avrupa dışından gelen sığınmacıların statüsü

ile ilgili boşluğu doldursa da yönetmelikte yer alan hükümlerden kaynaklanan çeşitli eksiklikler sebebiyle uygulamada sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunların Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde de görülmesi, yönetmelik değişikliği yapılması için itici faktörlerden bir tanesi olmuştur. Sonuç olarak 2006 yılında bu yönetmeliğin değiştirilmesine yönelik yönetmelik çıkarılmıştır (Ergüven & Özturanlı, 2013: 1027).

1999 Helsinki Zirvesi ile Türkiye'nin AB'ye aday ülke statüsüne gelmesiyle göç politikalarında değişiklikler yaşanmıştır. AB müktesebatına uyum konusu ön plana çıkmış ve yeni yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (İnan, 2016: 30). Dolayısıyla 2000 yılı sonrasında Türkiye'de yapılan diğer reformlarda olduğu göç politikaları alanında yapılan reformlarda da AB'nin etkisi görüldüğü ifade edilebilir.

AB'nin göç politikalarının uyumlaştırılması hususunda Türkiye'den kısa vadede, düzensiz göçle mücadelenin güçlendirilmesi ve AB ile geri kabul anlaşmaları için müzakere süreçlerine başlanmasını talep etmektedir. Orta vadede ise düzensiz göçün önlenmesi için AB müktesebatına uyumun sağlanması, 1951 Sözleşmesi'nde yer alan coğrafi kısıtın kaldırılması, sığınma başvurularına yönelik oluşturulan sistemin güçlendirilmesi ve mültecilere insani desteğin sağlanmasını talep ettiği ifade edilebilir (Bozkaya & Kıncal, 2018: 108). 2001 yılında katılım ortaklığı belgesinin imzalanması ve 2003 yılında yenilenmesi ile Türkiye'de AB Topluluk Müktesebatının Benimsenmesine İlişkin Ulusal Program uygulanmaya başlamıştır. Bu doğrultuda 2005 yılında çıkarılan İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planının yanı sıra 5543 sayılı İskân Kanunu, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ve 4817 Sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun gibi birçok kanunda değişiklik yapılmıştır (Ergüven & Özturanlı, 2013: 1029).

İfade edilen Ulusal Eylem Planında, öncelikle AB'nin Türkiye'den kısa ve orta vadeli beklentilerine yer verilmiş, ardından Türkiye'nin göç ve iltica stratejisini AB mevzuatına uyumlaştırmayı hedefleyen İltica-Göç Twinning Projesi ele alınmıştır. Temel olarak iltica ve göçten sorumlu olan kuruluşların kapasitesinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Eylem planında AB müktesebatına uyum doğrultusunda değiştirilmesi gereken kanunların yanı sıra AB'nin bu alandaki müktesebatı da sıralanmıştır. Ayrıca Türkiye'de göç ve iltica alanında yapılan değişiklikler de ifade edilmiştir. Kapsamlı bir şekilde Türkiye'de göç ve iltica alanındaki mevcut durum ele alınmıştır. İltica ve Göç Ulusal Eylem Planının öncelikleri ise iltica alanındaki kurumsal yapılanma, göç

alanındaki kurumsal yapılanma, iltica ve göç alanındaki personelin istihdamı ve eğitimi, iltica ve göç alanında eşleştirme ve yatırım projeleri, politika ve kanun yapımı, iltica usulleri, yasal göç, yasadışı göç, entegrasyon, sınır dışı işlemleri, toplumun bilinçlendirilmesi, eylem planının uygulanabilmesi için gerekli fon kaynakları ve son olarak coğrafi kısıtlamanın kaldırılması hususunda Türkiye'nin sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarına zarar vermeyecek şekilde çözüm bulunması şeklinde ifade edilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2003).

Ulusal Eylem Planında, mevcut kurumsal yapılanmaya ışık tutması açısından entegrasyon başlığı altında önemli ifadelere yer verilmiştir. Devletin entegrasyon faaliyetleri hususunda düzenleyici ve denetleyici rol üstlenmesi ve yetkilendirilmiş olan kamu kurumunun diğer kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlaması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca entegrasyon kapsamında iş verenler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimlerin teşvik edilmesi gerekliliği ifade edilmiştir (İçişleri Bakanlığı, 2003).

AB'ye uyum süreci doğrultusunda Ulusal Eylem Planında da ifade edildiği gibi mevzuatta ve kurumsal yapılanmada çeşitli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. 2006 yılında çıkarılan 5543 sayılı İskân Kanunu bu perspektifle incelendiğinde göçmenlerle ilgili yapılan tanımlamalarda ve ülkeye kabul koşullarında Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olmanın temel kriter olduğu görülmektedir. 2008 yılında ise Göç ve İltica Bürosu ile Sınır Yönetimi Bürosu kurulmuştur. Bu büroların kurulması, göç yönetimine yönelik olarak kurulan ilk yönetim birimi olması sebebiyle önemli bir gelişmedir (Üstübcü, 2017: 113; Sağıroğlu, 2019: 251). Emniyet Müdürlüğü bünyesindeki Yabancılar Hudut İltica Dair Başkanlığı uzun yıllar göç yönetimi konusunda merkezi rol üstlenmiştir. Bu durum göç yönetiminin güvenlik perspektifi ile ele alındığının en önemli göstergesidir (Coşkun, 2021: 121). Ancak değişen ihtiyaçlar ve algılar perspektifinde göçün yalnızca güvenlik boyutuna odaklanılmaması gerektiği iddia edilebilir.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa 1980 sonra göç ve sığınma politikaları hem AB merkezli bir anlayışla hem de Türkiye'nin iç unsurlarından kaynaklanan gelişmeler doğrultusunda şekillenmiştir (İçduygu, 2014b: 260). Ayrıca yakın coğrafyada meydana gelen siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklar sonucunda artan kitlesel göçler de politikaların gelişmesinde etkili olmuştur. Bu dönemde yaşanan

değişiklikler 2011 yılı sonrası süreci de şekillendirdiği, Göç ve İltica Bürosunda gerçekleştirilen faaliyetler sonucunda 6458 sayılı Kanun'un çıkarıldığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kurulduğu ifade edilebilir. Ancak bu dönemde yaşanan değişikliklere rağmen Türkiye'nin göçmen kabul kriterlerinde belirgin bir değişiklik olmaması dikkat çekicidir.

2.1.3. 2011 Yılı Sonrası Göç Politikası ve Göç Yönetimi

Suriye iç savaşı sebebiyle Türkiye, 2011 yılından bu yana Suriyelilere ev sahipliği yapmaktadır. Suriyeliler ilk dönemde “misafir” olarak sınıra yakın bölgelerdeki kamplara yerleştirilmiştir (Üstübcü, 2017: 115). Ayrıca şunu da ifade etmek gerekir ki 2011 yılının sonlarında Türkiye, Suriyelilere “geçici koruma” sağlayan Ortadoğu'daki tek ülke olmuştur (Oktav, 2020: 116). Öte yandan diğer bir önemli husus, 87 yılda çoğunluğu Türk soylu olan 1,8 milyon mülteciyi kabul eden Türkiye, 2011 yılından bu yana yaklaşık olarak bu sayının iki katı Suriyeliyi sınırları içerisine almıştır (Erdoğan, 2017: 16). Nitekim, 2012 yılında Türkiye'de geçici koruma statüsü alan Suriyeli sayısı 14.237 iken 2013 yılında 224.655'e yükselmiş ve 2023 yılına gelindiğinde ise 3,5 milyonu aşmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023).

“Açık Kapı Politikası” çerçevesinde, Türkiye topraklarına sığınan hiçbir Suriyeliyi geri göndermemiştir (Altun & Birinci, 2015: 113). Bu politika çerçevesinde, geri göndermeme ilkesi benimsenmiş ve temel ihtiyaçları karşılanmıştır (Bali & Gündoğdu, 2017: 190). Ancak artan güvenlik tehdidi sebebiyle Türkiye 2015 yılından beri sınırda sıkı denetimler yürütmektedir. Sınıra duvar inşa ederek yasadışı geçiş, kaçakçılık vb. faaliyetleri önlemeyi hedeflemektedir (Ayman, 2016: 80). Bu gelişmeler aslında açık kapı politikasının 2015 yılı sonrası dönemde sona erdiğine işaret etmektedir.

2013 yılında çıkarılan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile AFAD Suriyelilere sağlanan hizmetlerin koordinasyonu konusunda yetkili kurum olarak görevlendirilmiştir (AFAD, 2017: 11). Bu kapsamda AFAD tarafından Suriyelilere başta sağlık alanında olmak üzere birçok alanda hizmet sunulmuştur. Sağlık alanında geçici koruma merkezlerinde ilaçların temin edilmesi, çocukların kızamık aşısı ve çocuk felci gibi koruyucu aşıları olma imkânı, anne ve bebek sağlığına yönelik tedbirler sıralanabilir. Diğer alanlarda ise gıdaya erişimleri sağlanmış, bireysel güvenlikleri tesis edilmiş, dil eğitimi, mesleki

eğitim ve el sanatlarına yönelik kurslar açılmıştır (AFAD, 2013; AFAD, 2014). Bu bağlamda aslında AFAD 2018 yılına kadar Suriyelilerin temel ihtiyaçları çerçevesinde hem barınma merkezlerinde hem de merkez dışında yaşayanlara yönelik hizmetler sunmuştur (Kaya & Aras, 2021: 193). Bu koordinasyon görevini, 2018 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'ne devredene kadar sürdürmüştür (Kaya & Aras, 2021: 180). Şunu da ifade etmek gerekir ki AFAD tarafından yayınlanan raporlarda “misafirlik” veya “geçicilik” olgularının sıklıkla vurgulanması dönemin sığınmacılara bakış açısını yansıtmaktadır.

Türkiye'nin 2011 sonrası politikalarına yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında, göçle gelen kişilere karşı uyum çerçevesinde bir yaklaşım benimsediği ifade edilebilir. Türkiye özelinde dikkat çeken husus, uyum politikası ekseninde entegrasyon veya asimilasyonun kastedilmediği, bunların yerine harmonizasyon kavramının benimsendiğinin vurgulanmasıdır (Taşçı & Kara, 2019: 260). Dolayısıyla Türkiye'de aslında daha önce ifade edilen asimilasyon, entegrasyon veya çokkültürlülük yaklaşımları benimsenmemiş, bunların yerine kendi toplumsal birikimi ve iç dinamikleri sonucunda uyum anlayışı geliştirilmiştir. Bu doğrultuda, 2019 yılının uyum yılı olarak ilan edilmesi (Taşçı & Kara, 2019: 260), Göç İdaresi Başkanlığı tarafından (o dönemki adıyla Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) tarafından Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı çıkarılması, Göç İdaresi Başkanlığı teşkilatında Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü kurulması bu yaklaşımın yansımalarıdır. Göç İdaresi Başkanlığı tarafından uyum yaklaşımını karşılıklılık, gönüllülük ve kurumlar arası iş birliği temelinde inşa ettiği vurgulanmıştır. Başkanlık tarafından uyum, yabancının ve ev sahibi toplumun ekonomik ve sosyo-kültürel gelişimine katkıda bulunan, asimilasyoncu olmayan, yabancıların yeteneklerini hayatın tüm alanlarında gerçekleştirmesini amaçlayan, ev sahibi toplumun da gelen göçmenlere uyumunu sağlayan, gönüllülük temelli bir politika olarak tanımlanmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bu kapsamda Türkiye'nin göç politikaları ve yönetimi açısından önemli adımlar olan 6458 sayılı Kanun, 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ve Göç İdaresi Başkanlığı aşağıda yer alan başlıklarda incelenmektedir.

2.1.3.1. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, göç politikaları ve yönetimi için önemli bir dönüm noktası niteliğindedir (Sağiroğlu, 2015: 26). Kanun üç temel

konu etrafında düzenlemeler yapılmıştır. Bu konular, yabancılar, uluslararası koruma ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün (2021 yılından bu yana Göç İdaresi Başkanlığı) teşkilat yapısı ve görevleridir. 6458 sayılı Kanunla, Suriyelilere geçici koruma statüsü verilmiştir. 2014 yılında çıkarılan Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türkiye’de kayıt ve kalma şartları düzenlenmiştir (Üstübcü, 2017: 116). Kanun, Türkiye Giriş ve Vize, İkamet, Vatansız Kişiler, Sınır Dışı Etme, Uluslararası Koruma Çeşitleri, Uluslararası Korumanın Haricinde Tutulma, Genel Usuller, Haklar ve Yükümlülükler, Geçici Koruma ve Uluslararası Korumaya İlişkin Diğer Hükümler, Göç İdaresi Müdürlüğünün Kuruluş, Görev ve Yetkileri bölümlerinden oluşmaktadır.

6458 sayılı Kanun, yabancıların ülkeye giriş, ülkede kalış ile ülkeden çıkışlarını ve yabancılara sağlanacak korumanın düzenlenmesi amacıyla çıkarılmıştır. Kanun kapsamında geri gönderme yasağı düzenlenmiştir. İlgili maddede hiç kimsenin işkence, onur kırıcı ceza, insanlık dışı muamele veya din, ırk, tabiiyet, siyasi fikir veya belirli bir toplumsal gruba mensubiyet sebebiyle hayatının ve özgürlüğünün tehdit altında bulunacağı yere gönderilemeyeceğine yer verilmiştir.

Kanunda mülteci kabulünde coğrafi çekincenin korunması (madde 61) dikkat çekicidir. Böylece mülteci tanımlamasında Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar kıstası korunmuş ve sonraki madde şartlı mülteci tanımlamasına yer verilmiştir. Şartlı mülteci, Avrupa ülkeleri dışındaki olaylar sonucunda mültecilik şartında bulunan durumların gerçekleşmesiyle Türkiye’ye gelen yabancılara verilen statü olarak tanımlanmıştır. Şartlı mültecilerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerine kadar Türkiye’de kalmasına izin verildiği ifade edilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (mevcut adıyla Göç İdaresi Başkanlığı) yabancıların veya uluslararası koruma sahibi kişilerin toplumla karşılıklı uyumlarının sağlanmasından sorumlu tutulmuştur. Bu doğrultuda Müdürlüğün kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, üniversite ve uluslararası kuruluşların katkı ve önerileri ile uyum faaliyetlerini planlayabileceği düzenlenmiştir (madde 96).

2.1.3.2. Geçici Koruma Yönetmeliği

2014 yılında çıkarılan geçici koruma yönetmeliği, geçici korumanın uygulanmasına yönelik olarak kılavuzluk yapması açısından önemlidir. Zira Yönetmelikte 6458 sayılı Kanun çerçevesinde, geçici koruma ile ilgili tüm işleyiş ve süreçlere yer verilmiştir. Bu yönetmelik detaylı olarak incelendiğinde, 63 madde ve 11 bölümden oluştuğu görülmektedir. Birinci bölümde amaç ve kapsam, dayanak ile tanımlara yer verilmiştir. Yönetmeliğin amacı, acil ve geçici koruma talebiyle sınırlara gelen yabancılardan, bireysel olarak uluslararası koruma talebi alınamayanların geçici koruma işlemlerine yönelik usul ve esasları ve Türkiye'ye kabul, kalış ve çıkışları ile ilgili yapılacak işlemler ile hak ve yükümlülükleri, ulusal ve uluslararası kuruluşlarla yapılacak iş birliklerini düzenlemek olarak ifade edilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Ayrıca bu bölümde geçici koruma ve uluslararası koruma da dahil olmak üzere çeşitli kavramların tanımlarına yer verilmiştir. Yönetmelikte geri gönderme yasağı, kimsenin insanlık dışı müdahaleye maruz kalacağı, dini, ırkı, bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi görüşleri sebebiyle hayati tehlikesinin olduğu yere gönderilemez şeklinde tanımlanmıştır. Bununla birlikte geçici koruma tanınacak ve tanınmayacak kişiler ifade edilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Geçici koruma tanınmasındaki kriterlerden bir tanesinin kitlesel veya kitlesel akın dönemlerinde bireysel olarak sığınan kişiler olarak belirtilmesi dikkat çekicidir.

Geçici koruma kararının alınması veya bu statünün kaldırılması Cumhurbaşkanı kararıyla olur. Cumhurbaşkanı geçici koruma kararını alırken koruma kapsamında olanları, tarihi, süre uzatım veya sonlandırma koşulları gibi çeşitli unsurları belirleyebilir. Türkiye'den ayrılma, üçüncü bir ülkenin korumasını alma gibi çeşitli durumlardan sonra geçici koruma bireysel olarak da sona erebilir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Beşinci bölümde geçici koruma kapsamında yapılacak ilk işlemler; ülkeye kabul, silahtan arındırma ve sivillerden ayrı tutma, sevk merkezlerinde yapılacak işlemler, sağlık kontrolleri, kayıt, geçici koruma kimlik belgesi, geçici barınma merkezlerine sevk işlemleri, illerde kalma hakkı verilmesi ve ülkede kalış hakkı aşamalarında ifade edilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Geçici koruma altındakilere sunulacak olan hizmetler altıncı bölümde ele alınmıştır. Bu kapsamda, iş piyasasına erişim, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve yardım ile

tercümanlık gibi hizmetlerin verilebileceği ifade edilmiştir. Yönetmelikte bu başlıklar altında hizmet detaylarına yer verilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Yedinci bölümde, geçici koruma altındaki kişilerin uymaları gereken yükümlülükler sıralanmıştır. Bu kişiler, öncelikle kanunlara ve idari gerekliliklere uymakla yükümlüdür. Aksi şekilde hareket eden kişilere gerekli adli işlem ve idari yaptırım uygulanır. Ayrıca yönetmeliğin uygulanmasına yönelik işlemler için bu kişiler ilgili birime davet edilebilir. Böyle bir durumda kişiler, davete uymakla yükümlüdür. Yükümlülüklerini yerine getirmeyenler, eğitim ve acil sağlık hizmetleri dışındaki diğer hizmet alanlarında kısıtlama veya tamamen hizmetten mahrum bırakma olayları ile karşı karşıya kalabilir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Sekizinci bölümde ise sevk merkezleri ve geçici koruma merkezlerinin kurulması, yönetilmesi, işletilmesi ile geçici barınma merkezinde sağlanacak hizmetlere yer verilmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Dokuzuncu bölümde ise gönüllü geri dönüş ve üçüncü ülkeye çıkış konuları düzenlenmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

İş birliği ve yardım kapsamında ise bakanlığın ulusal ve uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapabileceği vurgulanmıştır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Son bölümde çeşitli konularla ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Dikkat çeken husus, Madde 48 (2)'de çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek mevzuat hükümlerinin uygulanacağını ifade edilmesidir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

2.1.3.3. Göç İdaresi Başkanlığı

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2013 yılında yayınlanan 6458 sayılı Kanun ile kurulmuştur. 2018 yılında sistem değişikliği ile uyumlu hale getirilmiş; 2021 yılında ise statüsü Göç İdaresi Başkanlığı olarak değiştirilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Başkanlığın misyonu, “ülkemizin tarihsel birikimi ile ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde yabancıların göç alanına ilişkin tüm iş ve işlemlerini insan odaklı milli politikalarla yürütmek, ülkemizle karşılıklı uyumlarını sağlamak” (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023) olarak ifade edilirken vizyonu, “göç yönetimi sistemimizi milli menfaatlerimiz temelinde insan odaklı politikalarla geliştirmek ve sürdürmek” olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bu vizyon ve misyon çerçevesinde Göç İdaresi Başkanlığının görevleri; şu şekilde sıralanmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023):

- Göçle ilgili mevzuat ve idari kapasite geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak,
- Göç alanında iş ve işlemleri yürütmek,
- 5543 sayılı Kanun'da verilen görevleri yerine getirmek,
- İnsan ticareti mağdurlarının korunması konusunda iş ve işlemleri yürütmek,
- Uyum süreciyle ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Geçici korumayla ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Düzensiz göçle mücadele konusunda kolluk birimleri, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyon sağlamak, tedbirler almak ve tedbirlerin uygulanmasını takip etmek,
- Kamu kurum ve kuruluşlarının göçle ilgili program ve projelerinde yardımcı olmak, proje tekliflerini değerlendirmek,
- Mevzuatta verilen görevleri yürütmek.

Şekil 3. Göç İdaresi Başkanlığı Teşkilat Şeması

Kaynak: Göç İdaresi Başkanlığı, 2023

Göç İdaresi Başkanlığı teşkilat şeması incelendiğinde, göç yönetimi hususunda önem verilen uyum ve düzensiz göçle mücadelenin etkin sağlanması için genel müdürlük şeklinde bir yapılanma oluşturulduğu bir değerlendirme olarak ifade edilebilir.

Göç konusunda diğer bir önemli yapı olan Göç Kurulu, İçişleri Bakanı başkanlığında, bakanlık tarafından belirlenen bakanlık ile kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşmaktadır. Bu kurula yabancılara ilişkin göç stratejilerini belirleme, koordinasyon ve uygulamasını takip etme görev ve yetkileri verilmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023).

Türkiye’de göç yönetimi üzerine genel bir değerlendirme yapıldığında, tarihsel süreç içerisinde incelendiğinde hem Osmanlı döneminde hem de Cumhuriyet döneminde göç yönetimi merkeziyetçi bir bakış açısı ile ele alınmış, yerel yönetimlere göç ve göçmenler konusunda hukuken tanımlanmış bir alan verilmediği ifade edilebilir (Ateş & Coşkun, 2020: 71). Bu durumun önemli bir göstergesi, mevcut mevzuatta merkez yönetim eksenli bir göç yönetimi stratejisi benimsenmesi, yerel yönetimlerin ve özellikle belediyelerin bu alanda görev ve yetkiye sahip olmaması olarak ifade edilebilir. Tüm bunların yanı sıra özellikle 2000 sonrası Avrupa Birliği’ne uyum süreci ve ardından Suriye göçü ile birlikte göçün güvenlik boyutuna ek olarak yönetim boyutu da göç politikalarında ve yönetiminde ön plana çıktığı gözlenmektedir.

2.1.4. Kalkınma Planlarında Göç

Dönemsel olarak göçe bakış açısını ve göç politikalarının değişimini anlamak için kalkınma planlarını incelemek faydalı olacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla sonraki başlıklarda Dokuzuncu, Onuncu ve On Birinci Kalkınma Planları, Onuncu Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu ve On Birinci Kalkınma Planı incelenmektedir.

2.1.4.1. Dokuzuncu Kalkınma Planında Göç

Dokuzuncu Kalkınma Planında göç; yoğun göç ve çarpık kentleşme, düzensiz göç ve güvenlik, terör ve asayiş, iltica hareketleri, insan ticareti gibi kavramlarla ilişkili olarak ele alınmıştır. Güvenlik hizmetlerinin etkileştirilmesi başlığında, yasadışı göç ve iltica hareketleriyle mücadele etmek amacıyla Göç ve İltica Teşkilatı kurulacağı ve sınırlarda barınma ve geri gönderme merkezlerinin yapılacağı, ilgili yasal ve kurumsal düzenlemelerin gerçekleştirileceği ifade edilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2006). 2007-2013 yıllarını kapsayan bu kalkınma planının Avrupa Birliğine uyum perspektifinde, yasadışı göçle mücadele etmeye odaklandığı ifade edilebilir.

2.1.4.2. Onuncu Kalkınma Planında Göç

2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planında, dış göç ve buna yönelik politika ve öneriler mevcuttur. Şehirleşme sürecinin hızlanması başlığı altında, iç ve dış göçe yönelik tespitler ifade edilmiştir. Şehirler iş ve yaşam çevresi çerçevesinde gelişen birçok sebepten dolayı nüfusu kendilerine çekmektedir. Bu doğrultuda hem iç hem de dış göçler şehirlere yönelmektedir. Bu durum farklı sosyal kesimlerin bir araya gelmesine, altyapı kapasitesinin yetersiz kalmasına, güvenlik sorunlarına, gelir

eşitsizliklerine ve sosyal uyum sorunlarına yol açmakta olduğu tespitine yer verilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 25). Nüfus dinamikleri başlığı altında durum analizi, amaç ve hedefler ile politikalar ifade edilmiştir. Durum analizi başlığında, Türkiye'nin ekonomik gelişme ve dışa açılma politikaları ile göç alan ve göç veren ülke konumunu sağlamlaştırdığı ifade edilmiştir. Bununla birlikte göç hususunda güvenilir veri sisteminin oluşturulması, yurtdışındaki vatandaşlarla olan diyalogun güçlü tutulması, göç ve uluslararası koruma alanlarında hukuki ve kurumsal düzenlemelerin yapılması, uluslararası koruma altında olanlar için eğitim, sağlık ve barınma sorunlarının giderilmesi ihtiyacının devam ettiği vurgulanmıştır. Amaç ve hedef olarak dinamik nüfusun korunarak yaşam kalitesinin artırılması ve ekonomiyi destekleyen etkin bir göç yönetiminin geliştirilmesi ifade edilmiştir. Bu doğrultuda politika olarak nüfus kayıt sistemlerinde doğum, ölüm, iç ve dış göç verilerinin güncel takibine imkân verecek şekilde gerçekleştirilmesi, Türkiye'ye gelen farklı kategorilerdeki göçmenlere yönelik etkin izleme ve takip sisteminin oluşturulması ve uluslararası koruma altında olanların ülkeye uyumunu desteklenmesi olarak ifade edilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 50).

Bölgesel gelişme ve rekabet edebilirlik başlığı altında durum analizi, amaç ve hedefler ile politikalara yer verilmiştir. Politikalar başlığında yoğun göç alan şehirlerde, eğitim seviyesi ve mesleki beceriler geliştirilmesi böylece toplumsal faaliyet ve işgücüne piyasalarına katılımın kolaylaşarak sosyal uyumun güçleneceği vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 124).

Onuncu kalkınma planında çeşitli programlara yer verilmiştir. Bunlardan bir tanesi Rekabetçiliği ve Sosyal Uyum Geliştiren Kentsel Dönüşüm Programıdır. Bu program kapsamındaki beşinci bileşen, büyükşehirlerde sosyal sorunların yoğunlaştığı alanlarda uyumun güçlendirilmesidir. Bu doğrultuda mekân kalitesi düşük, yoğun göç almış, eğitim, işsizlik ve yoksulluk sorunlarının yoğunlaştığı alanların belirlenip analiz edilmesi ve yerel yönetimlerde sosyal uyum çalışmaları alanında mevcut kapasitenin geliştirilmesi vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 193).

Genel bir değerlendirme yapıldığında Onuncu Kalkınma Planında dış göç, sosyal uyum, uluslararası koruma, veri takibi ve izleme kavramları eksenin bir göç politikası önerdiği ifade edilebilir. Diğer bir deyişle dış göçle gelen bireylere ait verilerin etkin

takibi, özellikle uluslararası koruma altında olanların şehirlerde sosyal uyumlarına yönelik faaliyetlerin artırılması gibi önemli alanlar vurgulanmıştır.

Onuncu Kalkınma Planı Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, ilgili bakanlıklar, sivil toplum kuruluşları ve belediyeler başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlardan oluşan ihtisas komisyonu tarafından yazılmıştır. Rapor giriş, mevcut durum analizi, dünyada ve Türkiye’deki gelişme eğilimleri, plan dönemi perspektifi ile sonuç ve değerlendirme bölümlerinden oluşmaktadır.

Türkiye’de göç politikalarının gelişiminde, AB müktesebatına uyum süreciyle yakından ilişkili olduğu ifade edilmiştir (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 2). Mevcut durum analizi bölümünde, Türkiye’deki tarihsel süreç içerisindeki ve güncel durumdaki göç hareketleri analiz edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye’de etkin ve adil göç politikasıyla düzensiz göçmen sayısı ve maliyetindeki artışı alt seviyelerde tutmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Böyle bir göç politikasının üç temel bileşeni olduğu ifade edilmiştir. Bunlar etkin sınır yönetimi, düzensiz göçü kolaylaştıran vize politikasının değişimi ve Türkiye’nin de içinde bulunduğu düzensiz göç haritasındaki kaynak, hedef ve transit ülkelerle ortak politikaların geliştirilmesi olarak sıralanmıştır (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 17).

Küreselleşmenin hızlanması ve buna bağlı olarak insan hareketliliğinin artması, ulus devletlerin daha özerk hareket etmesi, çatışma ve savaşların artması ile birlikte Türkiye’nin komşu ülkelerinde mülteci hareketlerinin artması, gelişmiş ülkelerin göçleri kontrol altına almaları bir diğer ifadeyle sınırlandırmaları, Türkiye’nin AB’ye üyelik başvurusunun kabulü sonucunda uyum ve müzakere sürecinin başlaması gibi gelişmelerle birlikte Türkiye’nin uluslararası mülteci rejiminde eski konumu sürdüremeyeceği raporda ifade edilmiştir (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 23). Türkiye’de nitelikli insan gücü ihtiyacı doğrultusunda insan odaklı, liberal ve ulusal çıkarları gözetken göç ve uyum politikasına ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 44). Bu ihtiyaca ek olarak mülteci hukuku alanında da kurumsal ve mevzuat eksikliği ve bu eksikliğin giderilmesinin gerekliliği belirtilmiştir (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 29).

Plan dönemi perspektifi başlığı altında, planda yer alabilecek temel tespitler ifade edilmiştir. Bunlar temel olarak göç alanında sağlıklı politika oluşturulması, kurumsal

ve mevzuat iyileştirilmelerinin gerçekleştirilmesi, etkin bir veri tabanının oluşturulması ve düzenli aralıklarla istatistiklerin üretilmesi olarak ifade edilebilir. Ayrıca göç mevzusunun her zaman insana odaklanan bir çerçevede ele alınmasını ancak güvenlik boyutuna da önem verilmesi vurgulanmıştır (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 41-44). Bunlara ek olarak 6458 sayılı Kanun'una ek olarak ayrıca yasadışı göçle ilgili yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Göç Özel İhtisas Komisyonu, 2014: 50).

Genel olarak değerlendirildiğinde Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu, kayıt dışı göçün kontrol altında alınması, etkin veri toplanması ve istatistikler üretilmesi, sağlıklı ve veriye dayanan göç politikaları oluşturulması ile sınır güvenliğinin sağlanması konularına odaklanmıştır. Ayrıca raporda Türkiye'ye yönelen göçlerin yanı sıra yurt dışında yaşayan Türklerle ilgili tespit ve önerilere de yer verilmesi dikkat çekicidir.

2.1.4.3. On Birinci Kalkınma Planında Göç

2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında, nitelikli insan güçlü toplum başlığı altında dış göç adında ayrı bir başlık açılması dikkat çekicidir. Bu durum göç konusunun kalkınma planları içerisindeki öneminin arttığı şeklinde ifade edilebilir.

On Birinci Kalkınma Planında göç konusu, ilk olarak küresel eğilimler ve Türkiye etkileşimi başlığı altındaki, artan belirsizlikler ve yeni arayışlar başlığı altında ele alınmıştır. Uluslararası göçün aşırı derecede artmasının yabancı karşıtlığını yükselttiği, bu doğrultuda popülist politikaların güçlendiği ve müdahaleci politikaların meşru zemin kazandığı ifade edilmiştir. Ekonomik ağırlık merkezlerinde değişim ve dengeleme arayışı alt başlığında ise aşırı sağ ve yabancı düşmanlığının yükselmesi ve düzensiz göçün artması AB'nin özellikle güvenlik rolünün yeniden tanımlanmasının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Demografik yapıdaki değişiklikler alt başlığı altında uluslararası göçün az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere yönelmesinin beklendiği ifade edilmekte ve bu sebeple seçici göçmen politikalarının nitelikli işgücü rekabetini arttırdığı vurgulanmıştır. İşgücü piyasasında ekonomik ve sosyal yapıdaki dönüşüm başlığı altında ise temel olarak göçün artması ile birlikte göç alan, göç veren veya transit ülke ayrımlarının belirsizleştiği, kontrolsüz göçün yönetilmemesi sonucunda yerleşik nüfusta tepkiler oluştuğu ifade edilmiştir. Hızlı şehirleşme başlığı altında ise

göç eden nüfusun kente uyum sağlayamaması durumunda oluşabilecek olumsuzluklara yer verilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 5-10).

Planın hedefleri ve politikaları sıralanırken nitelikli insan, güçlü toplum başlığı altında, göç eden kişilerin sosyal uyumunun sağlanacağı ve göç yönetim kapasitesinin güçlendirileceği ifade edilmiştir. Ayrıca geçici koruma altındaki bireylerin eğitime erişim imkanlarının artırılacağı politika olarak belirtilmiştir. Ailenin güçlendirilmesine yönelik olarak ise göç veya afet ve acil durumlarda bireylere, ailelere ve topluma psiko-sosyal destek hizmetlerinin sunulacağı ve hizmet kapasitesinin geliştirileceği politika olarak ifade edilmiştir. Gençliğe yönelik oluşturulan politikalarda da göçle gelen bireylere yönelik olarak da politikalar geliştirilmiştir. Uluslararası veya geçici koruma altındaki gençlerin sosyal uyumlarına yönelik var olan sorunları en alt seviyeye indirmek için kültürlerarası etkileşim, farkındalık ve zorluklarla başa çıkabilme yeteneklerinin artırılacağı; bu gençlere yönelik kültürel, sportif ve eğitsel program ve faaliyetlerin düzenlenip destekleneceği; bu gençlerin bedensel, bilişsel ve duygusal yönden gelişimlerinin destekleneceği ve istihdamlarına yönelik mesleki yönlendirmeler yapılacağı politikalar olarak sıralanmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 146).

Nitelikli insan nitelikli toplum başlığında dış göç başlığı altında amaç, politika ve tedbirlere yer verilmiştir. Burada amacın insan hakları temelinde insan onuruna yakışan, düzenli, güvenli, kontrol edilebilir ve veriye dayalı bir dış göç yönetimi olduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda üç temel politika ve bu politikaların gerçekleştirilmesi için alt politikalar sıralanmıştır. Göç yönetiminin kurumsal yapısının güçlendirilmesi ve etkinliğinin artırılması, uluslararası veya geçici koruma altındaki bireylerin sosyal hayata uyumlarının desteklenmesi ve yurt dışındaki Türk vatandaşlarının ülkeyle olan bağlarının güçlendirilmesi belirlenen temel politikalar (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 155). Görüleceği üzere göç yönetimi, sosyal uyum ve yurt dışındaki Türklerle olan ilişkilerin güçlendirilmesi temel politikalar. Göç yönetimi ile ilgili olarak Göç Strateji Belgesinin çıkarılması, yabancıların ekonomik ve sosyal hayata entegre edilmesi, ulusal ve uluslararası yardımların koordinasyonun sağlanması, planlama ve uygulamalarında kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi, göç alanında güçlü politikaların oluşturulabilmesi için üniversitelerin ve araştırma kuruluşlarının desteklenmesi, düzensiz göçün engellenmesi, uluslararası iş birlikleri

ile düzenli göçün gerçekleşmesi, gönüllü geri dönüş mekanizmalarının yaygınlaştırılması, kurumlararası koordinasyonun geliştirilmesi ile veriye dayalı politikalar geliştirilmesi ve hizmetler sunulması, düzensiz göçle gelen yabancıların etkin denetimi, göç alanında yabancı dillerde içerik üretilmesi ve uluslararası platformlarla paylaşılması politikalar olarak sıralanmıştır. Sosyal uyuma yönelik olarak farkındalık çalışmalarının artırılması, uluslararası veya geçici koruma altındaki bireylerin Türkçe dil becerenlerinin geliştirilmesinin desteklenmesi, uluslararası veya geçici koruma altındaki öğrencilerin ortaokul ve liseye geçişlerinin kolaylaştırılması politikalar olarak ifade edilmiştir. Ayrıca sadece Türkiye'ye gelen göçmenlere yönelik olarak değil, yurt dışında yaşayan Türklere yönelik olarak da politikalar ifade edilmiştir. Bu vatandaşlara yönelik hizmet ve faaliyetlerin artırılması, ülkeye bağlarının güçlendirilmesi, sosyal kültürel gelişimlerinin desteklenmesi, çocuk ve gençlerin anadil öğrenmelerinin desteklenmesi politikalar olarak sıralanmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 156).

Bölgesel iş birlikleri başlığı altında ise düzensiz göç, güvenlik ve terörle mücadele konuları başta olmak üzere stratejik konularla ilgili ikili düzeyde veya çok taraflı olarak Türkiye ve AB arasındaki iş birliklerinin ve ortak politikaların geliştirileceği ifade edilmiştir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019: 188).

Genel olarak On Birinci Kalkınma Planında göç ve göçle gelen kişilere yönelik doğrudan durum tespiti yapıldığı ve politika önerilerinin oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda düzensiz göçle mücadele, düzenli göçün teşvik edilmesi, göçle ilgili kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi, sosyal uyumun sağlanması, güvenilir veri kaynağının oluşturulması ve veriler temelinde politikaların geliştirilmesine önem verildiği tespit edilmiştir.

On Birinci Kalkınma Planının Dış Göç Politikası Özel İhtisas Komisyonu Raporu'nun da analiz edilmesi, dönemin politikalarının tespit edilmesi açısından önemlidir. Bu raporu hazırlamak için oluşturulmuş Özel İhtisas Komisyonunda uluslararası kuruluşlar, ilgili bakanlıklar ve müdürlükler, üniversiteler ve vakıflardan temsilciler bulunmaktadır. Ancak burada dikkat çeken unsur herhangi bir yerel yönetim temsilcisinin komisyonda bulunmamasıdır. Bu durumda göçle gelen kişilerle doğrudan temas halinde olan ve uyum konusunda önemli sorumluluk üstlenen yerel yönetim

birimleri ve özel olarak belediyelerin temsil edilmemesi, katkı ve önerilerinin sunulmamasına yol açmıştır.

Raporda göçmenlerin işgücüne katılımlarının bölge ve sektörler arasındaki farklılıklar dikkate alınarak incelenmesi, kayıt dışı çalışanlara yönelik veri eksikliğinin giderilmesi ile kadın ve erkek göçmenlerin işgücüne katılımında maruz kaldıkları zorlukların ele alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 12). Raporda iyi uygulama örnekleri olarak farklı ülkelerden proje örneklerine yer verilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye’de uygulanan iki proje de bu başlık altında ele alınmıştır. Bunlarda ilki Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (yeni adıyla Göç İdaresi Başkanlığı) ve İsviçre Göç Müsteşarlığı iş birliği ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi uygulayıcı ortaklığında yürütülen Sessiz Destek Projesidir. Bu projeye kalkınmaya uyumlu göç politikasının geliştirilmesi ve paydaşlarla iş birliği ve koordinasyonun sağlanması amaçlanmıştır. İkinci proje ise birinci projenin devamı niteliğinde olan Türkiye’de Kalkınmaya Duyarlı Göç Politikalarının Uygulanmasına Destek Projesi’dir. Bu projede de Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün ortakları İsviçre Göç Müsteşarlığı ve Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi’dir. Önceki projede olduğu gibi kalkınmaya duyarlı göç politikası geliştirmek temel amaçtır (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 18).

Türkiye mevcut durum analizi başlığı altında önemli tespitlere yer verilmiştir. Açık kapı politikası başta olmak üzere geri göndermeme ilkesi ve gelenlerin temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla geçici koruma rejimi kapsamında, Türkiye’nin 3,5 milyondan daha fazla Suriyeliye ev sahipliği yaptığı ve böylece 2015 yılından itibaren dünyada en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumuna geldiği vurgulanmıştır (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 32). Bu doğrultuda mültecilere yönelik sunulan hizmetlerde uluslararası paydaşlarla sorumluluk paylaşılması, eksikliklerin giderilmesi ve toplumsal uyuma yönelik etkin politikaların uygulanması için önemli bir husustur (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 34). Mültecilere yönelik sunulan hizmetlerde ayrı hizmet kanalları oluşturmaktan ziyade mevcut hizmet kanalları içerisinde bu gruba hizmet sunulmasının daha ekonomik ve sürdürülebilir olduğu vurgulanmaktadır. Ancak böyle bir durumda Suriyeliler ve yerel halk arasında işsizlik, sosyal hizmetlerde eksiklik, barınma vb. alanlarda gerilimler yaşanabileceği ifade edilmiştir (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 59).

Politika öngörülerini başlığı altında temel olarak göç ve kalkınmaya yönelik yaklaşımda toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaların oluşturulması, kapsayıcı milli göç-kalkınma bağının kurulması, göçle ilgili veri tabanının oluşturulması ve paydaş kurumlarla aktif paylaşımın sağlanması, göçle gelen kişilerin sivil toplum kuruluşları ile olan ilişkilerinin güçlendirilmesi ile diaspora toplulukları ile olan iş birliğinin güçlendirilmesi gibi önerilere yer verilmiştir (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 69-71).

Kalkınmaya dayalı milli göç politikasının temel hedefleri, beş hedef çerçevesinde ifade edilmiş, bu beş hedefe yönelik alt hedeflere de yer verilmiştir. Bu hedeflerden ilki veriye dayanan göç politikası oluşturulması ve ilgili kurumlarla eşgüdümün geliştirilmesi; ikincisi göçmen gruplarına (düzensiz göçmen, düzenli göçmen, uluslararası koruma altında olan göçmenler, geçici koruma altında olanlar) yönelik sürdürülebilir hizmet sunumunun gerçekleştirilmesi; üçüncüsü uyum politikalarının geliştirilmesi; dördüncüsü düzensiz göçle mücadele kapsamında insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı ile mücadele sisteminin güçlendirilmesi ve son olarak beşincisi uluslararası ortamda göç yönetim sistemine dahil olmaya dönük faaliyetlerin yürütülmesi olarak ifade edilebilir. Bu hedeflere yönelik oluşturulan alt politika önerileri oluşturulmuştur. Bunlardan bazıları, 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusunda göçle ilgili göstergelerin oluşturulması, bütüncül sosyal istatistik ve veri setlerinin yapılması, göçle gelen nüfusa dair hane halkı, konut, sosyal, iş, demografik, engellilik gibi detaylı “bütünleşik” veri setinin üretilmesi, faaliyet alanı göç olan sivil toplum kuruluşlarının kapasitelerinin artırılması, göçle gelen nüfusun yoğun olduğu yerlerde merkezi yönetimden yerel yönetimlere kaynak aktarımının gerçekleştirilmesi, belediye ve yerel aktörlerin kapasitelerinin güçlendirilmesi, bu alanda yasal mevzuatta düzenlemelerin yapılması, nitelikli sosyal konutların üretilmesi, göçle gelen çocukların eğitim ve sağlık hizmetlerinin aksaklık olmadan devam ettirilmesi, göçle gelen kişilerin yasal uyum, eğitim ve sağlık sistemine uyum, işgücü piyasalarına uyum, sosyal destek hizmetlerine uyum, toplumsal katılım ve uyumuna yönelik olarak desteklenmesi, sürecin daha kolay geçirilebilmesi için Türkçe öğrenimine yönelik çalışmalar yapılması, geri gönderme merkezlerinin sayı ve kapasitelerinin artırılması, göçe kaynaklık eden ülkelerle iş birlikleri yapılması, nitelikli işgücü için Türkiye’nin çekim merkezi haline getirilmesi politikalarının devamlılığının sağlanması ile yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın diaspora faaliyetlerinin desteklenmesi olarak ifade edilebilir (Özel İhtisas Komisyonu, 2018: 73-79).

On Birinci Kalkınma Planı Dış Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu genel olarak değerlendirildiğinde, raporda göç mevzusunun farklı perspektiflerden ele alındığını, farklı göçmen grupları için farklı politika ve yaklaşımların benimsendiği, geçici koruma altındaki Suriyeliler özelinde ise uyum yaklaşımı doğrultusunda politika önerileri geliştirildiği, Türkiye'nin nitelikli işgücü için bir cazibe merkezi olmasının gerekliliği, etkin bir göç politikasının oluşturulmasının vurgulandığı görülmektedir.

Kalkınma planları incelendiğinde göç mevzusunun dönemin ihtiyaçları doğrultusunda ele alındığı tespit edilmiştir. Bu tespitin en önemli ispatı, 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, göç mevzusuna daha az yer verilmesi; ancak 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. Kalkınma Planı'nda göç mevzusuna daha fazla yer verilmesi ve Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporunun hazırlanması; 2019-2023 yıllarını kapsayan On Birinci Kalkınma Planında ise dış göç için ayrı bir başlığın yer alması ve Dış Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu hazırlanması şeklinde ifade edilebilir. İncelenen üç kalkınma planında da düzensiz göçle mücadele mevzusuna önem verildiği, göçle ilgili sağlıklı verilerin hazırlanması ve göç konusunda kurumsal yapının güçlendirilmesinin vurgulanmıştır. Ayrıca Onuncu Kalkınma Planı ve On Birinci Kalkınma Planı'nda *sosyal uyumun güçlendirilmesi* mevzusu ele alınmıştır.

2.1.5. Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018-2023

Türkiye'nin göç politikalarının nasıl şekillendiğini analiz edebilmek için Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (yeni adıyla Göç İdaresi Başkanlığı) tarafından hazırlanan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018-2023'ü analiz etmek son derece önemlidir.

Uyum ilk olarak 6458 sayılı Kanun ile mevzuata girmiştir. Göç yönetiminde ayrılmaz bir unsur olarak görülen uyum konusundaki politikaların yasal temelleri oluşturulmuştur. Belgede uyum çatı kavramının içerisinde toplumsal uyum, bilgilendirme, eğitim, sağlık, işgücü piyasası ve sosyal destek konuları olmak üzere altı adet tematik alana yer verilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 11). İlk alan olan toplumsal uyum, göçle gelen bireylerin ekonomik, sosyal ve kültürel olarak topluma dahil edilerek aidiyet hissi oluşturulması, farklılıklarının karşılıklı olarak tanınması, saygı duyulması ve bir arada yaşamın sağlanması olarak ifade edilmektedir. Toplumsal uyumun sağlanması ile asıl olarak hedeflenen birlikte yaşam kültürünün geliştirilmesi ve toplumsal kabulün sağlanmasıdır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 12). Bir diğer tematik alan olan eğitim, göçle gelen kişilerin kaliteli bir eğitim

almaları sosyo-ekonomik gelişimlerini desteklemekte ve ülkenin dilini öğrenmeleri uyumu kolaylaştırmaktadır. Böylece nitelikli bireylerin yetiştirilmesi ülkenin insan kaynağının gelişmesine katkı sunmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 12). Bir başka tematik alan sağlıktır. Göçle gelen kişilerin sağlık hizmetlerine erişimi hem ülkeden ülkeye değişmekte hem de göçmen gruplara göre farklılık göstermektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 13). İşgücü piyasasına katılım ise düzensiz göçün engellenmesi, düzenli göçün desteklenmesi ve uluslararası koruma sistemin güçlendirilmesi için önemlidir. Bu doğrultuda göçle gelen bireylerin işgücü piyasasına uyumunu sağlayacak kapsamlı bir vizyon geliştirilmesi gereklidir. Sosyal hizmet ve yardımlar ise bir diğer tematik alan olarak göçle gelen kişilerin ülkeye ilk geldiklerinde var olan ihtiyaçlarının karşılanması ve sonraki dönemde değişen ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik verilen desteklerdir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 14).

Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023)'ün misyonu hem ulusal hem de uluslararası mevzuat çerçevesinde göçle gelen kişilerin tüm işlemlerinin insan hakları yaklaşımı esas alınarak toplumsal uyumu sağlayacak şekilde düzenlenmesi ve kurumlararası eşgüdümün sağlanması olarak ifade edilmiştir. Vizyonu ise şeffaf, insan odaklı ve hak temelli göç yönetimiyle toplumsal uyumun varlığını sürdürmek olarak belirtilmiştir. Ortak ilkeler katılımcılık, şeffaflık ve açıklık, bütüncül yaklaşım, ayrımcılık yapmama, etkililik ve etkinlik olarak sıralanmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 15).

İncelenen belgede ifade edilen altı tematik alan, stratejik öncelik olarak belirlenmiş ve bu önceliklere yönelik stratejik amaç ve hedeflere yer verilmiştir. Stratejik öncelik 1, toplumsal uyumdur. Birinci stratejik amaç, toplumsal algının toplumsal uyumu destekleyecek şekilde yönetilmesi olarak ifade edilmiştir. Bu amaca yönelik belirlenen hedeflerde ise temel olarak toplumsal kabul düzeyinin güçlendirilmesi ve toplumsal kabulün artırılması için gerekli tedbirlerin alınması olarak belirtilmiştir. İkinci stratejik amaç, yerel düzeyde diyalog ve birlikte yaşamın desteklenmesi olarak belirtilmiştir. Bu amaca yönelik olarak belediyelerin toplumsal uyumun sağlanmasına yönelik rollerinin güçlendirilmesi hususunda idari, yasal ve kurumsal gerekli düzenlemelerin yapılması, halk ve göçle gelenlerin birlikte yaşamının desteklenmesi ve göçle gelenlerin din hizmetlerinden faydalanmaları için alt yapının güçlendirilmesi hedef olarak ifade edilmiştir. Üçüncü stratejik amaç olarak göçle gelen kişilerin yerel

düzeydeki istişare ve dayanışma mekanizmalarına aktif olarak katılımlarının sağlanması ifade edilmiştir. Bu amaca yönelik stratejik hedef ise sivil toplum kuruluşlarının kapasitesinin güçlendirilmesi olarak belirtilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 21).

Stratejik öncelik 2, bilgilendirme ve uyumdur. Bilgilendirme ve uyuma yönelik olarak belirlenen ilk stratejik amaç göçle gelen kişilere yönelik bilgilendirme hizmetlerinin güçlendirilmesidir. Buna yönelik belirlenen hedefler ise kamu kurumları tarafından standart bilgilendirme mekanizmalarının oluşturulması, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (yeni adıyla Göç İdaresi Başkanlığı) ve ilgili kamu kurumları tarafından danışmanlık sağlamak için merkezler kurulması ve aktif bilgilendirme mekanizmalarının oluşturulması olarak sıralanabilir. İkinci stratejik amaç ise göç eden kişilerin Türkiye'ye gelmeden önce veya geldiklerinde bilgi alabilecekleri uyum kılavuzlarının hazırlanmasıdır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 22).

Stratejik öncelik 3, eğitim ve uyumdur. Bu önceliğe yönelik olarak belirlenen ilk stratejik amaç, göçle gelen kişilerin örgün eğitime erişim ve katılımlarının desteklenmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaca yönelik olarak belirlenen hedefler ise mevzuatın ve okulları idari, fiziki ve beşerî kapasitelerinin güçlendirilmesi, bilgilendirme ve farkındalık çalışmalarının yapılması, göçle gelen çocukların eğitimine engel olan faktörlerin ortadan kaldırılması ifade edilmiştir. İkinci stratejik amaç, göçle gelenlerin eğitime devam ve başarılarının desteklenmesidir. Üçüncü stratejik amaç, göçle gelen bireylerin yükseköğrenime katılımlarının desteklenmesidir. Bu amaca yönelik olarak bilgilendirme mekanizmalarının geliştirilmesi ve üniversitelerin göç ve uyum alanında bilimsel çalışmalarının artırılması hedef olarak belirlenmiştir. Dördüncü stratejik amaç göçmenlerin ihtiyaçlarına göre yaygın eğitim programlarının geliştirilmesidir. Bu amaca yönelik olarak Türkçe dil öğreniminin yaygınlaştırılması, eğitim merkezlerinin göçmen ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmesi, uyum müfredatının geliştirilmesi ve uyum kurslarına katılımın teşvik edilmesi hedefler olarak belirlenmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 23).

Stratejik öncelik 4, sağlık ve uyumdur. Bu önceliğe yönelik olarak belirlenen ilk stratejik amaç, göç eden bireylere sağlık hizmetlerinin etkin, sürdürülebilir ve kolay ulaşılabilir bir şekilde sunulmasıdır. Göçle gelen bireylerin ülkeye ilk giriş yaptıkları noktada sağlık değerlendirmelerinin yapılması, sağlık risklerine yönelik tedbirlerin

alınması ve verilerin kaydedilmesi, birinci, ikinci ve üçüncü basamak koruyucu, iyileştirici ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için yasal ve kurumsal düzenlemelerin yapılması, sağlık hizmetlerinin sunumunda ilgili sivil toplum kuruluşları, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliğinin artırılması hedefler olarak sıralanmıştır. İkinci stratejik amaç, sağlık hizmetlerinin sunumunda göçle gelen kişilerin ihtiyaç ve kültürel farklılıkların dikkate alınmasıdır. Bu amaca yönelik olarak göç eden bireylere etkin bilgilendirme yapılması, hasta rehberlik hizmetlerinin güçlendirilmesi ve göç eden bireyler arasında sağlık çalışanı olanların sağlık hizmetlerinde aktif rol alması hedefler olarak sıralanmıştır. Üçüncü stratejik amaç, göç eden bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminin izlenmesi ve değerlendirilmesidir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 24).

Stratejik öncelik 5, işgücü piyasası ve uyum olarak belirlenmiştir. Bu önceliğe yönelik belirlenen ilk stratejik amaç, göç eden bireylerin istihdamı ile ilişkili analiz ve planlama yapılmasıdır. İşgücü piyasasına erişim, hak ve yükümlülöklere ilişkin güncel ve güvenilir bilgilerin göç eden bireylerle paylaşılması hedef olarak belirlenmiştir. İkinci stratejik amaç, göç eden bireylerin önceki öğrenim bilgileri meslekleri vb. işgücü piyasası ile ilgili verilerinin toplanmasıdır. Üçüncü amaç ise göç eden bireylerin çalışma hakkının korunması ve geliştirilmesidir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 26).

Stratejik öncelik 6 ise sosyal destek ve uyumdur. Bu önceliğe yönelik olarak sosyal destek programlarının göç eden bireyleri içerecek şekilde ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonun sağlanmasıyla geliştirilmesi amacına yer verilmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 27).

İncelenen belgede ayrıca bu stratejik önceliklere yönelik yürütölmesi öngörölün faaliyetler ile sonuç ve göstergelere yer verilmiştir. Bu doğrultuda belirlenen amaçlar çerçevesinde bu faaliyet ve göstergeler sıralanmıştır. Bu araştırmanın konusu çerçevesinde incelendiğinde belediyelerle ilgili öngörölün faaliyetlere yer verilmesi gereklilik arz etmektedir. Bu doğrultuda faaliyetler temel olarak mevzuat taraması yapılması ve gerekli iyileştirmelerin gerçekleştirilmesi, merkezi ve yerel düzeyde çalıştaylar düzenlenmesi, göçmen kitlesinin yoğun olduğu belediyelere proje finansman desteğinde bulunulması, belediye ve valilikler arasında koordinasyonun sağlanması, belediye bünyesinde göç ve uyuma yönelik birimlerin kurulması, bu

konuda belediyelerde farkındalık çalışmalarının artırılması, belediye çalışanlarının göçle gelen kimselere sunulacak hizmetlerde bilinçli hareket etmesi ve belediyelere aktarılan kaynaklarda yerli nüfusun yanı sıra göçle gelen nüfusun da hesaplanması ifade edilebilir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018: 34-35).

Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023), uyum yaklaşımını ve bu alanda geliştirilen politikaları ortaya koyması açısından önemli bir belgedir. Uyuma yönelik temel öncelik alanların ifade edilmesi ve bu alanlara yönelik amaç, hedef ve faaliyetlerin belirlenmesi önemli bir husustur. Ayrıca bu araştırmanın konusunu oluşturan belediye ve göç konusuna yönelik oluşturulan öneri ve faaliyetler mevcut eksikliklerin tespitine yönelik önemli bilgiler barındırmaktadır.

Uyum ve Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023) incelendiğinde uyumun toplumsal uyum, bilgilendirme, eğitim, sağlık, işgücü piyasası ve sosyal destek olmak üzere altı tematik alanda ele alındığı görülmektedir. Bu çerçevede Türkiye’de sosyal uyumun Kaya’nın (Kaya A., 2020b: 20) çalışmasında yer aldığı gibi yasal uyum, karşılama ve oryantasyon süreçleri, eğitim hizmetlerine erişim hakkı, sağlık hizmetlerine erişim hakkı, iş piyasalarına eşit erişim hakkı ve sosyal hizmetlere eşit erişim hakkı aşamaları doğrultusunda şekillendiğinin bir göstergesidir.

Türkiye’nin 2011 yılı sonrasında şekillenen göç politikaları ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında farklı göçmen gruplarına yönelik farklı stratejiler geliştirildiği, düzensiz göçle mücadelede kararlı bir tutum sergilendiği, özellikle uluslararası koruma ve geçici koruma altında bulunan gruplara karşı uyum yaklaşımı temelinde politikalar üretildiği ve uluslararası emek göçü için bir cazibe merkezi olma yolunda politikalar öngörüldüğü tespit edilmiştir. Ayrıca Kalkınma Planlarında ve Göç İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan belgelerde uyum çerçevesinde yaklaşımın benimsendiği; uyumun ise sağlık, eğitim ve işgücüne katılım başta olmak üzere eşit bir şekilde kamusal hizmetlerden yararlanma temelinde inşa edildiği ifade edilebilir.

2.2. Türkiye’de Belediyeler

Türkiye’de belediye, kendi toplumsal koşulları çerçevesinde oluşan kurum olarak kurulmasa da 1855’ten bu yana yüzyılı geçen bir deneyime sahiptir (Yanardağ, 1992: 23). Bu çerçevede alt başlıklarda 2000 sonrası süreçte belediye reformları, belediyelerin mali yapısı, göç yönetiminde merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkisi, göç yönetiminde belediyelerin rolü, Türkiye’de belediyelerin göç alanındaki uygulama

örnekleri ve göç kaynaklı sorunları ele alınarak belediyeler ve göç ilişkisinin mevcut durumu incelenmiştir.

2.2.1. 2000 Sonrası Süreçte Belediye Reformları

2000 sonrası süreçte yapılan reformlarla mevcut halini alan Türkiye’de belediyeler incelenirken dikkat edilmesi gereken en temel husus, iki tür belediye ve beşli bir yönetsel kurgu şeklinde yapılandırılmış olmasıdır. Mevcut Kanunlarla birlikte ele alınacak olursa yalnızca 5393 sayılı Belediye Kanunu’na tâbi olan il, ilçe ve büyükşehir belediyeleri ile 5393 sayılı Kanun’un yanı sıra 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’na da tâbi olan büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir ilçe belediyeleri olarak ifade edilebilir (Eryiğit, 2021: 283).

2000 sonrası süreçte yapılan reformlar, 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu, 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Kanun, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Kanun ve tüm bu reformların devamı olarak görülen 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı Kanun ile gerçekleştirilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi Kontrol Kanunu’nun amacı, kalkınma plan ve programlarında yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının verimli, ekonomik ve etkin şekilde temin edilmesi ve kullanılması, hesap verilebilir mali saydamlığın tesisi için kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve mali açıdan kontrolünü düzenlemek olarak ifade edilmiştir. Kanun kapsamına merkezi yönetim kuruluşları ve sosyal güvenlik kurumlarının yanı sıra mahalli idarelerin de dahil edilmesi dikkat çekmektedir. Kanunla birlikte genel olarak yerel yönetimler özel olarak belediyelerin görev ve sorumluluklarında (bütçe, harcama, stratejik plan hazırlanması, faaliyet raporu hazırlanması vb.) stratejik yönetim anlayışı ekseninde değişiklikler olmuştur.

2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun amacı, belediyelerin kurumsal yapısını, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir. Belediyelerin idari ve mali özerkliğe sahip olması, belediye kurulabilmesi için nüfus şartının 5 bine yükseltilmesi, belediyelerin görevlerinin yetki ve genel yetki esasına göre düzenlenmesi, stratejik planlama çerçevesinde bir yönetim ve iç denetim anlayışının geliştirilmesi, ikamet esasına göre hemşehri hukukunun düzenlenmesi, kent

konseylerinin kurulması, belediye meclisinin her ay toplanmasının getirilmesi, idari vesayetin hukukiliğe dayalı olarak yapılandırılması gibi önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir (Eryılmaz, 2018: 204).

2004 yılında 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemesi, hizmetlerin, etkin, planlı, programlı, verimli ve uyum içerisinde yürütülmesinin sağlanması amacıyla çıkarılmıştır. Kanun'un kapsamı büyükşehir ve büyükşehir sınırları içerisindeki belediyeler olarak ifade edilmiştir. Kanunda büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyelerinin görevleri sayılmakla birlikte büyükşehir belediyesinin görevlerinin genişletildiği dikkat çekmektedir. Coğrafi bilgi sistemi, kentsel dönüşüm, trafik planlaması, kültür, sağlık ve sosyal hizmetler, stratejik planlama ve eğitim gibi yeni görev alanları eklenmiştir. Yeni kanunla belediye meclisinin her ay toplanması usulünün getirilmesi, büyükşehir olma kriterine ek olarak 750 binden fazla nüfusa sahip olma kriterinin getirilmesi, İstanbul ve Kocaeli'nde il mülki sınırlarının büyükşehir belediyesi sınırları olarak kabul edilmesi, diğer şehirlerde büyükşehir ilçe sınırlarının belirlenmesinde yarıçap uygulamasının yapılması düzenlenmiştir (Oktay, 2020: 24-26).

2004 ve 2005 yıllarında çıkarılan Belediye Kanunlarının ardından yerel yönetim reform döneminin devamı niteliğinde olan 6360 sayılı Kanun yerel yönetim sisteminde önemli değişiklikler getirmiştir. Bu kapsamda 14 ilde büyükşehir belediyesi kurulmuş, büyükşehir olan illerde büyükşehir belediyesinin yetki alanını il mülki sınırına, ilçe belediyesinin yetki alanı ise ilçe mülki sınırına genişletilmiş, büyükşehir olan yerlerde il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişilikleri kaldırılmış, büyükşehir olan yerlerde Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuş, büyükşehir kurulma şartı yalnızca 750 bin nüfus kriteri olarak düzenlenmiş, merkezi yönetiminden yerel yönetimlere aktarılan vergi payları düzenlenmiştir (Eryılmaz, 2018: 216).

2000 sonrası dönemde yürürlüğe giren Kanunlarla belediye yapılanmasında önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Belediye meclislerinin her ay toplanması, kent konseylerinin kurulması ve hemşehrilik hukuku gibi düzenlemelerle yerel katılım ve yerel demokrasi desteklenmesinin; büyükşehir belediye yapılanması ile hizmetlerde etkinlik ve verimliliğin sağlanmasının; belediyenin görevleri sıralanırken yetki ve genel yetki esasının benimsenmesi ile de yerelleşmenin tesisinin hedeflendiği ifade edilebilir. Mevcut sosyal ve ekonomik şartlar, yönetim kültürü, siyasi katılım

alışkanlıkları yapılan reformların pratik boyutunun şekillenmesinde etkili olduğu öne sürülebilir.

Bu çalışma kapsamında değerlendirildiğinde, belediyelerin ilgili kanunlarda göç ve göçle gelen kişiler konusunda doğrudan yetkilendirilmemesi uygulamada birçok sorunu beraberinde getirdiği ifade edilebilir. Sonraki başlıklarda ele alınacak olan bu husus, belediyelerin göçle gelen kitlelere karşı yürüttükleri faaliyetlerde meşruiyet sorununu meydana çıkardığı; bu alanda yapılacak kanuni düzenlemelere ihtiyaç duyulduğu ifade edilebilir.

2.2.2. Belediyelerin Mali Yapısı

Belediyelerin mali yapısı incelendiğinde, 1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde, *“Görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanır.”* ifadesi ile yerel yönetimlerin görev-gelir dağılımında dengenin gözetilmesi anayasal güvence altına aldığı görülmektedir (Eryılmaz, 2018: 123).

Temel olarak belediyelerin gelir kaynakları, transferler, öz gelirler ve borçlanma olmak üzere üç grupta ele alınabilir. Transferler, koşullu ve koşulsuz transferler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (Arıkboğa, 2016: 278). Koşulsuz transferler içerisinde en önemli kalem genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylardır. Bu paylar, 6360 sayılı Kanun'da büyükşehir dışındaki belediyeler için %1,5, büyükşehir belediyeleri için ise %4,5'dir. Bu transfer mekanizmasını “nüfus” ve “yüzölçümü” kriterlerine göre işlemektedir. Buna ek olarak “denkleştirme ödeneği” kapsamında Maliye Bakanlığı tarafından nüfusu 10.000'in altında olan belediyelere transfer gerçekleştirilmektedir (Eryılmaz, 2018: 222). Koşullu transfer ise temel olarak kullanım alanı belirtilerek aktarılan ve genellikle proje finansmanında kullanılan transfer şeklidir (Arıkboğa, 2016: 284).

Belediyelerin öz gelirleri, vergi gelirleri, harç gelirleri, harcamalara katılma payları, genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler, taşınır ve taşınmaz mallardan elde edilecek gelirler, belediye meclisi tarafından belirlenen hizmet karşılığı ücretler, bağışlar, girişim, faaliyet ve iştirak karşılığı kazanılacak gelirler olarak sıralanabilir (Eryiğit, 2021: 288).

Belediyelerin diğ er bir gelir türü olan borçlanma 5393 sayılı Kanun'un 68. Maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre dış borçlanma yalnızca belediyenin yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için yapılabilir. Genel olarak ise belediyeler, devlet ve özel bankalar başta olmak üzere başka kuruluşlardan da borç alabilmektedir (Eryılmaz, 2018: 214).

Belediyenin giderleri, belediye bina, tesis ve araçları için yapılan giderler, belediye personel ve seçilmiş organları için yapılan giderler, gelirlerin takibi için yapılacak giderler, zabıta ve itfaiye hizmetleri için yapılan giderler, belediyenin katıldığı kuruluş, şirket ve birliklerin ortaklık payı ve aidat giderleri, mezarlıklara ilişkin giderler, borçlanmayla ilişkili  demeler ile sigorta giderleri, sosyal hizmet ve yardımlar, dava giderleri, temsil ve tören giderleri, sivil toplum örgütleri ile yürütülen ortak hizmet ve proje giderleri, sanatsal ve bilimsel faaliyet giderleri, kamuoyu yoklama ve araştırma giderleri, imar düzenleme giderleri ve her türlü proje giderleri olarak sıralanabilir (Toprak, 2021: 186).

Genel olarak güçlü yerel yönetim yapılanması, bu çalışma özelinde ise güçlü belediye yapılanması için serbestçe harcanabilecek mali kaynak sağlanması n önemi vurgulanmalıdır. Dünya genelinde, toplam kamu gelirleri içerisinde yerel yönetimlerin payı %30-60 arasında iken Türkiye'de toplam kamu gelirleri içerisinde yerel yönetimlerin payı %15'tir ( zer, 2015: 526). Bu durum Türkiye'de belediyelerin mali kaynakları konusunda kısıtlı imkanlara sahip olduğunun, görev-gelir dengesinde problemlerin olduğunun bir işareti niteliğindedir.

Arıkboğa (2016: 295)  alışmasında belediyelerin mali yapılanmasından kaynaklanan sorunları görev-gelir dengesizliği ve gelir yetersizliği, gelirlere ilişkin düzenlemelerin güncelliğini yitirmesi ve istikrarsızlığı, mali özerkliğe uygun olmayan yapılanma, transfer sisteminin yetersizliği, başlıkları altında ele almıştır. Bu  er evede Belediye Gelirleri Kanunu'nun gözden geçirilmesi, belediye gelirlerinin tamamını kapsayan bir kanun çalışması yapılması, öz gelirlere ilave olarak genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payların da düzenlenmesi gerekli olduğunu ifade etmiştir. Bu düzenlemelerle mevcut koşullara uyumlu gelir yapılanmasının oluşturulması gerektiğini vurgulamıştır. Genel bütçe vergi gelirlerinden aktarılan payın nüfus ve görev artışıyla orantılı olarak artırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere aktarılan payda nüfus kriteri belirleyicidir. Ancak başta İstanbul, Gaziantep, Şanlıurfa gibi büyükşehir belediyeleri olmak üzere Zeytinburnu, Sultanbeyli, Esenyurt gibi ilçelerde de göçle gelen kişilerin yoğun olarak yaşadığı görülmektedir. Ancak belediyelere aktarılan vergi payında bu kitle hesaplamaaya dahil edilmemektedir. Bu doğrultuda belediyelerde mali sıkıntıya düşmekte, kısıtlı bütçe ile ilçe nüfusunun çok üzerinde bir kitleye de hizmet götürmek durumunda kalmaktadır. Bu durum pratikte belediyelerin en temel hizmet alanlarında bile karşılaştıkları önemli bir sorun haline gelmiştir. Bu kapsamda, ilçede veya ilde bulunan yabancı uyruklu kişi sayısı da dikkate alınarak geliştirilecek bir transfer sistemi, sorunun çözümünde etkili olacağı ifade edilebilir.

2.2.3. Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim İlişkisi Bağlamında Göç

Toplumun bütün kurumları üzerinde yer alarak kontrol fonksiyonunu yerine getiren merkezi yönetimin varlığı karşısında ortaya çıkan çağdaş yerel yönetimler, tarihsel süreçte bölge veya şehirlerin mali ve idari alanda özerklik kazanması sonucu hukuki varlık olarak bugün algıladığımız haline dönüşmüştür (Ortaylı, 2020: 1). Bu süreç içerisinde merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkileri gündemde kalmış, farklı şekillerde veya farklı kombinasyonlarda ülkelerin kamu yönetimi sistemini oluşturmuşlardır. Temel olarak ise bu yönetim ilkelerinin birbirlerinin zayıf yönlerini tamamlayacak özellikleri barındırdığı ifade edilebilir (Keleş, 2021: 35). Bu kapsamda aslında merkezi yönetim ve yerinden yönetim ilişkileri, ülkelerin anayasal düzenine, anayasal ve yasal ilkelere, siyasi rejime, merkez-çevre etkileşimine, yönetime katılma seviyesine ve ülkelerin tarihsel ve coğrafi koşullarına bağımlı olarak değişmekte ve bu koşullar çerçevesinde şekillenmekte (Parlak, 2014: 12) ve ülkeden ülkeye farklılık göstermekte olduğu vurgulanabilir.

Kamu yönetimi sisteminin esas karakteristiğini belirleyen merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkisinde hangi ilke daha ağırlıklı olarak uygulanıyorsa kamu yönetimi sistemi ve kurumları gelişme o ekseninde göstermektedir. Bu doğrultuda dünya genelinde yaşanan şeffaflaşma, optimalleşme, demokratikleşme ve özerkleşme eğilimleri, katılımcı, halka yakın ve güvenilir idare yaklaşımı, merkeziyetçi yapıdan uzaklaşma sürecini doğurmuş; yerelleşmeye verilen önem artış göstermiş ve kamu yönetimi sistemleri bu alanda bir evrilme geçirmiştir (Parlak, 2014: 116).

Birbirini tamamlar nitelikte özellikler barındıran merkezi yönetim ve yerel yönetim ilkeleri, çeşitli avantaj ve dezavantajları sebepleriyle farklı düzeylerde tercih edilmekte ve ülkedeki kamu yönetimi sistemi bu doğrultuda şekillenmektedir. Bu kapsamda bir ülkede merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki görev ve hizmet paylaşımını analiz etmek için çeşitli kriterler bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir (Eryılmaz, 2018: 132-133):

- Yerel yönetimlere ülkedeki temel fonksiyonların ne kadarı bırakılmıştır?
- Yerel yönetimlerin gerçekleştirdikleri harcamaların ülkenin toplam kamu harcaması içindeki payı ne kadardır?
- Yerel düzeyde alınan kararların ne kadarı merkezi yönetim onayına veya denetimine tabidir?
- Toplam kamu gelirleri içerisinde yerel yönetimler gelirlerinin payının oranı nedir?
- Yerel yönetim ve merkezi yönetim personelinin toplam kamu personeli içerisindeki oranı nasıl şekillenmiştir?

Bu kriterler doğrultusunda, Türkiye’de merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilişkileri incelendiğinde Türkiye’de yerel yönetimler alanında yapılan reformlara rağmen merkezi yönetimin etkisini ve ağırlığını koruduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda idari ve mali özerkliğe sahip kurumlar olan belediyeler ile merkezi idare arasındaki yetki, görev ve bütçe paylaşımı bu noktada önem kazanmaktadır (Kömürcüoğlu, 2018: 160).

Yerel yönetim reformlarıyla birlikte idari ve mali özerkliğin kabulü Türkiye’deki belediyelerin kamu yönetimi sistemi içerisindeki konumu ile yetki ve sorumluluk alanlarının belirlenmesi başta olmak üzere birçok alanda önemli bir ilerlemedir. Özerklik, yerel yönetimler tarafından yasal sınırlar çerçevesinde yerel nitelikteki işlerin kendi organları vasıtasıyla ve kendi sorumlulukları altında, yerel nüfusun faydası doğrultusunda yürütmesi olarak tanımlanabilir (Eryılmaz, 2018: 185). Avrupa Konseyi tarafından yerel özerkliğin beş boyutu; yerel özgürlüklere saygı gösterilmesi, merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki denetim sürecinin bağımsız yargı organları tarafından kurulması, yerel birimle ilgili topluluk bilincinin geliştirilmesi, yerel yaşamın özgül ve siyasal parti bağılılıkları üstü niteliğinin korunması ve yerel yönetimlere mali özgürlüğün sağlanması olarak sıralanmıştır (Tekeli, 1983: 4). Bu

kapsamda kendine yeterli ve özerk kuruluşlar olarak tasarlanan yerel yönetimlerin bu tasarımı gerçekleştirecek şekilde yeniden yapılandırılması; yetki, sorumluluk ve bütçelerinin dengeli bir şekilde oluşturulmasının gerekli olduğu ifade edilebilir.

Günümüzde merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkileri, yerelleşme eğilimlerinin artışı ve merkezi yapıdan uzaklaşma perspektifinde değerlendirmeye alınmaktadır. Bu kapsamda, yönetim reformlarının yerel yönetimlere daha fazla yetki, görev ve kaynak aktarımı temelinde şekillendiği görülmektedir (Parlak, 2014: 8). Görev paylaşımı, kamu hizmetlerinin vatandaşlara en iyi şekilde sunulması çerçevesinde oluşturulmalıdır. Bu kapsamda hizmetlerin bölüşümünde, demokratik değerler ve hizmet sunumunun etkinliği temel kriterlerdir (Kömürcüoğlu, 2018: 164).

Merkezi idare ve yerel yönetim birimleri arasındaki idari ve mali paylaşım sorunlarının çözülmesi için idarelerin hizmet alanlarının, bu hizmetleri nasıl yerine getireceğinin ve hizmet sonucu ortaya çıkan maliyetin hangi kaynaklardan karşılanacağına net bir şekilde ortaya konması gerekir (Bülbül, 2000: 70). Böylece kaynak israfı önlenabilir; hizmetlerde verimlilik ve etkinlik sağlanabilir.

Türkiye’de merkezi yönetim, asıl ve genel yetkili konumundayken yerel yönetimler ikincil ve merkezi yönetim tarafından belirlenen sınırlar çerçevesinde görev yapan konumundadır. Bu noktada Türkiye’nin de taraf olduğu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında yer alan ve Anayasa’da da güvence altına alınan “hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacağı” ilkesinin genelde kamu yönetimi sistemi, özelde ise göç yönetimi ve uyumun tesisi hususunda benimsenmesi bir gereklilik arz etmektedir (Topçu, 2018: 235).

Genel olarak yerel yönetim özel olarak belediye sisteminde yapılacak olan düzenlemelerde, idari ve mali alanda yapılacak paylaşım önem arz etmektedir. Örneğin büyükşehir belediyelerinin karakteristik özellikleri kaynak paylaşımı hususunda dikkate alınmalı; kış ve yaz nüfusu büyük farklılıklar barındıran ilçe, il veya büyükşehir belediyelerine kaynak aktarımında bu husus göz önünde bulundurulmalı (Kömürcüoğlu, 2018: 183); belediyelere öz kaynak oluşturma hususunda yetkilendirme yapılmalı; deprem ve su baskınları başta olmak üzere afetlerin belediyeler üzerindeki etkisi dikkate alınmalı; artan dış göçün belediyeler üzerinde oluşturduğu baskı göz önünde bulundurulmalıdır (Toprak, 2021: 55). Bu noktada

aslında yerel yönetimlere yönelik olarak 1961 ve 1982 Anayasalarında yer alan “*Görevleri ile orantılı gelir kaynağı sağlanır.*” İfadesi tam olarak uygulanmalıdır. Böylece merkezden yerele kamusal hizmet sorumluluğu aktarılırken bütçelerinin de aktarılması sağlanmalıdır (Kömürcüoğlu, 2018: 180).

Merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilişkileri perspektifinde Türkiye’de göç yönetimi incelendiğinde, ulusal belgelerde, mevzuatta ve uygulamada yerinden yönetim kuruluşlarına ve özellikle de belediyelere bu alanda herhangi bir yetki ve sorumluluk verilmediği; dolayısıyla da belediyelerin bu alanda hizmet yapmasının yasal bir temelinin oluşturulmadığı görülmektedir. Herhangi bir yetki ve sorumluluk bulunmamasına rağmen yerelden gelen taleplere veya sorunlara karşı kayıtsız kalamayan belediyelerin “inisiyatif alan kent yaklaşımı”nı benimsedikleri ifade edilebilir (Es & Ateş, 2004: 229). Ancak Türkiye’nin 2011 yılından başlayarak yoğun bir göç alma sürecine girmesi, ülke içinde bulunan ve kentlerde yaşayan yabancıların kısa süre içerisinde yoğun bir şekilde artması yalnızca belediyelerin inisiyatif olarak üstesinden gelebileceği bir durum olarak değerlendirilemeyebilir. Belediyelerin inisiyatif almaları önemli olmakla birlikte, belediyelerin göç politikası oluşturma ve göç yönetimi sürecine dahil edilmeleri hususunda merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında yeniden bir görev, yetki ve kaynak dağılımına ihtiyacın olduğu ifade edilebilir.

Başka bir açıdan ele alındığında belediyelerin hizmet yükünün büyük nüfus hareketleri sonucunda arttığı bilinmektedir. İç göçlerin yanı sıra çeşitli fırsat ve tehditleri barındıran dış göçün kentlere yönelmesi belediyelerin hizmet yükünü önemli ölçüde artırmaktadır. Bu hizmet baskısı belediyeler üzerinde ciddi olumsuzluklara yol açmaktadır (Toprak, 2021: 23). İlerleyen yıllarda daha da artacağı öngörülen dış göçler için belediyelerin de sürece dahil edildiği bir göç yönetimi yapısının oluşturulması elzemdir. Göç politikası oluşturmada merkezi yönetimin tekelinde olan yapının göç yönetimi hususunda belediyelere de alan açması ve gerekli kanuni düzenlemelerin yapılarak görev ve kaynak paylaşımının sağlanması gereklilik arz etmektedir. Bu kapsamda ilgili yapı oluşturulurken genel olarak yerel yönetim sistemi için getirilen önerilerden yararlanılabilir. Bunlar farklı ölçekteki iller için görev tanımlamalarının farklılaşması, yerel hizmet sunumlarında sivil toplum kuruluşları ile iş birliği alanlarının oluşturulması, ortak çalışma kültürünün teşvik edilmesi (Topçu, 2018: 239-

240), yerel denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, mali yapının güçlendirilmesi (Çöpoğlu, 2018: 309) olarak sıralanabilir. Bu durumda Daoudov (2015a: 42) tarafından geliştirilen Uyum Merdiveni modeli gibi bir model temel alınabileceği gibi ihtiyaçlar doğrultusunda alternatif modeller de geliştirilebilir. Bu noktada esas önemli husus, belediyelerin aktif birer paydaş olarak göç politikası yapımı ve göç yönetimi süreçlerine katılmalarının ve sorumluluk almalarının sağlanması olarak ifade edilebilir.

2.2.4. Göç Yönetiminde Belediyelerin Rolü

Türkiye’de mevcut olan göç politikaları ve yönetimi sistemindeki önemli sorunlardan bir tanesi, konunun yalnızca hak veya güvenlik temelli ele alınıyor olması, göçün faydalarının göz ardı edilmesi olarak ifade edilebilir (Daoudov, 2015b: 8). Özellikle son dönemde güvenlik temelli anlayışın baskınlık kazanmasının göçle gelen bireylerin toplumsal kabul ve uyumunda sorunlara yol açtığı ifade edilebilir. Yaşanması ihtimal dahilinde olan daha ciddi sorunların önlenmesi için belediyelerin de sürece dahil edildiği bir göç yönetimi sistemi oluşturulması gerekli olduğu düşünülmektedir.

Hali hazırda göç ile ilgili mevzuatta doğrudan belediyelere bir görev ve yetki yüklenmese de bu alanda hizmet sunan belediyelerin mevcut Belediye Kanunlarını ve 6458 sayılı Kanunundaki maddeleri yorumlayarak bunu gerçekleştirdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu’nun 7. Maddesindeki “büyükşehir ve ilçe belediyeleri yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmeti yürütmek, geliştirmek” ifadesi; 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda “Hemşehri Hukuku” tanımlayan 13. Maddede “Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır.” ifadesi büyükşehir belediyelerinin ve ilçe belediyelerin bu alanda hizmet yapmasına yasal temel oluşturmaktadır (Ateş, 2020: 27). Görüleceği üzere net kanuni sınırlar olmaması, hizmet sunan belediyelerin zorlama yöntemlerle yasal bir çıkış noktası bulma çabasına sebep olduğu ifade edilebilir.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 96. Maddesinde yer alan “Genel Müdürlük, ülkenin ekonomik ve mali imkânları ölçüsünde, yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan

karşılıklı uyumlarını kolaylaştırmak ve ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler kazandırmak amacıyla, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlayabilirler” ifadesinde yerel yönetimlerle ilgili alanın belediye kanunlarında olduğu gibi muğlak bırakıldığı görülmektedir. (Alvanoğlu & Ateş, 2020: 385).

“Nasıl bir göç yönetimi oluşturulmalı?” sorusuna farklı cevaplar verileceği gibi en temel çıkış noktası ve ilk adım olarak belediyelerin bu alandaki yetki ve görevlerinin kanunlarla belirlenmesi ifade edilebilir. Merkezi yönetimden belediyelere aktarılabilecek yetki ve kaynak devri sonrasında, yerel ihtiyaç ve gerekliliklere göre şekillenecek şekilde alternatif kurumsal yapılanma modelleri geliştirilebilir.

Mevcut sorunlar perspektifinde merkezi yönetim ve belediyelerin koordinasyonun göçle ilgili veri tabanının oluşturulması, göçle gelen bireylere yönelik dil ve meslek eğitimi başta olmak üzere iş birliği içerisinde eğitim paketlerinin verilmesi, göçle gelen bireylere hukuki danışmanlık hizmetlerinin sunulması ve belediyelerde ihtiyaca yönelik kurumsal yapılanmanın oluşturulması bir gereklilik olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda Coşkun (2022: 10), çalışmasında göçle gelen kişi sayısı 5000’den fazla olan belediyelerde Göç Yönetimi Müdürlüğü’nün kurulması ve bu müdürlükte koordinasyon bürosu, uyum bürosu, eğitim bürosu, strateji ve planlama bürosu ile hukuki danışmanlık bürosunun bulunmasını; göçle gelen kişi sayısının 5000’den az olan belediyelerde ise Göç Yönetimi Şefliğinin kurulması ve bu şeflikte koordinasyon masası, uyum masası, eğitim masası, strateji ve planlama masası ile hukuki danışmanlık masasının bulunmasını önermiştir.

Mevcut durumda belediyeler ayrı birim oluşturmak yerine mevcut müdürlükler üzerinden bu hizmetleri sunmaktadır. Belediyeler tarafından özellikle Sosyal Hizmet Müdürlükleri ve Dış İlişkiler Müdürlükleri üzerinden hizmet sunumunun gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu noktada kanunlarla yetki verilmesi kadar önemli olan diğer husus belediyelerin mevcut ihtiyaç ve yerel unsurlar dikkate alınarak hizmet sunumunu nasıl gerçekleştireceğini tespit etmesidir. Bu perspektifle göçle gelen bireylerin ihtiyaç ve özelliklerinin dikkate alınması ve yerel halkın görüş ve

düşüncelerinin göz önünde tutulmasının önemi vurgulanmalıdır. İlgili belediyelerin merkezi yönetimin taşra teşkilatıyla, yerel sivil toplum kuruluşlarıyla, üniversitelerle ve uluslararası kurum ve kuruluşlarla aktif iş birlikleri yapması mevzuatsal temellere oturtulmalı ve kurumsal yapılanma oluşturması sağlanmalıdır.

Literatür incelendiğinde mevzuat eksikliklerine rağmen belediyenin bu alanda hizmet sunmasını açıklayan çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarda yönetim yaklaşımı, hemşehrilik hukuku ve sosyal belediyeçiliğin sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Bu çalışmada ise bunlara ek olarak hizmette yerellik veya diğer bir deyişle hizmette yerindenlik ilkesinin de aslında belediyelerin göçle gelen bireylere yönelik hizmet sunmasını açıklayan ve yasal dayanağını oluşturabilecek bir ilke olduğu öne sürülmektedir. Bu kapsamda aşağıda hizmette yerellik, hemşehrilik hukuku ve sosyal belediyeçilik perspektifinden belediyenin göçle gelen kişilere nasıl hizmet sundukları ve Türkiye’den uygulama örnekleri ele alınacaktır.

2.2.4.1. Hizmette Yerellik İlkesi Temelinde Göç Yönetimi

Hizmette yerellik bir diğer ifadeyle yerindenlik ilkesi, kamusal hizmet sunumunda yetki ve görev paylaşımında “halka yakınlık” ölçütünü esas alan bir kavramdır. *Subsidiyarite* olarak da ifade edilen bu ilke, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nda kamusal hizmetlerin vatandaşa en yakın birimler tarafından sunulması, diğer makamlara verilmesinde ise ekonomik gerekler ve hizmet sunma kapasitesinin dikkate alınması gerektiği şeklinde ifade edilmektedir (Eryılmaz, 2018: 88). Bu kapsamda hizmetlerin etkili bir şekilde sunulabilmesi için uygun seviyenin aranması ve yerel düzeyde bu hizmet sunulamıyorsa bir üst kademeye hizmet sunma yetkisinin aktarılması hizmetlerin yerel seviyede etkin ve verimli şekilde sunulması açısından önemli bir olgudur. Bu ilke temel olarak hizmetlerin “yerinde” ve “yerinden” görülmesini ifade eder (Toprak, 2021: 26). Bu doğrultuda hizmette yerellik ilkesinde yerel birimler asıl yetkili iken merkezi yönetim ikincil olarak konumlanmaktadır (Çürüksulu Usta, 2018: 264).

Hizmette yerellik ilkesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda kamusal hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerlerde en uygun hizmetlerle sunulması olarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda hizmette yerellik ilkesi ile kamusal hizmetlerde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması açısından ve demokrasi ideali için hizmetlerin olabildiğince

yerele aktarılması açısından görev ve yetki paylaşımını yeniden düzenlemektedir (Barlas & Karagöz, 2007: 163).

İlke doğrultusunda, genel olarak kamu yönetimi sisteminde yaşanması beklenen dönüşümün yanı sıra göç yönetiminde de belediyelere yetki ve kaynak aktarılmasının gerektiği vurgulanabilir. Zira vatandaşlara ek olarak il ve ilçe sınırları içinde yaşayan göçle gelen kişilere de en yakın idari birim belediyelerdir. Bu kapsamda ihtiyaçları ve talepleri en yakın şekilde görebilen, beklentileri analiz edebilen ve en önemlisi bölgeyi tanıyan kurumlar olarak belediyelere hizmette yerindenlik ilkesi doğrultusunda göç yönetimi ve göçle gelen bireylere hizmet sunma konusunda görev ve yetki verilmesi gerektiği ifade edilebilir. Bu sayede hizmette yerellik ilkesi gereği etkin bir göç yönetim sisteminin oluşturulacağı öne sürülebilir.

2.2.4.2. Yasal Bir Çıkış Noktası Olarak Hemşehri Hukuku

Hemşehri Hukuku, belediyelerin göç yönetimi konusunda yapılmış birçok çalışmada, belediyelerin göç konusunda hizmet sunmalarını sağlayan bir çıkış noktası olarak yer almaktadır (Marmara Belediyeler Birliği, 2015: 5; Erdoğan, 2017: 40; Kaya, 2020b: 55). 5393 sayılı Kanun'un 13. Maddesinde tanımlanan hemşehri hukuku "Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme, belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır." Şeklinde ifade edilmiştir. Bu kapsamda ilgili madde, vatandaşlığı değil de ikameti esas alması sebebiyle belediyelerin yetki sınırları içinde yaşayan ancak vatandaş olmayan kişilere karşı hizmet sunmasının yasal temelini oluşturmuştur. Nitekim belediyeler göçle gelen bireylere yönelik özel çalışmalar yürütmeseler dahi yerel halka sundukları hizmetlerden göçle gelen bireylerin de faydalanmasına imkân tanımaktadırlar (Coşkun, 2021: 260).

Bu duruma ilişkin genel bir değerlendirme yapıldığında belediyeler, göçle gelen kitlelere özel hizmetler sunmasalar dahi bu bireyler yetki alanları içinde yaşadıkları için park ve bahçe, kaldırım, çöp, kanalizasyon gibi hizmetlerin sunumundan yararlandığı ifade edilebilir. Bu kapsamda, belediyelerin coğrafi yetki ve sorumluluk alanları içerisinde yaşamalarından dolayı bu bireylere yönelik yerel hizmetleri gerçekleştirdiği öne sürülebilir. Burada önemli olan husus, göç yönetimi ile toplumsal kabul ve uyuma yönelik faaliyetler gerçekleştiren belediyelerin yalnızca göçle gelen kişilere sundukları hizmetler noktasında bu maddeyi esas almaları olarak dikkat

çekebilir. Bu alanda sunulan hizmetler, hemşehrilik bilincinin ve aidiyetin oluşturulması açısından da önem arz ettiği iddia edilebilir. Ayrıca Kanun'da belirtilen hemşehri hukuku belediyeler ve göç alanında yapılacak olan düzenlemeler için bir kaynak teşkil edebilir. Nitekim belediyelerin yetki ve sorumluluk alanı içerisinde yaşayan kişilere yönelik hizmet sunmasının önündeki hukuki engeller kaldırılırsa yerelde yaşanan sorunlara çözüm bulunması için önemli bir adım atılmış olur.

2.2.4.3. Sosyal Belediyecilik Perspektifinde Göç Yönetimi

Sosyal belediyecilik anlayışıyla belediyeler, yerel kalkınmayı sağlama, istihdamı artırma, işsizliği ortadan kaldırmanın yanı sıra eğitim, sağlık ve sosyal yardım gibi konularda da gittikçe artan işlevlere sahip olmaktadır (Kesgin, 2019: 132). Sosyal belediyecilik, kentlerin sosyal ekonomik, kültürel gelişiminin sağlanması amacıyla konut politikalarının oluşturulması, alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesi, iş imkanlarının geliştirilmesi, kültür merkezlerinin kurulması; sosyal refahın gelişiminin sağlanması için yoksulluğun azaltılması, sosyal koruma ve sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesi; demokrasi kültürünün gelişiminin sağlanması amacıyla sivil toplum ve katılımcılığın güçlendirilmesine yönelik faaliyetler geliştirilmesi; kentlerinin çevresel gelişiminin sağlanması amacıyla ilgili düzenlemelerin gerçekleştirilmesini sağlamak için yürütülen faaliyet alanlarını kapsayan bir kavramdır (Kutlu, Örselli, & Kahraman, 2017: 446). Nitekim göçle gelen bireylerin hem ekonomik hem de sosyolojik olarak kırılgan bir konumda olmaları, sosyal belediyecilik kapsamı altında bu gruplara da hizmet sunulmasını sağlamaktadır.

Belediyelerin göçle gelen kişilere yönelik sunduğu hizmetleri ele alan çalışmalardan bazıları bu hizmet sunumunda sosyal belediyecilik anlayışının temel faktör olduğunu vurgulamaktadır (Yılmaz, 2021: 112; Kutlu, Örselli & Kahraman, 2017: 447). Sosyal belediyeciliğin aslında, sosyal devlet kavramıyla paralel olarak sosyal dışlanmanın ve mahrumiyetin giderilmesine ve insani ihtiyaçların karşılanmasına hizmet eden bir kavram olduğu bilinmektedir (Kesgin, 2019: 75). Dolayısıyla bu anlayış çerçevesinde belediyelerin sınırları içerisinde bulunan dezavantajlı gruplardan biri olan göçle gelen kitlelere hizmet sunduğu ifade edilebilir. Bu durum Konya Büyükşehir Belediyesi örneğinde kanıtlanmaktadır. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik faaliyetleri çerçevesinde yürüttüğü Sosyal Kart desteğinden Konya'ya gelen Suriyelilerin de yararlandığı bilinmektedir (Kutlu, Örselli, & Kahraman, 2017: 453).

Konya örneğinde olduğu gibi Türkiye’de birçok belediye ilçe sınırları içerisinde yaşayan dezavantajlı gruplar içerisinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilere de hizmet sunmaktadır. Bu kapsamda 5393 sayılı Kanunu’nun 38. Maddesinde muhtaç ve yoksullara gerekli destek sunmak ifadesi mevcut durumun yasal altyapısını oluşturmak olduğu ifade edilebilir.

2.2.4.4. Türkiye’de Uygulama Örnekleri

Günümüzde artarak devam eden sınır aşan insan hareketliliği özellikle şehirlerin yoğun bir şekilde göçle gelen nüfusa ev sahipliği yapmasına yol açmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de belediyeler, geliştirdikleri uygulamalarla göç yoğunluğundan kaynaklanan sorunlardan hem yerel halkı hem de göçle gelen kitleyi korumak istemektedir. (İçduygu & Özçürümez, 2020: 248). Bu uygulama örnekleri aşağıda sıralanmıştır:

- Küçükçekmece Belediyesi tarafından Küçükçekmece Göçmen ve Mülteci Koordinasyon Merkezi kurulmuştur. Bu merkezde sosyal danışmanlık, hukuki danışmanlık, sosyal uyumun artırılması amacıyla Türkçe dil eğitimi, konuşma kulübü, haklar eğitimi, tiyatro kulübü ve Suriye-Türkiye mutfak eğitimi gibi faaliyetlere sosyal uyumun sağlanması hedeflenmektedir (Küçükçekmece Belediyesi, 2023: 307).
- 2015 yılında Şişli Belediyesi, “Göç Yardım Masası” bir diğer ifadeyle “Mülteci Masası” açmıştır. Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde bulunan Göç Birimi, Şişli’de yaşayan ve göçle gelen bireylerin gelişimlerine katkı sunacak ve istihdam fırsatı oluşturacak mekanlar oluşturma ve bu kişilerin psikososyal gelişimlerine destek olunması amacını güderek faaliyetler yürütmektedir (Şişli Belediyesi, 2023: 48).
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi de göçle gelen kişilere karşı önemli faaliyetler yürüten bir belediyedir. Faaliyetleri incelendiğinde 2011 yılından bu yana coğrafi konumu sebebiyle Suriye göçünden doğrudan etkilendiği ifade edilebilir. Bu kapsamda yürüttüğü faaliyetlerde merkezi yönetim, ulusal ve uluslararası örgütler, sivil toplum kuruluşları ve üniversiteler ile aktif iş birliğini sürdürdüğü tespit edilmiştir. Ensar Toplum Merkezi, merkezi yönetim ile belediyenin iş birliğini gösteren ve göç yönetişiminin temsili açısından iyi bir örnektir. Ayrıca belediye bünyesinde Göç Yönetimi Şube Müdürlüğü’nün kurulması da belediyenin göçü kurumsal bir perspektifle ele aldığını ve bu

alandaki politikalar gerçekleştirdiğini göstermesi açısından önemlidir (Öztop & Namlı, 2022: 402; İçduygu & Özçürümez, 2020: 248).

- Yabancı nüfusun yoğun olarak yaşadığı Antalya'nın Alanya ilçesinde kent konseyinde Yabancılar Meclisi, Bursa'da kent konseyinde Yabancılar Çalışma Grubu ve Antalya Konyaaltı Belediyesi Kent Konseyinde de Yabancılar meclisi oluşturulmuştur (Kutlu, Örselli, & Kahraman, 2017: 450). Bu uygulamalar, yabancıların yerel katılımının desteklenmesi açısından önemli bir örnek olarak ifade edilebilir.
- Adana Büyükşehir Belediyesi tarafından uluslararası iş birlikleri kapsamında belediye bünyesinde, 2018 yılında Göç ve Göçmen İşleri Şube Müdürlüğü ile Göçmen Koordinasyon Uyum Merkezi kurulmuştur. Bu kapsamda, geliştirilen çeşitli projelerle toplumsal kabul ve uyuma yönelik faaliyetler yürütülmüştür (Eser & Saydam, 2022: 218).

Verilen örneklerden de görüleceği üzere, Türkiye'de yoğun dış göçe maruz kalmış belediyeler, kendi ihtiyaçları ve yerelde oluşabilecek sorunlar doğrultusunda farklı kurumsal yapılanma modelleri oluşturmuşlardır. Bir diğer deyişle artık kentlerinin birer sakini olan bireylere karşı çeşitli hizmetler sunmaktadırlar. Bu hizmetlerin sunulmasında, yeni gelen bireylerin huzur ve refahını sağlamak kadar etkili olan diğer husus yerli halkın da huzur ve refahının korunması olarak ifade edilebilir.

2.2.5. Belediyelerin Göç Kaynaklı Sorunları

Dış göçten yoğun olarak etkilenen belediyeler, merkezi yönetimden yetki ve kaynak aktarımının olmaması ile önemli sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır. Özellikle barınma, uyum, eğitim alanları ile ilgili sorunlar artış gösterirken yetki ve kaynak aktarımının olmaması bu sorunların derinleşmesine yol açmaktadır (Görmez, 2017: 28). Göç yönetimi konusunda başarılı olan ülkeler incelendiğinde, bu süreçte yerel yönetimlerin önemli birer aktör olarak sorumluluk aldıkları görülmektedir (Ateş, 2020: 37). Ancak belediyelerin saf dışı bırakıldığı, yetki ve kaynak paylaşımının gerçekleştirilmediği ülkelere ise belediyeler inisiyatif olarak bu alanda hizmet sunmakta veya sorunu görmezden gelerek yasaların da öngördüğü şekilde bu alana müdahil olmamakta seçim yaptıkları ifade edilebilir. Bu alanda Marmara Belediyeler Birliği tarafından yayınlanan Rapor'da belediyelerin sorunları, dil sorunu, hukuki sorunlar, ekonomik sorunlar, idari sorunlar, sosyal sorunlar, eğitimle ilgili sorunlar,

sağlıkla ilgili sorunlar kategorilerinde ele alınmıştır (Marmara Belediyeler Birliği, 2015: 7-11).

- Dil sorunu, belediyelerin ihtiyaçları tespit etmesi veya taleplerin belediyelere iletilmesi açısından en önemli sorun olmaktadır. Bu kapsamda sunulan hizmetlerde iletişim güçlükleri oluşabilmekte; ilgili personel ve göçmen zorluklar yaşamaktadır.
- Hukuki sorunlar, belediyelerle ilgili kanunlarda ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda belediyelerin bu alanda hizmet sunmalarına yönelik herhangi bir sınırlama olmasa da hizmetlerin sunumunda hukuki ve finansal alanı düzenleyen bir mevzuat bulunmamasıdır.
- Ekonomik sorunlar, genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere aktarılan payların nüfusa göre dağıtılması, bu sebeple belediyelerin göçle gelen bireylere karşı sundukları hizmetler için ek bir finansman alamamalarıdır.
- İdari sorunlar, kamu kurumları arasındaki bilgi paylaşımının sınırlı olması, göçle gelen bireylerin kayıtlı oldukları il dışında başka şehre gitmeleri ancak kayıtlarının bu illere aktarılamaması bu sebeple oradaki hak ve imkanlardan faydalanamamaları, belediyelerin göçle gelen bireyleri hak ve yükümlülüklerini bilgilendirme hususunda yeterli bilgiye sahip olamaması olarak ifade edilebilir.
- Sosyal sorunlar, kültürel, sosyal ve ekonomik farklılıklar sebebiyle mülteciler ve yerel halk arasındaki bütünleşmenin sağlanamaması, yerel halkın göçle gelen bireylere yönelik sunulan hizmetlerden hoşnutsuz oluşu olarak sıralanabilir.
- Eğitimle ilgili sorunlar, Türkçe kursu açma konusunda imkanların kısıtlı olması, maddi ve fiziki imkân yetersizlikleridir.
- Sağlıkla ilgili sorunlar ise göçle gelen çocukların aşılama oranının düşük olması ve dolayısıyla kent sağlığı açısından riskler barındırması olarak ifade edilebilir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP), tarafından hazırlanan Rapor'da, ise belediyelerin iki temel problemle karşılaştıkları ifade edilmiştir. Bunlar, ilgili kanunlarda belediyelerin göçle gelen kişilere karşı yetki ve görevleri ile ilgili belirsizlik ve Güneydoğu'daki illerin geçici koruma altındaki Suriyeli sayısının

%20'sine ev sahipliği yaptığı, bu kapsamda sunulan hizmetlerde kapasite artırımı konusunda ek maddi desteğe ihtiyaç duydukları vurgulanmıştır (UNDP, 2018: 3).

Genel bir değerlendirme yapıldığında, belediyelerin göç konusunda yaşadıkları en temel problemin mevzuat eksikliği olduğu ifade edilebilir. Bu eksiklik giderilmeden diğer sorunlarla etkili mücadele sürdürülmesinin pek mümkün gözükmediği öne sürülebilir.

3. BÖLÜM: ESENYURT, ZEYTİNBURNU VE SULTANBEYLİ BELEDİYELERİNİN GÖÇ YÖNETİMİ

3.1. Araştırmanın Metodolojisi

Araştırmanın metodolojisi bölümünde araştırmanın amacı ve sorusu, araştırmanın evreni ve örnekleme, veri toplama aracı ile verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1.1. Araştırmanın Amacı ve Sorusu

Bu çalışmada, İstanbul’da yoğun şekilde geçici koruma altında Suriyeli nüfusu bulanan ilçe belediyelerinin geliştirdikleri göç politikalarının ulusal politikayla uyumlu oldukları öne sürülmektedir. Bu iddiayı doğrulamak amacıyla araştırmada, ulusal ve yerel yönetimlerin göç politikaları incelenerek uyumlu alanların gösterilmesi ve olası uyumsuzlukların ise sebeplerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Bu kapsamda araştırma soruları “Belediyelerin göç politikalarının, ulusal göç politikasını toplumsal kabul ve uyumu sağlama hususunda ne derece desteklemektedir?”, “Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin Suriyeli mültecilere yönelik oluşturdukları politika ve faaliyetler nasıl şekillenmektedir?” ve “Belediyelerin bu politika ve faaliyetleri oluşturmalarına sebep olan unsurlar nelerdir?” şeklinde oluşturulmuştur.

3.1.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Çalışmanın evreni, Türkiye’nin en fazla geçici koruma altında bulunan Suriyeli nüfusu barındıran İstanbul ilinin ilçe belediyeleridir. Örnekleme ise Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleridir. Çalışma kapsamında bu belediyelerin örneklem olarak seçilmesinin nedenleri, ilçelerinde yerli nüfusa oranla yüksek oranda geçici koruma altındaki Suriyeli nüfusunun bulunması, bu nüfusa yönelik sunulacak hizmetlerde kurumsal yapı oluşturmaları ve bu alanda aktif çalışmalarda bulunmalarındır. Belediyeler arasında bulunan nüfus, coğrafi konum farklılıklar gibi unsurların yanı sıra siyasal parti farklılıklarının bulunması da bir diğer tercih sebebidir. Araştırmada ayrıca merkezi yönetim ile yerel yönetim arasında siyasal farklılıkların bulunmasının politika uyumuna etkisi incelenmektedir.

Saha çalışmasında kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme kritik olan “Bu konuda en çok bilgi sahibi kimler olabilir? Bu konuyla ilgili olarak kim veya kimlerle görüşmemi önerirsiniz?” (Patton, 1987’den aktaran Yıldırım ve Şimşek, 2021: 120) sorusu belediyelerde ilgili birimin bağlı olduğu müdüre yöneltilmiştir. Yönlendirmesi doğrultusunda bu alanda çalışan diğer personellere ulaşılmış onlarla mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Esenyurt Belediyesi’nden iki,

Zeytinburnu Belediyesi'nden dört ve Sultanbeyli Belediyesi'nden beş kişi olmak üzere toplam on bir kişi ile görüşülmüştür.

3.1.3. Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Daha kapsamlı bilgiler elde etmek için nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat yaklaşımı ile veriler toplanmıştır. Bu yaklaşım, önceden hazırlanmış olan soruları sormanın yanı sıra ek sorular sorma, anlaşılmayan soruların açıklanması, ilgili görülen yerlerde konunun daha fazla ele alınmasını içerdiği için bu çalışmada benimsenmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 130). Saha çalışmasında gerçekleştirilen mülakatlar için belediyelerden randevu alınmış, onların belirledikleri tarih ve yerde mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Mayıs 2023 ve Temmuz 2023 ayları arasında görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sırasında onay alınması halinde ses kaydı alınmış, onay verilmediği durumlarda mülakat esnasında word dosyasına yazarak veriler toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış mülakat tekniğinin yanı sıra doküman inceleme tekniği de kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırması planlanan olgu ile ilgili bilgiler içeren dokümanların analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 189). Bu kapsamda çalışmada, Mart 2023 ve Mayıs 2023 tarihleri arasında, Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin 2020-2024 stratejik planları ve 2017-2022 yılları arasında yayınladıkları faaliyet raporları incelenmiş ve analiz edilmiştir. Analizlerde, stratejik planda yapılan stratejik amaç ve hedeflerde göç, GZFT analizinde göç ve PESTLE analizinde göç olmak üzere üç alanda, faaliyet raporunda ise organizasyon şemasında ilgili birimler ve faaliyet alanları olarak belediyeler arasında karşılaştırma yapılmıştır.

3.1.4. Verilerin Analizi

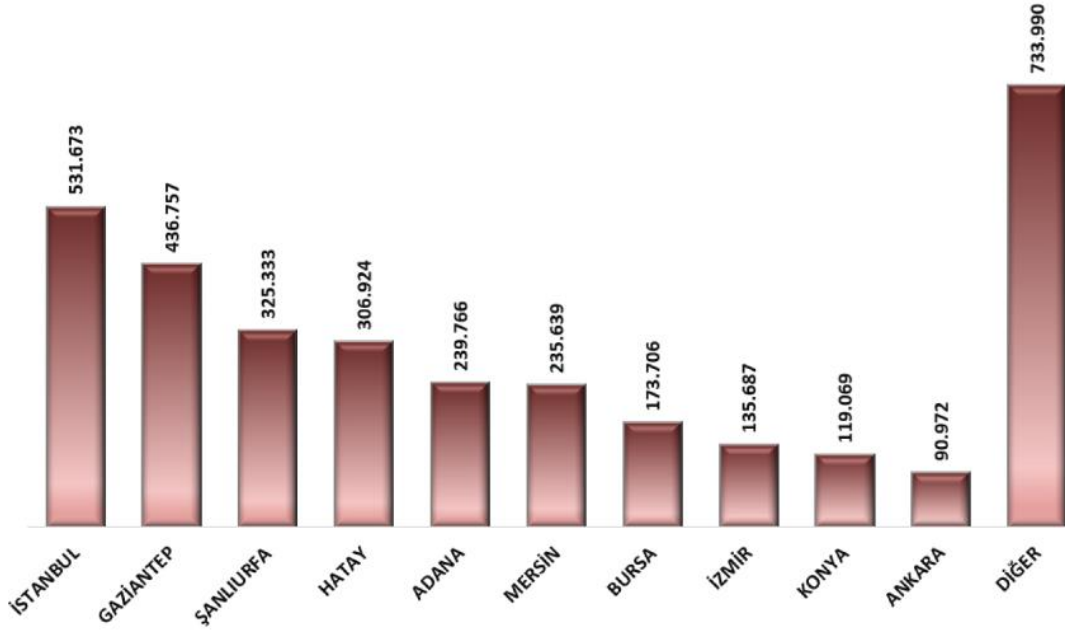
Doküman inceleme tekniği ile elde edilen veriler, yukarıda ifade edilen kategorilere göre analiz edilmiştir. Bunun yanı sıra ses kaydına alınan mülakatlar, yazıya aktarılmıştır. Elde edilen veriler, kayıt, iş birliği, belediyelerin göç politikası, Suriyelilere sunulan hizmetler ve hizmet sunma sebepleri eksenlerinde sistematik şekilde analiz edilmiştir.

3.2. İstanbul ve İlçeleri Göç Üzerine Bir İnceleme

2011 yılı sonrası süreçte maruz kalınan yoğun göç sonrasında, Suriyeliler mülteci kamplarına yerleştirilmiş ancak büyük çoğunluğu Türkiye'nin çeşitli kentlerine dağılmıştır (Erdoğan, 2017: 23). Bu esnada herhangi bir sınırlama veya kota uygulaması yürütülmediği için veya devlet eliyle bir yerleştirme yapılmadığı için

Suriyelilerin kentlere dağılımı dengesizlik göstermiş olduğu ve bu sebeple bazı bölgelerde yoğun olarak yaşadıkları ifade edilebilir. Bu kapsamda ilerleyen yıllarda 63 ilde 1.169 mahalle yabancı ikametne kapatılmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023) Aşağıda yer alan tabloda Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin illere göre dağılımına yer verilmiştir.

Şekil 4. Geçici Koruma Kapsamındakilerin İlk 10 İle Dağılımı

Kaynak: (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023)

Yer verilen tablodan da görüleceği üzere İstanbul, 531.673 geçici koruma altındaki Suriyeli sayısı, ile Türkiye’nin en çok geçici koruma altındaki Suriyeliye ev sahipliği yapan şehridir. İstanbul’u sınır şehirleri olan Gaziantep, Şanlıurfa ve Hatay takip etmektedir. Şekil üzerinden de görüleceği gibi geçici koruma altındakilerin ülkeye dağılımında önemli farklılıklar vardır. Bu kapsamda, İstanbul’daki belediyelerin doğrudan büyük bir Suriyeli göçü ile karşı karşıya kaldığı ifade edilebilir. Şehrin zaten kalabalık bir nüfusa sahip olması, göçle gelen kişilere yönelik bir kota uygulanmadığı için bu kişilerin şehrin belirli bölgelerinde gettolaşma olarak ifade edilebilecek şekilde yoğun olarak yaşaması, kısa süre içerisinde bu kadar yoğun nüfusun birden şehre gelmesiyle konut, barınma ve güvenlik başta olmak üzere diğer birçok alanda baş edilmesi güç sorunların ortaya çıkması belediyeleri bu alanda sorumluluk üstlenmeye mecbur bırakmıştır.

Tablo 1 incelendiğinde en yüksek geçici koruma altındaki nüfusa ev sahipliği yapan İstanbul'un ilçeleri arasında da Suriyeli nüfusu yoğunluğu büyük farklılıklar gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 1. İstanbul'un İlçelerindeki Suriyeli Sayısı (2018)

İlçe Adı	İlçe Nüfusu	Suriyeli Sayısı	Suriyelilerin İlçe Nüfusuna Oranı (%)
Adalar	16.119	141	0,87
Arnavutköy	270.549	20.276	7,49
Ataşehir	416.318	1.379	0,33
Avcılar	435.625	23.283	5,34
Bağcılar	734.369	51.054	6,95
Bahçelievler	594.053	21.821	3,67
Bakırköy	222.668	2.339	1,05
Başakşehir	427.835	26.981	6,31
Bayrampaşa	271.073	10.280	3,79
Beşiktaş	181.074	103	0,06
Beykoz	246.700	2.186	0,89
Beylikdüzü	331.525	3.602	1,09
Beyoğlu	230.526	12.929	5,61
Büyükçekmece	247.736	2.970	1,20
Çatalca	72.966	329	0,45
Çekmeköy	251.937	2.113	0,84
Esenler	444.561	34.390	7,74
Esenyurt	891.120	58.600	6,58
Eyüp Sultan	383.909	10.520	2,74
Fatih	436.539	30.757	7,05
Gaziosmanpaşa	487.046	20.868	4,28
Güngören	289.331	14.383	4,97
Kadıköy	458.638	429	0,09
Kağıthane	437.026	17.023	3,90
Kartal	461.055	1.780	0,39
Küçükçekmece	770.317	43.719	5,68
Maltepe	497.034	2.099	0,42
Pendik	693.599	6.510	0,94
Sancaktepe	414.143	13.185	3,18
Sarıyer	342.503	2.170	0,63
Silivri	187.621	2.041	1,09
Sultanbeyli	327.798	22.531	6,87
Sultangazi	523.765	41.903	8,00
Şile	36.516	255	0,70
Şişli	274.289	7.403	2,70
Tuzla	255.468	2.955	1,16
Ümraniye	690.193	16.294	2,36
Üsküdar	529.145	2.616	0,49
Zeytinburnu	284.935	22.841	8,02
Bilinmiyor		2.046	
TOPLAM	15.067.624	559.104	

Kaynak: Özaslan (2019: 65-66)'ın çalışmasındaki tablodan oluşturulmuştur.

Yer verilen tabloda da görüleceği üzere ilçeler arasındaki dağılımı farklılık gösteren Suriyelilerin yoğun olarak yaşadıkları ilçelerde birtakım sorunların oluşabileceği öngörülebilir. Bu doğrultuda İstanbul'da yer alan 39 ilçenin 10'u yabancıların ikametine kapatılmıştır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). Bu çalışma kapsamında ilçelerinde yerli nüfusa oranla yüksek oranda geçici koruma altındaki Suriyeliye ev sahipliği yapan, bu nüfusa yönelik sunulacak hizmetlerde yerel ihtiyaçlar doğrultusunda farklı kurumsal yapılanmalar oluşturan, bu alanda aktif çalışmalarda bulunan Esenyurt Zeytinburnu ve Sultanbeyli belediyelerinin göç ve geçici koruma altındaki Suriyeliler üzerine yürüttükleri faaliyetler ve geliştirdikleri politikalar incelemiştir. Ayrıca bu ilçe belediyeleri arasında nüfus, coğrafi konum gibi farklılıklara ek olarak siyasal parti faktöründen bir farklılığının da bulunması bir diğer ifadeyle Esenyurt Belediyesi'nin Cumhuriyet Halk Partisi, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin Adalet ve Kalkınma Partisi'nde olması da bu üç belediyenin tercih edilmesine yol açmıştır.

3.2.1. Esenyurt Belediyesi

3.2.1.1. Esenyurt İlçesi İle İlgili Genel Bilgiler

2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı Kanun ile ilçe olan Esenyurt, 57 km²'lik yüz ölçümüne sahiptir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ilçenin 2022 yılı nüfusu 983.571'dir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Aynı zamanda ilçede 70 ayrı ülkeden 15 binin üzerinde yabancı öğrenci bulunmaktadır (Esenyurt Belediyesi, 2020: 10). İlçede farklı ülkelerden yabancı nüfusun yoğun olarak yaşadığı bilinmektedir. 2018 yılında ilçede bulunan Suriyeli sayısının 58.600 olduğu ve bu sayının ilçe nüfusuna oranının %6,8 olduğu tespit edilmiştir (Özaslan, 2019: 66). Bu kapsamda Esenyurt Belediyesi'nin başta geçici koruma altındaki Suriyeliler olmak üzere farklı hukuki statüdeki yabancılara karşı yürüttüğü politika ve faaliyetler hem yerel halkın hem de göçle gelen bireylerin huzur ve refahının korunması için önemlidir. Bu kapsamda Esenyurt Belediyesi tarafından Dış İlişkiler Müdürlüğü'ne bağlı olarak kurulan Göç Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu, bu alanda yürütülen hizmetlerden sorumlu birim olarak ifade edilebilir (Esenyurt Belediyesi, 2019). Bu çerçevede belediyenin göç alanında yürüttüğü politika ve faaliyetler, 2020-2024 Stratejik planında ve 2017 yılından 2022 yılına kadar yayınlamış olduğu faaliyet raporlarında incelenmiş ve aşağıda bunlara yer verilmiştir.

3.2.1.2. Esenyurt Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planında Göç

Esenyurt Belediyesi'nin stratejik planında yer alan ifadeler, belediyenin göç-göçmen politikalarını yansıtmaktadır. Stratejik plan incelendiğinde, beş tane amaç ve bu amaçlar doğrultusunda belirlenen hedeflere yer verildiği görülmektedir. Planda belirlenen birinci amaç, sosyal hizmetler çeşitlendirilmesiyle, birlik ve dayanışma ruhu ile ihtiyaç sahiplerinin sosyal yaşamı desteklenmesi; ikinci amaç, kültür, spor, sanat ve eğitim alanlarında sunduğu fark yaratan hizmetlerle, öncü belediye olunması; üçüncü amaç, kurumsal kimliğin güçlendirilmesiyle fiziki, mali ve beşeri kaynaklar etkin ve verimli kullanılması; dördüncü amaç, sürdürülebilir çevre ve sağlıklı bir yaşam için olası risklere karşı gerekli politikalar uygulanması ve beşinci amaç, ilçenin modern, sosyal, ekonomik ve fiziksel gelişimine yön veren şehir mimarisinin oluşumuna katkı sağlanması olarak ifade edilmiştir. Bu çalışma çerçevesinde incelendiğinde, birinci amaca yönelik olarak belirlenen ilk hedef, toplumsal yaşamın güçlendirilmesi amacıyla bireyi ve aile kurumunu esas alan faaliyet gerçekleştirilmesi, üçüncü hedef, engelli veya dezavantajlı gruplara hizmet verilmesi, dördüncü hedef ise mutlak yoksulluk altındaki vatandaşlarımıza yönelik destekleyici faaliyetlerde bulunulması (Esenyurt Belediyesi, 2020a: 17) şeklinde oluşturulmuştur. Dezavantajlı grup ifadesi oldukça geniş bir kitleyi ifade etmekle birlikte bu kitle içerisinde ilçede bulunan yabancıların da olduğu ifade edilebilir.

Araştırma açısından belediyelerin göç politikaları hususunda paydaşlarla iş birliği içerisinde hareket etmeleri önemli bir husustur. Bu doğrultuda stratejik plan incelendiğinde, kamu kurum ve kuruluşları, muhtarlıklar, üniversite, dernekler, vakıflar vb. birçok kuruluş paydaş olarak sıralanmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2020a: 34). Belediyelerin göç politikalarını oluştururken veya sığınmacılara yönelik faaliyetler yürütürken bu paydaşlara iş birliği içerisinde hareket etmesi, yapılan çalışmaların daha etkili ve verimli olmasını sağlayacaktır.

Stratejik planda PESTLE analizinin sosyo-kültürel boyutunda, Suriye iç savaşı bir etken ve sorun olarak ifade edilmiş; belediyeye etkisi “İlçemiz için ciddi bir göç ve göçün getirdiği sorunların oluşması” olarak belirtilmiş ve ne yapılmalı başlığı altında “Göçmenlerin zorunlu misafirlikleri bitene kadar kente uyumlarının sağlanmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir” ifadelerine yer verilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2020a: 35). Belediyenin uyum konusunda bir görev üstlenmesi dikkate değer bir nokta olmakla birlikte, “zorunlu misafirlikleri bitene kadar” ifade aslında

göçmenlerin kalıcı olmalarının kabullenilmemesi veya göçle gelenlerin geçici olarak ilçede ikamet eden bireyler olarak görülmesinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Stratejik plan için yapılan GZFT analizinde, tehditler başlığı altında ilçenin yabancılara göçünden olumsuz etkilendiği vurgulanmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2020a: 57).

Stratejik planda yer alan hedef kartlarında “Sosyal hizmetler çeşitlendirilerek, birlik ve dayanışma ruhuyla ihtiyaç sahiplerinin sosyal yaşamı desteklenecektir.” Amacına yönelik olarak “Alınan göç ve nüfus artışı sonucunda sosyal yardım beklentilerinin miktar ve çeşit olarak sürekli artması” tespiti yapılmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2020a: 75). Bu ifadeler belediyenin sığınmacıları sosyal yardımların muhatabı olarak gördüğünün bir göstergesidir. Diğer bir hedef kartında ise “Sürdürülebilir çevre ve sağlıklı bir yaşam için olası risklere karşı gerekli politikalar uygulanacaktır” amacına yönelik olarak belirlenen “Tasarımsal farklılığa sahip yeni parklarla, açık ve yeşil alanlar yapılacak, mevcut parkların işlevselliği artırılarak sürekli geliştirilmesi sağlanacaktır.” Hedefi gerçekleştirilme doğrultusunda çeşitli tespitler yapılmıştır. Bu tespitlerden biri “Nüfus ve göç nedeniyle park ve yeşil alan çalışmalarının yetersiz kalması” olarak ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2020a: 102).

3.2.1.3. Esenyurt Belediyesi’nin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Yürüttüğü Faaliyetler

Belediyelerin her yıl yayınladığı faaliyet raporları, sundukları hizmetleri, belediye ve diğer kuruluşlar arasındaki ilişkileri, belediyeden hizmet alan grupları ve belediyenin organizasyon yapısı ile bu yapı içerisinde faaliyetlerin nasıl dağıldığının tespit edilmesi açısından önemlidir. Bu kapsamda çalışmada belediyelerin faaliyet raporlarının çalışmanın konusu olan göç ve göçle gelen gruplar çerçevesinde incelenmesi önemlidir. Bu doğrultuda, Esenyurt Belediyesi’nin 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı faaliyet raporları incelenmiştir.

2017 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde, Esenyurt Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’nün ilçeye dış göçlerle gelen vatandaşlara psikolojik destek sağlamak ve sosyal uyumlarını kolaylaştıran faaliyet düzenlemek olarak proje ve faaliyet tanımını ifade ettiği görülmektedir. (Esenyurt Belediyesi, 2018: 123). Buna ek olarak korunmaya muhtaç, öksüz, yetim çocukların sosyo-kültürel gelişimlerinin desteklenmesine yönelik faaliyetler de yürütüleceği belirtilmiştir (Esenyurt

Belediyesi, 2018: 213). Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü tarafından 2017-2018 yılı dönemi içerisinde Suriyeli, Afganistanlı ve Türki Cumhuriyetlere mensup 1090 yabancı uyruklu kursiyerin merkezlerinde eğitim aldığı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2018: 38). Esenyurt Belediye’sinin Kreş Müdürlüğü tarafından yürütülen faaliyetlerde ise Yunus Emre Kreşinin Suriyeli ocuklara hizmet vermesi dikkat çekicidir. İki sınıftan oluşan bu kreşte Suriyeli ocuklara Türkçe ğretimi, toplumsal değerlerin kazanımı ve temel okul öncesi becerilerin edinilmesi gibi hizmetlerin sunulduğuna yer verilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2018: 147).

2017 yılı için genel bir değerlendirme yapıldığında, genel olarak Suriyelilere Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü tarafından hizmet sunumunun planlandığı, Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü ve Kreş Müdürlüğü tarafından ise doğrudan hizmet sunulduğu ifade edilebilir.

2018 yılı Faaliyet Raporunda, 2018 yılı faaliyet ve proje bilgileri başlığı altında, Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü çatısı altında ilçeye dış göçle gelen vatandaşlara psikolojik destek sunulacağı ve sosyal uyumlarını kolaylaştırıcı programların düzenleneceğine yer verilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2019: 237). Ayrıca korunmaya muhtaç ksz, yetim çocukların sosyo-kültürel gelişimlerinin destekleneceği ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2019: 238). Esenyurt Belediyesi’nin 2017 yılı Faaliyet Raporunda da aynı ifadelere yer vermesi dikkat çekicidir.

Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü tarafından “Umut Kardeşlikte” projesi, Suriyeli misafirlerimizin sosyal yaşama entegrasyonunu sağlamak amacıyla hayata geçirilmiştir. Proje kapsamında kişisel bakım, savaş sonrası stres bozukluğu, aile planlaması konularında seminer programları düzenlenmiştir. Türk-Suriyeli ailelerin ‘kardeş aile’ ilişkileri kurarak karşılıklı ziyaretler sürdürülmesi şeklinde planlanan çalışmamız ile 450 Suriyeliye ulaşılmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2019: 209). Raporda, 2014 yılında aılmış olan (T.C. Esenyurt Kaymakamlığı, 2014) Suriye Okulu’na (Kademoon) hizmet verilen i ve dış birimler tablosunda yer verilmiş (Esenyurt Belediyesi, 2019: 58) ancak herhangi bir faaliyeti ifade edilmemiştir.

2019 yılı Faaliyet Raporunda, Esenyurt Belediyesi Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından G Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu ile ilçede ikamet eden yabancılarla ilgili işlemlerin yürütüldüğü konu ile ilgili diğer özel veya kamu kurumları ile gerekli iş birliklerinin yapıldığı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2020b: 39). Raporda,

Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü tarafından ise Suriyelilerin topluma adaptasyonu ve mevcut şartlarının iyileştirilmesine yönelik çalışmaların yapılması, proje ve faaliyet olarak belirtilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2020b: 110).

Esenyurt Belediyesi 2020 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde dikkat çeken bir husus, Dış İlişkiler Müdürlüğü teşkilat şemasında, Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu yer almasıdır. Ayrıca 2020 yılında Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından göç ve sığınmacılar konusunda birçok çalışma yapılmıştır. UNHCR (Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği) İstanbul saha sorumlusu ve ekibinin katılımıyla ilçede artan göçmen nüfusu ve belediye hizmetleri konulu çalıştay düzenlenmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2021: 37). Ayrıca Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen bir diğer faaliyet, Esenyurt Belediyesinin göç alanında yürüttüğü çalışmaların “Umudun Şehri” başlığı ile Marmara Belediyeler Birliği ve İsveç Yerel Yönetimler Birliği tarafından geliştirilen RESLOG projesi kapsamında hazırlanan “Türkiye’de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri Kapsayıcı Sosyal Hizmet Uygulamaları” kitabında yer almasıdır (Esenyurt Belediyesi, 2021: 37). Yine Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından UNHCR ile yürütülen çalışmalar sonucunda ihtiyaç sahiplerine dağıtmak amacıyla çocuk bezi başta olmak üzere diğer temizlik ve yardım malzemeleri temin edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2021: 37).

2021 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde bir önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de Dış İlişkiler Müdürlüğü’nün göç ve sığınmacılar konusunda aktif faaliyetler yürüttüğü dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda inceleyecek olursak “Save the Children” uluslararası kuruluşu ve Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından yürütülen Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü koordinasyonunda devam eden “Esenyurt’ta Toplum Temelli Çocuk Koruma Sistemlerini Güçlendirme Projesi”ne yer verilmiştir. Proje genel olarak Esenyurt’ta doğrudan hizmet sağlanmasını, teknik kapasite ve koordinasyonun artırılmasını amaçlamakla birlikte özel olarak Esenyurt’taki mülteci çocukların ve ailelerinin bilgiye erişimlerinin artırılmasını, toplum temelli psikososyal destek sağlanmasını ve çocuk odaklı korumanın sağlanmasını amaçlamaktadır (Esenyurt Belediyesi, 2022: 58). Ayrıca 23 Nisan etkinlikleri kapsamında Save the Children tarafından temin edilen toplamda 228 koli kırtasiye kitinin dağıtımı yapılmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2022: 58). Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından 20 Haziran Dünya Mülteciler Günü’nde Save the Children’la iş birliği doğrultusunda açılan merkezde eğitim alan çocuklar için duvar boyama etkinliği düzenlenmiştir (Esenyurt Belediyesi,

2022: 59). Save the Children ve Dış İlişkiler Müdürlüğü koordinesinde, ulusal ve uluslararası kurumların temsilcileri ile sığınmacılara sunulan hizmetler, sorunlar ve çözümlerle ilgili paylaşımlarda bulunulan Çok Paydaşlı Komite Toplantıları düzenlenmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 60).

2021 yılı Faaliyet Raporu'nda Dış İlişkiler Müdürlüğü ve YERELİZ derneği iş birliğinde “Kapsayıcı Kentler Projesi” kapsamında gerçekleştirilen eğitimlerin devam ettiği ifade edilmiştir. Proje çıktısı olarak Esenyurt Belediyesi için 2 yıllık bir göç yol haritasının oluşturulması planlanmakta olduğu vurgulanmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2022: 61). Türkiye’de mesleki eğitim yolunda Suriyeliler ve ev sahibi toplulukların istihdama erişiminin kolaylaştırılması amacıyla yürütülen “İstihdam İçin Meslek Edindirme Programı”nın daha iyi hale getirilmesi, Esenyurt Belediyesi’nin bu programa entegre olması hususunda Dış İlişkiler Müdürlüğü tarafından koordinasyon toplantısı gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 61). Ayrıca Gönüllü Geri Dönüş kapsamındaki talepler doğrultusunda 54 Suriyelinin Suriye’ye dönüşünün sağlandığı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 61).

Raporda, Dış İlişkiler Müdürlüğü koordinasyonunda, Kültür İşleri Müdürlüğü uygulayıcılığında yürütülmesi planlanan meslek edindirme projesi kapsamında, UNHCR temsilcileri Belediye’yi ziyaret ettiği ifade edilmiştir. Proje için kurulacak olan aşçı yardımcılığı kursuna yönelik malzemelerin UNHCR tarafından karşılanacağı belirtilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 61). UNHCR ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi iş birliği ile “Kapsayıcı Şehir Haritası” projesi hayata geçirilmektedir. Bu proje kapsamında ilçe belediyelerin göçmenleri de kapsayan hizmetlerinin haritalandırılması çalışmaları yürütüleceği ve bu haritaların halkın bilgisine açılacağı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 61).

Raporda, Esenyurt Belediyesi ve Barselona Belediyesi tarafından geliştirilen, Mültecilere Haysiyetli Bir Hayat İçin Toplumsal Deney: İstanbul Esenyurt’ta Yaşayan Mülteciler İçin Bütünleştirilmiş Bir Toplumsal Kapsama Yapısı Oluşturulması Projesinin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından onaylandığı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 62). UNHCR, WALD (Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Vakfı) ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi yürütücülüğünde düzenlenen “V. Mülteciler Alanında Belediyeler Arası Koordinasyon Platformu Toplantısı, Kapsayıcılık: Ortak Sorunlar, Ortak Çözümler” online toplantıya Dış İlişkiler

Müdürlüğü koordinasyonunda katılım sağlanmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2022: 63). Ayrıca İl Göç İdaresi Müdürlüğünün Esenyurt Grup Başkanlığının faaliyete başlaması ile koordineli çalışmaların yürütüldüğü ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 63). Dış İlişkiler Müdürlüğü koordinasyonunda yürütülen “Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İnsana Yakışır İş Fırsatlarının Desteklenmesi Projesi” kapsamında ILO temsilcileri, Esenyurt Belediyesi’ni ziyaret ettikleri belirtilmiştir. Toplantıda iş birliğinin geliştirilmesi, ihtiyaçlar ve beklentiler görüşülmüştür (Esenyurt Belediyesi, 2022: 63). Raporda, Dış İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde yer alan Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosunun İstanbul Büyükşehir Belediyesi Göç Komisyonu tarafından ziyaret edildiği, mevcut durum, kapasite artırımı ve sorunlara yönelik görüş alışverişi yapıldığı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 64).

Uluslararası Göçmenler Günü kapsamında, Save the Children ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle Dış İlişkiler Müdürlüğü, Esenyurt Kent Konseyi Mülteci ve Göçmenler Meclisi koordinasyonunda etkinlik düzenlediği belirtilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 65). Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu tarafından UNHCR, GIZ(Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu), İstanbul Büyükşehir Belediyesi vb. kuruluşlardan gelen yardımların dağıtıldığı ifade edilmiştir (Esenyurt Belediyesi, 2022: 65). Ayrıca Esenyurt Belediyesi’nin EURODESK Temas Noktasındaki gönüllülerinin Save the Children’la birlikte kurulan Esenyurt Toplum Merkezini ziyaret ettiği belirtilmiştir. Bu ziyarette sığınmacılarla ilgili yapılan projeler hususunda bilgi alışverişi yapıldığı vurgulanmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2022: 67).

2021 yılı faaliyetleri incelendiğinde, Dış İlişkiler Müdürlüğünün aktif olarak görev aldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Merkezi yönetim, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi gibi birçok kurum ve kuruluşla iş birliğine yönelik faaliyetlerin ön planda olduğu görülmektedir.

Esenyurt Belediyesi’nin 2022 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde, 2021 yılında olduğu gibi Dış İlişkiler Müdürlüğü’nün göç alanında aktif faaliyet yürüttüğü görülmektedir. Bu kapsamda çalışmalar incelendiğinde Marmara Belediyeler Birliği, Göç Politikaları Merkezi tarafından düzenlenen “Marmara’nın Kent Mültecileri: Belediyelerin Süreç Yönetimi” raporunun sunum toplantısına katılım sağlanmıştır (Esenyurt Belediyesi, 2023: 42). Ayrıca Dış İlişkiler Müdürlüğü, Esenyurt Kent

Konseyi ve Rumeli Üniversitesi iş birliğinde mülteci ve göçmenler konusunda çalışan kurum, dernek ve vakıflarla yapılan görüşmeler sonrasında iyi uygulama örneklerine dair bir rapor oluşturulmuştur (Esenyurt Belediyesi, 2023: 43).

Dış İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde bulunan Göç Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu tarafından yürütülen faaliyetler şu şekilde sıralanabilir (Esenyurt Belediyesi, 2023: 44): 2526 kişiye danışmanlık hizmeti sunulması, 1195 aileye insani yardım malzemesi desteği verilmesi; Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin vermiş olduğu 5 akülü tekerlekli sandalyenin ihtiyaç sahiplerine ulaştırılması, göç alanında çalışan sivil toplum kuruluşları ile koordinasyon toplantısı yapılarak Hizmet Haritasının oluşturulması, proje paydaşı olan Save The Children ile göç alanında toplantı yapılması, Gönüllü Geri Dönüş Projesi kapsamında 7.500'ün üzerinde geçici koruma altındaki Suriyelinin sınıra kapısına ulaştırılması, "Esenyurt'ta yaşayan mültecilerin ve dezavantajlı durumdaki ev sahibi topluluğun sosyo-ekonomik dayanıklılığını artırılması" projesinin koordinasyon toplantılarının gerçekleştirilmesi.

3.2.2. Zeytinburnu Belediyesi

3.2.2.1. Zeytinburnu İlçesi İle İlgili Genel Bilgiler

1957 yılında ilçe olan Zeytinburnu'nun yüz ölçümü 11.42 km²'dir (Zeytinburnu Belediyesi, 2023). Zeytinburnu'nun 2022 yılı verilerine göre nüfusu 292.616'dır. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). İlçenin Suriye göçünden daha önce de yoğun dış göç aldığı bilinmektedir. 1990'lı yıllardan sonra Afganistan'dan Türk kökenli göçmenlerin ilçeyi tercih ettiği, ayrıca Doğu Türkistan ve Orta Asya'daki diğer ülkeler ve Balkanlardan göç aldığı ifade edilebilir (Çakırer, 2012: 4). Zeytinburnu, 2011 yılı sonrası süreçte de Suriyeli göçüyle karşı karşıya kalmıştır. 2018 yılına gelindiğinde ilçede bulunan Suriyeli sayısı 22.841 olduğu ve sayının ilçe nüfusuna oranının %8,02 olduğu tespit edilmiştir (Özaslan, 2019: 66). İlçenin göç hikayesi dikkate alındığında, belediyenin göçle ilgili politika ve faaliyetlerinin Suriye göçünden çok daha önce başladığı söylenebilir. Belediye tarafından göçle gelen bireylere yönelik hizmetler Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü'ne bağlı olarak hizmet veren Aile, Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi'nin bünyesinde yer alan Kente Uyum Birimi üzerinden sunulmaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2021). Bu kapsamda belediyenin göç alanında yürüttüğü politika ve faaliyetler, 2020-2024 Stratejik planında ve 2017 yılından 2022 yılına kadar yayınlamış olduğu faaliyet raporlarında incelenmiş ve aşağıda yer alan başlıklarda bunlara yer verilmiştir.

3.2.2.2. Zeytinburnu Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planında Göç

Zeytinburnu Belediyesi'nin hazırlamış olduğu 2020-2024 Stratejik Planı, belediyenin göç ve sığınmacılara yönelik oluşturduğu politikalarının analiz edilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu doğrultuda stratejik plan incelendiğinde, Zeytinburnu Belediyesi'nin beş tane stratejik alan belirlediği ve bu alanlar doğrultusunda amaç ve hedefler oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu stratejik alanlar, sosyal hayat ve kültürel gelişim, şehir yaşamı, çevre düzeni ve kentsel dönüşüm, altyapı ve ulaşım, şehir yönetimi ve katılımcı belediyecilik olarak sıralanabilir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020a: 69). Bu doğrultuda 11. Kalkınma planında yer alan “Göç, afet ve acil durumlarda birey, aile ve topluma yönelik psiko-sosyal destek hizmetleri koordineli ve etkin bir şekilde sunulacak ve hizmet sunum kapasitesi geliştirilecektir” maddesi sosyal hayat ve kültürel gelişim stratejik alanı ile ilişkilendirilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020a: 38).

Stratejik planın iç paydaş analizi kısmında, gerçekleştirilen odak grup toplantılarından elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Bu bağlamda sosyal hayat ve kültürel gelişim stratejik alanına yönelik olarak çeşitli tespit, ihtiyaç ve öneriler geliştirilmiştir. Bunlar göçmen adaptasyonu için Belediyenin politika belirlemesi ve uyum için çalışmaları yürütmesi, göçmenlere yönelik eğitimlerin hazırlanması, diğer ülkelerin göçmen politikalarının araştırılması, göçmenlere yönelik uygulanacak yaptırımların düzenlenmesi, birlik ve beraberliğin sağlanması için sosyal doku araştırmalarının yapılması olarak sıralanabilir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020a: 51).

PESTLE Analizinin yer aldığı tablonun politik boyutunda, nüfus-göçmen politikası idareye bir tehdit olarak belirtilmiştir. Ne yapılmalı başlığı altında ise nüfus planlaması hususunda gerekli önlemlerin alınması ve göçmen sayısının dengede tutulması önerilmiştir. Analizin sosyal boyutunda ise göç sorunu idareye bir tehdit olarak ifade edilmiştir. Ne yapılmalı başlığı altında ise artan göçmen sayısının kontrol altında tutulması, kültürün tanıtılması ve kaynaştırıcı faaliyetlerin yapılması, sosyo-kültürel faaliyetlerin geliştirilmesi adına sportif faaliyetlerin düzenlenmesi, kültür merkezlerinde çalışmaların yapılması belirtilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020a: 61). Ayrıca Stratejik Planın GZFT analizinde tehdit olarak “Göç ve Nüfus Artışının Beraberinde Getireceği Sorunlar” ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020a: 64).

Sosyal hayat ve kültürel gelişim stratejik alanına yönelik olarak “İlçe halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi için sağlık, sosyal, spor ve bireysel gereksinimlerini karşılayan komşuluk ilişkilerini geliştirme ekseninde hizmetler vermek” amacı belirlenmiştir. Bu amacın gerçekleştirilmesi için belirlenen hedeflerden bir tanesi “Zeytinburnu’na göçle gelen bireylerin kente uyumunu sağlamak” olarak ifade edilmiştir. Bu doğrultuda göçmenler için talep doğrultusunda Türkçe kursu açmak, göçmenlere sosyal, hukuki ve diğer alanlarda danışmanlık hizmetleri sunmak, göçmenlerin Zeytinburnu’nu tanımasına imkân verecek faaliyetler düzenlemek, ilgili kuruluşlarla iş birliği yaparak göçmenlerin kent hayatına uyumlarına yönelik çalışmalar yapmak faaliyetleri sıralanmıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2020a: 77).

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa Zeytinburnu Belediyesi’nin 2020-2024 stratejik planında göç ve sığınmacılık mevzusu hem dış paydaşlar hem de iç paydaşlar tarafından ele alınan bir konu olmuştur. Bu doğrultuda Belediye’nin planında amaçlarda doğrudan ifade edilmese de hedef ve faaliyetlerde ifade edildiği üzere sığınmacıların kente uyumuna yönelik bir yaklaşım sergilendiği tespit edilmiştir.

3.2.2.3. Zeytinburnu Belediyesi’nin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Yürüttüğü Faaliyetler

Zeytinburnu Belediyesi’nin faaliyet raporlarının incelenmesi, belediyenin göç alanında ve Suriyelilere yönelik sunduğu hizmetlerin tespit edilmesi açısından önemlidir. Bu kapsamda Belediye’nin 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı faaliyet raporları incelenmiştir.

2017 yılı Faaliyet Raporunun hazırlanmasına yönelik olarak kurumsal kabiliyet ve kapasitenin değerlendirilmesi başlığı altında kamuoyu araştırmasına yer verilmiştir. Bu doğrultuda vatandaşların verdikleri cevaplar, Zeytinburnu ilçesi için önemli göstergeleri sunmaktadır. Kurumsal kabiliyet ve kapasite değerlendirmesine yönelik zayıflıklar başlığı altında “Zeytinburnu Belediyesi’nin aksayan ya da yeterince yerine getiremediğini düşündüğünüz bir hizmeti var mı? Varsa hangisi?” sorusuna yer verilmiştir. Konuyla ilgisi doğrultusunda bu soruya verilen cevaplar, üçüncü sırasında %12,1 oranla Suriyeli mülteciler ve on üçüncü sırada %0,9 oranla göç/nüfus yoğunluğu olarak şekillenmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 58). Hemen ardında yer verilen “Sizce Zeytinburnu İlçesinin En Önemli Sorunu Nedir?” sorusuna verilen cevaplar ise ilk sırada %32,8 oranla “Suriyeli Mülteciler” ve beşinci sırada %6,3 oranla “Nüfus Yoğunluğu-Göç” şeklinde olmuştur (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 59).

Zeytinburnu Belediyesi, 2017 yılı Faaliyet Raporunda belirlediği stratejik hedeflerden bir tanesi Zeytinburnu’nda yaşayanların kente aidiyetlerini arttırmaktır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 190).

Rapor incelendiğinde, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğüne bağlı Aile, Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi bünyesindeki Kente Uyum Birimi dikkat çekmektedir. Kente Uyum Birimi 2009 yılında kurulmuştur. Bu birim, göçle ilçeye gelen kişilerin kente uyumunu sağlamak amacıyla projeler üretmektedir. Faaliyet Raporunda 2017 yılında 3.934 kişinin Kente Uyum Birimi’nden yararlandığı ifade edilmiştir. Bu kişilerin yararlandığı hizmetler eğitim, sosyal danışmanlık, etkinlik, seminerler, geziler ve projeler olmak üzere çeşitlenmektedir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 273). Kente Uyum Birimi’nde isteğe göre dil kurslarının açıldığı ayrıca çeşitli sosyal yardımlarla Zeytinburnu’na göçle gelen bireylerin desteklendiği belirtilmiştir. İsteğe bağlı açılan kursların yanı sıra çocuk ve yetişkinlere Türkçe eğitimi verildiği de vurgulanmıştır. Ayrıca anketler aracılığıyla sosyal inceleme yaparak yabancı kökenli bireylerin hane durumları ve ihtiyaçlarının kayıt altına alındığı ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 274).

Kente Uyum Birimi bünyesindeki Uyum Okulu, 6-14 yaş arasındaki çocukların entegrasyonunu sağlamaya yönelik faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu çocukların temel konularda eğitim görmeleri, sanatsal ve sportif aktivitelere katılmaları, psiko-sosyal açıdan desteklenmeleri hedeflenmektedir. Bu doğrultuda uyum süreçlerinin daha kolay geçeceği görüşü benimsenmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 274). Göçle gelen çocuklara verilen temel eğitim, mevsimler, doğa ve çevre, gelenek ve görenekler, ilçede hayat, çocuk hakları ve toplumun temel dinamikleri konuları çerçevesinde şekillenmektedir. Psiko-sosyal çalışmalar ise göçle birlikte çocuklarda meydana gelen travmaların sonuçlarının en aza indirilmesi amacıyla sanat çalışmaları, öfke kontrolü ve duygu ifadesi çalışmaları yapılmaktadır. Oluşturulan çocuk korosunda ise çocukların özgüvenlerinin desteklenmesi ve Türkçe eğitimlerinin müzikle pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Bu faaliyetlerin yanı sıra el sanatları etkinlikleri, geziler ve mahremiyet eğitimi gibi faaliyetler de düzenlenmektedir. Ayrıca düzenlenen uyum çalışmaları ile Türk çocukları ve göçle gelen çocukların kaynaşmasının sağlanması amaçlanmaktadır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 275).

2015 yılında kurulan Göçmen Kadınlar Kulübü'nde ise kadınların bir araya gelerek iyi vakit geçirmeleri, bilgi ve becerilerinin artırılması amacıyla çeşitli eğitimler düzenlenmekte ve atölye çalışmaları yapılmaktadır. Kadın sağlığı, bebek ve çocuk sağlığı, ev ekonomisi, beslenme ve sağlıklı yaşam ve yasal haklar konularında eğitimler düzenlenmektedir. Atölye çalışmalarında ise el emeklerin ön plana çıkaracak ve bir hobi edinmelerini sağlayacak çalışmalar yürütülmektedir. Kar Serçesi ise bir marka olarak bu atölyelerden elde edilen ürünlerin satılması ve böylece yabancı kökenli kadınların maddi kazanç elde etmelerini sağlamaktadır. Bunların haricinde birçok farklı proje ile hem önyargıların kırılması hem de bireylerin uyumlarının sağlanması için çalışmalar yürütülmektedir. Bu projeler “Başka Ülkede Çocuk Olmak” resim ve kompozisyon yarışması, bu yarışmanın ödül töreni, “Aynı Pencereden Projesi” ve Kar Serçesi olarak sıralanmıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2018: 276).

Zeytinburnu Belediyesi 2018 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde, kurumsal kabiliyet ve kapasitenin değerlendirilmesi bölümünde zayıflıklar başlığı altında TÜİK verilerinden hareketle Türkiye'deki ve İstanbul'daki yabancı uyruklu nüfus bilgilerine yer verildiği görülmektedir. 2018 yılı itibariyle Türkiye'de 1.211.034 yabancı uyruklu nüfusun yaşadığı, bu nüfusun 432.243 kişi ile en yoğun İstanbul'da ikamet ettiği ifade edilmiştir. Ardından ilçeler bazında sıralamasına yer verilerek en çok Fatih, sonra Esenyurt ve Başakşehir'in geldiği vurgulanmıştır. Dördüncü sıradaki Avcılar'dan sonra beşinci sırada Zeytinburnu ilçesinin bulunduğu görülmektedir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 60)-.

Bir önceki faaliyet yılında da ifade edildiği gibi 2018 faaliyet yılında Kente Uyum Birimi göçle gelen bireylere yönelik yürütülen faaliyetlerde aktif rol almaktadır. 2018 yılında 1279 kişi Birimden yararlanmıştır. Birimde verilen dil eğitimlerinin yanı sıra sosyal yardım veya danışmanlık için hizmet isteyen veya Belediye'de işlem görmesi gereken yabancı uyruklu bireylere yönelik 6 dilde hizmet verildiği ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 299). Bu doğrultuda raporda bireylerin yasal haklar, hijyen kiti dağıtımı, eğitim, hastane randevu, maddi yardım talebi, engelli ve hasta hakları, sosyal inceleme gibi konularda hizmet gördükleri ifade edilmiştir. Ayrıca sosyal inceleme yapılarak yabancı kökenli bireylerin ihtiyaçlarının analiz edildiği ve bu ihtiyaçlar doğrultusunda hizmet sunulduğu belirtilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 300).

Göçmen kadınlar kulübünde de önceki dönemde olduğu birçok faaliyet yapılmıştır. Bunlar, uzman kişiler tarafından tercümanlar eşliğinde çeşitli alanlarda eğitimler verilmesi, düzenlenen atölye çalışmalarında kadınların hobi edinmelerinin sağlanması ve el becerilerinin geliştirilmesi, Kar Serçesi atölyesinden çıkan ürünlerle geliştirilen Kar Serçesi markası çatısı altında üretilen ürünlerin satılmasıyla yabancı kökenli kadınlara kazanç sağlanması olarak sıralanmıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 302).

Göçle gelmiş çocukların Uyum Okulu'nda düzenlenen Kitap Kulübü'ne katılımları Türkçe dil becerilerinin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Ayrıca Okula Destek Grubunda 3-6 yaş arasındaki çocuklara eğitim verildiği belirtilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 302). Düzenlenen atölyelerde göçle gelmiş genç ve yetişkin bireylerin girişimcilik becerilerinin geliştirilmesi ve mesleki seçimlerinde yönlendirilmesi hususunda destek verildiği ifade edilirken çeşitli alanlarda seminerlerin düzenlendiği de ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 302).

Faaliyet Raporu'nda yıl boyunca çeşitli etkinliklerin düzenlenerek bu etkinlikler vasıtasıyla göçle gelen kişilerin uyumunun desteklendiği vurgulanmıştır. Bu düzenlenen etkinlikler incelendiğinde, Bir-İz Derneği koordinasyonunda Yan Yana Projesi ile Suriyeli çocuklara yönelik psiko-sosyal destek sağlandığı, Gençlik ve Uyum Projesi ile gençlere yönelik olarak Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Zeytinburnu Spor Kulübü ile ortaklaşa uyumu tesis etmeye yönelik sportif faaliyet ve etkinliklerin düzenlendiği; Aynı Pencereden Projesi ile mektuplaşma faaliyeti ile çocukların hayallerini birbirleri ile paylaşmasının sağlandığı; Dünya Çalışma Örgütü tarafından fonlanan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler için Hayat Fırsatı Projesi ile aldıkları eğitim sonrasında istihdam edilmeleri ve sertifika almalarının hedeflendiği; Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi ve Save The Children iş birliğinde yürütülen Çocuk Koruma Projesi kapsamında Zeytinburnu'na dış göçle gelmiş olan çocuk ve yetişkinlerin korunmaları ve psikolojik sağlamlıklarının güçlendirilmesinin hedeflendiği tespit edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 303).

Zeytinburnu Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyon Merkezi (ZEYKOM) tarafından yürütülen faaliyetler incelendiğinde “Göç ve Uyum Sempozyumu”nun düzenlenmiş olduğu görülmektedir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 309). Yürütülen çalışmalar doğrultusunda Belediye'nin uluslararası hibe desteklerinden yararlandığı belirtilmiştir. Bu kapsamda ABD Nüfus, Mülteci ve Göç Bürosunun sağladığı 800.000

dolarlık hibe ile *Save The Children* iş birliğiyle Zeytinburnu’nda Yaşayan Mülteci ve Yerel Halktan Çocukların ve Yetişkinlerin Korunması ve Sağlıklarının Güçlendirilmesi Projesi yapılmıştır. UNHCR desteği ile 60.500 dolarlık bütçe ile Kar Serçesi Projesi gerçekleştirilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 312).

2018 yılı faaliyet dönemi değerlendirildiğinde, Kente Uyum Birimi’nin Zeytinburnu’na göçle gelen bireylerin uyumunu sağlamak için önemli faaliyetler yürüttüğü ve Zeytinburnu Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyon Merkezi’nin göçle gelen kişilere yönelik oluşturulan projeler için hibe desteği sağlama hususunda çalışmalar yürüttüğü ifade edilebilir.

Zeytinburnu Belediyesi’nin 2019 yılı Faaliyet Raporu’nda stratejik hedef ve bu hedefe yönelik planlanan faaliyetlere yer verilmiştir. Bu doğrultuda “Zeytinburnu’nda yaşayanların kente aidiyetlerini arttırmak” hedef olarak ifade edilirken “Her yıl Zeytinburnu’nda yaşayanların kente aidiyetlerinin artırılmasına yönelik en az 2 etkinlik düzenlemek” planlanan faaliyet olarak ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020b: 50). Kurumsal Kapasite ve Kabiliyetin Değerlendirmesi bölümünde Zayıflıklar başlığında TÜİK verilerine yer verilmiştir. 2019 yılında İstanbul’da 603.853 yabancı uyruklu nüfusunun bulunduğu vurgulanmış, Zeytinburnu’nun 28.107 yabancı uyruklu nüfusa ev sahipliği yaptığı ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2019: 70). Ayrıca Zeytinburnu’nda yaşayan insanlara yöneltilen “Sizce Zeytinburnu’nun en önemli sorunu nedir?” sorusuna %17,5 oranıyla birinci sırada “mülteciler” cevabı verildiği görülmüştür (Zeytinburnu Belediyesi, 2020b: 71).

Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü bünyesinde, Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi’ne (AKDEM) bağlı Kente Uyum Birimi’nde yürütülen faaliyetlerden 2019 yılında 2774 kişinin yararlandığı ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020b: 300). Birimin bünyesinde göçle gelen kişilere sosyal inceleme, çeşitli eğitimler, atölyeler, seminerler, etkinlikler ve ayni yardımlar sunulduğu görülmektedir. Bu faaliyetler incelendiğinde yetişkin, genç ve çocuklar için Türkçe dil kursu verildiği; önceki dönem faaliyetlerinin devamı niteliğinde “Kar Serçesi” atölye çalışmaları, Psikolojik Sağlık Atölyesi’nde göçle gelen çocukların psikolojik dirençlerinin güçlendirilmesi, Çocuk Okuma Kulübünde Türkçe kursu ve Uyum Okulu’nu tamamlayan çocukların dil becerilerinin geliştirilmesi, yasal hakların tanıtımına

yönelik seminerler düzenlenmesi gibi etkinliklerin devam ettiği ve Dil Kafe’de Zeytinburnu’nda yaşayan Türk ve göçle gelen kadınların kaynaşmasını sağlamak amacıyla Türkçe konuşma pratiklerinin yapılması gibi faaliyetlerin yürütüldüğü görülmektedir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020b: 301). Ayrıca sosyal uyumun desteklenmesi adına göçle gelen kişilere İstanbul’un çeşitli noktaları için gezi düzenlenmiştir. Ayrıca bireylere ayni yardım desteğinin sağlandığı belirtilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020b: 302). Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü’ne bağlı olan Zeytinburnu Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyon Merkezi tarafından göçle gelen bireylere yönelik faaliyet gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda Mülteciler ile Güçlenen Kentler: III. Mülteciler Alanında Belediyeler Arası Koordinasyon ve Uyum Toplantısı düzenlendiği ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2020b: 306).

Zeytinburnu Belediyesi 2020 yılı Faaliyet Raporu’nda “İlçe halkının yaşam kalitesinin yükselmesi için sağlık, sosyal spor ve bireysel gereksinimlerini karşılayan komşuluk ilişkilerini geliştirme ekseninde hizmetler vermek” amacına yönelik olarak “Zeytinburnu’na Göçle Gelen Bireylerin Kente Uyumunu sağlamak” hedefinin belirlendiği görülmektedir. Bu hedefe yönelik olarak yürütülmesi planlanan faaliyet ve projeler ise talep durumunda Türkçe kursu açmak, hukuki, sosyal ve diğer alanlarda danışmanlık hizmeti vermek, göçle gelen kişilerin Zeytinburnu’nu tanımasına imkân verecek faaliyetler düzenlemek ve ilgili kuruluşlarla iş birliği yaparak göçle gelen kişilerin kent hayatına uyumlarını sağlamaya çalışmak olarak ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2021: 42). Önceki dönem faaliyet raporlarından da yer verildiği gibi Zeytinburnu’nda yaşayanlara “Sizce Zeytinburnu’nun en önemli sorunu nedir?” sorusu sorulmuş ve cevaplarına yer verilmiştir. 2019 yılı Faaliyet Raporu’nda ilk sırada yer alan mültecilik cevabı, 2020 yılı Faaliyet Raporu’nda %4,7 oranla dördüncü sırada yer almıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2021: 63).

Raporda, 2020 yılında Kente Uyum Birimi faaliyetlerinden 1845 kişinin faydalandığı belirtilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2021: 279). Bu faaliyet döneminde de önceki dönemlerde olduğu gibi okuma kulübü, Dil Kafesi, Kar Serçesi Atölyesi, Çocuk ve Gençlik Psikolojik Dayanıklılık gibi faaliyet ve projelerin devam ettiği ve gezilerin yapıldığı belirtilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2021: 280).

2021 yılı Faaliyet Raporunda bir önceki raporda olduğu gibi stratejik amaç, hedef ve bu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilecek faaliyetlere yer verilmiştir. Önceki

faaliyet raporlarında olduğu gibi bu faaliyet raporunda da Zeytinburnu'nda yaşayanlara “Sizce Zeytinburnu’nun en önemli sorunu nedir?” sorusu ve bu soruya verilen cevaplar ifade edilmiştir. “Mülteci sorunu” cevabının %16,5 oranla ilk sırada yer aldığı görülmektedir (Zeytinburnu Belediyesi, 2022: 63).

Kente Uyum Biriminin 2021 yılında sunduğu kayıt ve bilgilendirme, koruma ve hukuki hizmet, ayni yardım, Türkçe kursu eğitimleri, eğitim ve atölyeler ve bilgi paylaşım seminerleri hizmetlerinden 2426 kişinin yararlandığı görülmektedir (Zeytinburnu Belediyesi, 2022: 329). Zeytinburnu Yerel Kalkınma ve AB İlişkileri Koordinasyon Merkezi tarafından UNHCR ziyareti ile ABD Büyükelçiliği İnsani Yardım Koordinatörü ziyareti gerçekleştirilmiş ve Türkiye’de Göç Yönetiminde Belediyeler toplantısına katılım sağlanmıştır (Zeytinburnu Belediyesi, 2022: 337). Çocuk Koruma Projesi kapsamında Zeytinburnu’nda yaşayan çocukların psikolojik sağlamlıklarının güçlendirilmesine yönelik faaliyetler yürütüldüğü ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2022: 339). Ayrıca UNHCR desteğiyle yürütülen Kar Serçesi Projesinde üretimin devam ettiği ve göçle gelen kadınların kazanç sağladığı ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2022: 341).

2022 yılında Kente Uyum Birimi’nden toplamda 1.138 göçle gelen kişinin yararlandığı, bu kişilerin kayıt ve bilgilendirme, hukuki destek, sağlık danışmanlığı, ayni yardım, Türkçe kursu ve bilgi paylaşım seminerlerinden faydalandığı ifade edilmiştir (Zeytinburnu Belediyesi, 2023: 333). Bu alanda yürütülen faaliyetler, Amerika Suriye Tıp Topluluğunun ziyaret edilmesi, Sosyal Uyum ve Belediyeler Çalıştayına katılım sağlanması, UNHCR ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği ile belediyelerin kapasitelerinin güçlendirme programına katılım sağlanması, Çocuk Koruma Projesi ile dayanıklılık ve sosyal uyumun geliştirilmesi ve Toplum Güçlendirme Projesi ile yabancı uyruklu bireylerin farkındalıklarının artırılması olarak sıralanabilir (Zeytinburnu Belediyesi, 2023: 340-342).

3.2.3. Sultanbeyli Belediyesi

3.2.3.1. Sultanbeyli İlçesi İle İlgili Genel Bilgiler

1992 yılında ilçe olan Sultanbeyli’nin yüzölçümü 29,1 km²’dir (Sultanbeyli Belediyesi, 2022). TÜİK verilerine göre, Sultanbeyli ilçesinin 2022 yılı nüfusu, 358.201’dir (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022). Bunun yanı sıra 2018 yılına ait verilere göre ilçede 26.228 geçici koruma altındaki Suriyelinin yaşadığı bilinmektedir. Geçici

koruma altındaki Suriyelilerin toplam ilçe nüfusu içindeki oranının ise %7,4 olarak ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2020: 66). Belediye göç alanında mevcut kanunlardaki yetersizlikler sebebiyle göç yönetimi konusunda farklı bir yöntem izlemiştir. Literatürde göç yönetişimine yönelik iyi uygulama örneği olarak gösterilen Sultanbeyli modelinde, Belediye Mülteciler Derneği'ni göçle gelen bireylere hizmet sunmak ve bu hizmetlerin finansmanını dernek üzerinden sağlamak şeklinde bir uygulama geliştirmiştir (Özipek, 2019). Belediye ve Dernek arasında resmi bir bağ bulunmamakla birlikte, göç alanında sunulan hizmetlerde Belediye'nin Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü ve Mülteciler Derneği'nin entegre çalıştığı bilinmektedir. Bu entegrasyon kurumsal yapıda da görülmektedir. Nitekim ilgili müdürlükten sorumlu belediye başkan yardımcısı, Mülteciler Derneği'nin başkanı; Belediye'nin Sosyal Destek Hizmetleri müdürü, Mülteciler Derneği'nin yönetim kurulu üyesi ve koordinatörüdür (Mülteciler Derneği, 2022: 6). Bu perspektifle Sultanbeyli Belediyesi'nin göç yönetimi konusunda diğer belediyelerden farklı bir yöntem izlediğini söylemek mümkündür.

3.2.3.2. Sultanbeyli Belediyesi'nin 2020-2024 Stratejik Planında Göç

Stratejik planda on tane stratejik amaç ve bu amaca yönelik hedefler belirlenmiştir. Stratejik amaç 8 “Sürdürülebilir sosyal hizmet çalışmalarıyla başta dezavantajlı gruplar olmak üzere bütün Sultanbeyli sakinlerinin, paydaşlarla iş birliği içerisinde, sosyal refahını yükseltmek ve kentlileşme bilincini artırarak, sosyal uyum düzeyi yüksek bir ortamda yaşamasını sağlamak” olarak belirlenmiş; bu amaca yönelik olarak belirlenen hedefler ise “Başta dezavantajlı gruplar olmak üzere tüm ilçe sakinlerimizin maddi ve sosyal yoksunluklarını gidermek”, “Dezavantajlı gruplar öncelikli olmak üzere tüm ilçe sakinlerimizin işgücü piyasasına yönelik eğitim, danışmanlık, rehberlik ve istihdama erişme faaliyetleriyle yaşam kalitesini yükseltmek ve toplumsal refahı artırmak”, “Hemşehrilik bilinci, birlikte yaşama kültürü ve etkin göç yönetimi ile sosyal uyumu sağlamak” ve “Yürütülen tüm faaliyetlerde önleyici hizmet bilincini geliştirmek” olarak ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2021: 14). Stratejik planda, Sultanbeyli ilçesinde toplamsa 27.118 yabancı uyruklu bulunduğu bunların 26.228'inin Suriyeli olduğu ifade edilmiş; bu sayının Sultanbeyli ilçe nüfusunun %7,4'üne tekabül ettiği vurgulanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 32).

Üst politika belgesi analizinde, 11. Kalkınma Planı'nın 623. Maddesi doğrultusunda "Uluslararası veya geçici koruma altında olan gençlerin, sosyal uyum sorunlarını en aza indirmek üzere; farkındalık, kültürler arası etkileşim ve zorluklarla başa çıkma kabiliyetleri artırılacaktır." Görevi verildiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda Kalkınma Planı'nın ilgili maddeleri doğrultusunda göç yönetiminin kurumsal yapısının güçlendirilmesi, Göç Strateji Belgesinin çıkarılması, kurumlararası iş birliğinin geliştirilmesi, uluslararası fonlarda yararlanılması, düzensiz göçün denetlenmesi ve engellenmesi, düzenli göç için uluslararası iş birliklerinin artırılması görev ve ihtiyaç olarak sıralanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 51). Sosyal destek hizmetleri yönetimi kapsamında sosyal yardım yönetimi, istihdam hizmetleri yönetimi, sosyal uyum ve göç yönetimi ve cenaze hizmetleri yönetimi alanlarında hizmet sunulacağı vurgulanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 57).

Stratejik planın hazırlanmasına yönelik gerçekleştirilen analizlerde göç ve Suriyeliler konusunun da ele alındığı görülmektedir. Örneğin dış paydaş analizi sonucunda "mülteci sorununun çözülmesi" ifadesine yer verilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 67). PESTLE analizinin sosyokültürel analizi kısmında göç ve Suriyelilere yönelik tespitler yapılmıştır. Tespit olarak ilçede geçici koruma altındaki nüfusun bulunması; fırsat olarak kültürel çeşitliliğin sağlanması, istihdam açığının sığınmacılar tarafından kapatılması, ekonominin canlanması; tehdit olarak sığınmacıların ucuz işgücü olarak görülerek suistimal edilmesi, halk ile dil ve kültür farklılığının olması; ne yapmalı olarak ise kamu kurumu, sivil toplum kuruluşları ile ulusal ve uluslararası fon sağlayıcılar aracılığıyla ilçeye ek mali kaynak getirilmesi, sosyo-kültürel bağın kurulması amacıyla yöresel günler, kültür-sanat faaliyetleri ve sportif faaliyetlerinin organize edilmesi sıralanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 97). Ayrıca GZFT analizinin tehditler kısmında, ilçenin sürekli göç alması ve bundan kaynaklanan işsizlik oranı ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 104).

Stratejik Amaç 8 kapsamında belirlenen "Hemşehrilik bilinci, birlikte yaşama kültürü ve etkin göç yönetimi ile sosyal uyumu sağlamak" stratejik hedef 3'e yönelik belirlenen performans göstergeleri, sosyal uyuma yönelik verilen eğitim sayısı, etkinlik sayısı, farklı toplumsal grupların etkinliklere katılım oranı, kente aidiyet bilincinin artma oranı, kamu, STK ve gönüllülerle uyuma yönelik iş birliği için sivil toplum merkezinin kurulması olarak belirlenmiştir. Bu hedefe yönelik tespitler ise

bütçenin yetersiz kalması, personel sayısının yetersiz kalması, göç eden bireylerin eğitim ve gelir seviyesinin düşüklüğü, sosyal uyum sorunlarının yaşanması ve geçici koruma altındakilere karşı olumsuz yargının varlığı ifade edilmiştir. İhtiyaçlar ise bütçenin güçlendirilmesi, personel sayısının artması, göçle gelen bireylerin gelir seviyesinin yükseltilmesi, eğitim seviyelerinin tespit edilmesi ve yükseltilmesi ve sosyal uyumlarının güçlendirilmesi olarak sıralanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2020a: 161). Genel bir değerlendirme yapıldığında stratejik planda ortaya sunulan perspektif doğrultusunda göç konusunda Belediye bünyesinde bir farkındalığın var olduğu ve bu alana yönelik çalışmalar gerçekleştirildiği ifade edilebilir.

3.2.3.3. Sultanbeyli Belediyesi'nin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Yürüttüğü Faaliyetler

Sultanbeyli Belediyesi'nin geçici koruma altındakilere yönelik yürüttükleri faaliyetler, faaliyet raporları üzerinden incelenmiştir. Bu kapsamda aşağıda Sultanbeyli Belediyesi'nin 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı faaliyet raporları, göç ve geçici koruma altındakilere sundukları hizmetler yönünden değerlendirilmiştir.

Sultanbeyli Belediyesi'nin 2017 Yılı Faaliyet Raporu'nda yer alan amaç ve hedefler incelendiğinde Amaç 7'nin "Dezavantajlı grupların tespiti yapılarak; sosyal hizmet ve yardımlardan daha adil, etkili ve hızlı biçimde yararlanabilmelerini sağlamak" olarak belirlendiği görülmüştür. Bu amaca yönelik olarak belirlenen hedefler ise sosyal adetin tesis edilerek toplumsal huzur için sosyal hayatın geliştirilmesi, engelli ve dezavantajlı gruplara destek sağlanması ve toplumsal dayanışma bilincinin geliştirilmesi olarak sıralanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 32).

Yer verilen amaç ve hedefler doğrultusunda Mülteciler Derneği ile iş birliği içerisinde birçok faaliyet yürütülmüştür. Welthungerhilfe'la iş birliği dahilinde Çok Amaçlı Toplum Merkezi Projesi hayata geçirilmiştir. Projeyle mültecilerin kayıt altına alınması, talep masalarının oluşturulması, yapılan yardımların sistemli olarak takip edilmesi, Suriyelilerin rehabilite edilerek Türk toplumu ile uyum sağlamasına yönelik çalışmaların yapılması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak proje çerçevesinde Türkçe dil eğitimi, sosyal hizmet ve koruma, çocuk dostu alan, mülteci meclisleri, kadın konukevi, hukuki ve psikolojik danışmanlık hizmetleri gibi hizmetler sunulmuştur (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 136).

Mülteciler Derneği Sosyal Hizmet ve Koruma Birimi tarafından yürütülen sosyal hizmet ve koruma faaliyetleri kapsamında bütüncül bir çalışma prensibi benimsenmiştir. Birey ve ailenin güçlendirilmesi temel kapsamında mesleki edindirme kursları, ihtiyaca yönelik eğitim faaliyetleri ve sosyal uyum faaliyetleri yürütülmektedir. Ayrıca Sosyal ve Ekonomik Destek Hizmeti kapsamında ihtiyaç sahibi ailelere ekonomik ve psiko-sosyal destek sağlanmaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından Türk ailelere sağlanan destek, imzalanan protokol ile geçici koruma kapsamındaki ailelere de sağlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 137). Mülteciler Derneği bünyesindeki Kadın Konuk Evi'nde buraya sığınan kadınlara ve çocuklarına barınma imkânı sunulmaktadır. Burada kadın ve çocuklara psiko-sosyal destek sağlanmakta ve kadınlara mesleki eğitim verilmektedir. Kadın Konuk Evi'nin masrafları Welthungerhilfe tarafından karşılanmaktadır. 2017 yılında 2 Türk ve 97 Suriyeli olmak üzere 99 kişinin Kadın Konuk Evi'nde sağlanan hizmetlerden yararlandığı belirtilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 137).

Psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında Suriyeli çocukların okullaştırılması, ihtiyaç duyan ailelere psiko-sosyal destek sağlanması, çocukların akademik başarılarına yönelik danışmanlık verilmesi ve Suriyeli çocukların uyumunun sağlanması hedeflenmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 137). Bu hizmete yönelik olarak okul yönetimi, öğretmenler ve velilerle koordinasyonun sağlanması dikkat çekmektedir. Mülteciler Derneği Bünyesinde yer alan Türkçe Eğitim Merkezi'nde Suriyeli yetişkin ve çocuklara Türkçe eğitim verilmektedir. Bu kapsamda 2017 yılında 1942 kişiye dil eğitimi verildiği ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 138). Merkezde çocuk dostu alanın bir kısmı 2017 yılında anaokuluna dönüştürülmüştür. Bu kapsamda 2017 yılında 178 Türk ve 3344'ü Suriyeli olmak üzere toplam 3522 kişi buradan hizmet almıştır. Hem anaokulunda hem de çocuk dostu alanda Türk ve Suriyeli çocukların kaynaşması sağlanmaktadır (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 139).

Mülteci Meclisleri temel olarak Suriyelilerin aslında sadece yardım edilen kimse konumundan çıkarılıp kararlar üzerinde etkili olabilen kimseler konumuna getirilmesine hizmet etmektedir. Mülteci Meclisleri, Kadınlar Meclisi, Gençlik Meclisi ve Erkekler Meclisi olarak ayrılmaktadır. Böylece benzer ihtiyaç ve sorunlara sahip bireylerin fikir alışverişi sağlanması, sorunlarına ortak çözümler bulunması amacı doğrultusunda hareket edilmektedir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 139).

Hukuki danışmanlık Suriyelilerin karşı karşıya kaldıkları sorunların çözümü için önemli bir hizmettir. Bu kapsamda Hukuk Biriminde hem özel hukuk hem de uluslararası koruma ve mülteci hukukuna yönelik olarak gelişen süreçlerde danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 140). Sağlık danışmanlığı hizmeti kapsamında, tercümanlar eşliğinde talep eden Suriyelilere hastane randevusu alınmakta, Türkçe bilmeyenler için muayenelerine eşlik etmek için tercüman desteği sunulmaktadır (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 141).

Türk ve Suriyelilerin sosyal uyumlarını sağlamak için yürütülen sosyal uyum etkinlikleri çeşitlilik göstermektedir. Bu etkinlikler kültür-sanat faaliyetleri, geziler, farkındalık eğitimi, müzik atölyesi, çocuk atölyesi, müzik atölyesi, eğitim, özel günler, spor, sanat atölyesi ve sosyal uyum etkinliği temalarında gerçekleştirilmektedir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 140).

Mülteciler Derneğinde meslek edindirme kursları da verilmektedir. 2017 yılında, Alman Kalkınma Bakanlığı ile iş birliği içerisinde geliştirilen Türk-Alman İşbirliğinde Mesleki Beceri Geliştirme Projesi (TAMEB) kapsamında, dezavantajlı durumdaki Türkler ile geçici koruma altındaki Suriyeliler ve diğer göçmen gruplar için dil eğitimi, meslek edindirme kursu ve sosyal uyumlarını destekleyici faaliyetler oluşturulmaktadır. Bu bağlamda önce Türkçe kursu ve ardından inşaat kursu şeklinde gerçekleştirilen eğitimlerde, temel olarak iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, teorik eğitim, alçı levha, ısı yalıtım ve boyacılık gibi uygulamalı eğitimler ve kursa katılan bireylere günlük katılım ücreti, yemek ve materyal desteği verilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 142). 2017 yılında gerçekleştirilen bir diğer proje, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği'nin fonlamasıyla yürütülen Koruma ve Eğitim Projesidir. Proje, koruma ve eğitim ana temalarında geliştirilmiştir. Korumaya yönelik olarak bireysel vaka takibi, ev ziyaretleri ve farkındalık artırıcı seminerler gerçekleştirilmiştir. Eğitime yönelik olarak ise 6-15 yaş arasındaki Suriyelilere yönelik olarak Türkçe kursu başta olmak üzere sanat, spor ve etüt faaliyetleri düzenlenmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 144). Handicap International'ın fonuyla yürütülen Mültecilere Yönelik Uzmanlaşmış ve Koruyucu Sağlık Hizmetleri Sunmakta T.C. Sağlık Bakanlığı'nı Destekleme Projesi ile Türk sağlık sisteminin yükünü azaltmak, koruyucu ve uzmanlaşmış sağlık hizmetleri sayesinde bilinçli bir sığınmacı kitlesi oluşturmak ve engellilere yönelik destek sağlamak amaçlanmıştır. Bu kapsamda Rehabilitasyon ve Psikolojik Destek Merkezi Projesi yürütülmüş ve ihtiyaç duyanlara psikologlar ve

fizyoterapistler tarafından tedavi uygulanmıştır. Bu projeden 2017 yılı içerisinde 575 erkek ve 425 kadın olmak üzere 1000 kişinin yararlandığı ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 144). Ufuk 2020 Dezavantajlı Grupları Güçlendirme Projesi kapsamında veri tabanı oluşturulması, hedef gruba yönelik psiko-sosyal destek çalışmaları yürütülmesi ile eğitim ve terapi müfredatının geliştirilmesi amaçlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 178).

Sultanbeyli Belediyesi'nin 2017 Yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde göçle ilgili çeşitli toplantılara katıldığı görülmektedir. Bunlar Mültecilere Ev Sahipliği Yapan Belediyeler Çalıştayı, Şehirler ve Göç Küresel Konferansı, Mültecilerin Sosyal Uyumunu Konusunda Almanya Çalışma Ziyareti ve Alman Federal Meclisinden Farklı Partilere Mensup Milletvekillerinin Sultanbeyli Ziyareti olarak sıralanabilir (Sultanbeyli Belediyesi, 2018: 174-176). Çalıştayda Sultanbeyli Belediyesi'nin sığınmacılara yönelik geliştirdiği politikaların iyi uygulama örneği olarak sunulması dikkat çekicidir. Ayrıca Dünyadaki diğer uygulamaların takip edilmesi açısından uluslararası alanda iş birliğine önem verildiği tespit edilmiştir.

Sultanbeyli Belediyesi'nin 2018 Yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde dezavantajlı grupların tespit edilmesi, sosyal yardım ve hizmetlerde daha adil, etkili ve hızlı olunmasının stratejik amaç olarak belirlendiği görülmektedir. Bu amaç doğrultusunda sosyal hayatın geliştirilmesi, sosyal adaletin tesis edilmesi ve toplumsal dayanışma bilincinin geliştirilmesi hedef olarak belirlenmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2019: 36).

2017 yılında Suriyelilere yönelik oluşturulan projelerin 2018 yılında da devam ettiği görülmektedir. Ayrıca İstanbul Kalkınma Ajansı'nın desteği ile oluşturulan Çocuk ve Gençlik Eğitim Merkezi Projesi ile Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumlarının sağlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda Suriyelileri çocuklara yönelik sosyal, kültürel ve eğitsel faaliyetler düzenlenmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2019: 209). Suriyeliler ve yerel halk arasındaki sosyal uyum, imar konusu ve atık yönetimi konusunda geliştirilen Sosyal Sorunlara Karşı Geliştirilmiş Mahalle Yönetimi Projesine Hollanda İstanbul Başkonsolosluğu tarafından fon desteği sağlandığı, mahalle bazlı sorunlara çözümler üretildiği ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2019: 203).

2018 yılında Sultanbeyli Belediyesi göçle ilgili program ve toplantılara katılım sağlamıştır. Bunlar, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen Göç,

Mülteci ve İnsanlık temalı Kartepe Zirvesi ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen Ev Sahibi Topluluklarda Yerel Ekonomik Kalkınma olarak sıralanabilir (Sultanbeyli Belediyesi, 2019: 205). Ayrıca Sultanbeyli Belediyesi AB Dış İlişkiler Şefliği tarafından göç ve sosyal uyum politikalarının gözlenmesi amacıyla Avusturya, Yunanistan, Almanya, Sırbistan ve Amerika Birleşik Devletleri'ne ziyaretler gerçekleştirilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2019: 207-209).

Sultanbeyli Belediyesi tarafından hazırlanan 2019 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde, 2017 ve 2018 Faaliyet Raporlarında da yer alan stratejik amaç ve hedefler doğrultusunda Suriyelilere yönelik hizmetler sunulduğu tespit edilmiştir. Çeşitli alanlarda sunulan bu hizmetler arasında “Sultanbeyli’de Yaşayan Suriyeli Mülteciler ve Yerel Halk Arasında Uyum Düzeyinin Tespiti Araştırması” başlıklı saha araştırması dikkat çekicidir. Bu araştırmanın amacı, Suriyelilerin grup içi, yerel halk ve kurumlar ile sosyal uyum düzeyinin tespiti ve artırılmasına yönelik stratejilerin belirlenmesi olarak ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2020b: 83).

Kurumun ulusal ve uluslararası katılım projeleri oluşturma kapasitesini artırmak olarak belirlenen stratejik hedefe yönelik olarak Koruma ve Eğitim Projesi, Toplum Merkezlerinin Desteklenmesi Projesi ve Okul Öncesi Destekleme Projesi oluşturulmuştur. Bu projeler kapsamında farklı kurum ve kuruluşla iş birliği gerçekleştirilmiştir. Bunlar Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği, Avrupa Birliği Sivil Koruma ve İnsani Yardım Operasyonları Birimi, Alman Uluslararası İş Birliği Derneği ve Uluslararası Kalkınma ve Yardımlaşma Vakfı’dır. Yürütülen projelerde temel amaç sosyal uyumun sağlanmasıdır. Bu amaç doğrultusunda ihtiyaç duyulan alanlarda projeler geliştirilmiş ve faaliyetler yürütülmüştür (Sultanbeyli Belediyesi, 2020b: 89).

Sultanbeyli ilçesinin marka değerini oluşturmak ve artırmak şeklinde belirlenen stratejik hedefe yönelik olarak da birçok farklı kurum ve kuruluş ile iş birliği halinde program ve proje yürütülmüştür. UNHCR ve T.C. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen Yerel Yönetimler ve Kalkınma Ajansları ile İşbirliğinin Güçlendirilmesi Çalıştayına katılım sağlanmış; Yıldız Teknik Üniversitesi ile iş birliği içerisinde “Kentsel Mültecilerin Adaptasyon ve Uyum Süreçlerine Yeni Bir Bakış Açısı: Kapsayıcı Kent İnşası Amaçlı Sosyal İnovasyon Deneyi” başlıklı çalışma kapsamında bilimsel araştırma faaliyetleri gerçekleştirilmiş; İstanbul Teknik

Üniversitesi ile “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Uyum İçin Modern Yaşam ve Kültürel Koşullara Uygun İç Mekana Yönelik Konut Tasarlama İlkelerinin Belirlenmesi ve Tasarım Önerilerinin Geliştirilmesi” başlıklı TUBİTAK projesinin tanımı gerçekleştirilmiş; Yuva Derneği ile iş birliği içerisinde geliştirilen HOPES Projesi (Suriyeliler için Yüksek ve İleri Eğitim Fırsatları ve Perspektifleri) ile hem ev sahibi toplum hem de Suriyeli gençlerin eğitim fırsatlarına erişimi sağlanması amaçlanmış, ilgili alanda destek sağlanmış; İlçede bulunan sivil toplum kuruluşları ile Göç ve Mültecilik Konusunda Kamu-Sivil İş Birliği toplantısı düzenlenmiş; Yerel Yönetişimde Rezilyans Projesi kapsamında Göç Ana Planı Hazırlama Eğitimi, Yerel Yönetişim ve Göç Buluşmaları Programı ve değerlendirme toplantısına katılım sağlanmış; Norveç Büyükelçiliği tarafından desteklenen Suriyeli Mülteci Kadınların Güçlendirilmesi Projesi kapsamında, Suriyeli kadınlara Türkçe dil eğitimi verilmiş; UNHCR temsilcileri gerçekleştirilen toplantılar sonucu Göç ve Sultanbeyli özelinde bir rapor hazırlanmış; göç ve uyum konusunda çeşitli panel, konferans ve seminerlere katılım sağlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2020b: 217-221).

2020 Yılı Faaliyet Raporunda yer alan stratejik amaç ve hedefler incelendiğinde, stratejik amaç 8’in “Sürdürülebilir sosyal hizmet çalışmalarıyla başta dezavantajlı gruplar olmak üzere bütün Sultanbeyli sakinlerinin, paydaşlar ile iş birliği içerisinde, sosyal refahını yükseltmek ve kentleşme bilincini artırarak, sosyal uyum düzeyi yüksek bir ortamda yaşamasını sağlamak” olarak belirlendiği görülmektedir. Bu amaca yönelik olarak belirlenen hedefler dezavantajlı gruplar başta olmak üzere tüm ilçe sakinlerinin maddi ve sosyal yoksunluklarını gidermek; dezavantajlı gruplar başta olmak üzere işgücü piyasasına yönelik eğitim, danışmanlık, rehberlik ve istihdama erişim faaliyetleri ile yaşam kalitesini yükseltmek; hemşehrilik bilinci ve birlikte yaşama kültürü ile etkin göç yönetimi ve sosyal uyumu sağlamak; önleyici hizmet bilincini geliştirmektir (Sultanbeyli Belediyesi, 2021: 43).

Sultanbeyli Belediyesi ve Mülteciler Derneği iş birliği çerçevesinde Kamu Kurumları İçin Sosyal Uyum Farkındalık Eğitimleri düzenlenmiş; Sığınmacılara Yönelik Kamusal Algının Hak Temelli Dönüşü: Sultanbeyli İlçesi Kilit Aktör Seminerleri gerçekleştirilmiştir. Alman Federal Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Bakanlığı tarafından fon sağlanan ve Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu ve Uluslararası Mavi

Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı iş birliğinde İstihdam Umut Yaratır Projesi yürütülmüştür (Sultanbeyli Belediyesi, 2021: 171).

2020 Yılı Faaliyet Raporunda da belirtilen stratejik amaç ve faaliyetler doğrultusunda 2021 yılında göç ve Suriyeliler konusunda çalışmalar yürütüldüğü tespit edilmiştir. Sultanbeyli İlçesi Mülteciler Sağlık Araştırması kapsamında, Suriyeli kadınlara üreme sağlığı konusunda eğitimler verilmiş, ihtiyaç analizini gerçekleştirmek için mülakat ve anket yoluyla araştırmalar gerçekleştirilip rapor hazırlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2022: 113).

Sosyal Uyumda Yetişkin Eğitiminin Geliştirilmesi Projesi ve Kadrajımda Göçmen Projesi ile sosyal uyum konusunda farkındalığın artırılması hedeflenmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2022: 124). İstanbul Kalkınma Ajansı ile iş birliği içerisinde 2022 yılında Geleceği Tasarlayanlar Projesi'nin gerçekleştirileceği vurgulanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2022: 127). Göç ve uyum konusunda ilçeye ziyaretlerin gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Almanya Büyükelçisi, Avrupa Konseyi Göç ve Mülteciler Özel Temsilcisi, Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği Türkiye Temsilcisi ilçede Suriyelilere yönelik sunulan hizmetleri incelemişlerdir Faaliyet raporunda Covid-19'un etkilerinden dolayı yapılması planlanan faaliyetlerin 2022 yılına ertelendiği ifade edilmiştir (Sultanbeyli Belediyesi, 2022: 129-135).

Sultanbeyli Belediyesi'nin 2022 yılı Faaliyet Raporu incelendiğinde, stratejik planda yer alan stratejik hedef ve amaçlara yönelik faaliyetler gerçekleştirildiği görülmektedir. Gerçekleştirilen saha çalışması doğrultusunda bulgu ve politika önerilerinin bulunduğu "Suriyeli ve Türkiyeli Genç Kadınlar ve Erkeklerin Gündelik Yaşamları: Küçükçekmece ve Sultanbeyli'de Nitel Bir Araştırma Raporu" yayınlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2023: 121). Erasmus projesi olarak kabul edilen "Yetişkin Eğitimi, Kısa Dönemli Öğrenci ve Personel Hareketliliği" programıyla yerel halk ve mülteciler arasında sosyal uyumu güçlendirmenin amaçlandığı ve çalışmalara 2023 yılında başlanılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca Avrupa Birliği tarafından fonlanan hibe çağrısına yönelik "Marifet Mutfağı" projesi geliştirilmiş ve uygulanmaya başlanmıştır (Sultanbeyli Belediyesi, 2023: 128).

Belediye ve Mülteciler Derneği iş birliği çerçevesinde "Kamu Kurumları İçin Sosyal Uyum Farkındalık Eğitimleri" başlığında "Sığınmacılara Yönelik Kamusal Algının

Hak Temelli Dönüşümü: Sultanbeyli İlçesi Kilit Aktör Seminerleri” programı online gerçekleştirilmiş; Alman Federal Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Bakanlığı tarafından finanse edilen “İstihdam Umut Yaratır” projesi kapsamında, Alman Uluslararası İş Birliği Kurumu ile Uluslararası Mavi Hilal İnsani Yardım ve Kalkınma Vakfı iş birliğinde “Ekonomik Fırsatların Desteklenmesi” programı yürütülmüştür (Sultanbeyli Belediyesi, 2023: 230).

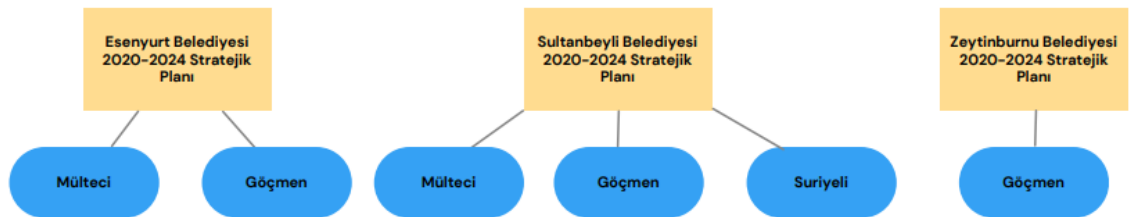
3.3. Araştırmanın Bulguları

Bu başlık altında birinci adımda stratejik planlar ve faaliyet raporlarından elde edilen bulgular ayrı başlıklar altında karşılaştırılmış; ikinci adımda saha araştırmasından elde edilen bulgular analiz edilmiş ve karşılaştırılmıştır.

3.3.1. Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Stratejik Planları Üzerinden Bir Karşılaştırma

Stratejik planlar, kurumların 5 yıllık süre için belirlenen amaç ve hedefler çerçevesinde gerçekleştirilmesi planlanan stratejiler ve bu strateji sonrası ulaşılması beklenen vizyonu göstermeleri açısından son derece önemlidir (Öztop & Namlı, 2022: 393). Dolayısıyla stratejik planlar incelenerek kurumların önem verdikleri, üzerinde politika geliştirdikleri, faaliyet yürütmeyi planladıkları alanlar tespit edilebilir. Bu kapsamda Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin stratejik planları, ilçelerinde bu kadar yoğun Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapan belediyelerin bu konuyu önemsedikleri, stratejik planlarında ulusal politikayla uyum çerçevesinde bir politika ortaya koydukları ve bu alanda faaliyet yürütmeye istekli oldukları ön kabulüyle gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu analiz, çalışma kapsamında stratejik planlarda göç ve göçle gelen bireylere yönelik geliştirilen politika ve yürütülmesi planlanan faaliyetlerin gösterilmesi ve üç belediye arasında bir kıyaslama yapılması açısından önemlidir.

Şekil 5. Stratejik Planda Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler

Kaynak: Esenyurt Belediyesi, 2020; Zeytinburnu Belediyesi, 2020; Sultanbeyli Belediyesi, 2020, kaynaklarından derlenerek oluşturulmuştur.

Yukarıda yer verilen şekilden de görüleceği üzere her üç belediye stratejik planında “göçmen” ifadesini kullanırken Sultanbeyli ve Esenyurt Belediyeleri “mülteci” ifadesini kullanmış, “Suriyeli” ifadesini ise yalnızca Sultanbeyli Belediyesi’nin stratejik planında Suriyeli nüfus ifade edilirken kullanılmıştır. Suriyelilerin Türkiye’deki hukuki statüsü olan “geçici koruma” statüsünün yalnızca Sultanbeyli Belediyesi’nin yayınladığı Stratejik Plan’da hedef kartlarından bir tanesinde yer alması, diğer planlarda ise hiç kullanılmamış olması dikkat çekicidir. Ancak burada şunu vurgulamak gerekir ki her üç belediyenin stratejik planında da yer alan “dezavantajlı grup-kesim” ifadesi kapsayıcı bir ifade olarak ilçe sınırları içerisinde bulunan Suriyelilerin de dahil olduğu bir grubu ifade ettiği kabul edilebilir. Nitekim belediyelerin göç alanında yürütmüş olduğu çalışmaların sosyal belediyecilik kavramı ile açıklanabileceği ve bu kapsamda Türkiye’de belediyelerin örnek hizmet sunumları gerçekleştirdiği araştırmanın literatür bölümünde ele alınmıştır.

Tablo 2. Stratejik Amaç ve Hedeflerde Göç

	Esenyurt Belediyesi	Zeytinburnu Belediyesi	Sultanbeyli Belediyesi
Stratejik Amaç	<u>Amaç 1:</u> Sosyal hizmetler çeşitlendirilerek, birlik ve dayanışma ruhuyla, ihtiyaç sahiplerinin sosyal yaşamı desteklenecektir.	<u>Amaç 4:</u> İlçe halkının yaşam kalitesinin yükseltilmesi için sağlık, sosyal, spor ve bireysel gereksinimlerini karşılayan komşuluk ilişkilerini geliştirme ekseninde hizmetler vermek	<u>Amaç 8:</u> Sürdürülebilir sosyal hizmet çalışmalarıyla başta dezavantajlı gruplar olmak üzere bütün Sultanbeyli sakinlerinin , paydaşlarla iş birliği içerisinde, sosyal refahını yükseltmek ve kentleşme bilincini artırarak, sosyal uyum düzeyi yüksek bir ortamda yaşamasını sağlamak.
Stratejik Hedef	<u>H.1.1.</u> Toplumsal yaşamın güçlenmesine ilişkin bireyi ve aile kurumunu esas alan faaliyetler gerçekleştirilecektir.	<u>H.4.1.</u> Zeytinburnu’na göçle gelen bireylerin kente uyumunu sağlamak	<u>A8.H1.</u> Başta dezavantajlı gruplar olmak üzere tüm ilçe sakinlerimizin maddi ve sosyal yoksunluklarını gidermek.
	<u>H.1.3.</u> Engelli veya dezavantajlı gruplara hizmet verilmesi sağlanacaktır.		<u>A8.H2.</u> Dezavantajlı gruplar öncelikli olmak üzere tüm ilçe sakinlerimizin işgücü piyasasına yönelik eğitim, danışmanlık, rehberlik ve istihdama erişme faaliyetleriyle yaşam kalitesini yükseltmek ve toplumsal refahı artırmak.

H.1.4. Mutlak yoksulluk
altındaki vatandaşlarımızı
yönelik destekleyici
faaliyetlerde bulunulacaktır.

A8.H3. Hemşehrilik bilinci,
birlikte yaşama kültürü ve etkin
göç yönetimi ile sosyal uyumu
sağlamak.

A8.H4. Yürütülen tüm
faaliyetlerde önleyici hizmet
bilincini geliştirmek.

**Hedef
Kartı**

H.1.4. Hedef Kartı Tespit:
- **Alınan göç** ve nüfus artışı
sonucunda sosyal yardım
beklentilerinin miktar ve çeşit
olarak sürekli artması

H.4.1. Hedef Kartı Faaliyet ve
Proje:

- **Göçmenler** için talep olması
durumunda Türkçe kursu
açmak
- **Göçmenlere** hukuki, sosyal ve
diğer alanlarla danışmanlık
hizmeti vermek
- **Göçmenlerin**, Zeytinburnu'nu
tanımasına imkân verecek
faaliyetler düzenlemek
- Üniversite ve ilgili
kuruluşlarla iş birliği yaparak
göçmenlerin kent hayatına
uyumu için çalışmalar yapmak

A8.H3. Hedef Kartı Tespit:

- **Göç** ile gelen vatandaşın
eğitim ve gelir seviyesinin
düşüklüğü
- **Göç** ile gelen vatandaşın
yerleşik halk ile sosyal uyum
problemi yaşaması
- **Geçici koruma ve
uluslararası koruma
altındakiler** hakkındaki
olumsuz algı

A8.H3. Hedef Kartı İhtiyaç:

- **Göç** ile gelen vatandaşın gelir
seviyesinin yükseltilmesine
katkı sağlayacak faaliyetler
başlatmak
- **Göç** ile gelen vatandaşın
eğitim seviyesinin tespit
edilmesi ve eğitim seviyesini
yükseltmek isteyenleri
fırsatlardan haberdar etmek
- **Göç** ile gelen vatandaşın
sosyal uyum problemi
yaşayanların tespit edilip, uyum
süreçlerini güçlendirici
çalışmalar yürütmek.

Kaynak: Esenyurt Belediyesi, 2020; Zeytinburnu Belediyesi, 2020; Sultanbeyli Belediyesi,
2020 kaynaklarından derlenerek oluşturulmuştur.

Yukarıda yer verilen tablo 2'de, Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri'nin yayınlamış oldukları 2020-2024 Stratejik Planı'ndan oluşturulmuştur. Stratejik amaç ve hedefler ile bunlara yönelik oluşturulmuş hedef kartları, belediyelerin vizyonu ve önceliklerinin görülmesi açısından önemlidir.

Üç Belediye'nin de göç alanında ve geçici koruma altındaki Suriyelilere hizmet sunumunda aktif rol aldığı bilinmektedir. Bu durumun stratejik plana yansımaları incelendiğinde Esenyurt Belediyesi planında amaç ve hedeflerde ihtiyaç sahipleri ve dezavantajlı grupları gibi genel ve kapsayıcı ifadelerin kullanılması, ancak göçle ilgili hedef kartlarında tespiti yer verilmesi; Zeytinburnu Belediyesi planındaki amaç ve hedeflerde göç ve kente uyum ifadelerinin doğrudan kullanılması ve hedef kartlarında da bu alanda sunulan hizmetlere yer verilmesi; Sultanbeyli Belediyesi'nin planında da amaç ve hedeflerde dezavantajlı gruplar gibi kapsayıcı ifadenin yanı sıra doğrudan göç

ve sosyal uyum ifadelerine yer verilmesi ve hedef kartlarında da ele alınması dikkat çekicidir. Bu kapsamda Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerin doğrudan uyum yaklaşımı etrafında bir politika şekillendirdiği ancak Esenyurt Belediyesi'nin bu kapsamda daha çekimser kaldığı ve ilçede yaşayanlara sunulan sosyal hizmet veya sosyal yardım temelinde konuyu ele aldığı ifade edilebilir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında Esenyurt Belediyesi'nin aslında ilçede yaşayan ve Suriyeliler ve diğer yabancılara da hizmet sunduğu ancak stratejik planlarında yer alan amaç ve hedeflerde doğrudan ifadelerle yer vermekten kaçındığı; Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin ise yürüttükleri sosyal uyum faaliyetleri ile paralellik gösterecek şekilde uyum ve göç kavramlarına doğrudan yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 3. GZFT Analizinde Göç

Esenyurt Belediyesi	Zeytinburnu Belediyesi	Sultanbeyli Belediyesi
Tehditler: İlçenin yabancı uyruklu kişilerin göçünden olumsuz etkilenmesi	Tehditler: Göç ve nüfus artışının beraberinde getireceği sorunlar	Tehditler: İlçenin sürekli göç alması Göçteki süreklilik sebebiyle artan işsizlik oranı
Kaynak: (Esenyurt Belediyesi, 2020; Zeytinburnu Belediyesi, 2020; Sultanbeyli Belediyesi, 2020)		

GZFT Analizi (Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler), kurum tarafından planlama yapılırken kurumun karşı karşıya kaldığı durumların belirlenmesi ve buna yönelik stratejilerin geliştirilmesine hizmet eder (Öztop, 2007: 42). Bu kapsamda yukarıda yer verilen tablo 3'te görüleceği gibi belediyeler göç konusunu bir tehdit olarak algılamaktadır. Bu kadar yoğun göçe maruz kalmış ve başta Suriyeliler olmak üzere yüksek sayıda yabancıya ev sahipliği yapan belediyelerin göçü tehdit olarak görmesi sürecin doğal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Ancak göçün yalnızca tehdit olarak görülmesi, göçten kaynaklanabilecek olumlu sonuçların göz ardı edilmesine yol açabilir. GZFT analizi kapsamında geliştirilen stratejilerin de bu algı doğrultusunda oluşturulacağı öngörülmektedir.

Tablo 4. PESTLE Analizinde Göç

	Analiz Alanı	Tespitler	Belediyeye Etkisi	Ne Yapmalı?
Esenyurt Belediyesi	Sosyo-kültürel	Suriye İç Savaşı	İlçemiz için ciddi bir göç ve göçün getirdiği sorunların oluşması	Göçmenlerin zorunlu misafirlikleri bitene kadar kente uyumlarının sağlanmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirilecektir.
	Politik	Nüfus/Göçmen Politikası	Tehditler	Nüfus planlamasına yönelik gerekli önlemlerin alınması ve göçmen sayısının dengede tutulması

Zeytinburnu Belediyesi	Sosyal	Göç Sorunları	Tehditler	Artan göçmen sayısının kontrol altına alınması, göçmenlere kültürümüzün tanıtılması ve kaynaştırıcı/ bütünleştirici faaliyetlerin yapılması Sosyo-Kültürel faaliyetlerin geliştirilmesi adına yöresel günler, programlar, sportif faaliyetler, kültür merkezleri vb. çalışmaların sürdürülebilmesi
Sultanbeyli Belediyesi	Sosyo-kültürel	İlçemizde Geçici Koruma Altındaki Sığınmacı Nüfusun Olması	Fırsatlar Kültürel çeşitliliğin sağlanması. İlçe halkı tarafından tercih edilmeyen iş alanlarındaki istihdam açığının sığınmacılar tarafından kapatılması ve ekonominin canlanması. Sığınmacılar sebebiyle ilçeye gelen maddi kaynakların ilçe içinde harcanması ve ilçenin ekonomisinin hareketlenmesi. Tehditler Sığınmacıların işverenler tarafından ucuz işgücü olarak görülmesi ve suistimal edilmesi. İstihdam alanlarında ilçe halkının değil de sığınmacıların öncelikli tutulması. Sığınmacıların ve ilçe halkının birbirleriyle dil ve kültür farklılığı.	İlçedeki Kamu Kurum Kuruluşları ve STK'lar tarafından Ulusal ve uluslararası fonlar aracılığı ile ilçeye ek mali kaynak sağlanması, Her iki taraf arasındaki Sosyo-kültürel bağın kurulması amacıyla yöresel günler, kültür-sanat faaliyetleri ve sportif faaliyetlerinin organize edilmesi

Kaynak: Esenyurt Belediyesi, 2020; Zeytinburnu Belediyesi, 2020; Sultanbeyli Belediyesi, 2020 kaynaklarından yazar tarafından oluşturulmuştur.

PESTLE analizi, ile kuruluşun üzerinde etkili olan politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal ve çevresel faktörlerin etkisinin değerlendirilmesini içermektedir. Bu kapsamda çalışmada incelediğimiz belediyelerin göç ve göçle gelen bireyleri nasıl analiz ettiği, hazırladıkları PESTLE analizi sayesinde görülebilir. Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin stratejik planlarında yaptıkları PESTLE analizinde göçle ilgili mevcut duruma tablo 4'te yer verilmiştir. Bu perspektifle incelendiğinde Esenyurt ve Zeytinburnu Belediyelerinin göç konusunu bir tehdit olarak algıladıkları ifade edilebilir. Esenyurt Belediyesi'nin "zorunlu misafirlikleri bitene kadar" ifadesini kullanmasını, ilçede yaşayan yabancıları geri dönüşlerinin beklendiği şeklinde yorumlanabilir. Bu durum, sunulan hizmetlere yansıyan bir bakış açısı olarak görülebilir. Zeytinburnu Belediyesi'nin ise yabancı nüfusun dengede tutulmasına önem verdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda ilçenin yabancı ikametne kapatılması önemli bir ilerleme olarak değerlendirilebilir. Sultanbeyli Belediyesi ise göç konusunu hem tehdit hem de fırsat olarak algıladığı görülmektedir. Sultanbeyli Belediyesi'nin GZFT analizinde yalnızca tehdit olarak gördüğü göç konusunu,

PESTLE analizinde hem bir fırsat hem de bir tehdit olarak görmesi dikkat çekicidir. Özellikle göçün ekonomik getirilerine odaklanan belediyenin bu hususta realist bir yaklaşımı benimsediği ifade edilebilir.

Belediyelerin hazırladıkları 2020-2024 Stratejik Planları incelendiğinde, genel bir değerlendirme yapıldığında, genel olarak göç ve göçle gelen bireylerin tehdit ve/veya sorun olarak algılandığı şeklinde bir değerlendirme yapılabilir. Bu kapsamda uyum etrafında politika ve stratejiler geliştirildiği de görülmektedir.

Tek tek belediyeler üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, Esenyurt Belediyesi'nin stratejik amaç ve hedeflerinde doğrudan göç ve göçle gelen bireylere yönelik ifadelerin bulunmadığı, ancak alınan göçler sonucunda sosyal yardım talebi olan bireylerin sayısının artış olacağına yönelik bir tespitin gerçekleştirildiği ifade edilmelidir. Yabancı uyruklu kişilerin ilçede yoğun olarak yaşanmasını bir tehdit olarak algıladığı, bu kişilerin ilçede kaldığı süre boyunca kente uyumlarına yönelik faaliyetlerin yürütülmesinin gerekliliğini vurguladığı tespit edilmiştir. Böylece bu bireylere yönelik faaliyetler yürütülse de ilçede "misafir" olarak konumlandırıldıkları görülmüştür.

Zeytinburnu Belediyesi'nin stratejik hedeflerinde ve hedef kartlarında doğrudan göç ve göçle gelen bireylerle ilgili ifadeler bulunmakla birlikte tıpkı Esenyurt Belediyesi'nde olduğu gibi Zeytinburnu Belediyesi'nde de göç ve göçle gelen bireyler bir tehdit olarak algılanmaktadır. Ancak Belediye'nin uyuma yönelik stratejiler geliştirdiğini de söylemek gereklidir. Belediye'nin özellikle "göçmen sayısının dengede tutulmasını" vurgulaması dikkat çekicidir.

Sultanbeyli Belediyesi'nin göç ve göçle gelen bireyler konusunu, stratejik amaç ve hedefler başta olmak üzere stratejik planın diğer bölümlerinde en kapsamlı ele alan belediye olduğunu vurgulamamız gerekmektedir. Hemşehrilik bilinci temelinde göç yönetimi ve sosyal uyum konuları ele alınmaktadır. Bu kapsamda Belediye tarafından göç mevzusunun hem fırsat hem de tehdit olarak algılanması önemli bir husustur. Zira bu anlayışın yaygınlaşması, göç ve göçle gelen kişilere yönelik oluşturulacak politikalarda önemli ilerlemenin ilk adımı olabilir.

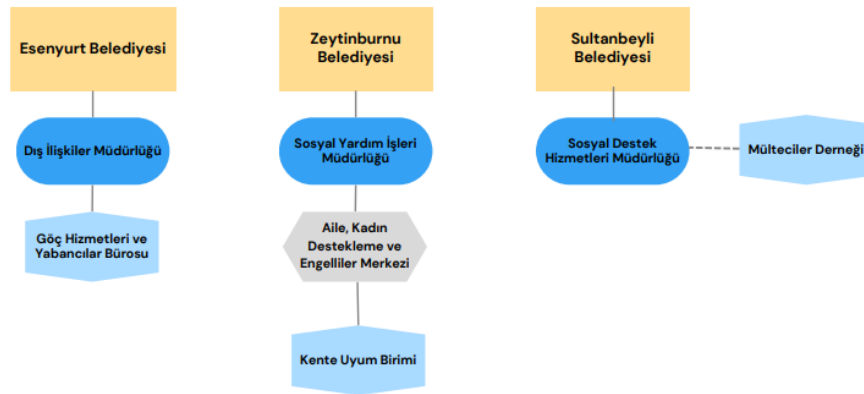
Bu karşılaştırma yapılırken şunu da ifade etmek gerekir ki açıkça yetki ve sorumluluk tanımlanmamış bir alanda strateji geliştirme belediyeler için zor olmalıdır. Ancak belediyeler bu belirsizliğe rağmen göç ve göçle gelen bireyler mevzusuna stratejik planlarında yer vermişlerdir. Geliştirilmesi gereken yönler olmakla birlikte farklı

düzeylerde uyum yaklaşımı perspektifinde bir strateji ortaya koydukları, bu stratejinin de aslında merkezi yönetimin göç politikasını destekler nitelikte olarak değerlendirilebileceği ifade edilebilir.

3.3.2. Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyeleri Faaliyet Raporları Üzerinden Bir Karşılaştırma

Faaliyet raporları, kurumların 1 yıl içerisinde yürüttükleri faaliyetlerin görülmesi açısından önemli belgelerdir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediye’lerinin 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı Faaliyet Raporları incelenmiş ve kıyaslanmıştır. Bu doğrultuda Belediyelerin göç ile ilgili oluşturulmuş birimlerinin organizasyon şemasındaki yerleri aşağıda yer alan şekil 5’te gösterilmektedir.

Şekil 6. Belediyelerin Göçle İlgili Oluşturulmuş Birimleri

Kaynak: Esenyurt Belediyesi, 2019; Zeytinburnu Belediyesi, 2017; Sultanbeyli Belediyesi, 2020 kaynaklarından yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 6'dan da görülebileceği üzere Belediyelerin göç alanında kurumsal yapılanmalarının farklılık gösterdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda, Esenyurt Belediyesi, 2019 yılında Dış İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde Göç Hizmetleri ve Yabancılar Bürosunu kurmuştur. Zeytinburnu Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü bünyesinde yer alan Aile, Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi'nin bir alt birimi olarak Kente Uyum Birimi'ni kurmuştur. Nitekim şunu da ifade etmek gerekir ki Zeytinburnu Belediyesi ilçenin ihtiyaçları doğrultusunda Kente Uyum Birimi'ni 2009 yılında yani 2011 yılında başlayan göç dalgasından daha önce kurmuş ve göç alanında çalışmalar yürütmüştür. Sultanbeyli Belediyesi ise diğer belediyelerden önemli derecede ayrılarak Belediye ile hukuki bir bağı olmayan

Mülteciler Derneği'ni kurduğu ve Belediye bünyesinde Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü ile bu Derneğin organizasyon ve faaliyetleri için kapsamlı bir iş birliği geliştirerek tüm faaliyetleri koordinasyon içerisinde yürüttükleri tespit edilmiştir. Bu yöntemle Belediye, hem uluslararası kurum ve kuruluşların fonlarından daha etkin yararlanmayı hem de Sayıştay denetiminde vatandaş olmayan kişilere karşı yaptığı harcamadan dolayı bir sorunla karşılaşmamayı amaçlamıştır.

Kurulan birimlerle ilgili bir değerlendirme yapıldığında öncelikle belediyelerin herhangi bir yasal sorumluluk olmadan yetki alanlarındaki ihtiyaç ve sorunlar doğrultusunda böyle bir kurumsal yapı oluşturmaları önemli bir husustur. Belediye bünyesinde birim oluşturmaları, belediyenin göç ve yabancılar konusuna önem verdiği ve göçe kurumsal bir cevap verdiği şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 7. Belediyelerin Göç Alanındaki Çalışma Alanları

Kaynak: Esenyurt Belediyesi, 2020; Zeytinburnu Belediyesi, 2017; Sultanbeyli Belediyesi, 2018 kaynaklarından yazar tarafından oluşturulmuştur.

Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin faaliyet raporları incelendiğinde üç belediyenin de ortak olarak yukarıda belirtilen faaliyetleri yürüttükleri ifade edilebilir. Bu konuda, tanımlanmış bir alan bulunmadığı için belediyelerin yürüttükleri faaliyetler çeşitlilik göstermektedir. Bu perspektifle incelendiğinde belediyelerin faaliyetlerinin büyük çoğunluğunun proje bazlı faaliyetler olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, belediyelerin göçle gelen kişilere hizmet sunma hususunda özellikle uluslararası kurum ve kuruluşlarla iş birliği gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu iş birlikleri ile belediyelerin büyük çoğunlukla hizmetlerin finansmanında fonlardan yararlandığı ifade edilebilir.

Esenyurt Belediyesi tarafından yayınlanan 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı Faaliyet Raporları incelendiğinde, Dış İlişkiler Müdürlüğü ile Kadın ve Aile

Hizmetleri Müdürlüğü'nün iş birliği içerisinde bu hizmetleri sunduğu Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosunun kurulması ile bu alanda yürütülen faaliyetlerde önemli derecede artış olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda 2019 yılında, yürütülen faaliyetlerin yoğunluk kazandığı ifade edilebilir. Ayrıca Esenyurt Belediyesi'nin gönüllü geri dönüş kapsamında 2021 yılında 54 kişiyi ve 2022 yılında 7.500'ün üzerinde kişinin gönüllü geri dönüşünü sağlamak amacıyla sınır kapısına ulaşımını sağladığı görülmektedir. Bu faaliyet Esenyurt Belediyesi'ni diğer belediyelerden ayıran önemli etkenlerden bir tanesidir. Belediyenin göçle ilgili yürüttüğü faaliyetlerde uluslararası kurumlar ve yerli sivil toplum kuruluşları ile iş birliği alanları oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Belediye tarafından “Umut Kardeşlikte”, “Esenyurt'ta Toplum Temelli Çocuk Koruma Sistemlerini Güçlendirme Projesi” ve “Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ve Türk Vatandaşları için İnsana Yakışır İş Fırsatlarının Desteklenmesi Projesi” gibi projelerle toplumsal kabul ve sosyal uyuma yönelik projelerin geliştirildiği ifade edilmelidir.

Zeytinburnu Belediyesi'nin 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ve 2022 yılı Faaliyet Raporları incelendiğinde, belediyenin genel olarak göçle gelen kişilere ve özel olarak ise geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik hizmetler sunduğu, bu hizmetlerin sunumunda veya geliştirilen projelerde toplumsal kabul ve sosyal uyum anlayışının egemen olduğu ifade edilebilir. Ayrıca bu faaliyetlerde, uluslararası kurumlar ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği alanları oluşturduğu görülmektedir. Hizmet sunumunda Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü'ne bağlı olan Aile, Kadın ve Engelliler Destekleme Müdürlüğü bünyesinde bulunan Kente Uyum Biriminin ana aktör olduğu ifade edilebilir. Ayrıca göçle gelen kişilere hizmet sunmak için kurulmuş olan bu birimin Suriyeli göçünden önce yani 2009 yılında kurulmuş olması dikkat çekmektedir. Bu kapsamda Belediyenin göç alanında çalışma deneyiminin Suriye göçünden de önce olduğu ifade edilebilir. Belediye tarafından yürütülen faaliyetlerde kadınlar ve çocuklara yönelik sunulan hizmetlerin daha yoğun olduğu ifade edilebilir. Belediyenin “Kar Serçesi”, “Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler için Hayat Fırsatı Projesi” ve “Toplum Güçlendirme Projesi” gibi projelerde farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği geliştirilerek Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyumuna yönelik faaliyet oluşturduğu ifade edilebilir. Ancak bu faaliyetlerin pandemi öncesinde daha yoğun olduğu ancak pandemi sonrasındaki dönemde azaldığı ama devam ettiği yönünde bir değerlendirme yapılabilir.

Sultanbeyli Belediyesi de diğer iki belediye gibi toplumsal kabul ve uyuma yönelik faaliyetler yürütmektedir. Belediye bu faaliyetleri Mülteciler Derneği ile aktif iş birliği içerisinde gerçekleştirmektedir. Ayrıca Belediye tarafından Suriyelilerin de alınan kararlarda etki olmasını sağlamak amacıyla Mülteci Meclisi kurulmuştur. Belediye'nin "Sultanbeyli'de Yaşayan Suriyeli Mülteciler ve Yerel Halk Arasından Uyum Düzeyinin Tespiti Araştırması" gibi saha araştırmalarıyla ilçedeki mevcut durumun tespitine yönelik araştırmalar gerçekleştirmesi önemlidir. Böylece Belediyenin elde edilen bulgular doğrultusunda politika ve faaliyet geliştirme hususunda hassas davrandığı ifade edilebilir. Belediye "Sosyal Uyumda Yetişkin Eğitiminin Geliştirilmesi Projesi", "Kamu Kurumları İçin Sosyal Uyum Farkındalık Eğitimleri" ve "Sığınmacılara Yönelik Kamusal Algının Hak Temelli Dönüşümü: Sultanbeyli İlçesi Kilit Aktör Seminerleri" gibi projelerle toplumsal kabul ve uyum hususunda çalışmaktadır.

Genel bir değerlendirme yapıldığında belediyelerin geniş alanda Suriyelilere yönelik hizmetler sundukları ifade edilebilir. Bu hizmetlerin sunulmasında uluslararası kurum ve kuruluşlar başta olmak üzere diğer sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliklerini geliştirdikleri tespit edilmiştir. Bu noktada yürütülen hizmetlerin büyük çoğunluğunun proje bazlı olması dolayısıyla proje süresi ile sınırlı kalması, faaliyetlerin devamlılığı açısından sorun oluşturabileceği yönünde bir değerlendirme yapılabilir.

3.3.3. Saha Araştırması Bulguları

Çalışma kapsamında Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinde ilgili birimde çalışan farklı düzeyde on bir personelle yarı yapılandırılmış mülakat gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, katılımcılara yirmi altı soru yöneltilmiştir. Katılımcıların kimliklerinin açıklanmaması için Esenyurt Belediyesindeki iki katılımcı ESN1 ve ESN2, Zeytinburnu Belediyesindeki dört katılımcı ZYT1, ZYT2, ZYT3 ve ZYT4, Sultanbeyli Belediyesindeki beş katılımcı SLT1, SLT2, SLT3, SLT4 ve SLT5 şeklinde tabloda yer verilmiştir. Yarı yapılandırılmış mülakat soruları, analizde yararlanılacak olan kayıt, iş birliği, belediyenin göç politikası, sunulan hizmetler ve hizmet sunma sebepleri ekseninde oluşturulmuştur.

3.3.3.1. İlçede Bulunan Geçici Koruma Altındakilerin Kayıtlarının Tutulması

Çalışma kapsamında belediye tarafından Suriyelilere yönelik kayıtların tutulması bir değerlendirme kriteri olarak belirlenmiştir. Literatür incelemesi yapıldığında Göç İdaresi Başkanlığı tarafından verilerin paylaşılmadığı yönünde bilginin olduğu

görülmüş; bu eksikliğin giderilmesi yönünde belediyelerin bu alanda bir faaliyet yürütüp yürütmedikleri tespit edilmek istenmiştir. Bu sebeple katılımcılara “İlçenizde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin kayıtlarını nasıl tutuyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar, tablo 5’de gösterilmekle birlikte, aynı belediyeden önemli oranda benzer cevap veren katılımcıların cevaplarına yer verilmemiştir.

Tablo 5. Suriyelilerin Kayıtlarının Tutulması

Belediye Adı	Kayıt Sistemi
Esenyurt Belediyesi	ESN1 <i>“Belediyelerin kayıt tutma gibi bir zorunluluğu yok ama bizi temas edenleri veri tabanı üzerinden kayıtlarını tutuyoruz”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2 <i>“Elektronik ortamda tutuyoruz tüm verileri. Bizim topladığımız bir veri yok. Hizmet alan kişilerin öncelikle kaydı alınıyor.”</i>
	ZYT3 <i>“İlk yıllarda bizim Save The Children’la büyük göç projemiz vardı. O dönem okul ziyaretleriyle ya da Suriyelilerin yoğun yaşadığı mahallelere yapılan ziyaretlerle projemizi anlatıp bilgileri aldık. Ama sonrasında daha çok bize başvuranların kayıtlarını aldık”</i>
	ZYT4 <i>“Biz başvuru esaslı çalışabiliyoruz. Başvuranların bizde ancak kayıtları var. Bunun haricinde ulaşabildiğimiz bir veri tabanı yok. İşin açıkçası kurumlar arasında bu tarz bir kayıt paylaşımı olmuyor.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1 <i>“Bizim bir otomasyon sistemimiz var. Bu sistem üzerinden Suriye’den gelen bir ailenin buraya geliş hikayesinden ailedeki demografik verilere yaş cinsiyet, kaç kişi oldukları gibi tüm bilgileri aile modülüne işliyoruz.”</i>
	SLT5 <i>“Bir veri tabanımız var. Oraya bilgilerin girişi yapılıyor. Aynı Türk vatandaşları gibi Suriyelilerin de kimlikleri mevcut 99’la başlayan kimlik numaraları ile kişisel bilgilerinin veri girişi yapılıyor.”</i>

Tablo 5’de yer verilen cevaplar incelendiğinde üç belediyenin bir veri tabanında ilçede bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin kayıtlarını tuttuğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda, katılımcılara “Saha çalışması yürütüyor musunuz? Yoksa yalnızca

başvuranlar üzerinden kayıtları mı tutuyorsunuz?” ek sorusu yöneltmiştir. ESN1 “böyle bir yükümlülüğümüz de yok, imkânımız da” cevabını vermiş; ZYT3 ilk dönemlerde saha araştırmalarının yapıldığını iki uygulamanın da yürütüldüğünü ifade etmiş, SLT1 ise hibrit şekilde kayıtların tutulduğunu belirtmiştir. Büyük çoğunlukla belediyelerin başvurular üzerinden kayıtları tuttuğu ifade edilebilir. Karşılaştırılması yapılan üç belediye arasında Sultanbeyli Belediyesi’nin veri sisteminin aile modülüyle oluşturulması, bireylerin göç hikayesinin de kayıt altına alınması önemli bir fark oluşturulmuştur. Kapsamlı hizmet sunumunda veya ilçede oluşabilecek sorunların önlenmesine yönelik oluşturulabilecek politika ve faaliyetlerde önemli bir veri tabanı olabileceği yönünde bir değerlendirme yapılabilir.

Göç İdaresi Başkanlığı’nın örgütlenmesinde taşra teşkilatının bir kademesini oluşturan il müdürlüklerinin uluslararası koruma, geçici koruma ve göçle ilgili iş ve işlemleri yürütmek, uyuma yönelik faaliyet yürütmek olarak sıralanabilir (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023) Bu kapsamda il ve ilçe müdürlüğü şeklinde örgütlenebilen Göç İdaresi Başkanlığından ilçede bulunan yabancılara ve çalışma özelinde Suriyelilere yönelik bilgileri alması, ilçede meydana gelebilecek sorunların önlenmesi ile toplumsal kabul ve sosyal uyumun gerçekleştirilmesi için önemli olduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda katılımcılara “İl Göç İdaresinden ilçenizde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik bilgiler alıyor musunuz?” sorusu yöneltmiştir. Bu kapsamda verilen cevaplar aşağıdaki tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. İl Göç İdaresi Müdürlüğünden İlçede Bulunan Geçici Koruma Altındakilere Ait Bilgilerin Alımı

İl Göç İdaresinden Bilgi Alımı		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Bize istatistiki veri paylaşımı yapmıyorlar, şu kadar geçici koruma ve şu kadar yabancı diye paylaşıyorlar. Çok büyük bir hata bu. Dağılımları asla bize vermiyorlar. Mahalle, yaş dağılımı gibi dağılımları bilmemiz gerekiyor.”
	ESN2	“Bilgi almak çok zor oluyor”
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	“İlçe koordinasyon toplantılarımız oluyor. İlçedeki kişiler ve göçle çalışan kurumlardan güncel bilgileri alıyoruz.”
	ZYT3	“Evet bir temasımız söz konusu ancak verilere il göç idaresinin şu mahallede şu uyruktan şu kadar kişi var şeklinde veri paylaşımı yapmıyor.”

	ZYT4	<i>“Göç idaresi o noktada ulaşılması zor bir kuruluş.”</i>
	SLT2	<i>“Alıyoruz da almıyoruz da. İl Göç İdaresi ile çalışmak zor.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT3	<i>“Hayır almıyoruz. Sadece kendileri web sitelerinden resmi bir bilgi paylaşırsa onu görebiliyoruz, onun dışında bir bilgi alanımız yok.”</i>
	SLT4	<i>“İl göç idaresi doğrudan bize bilgi aktarımı yapmıyor, ama kayıt süreçleriyle ilgili danışan bazlı kuruma yönlendirmeler yapıyoruz.”</i>

Üç belediyeden katılımcıların İl Göç İdaresinden bilgi alınamadığı yönünde cevap vermesidir. ZYT1’in İl Göç İdaresinden güncel bilgi aldığı yönündeki cevabında, kişisel ilişkilerin ön planda tutulduğu bir süreç olarak bilgi akışının sağlandığını ifade etmiştir. Böylece bir sonraki soruya verdiği, cevapla tutarlı bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Genel bir değerlendirme yapıldığında üç ilçe belediyesinin İl veya İlçe Göç İdaresi Müdürlüklerinden bilgi alamadıklarını ifade ettiği görülmektedir. Bu durumun hem göç yönetimi hem de sosyal uyuma yönelik yürütülen faaliyetlerde sorunlara yol açabileceği yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Bu sorunun devamı niteliğinde sorulan “İl Göç İdaresinden bilgileri alırken herhangi bir sorunla karşılaşılıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bunlar nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar aşağıda tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. İl Göç İdaresi Müdürlüğünden Bilgi Alırken Karşılaşılan Zorluklar

Bilgi Almada Karşılaşılan Zorluklar		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Bilgileri, resmi yazı ile talep ediyoruz. Ama bürokrasi çok ağır. Resmi yazı dışında herhangi bir bilgi talep etmiyoruz.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“En büyük sorun tabii ki ulaşmak, onlar da çok yoğunlar. Zaman zaman ulaşamadığımız başvurduğumuzda takip etmekte zorlandığımız konular oluyor. Göç idaresine ulaşmak en büyük sorun. İlçe koordinasyon toplantıları bu noktada iyi oluyor.”</i>
	ZYT2	<i>“Muhakkak zorluk oluyor. En azından zamansal olarak zorlanıyoruz. Kısa sürede cevap alamıyoruz. Üst makamdan arayınca işlerimiz daha rahat ilerliyor.”</i>

Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Bilgi vermiyorlar, iletişime de kolay geçmiyorlar. Ciddi bir duvarları var. Hiçbir şekilde koordinasyonlu çalışmıyorlar.”</i>
	SLT2	<i>“Göç İdaresi bir belediyenin yaklaşımıyla çalışmıyor. Daha kendini kapatmış, bizim kadar açık olmadıkları için bazı konularda tabii zorlanıyoruz.”</i>

Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda, İl Göç İdaresi ile belediyeler arasında iş birliği eksikliğinin olduğu sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca dikkat çeken bir husus İdare’nin ulaşılması zor bir kurum olarak yorumlanmasıdır. Bu noktada, mevzuattan kaynaklanan sorunlar sebebiyle de İl Göç İdaresi Müdürlüğü veya İlçe Göç İdaresi Müdürlüğü’nün bu şekilde bir tutum izlediği de öne sürülebilir. Ancak cevaplarda da yer verilen koordinasyon toplantıları gibi kurumların bir araya getirecek organizasyonların yapılması bu sorunun aşılmasına katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

İlçede bulunan Suriyelilerin kayıtlarının tutulmasına yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında İl Göç İdaresi Müdürlüğünde belediyelere bilgi aktarımının olmamasının belediyenin iş ve işlemlerin de zorluklarla karşılaşmasına yol açtığı gözlemlenebilir. Buna ek olarak her belediye kendi sistemi doğrultusunda kayıtları tutmakta bu durum ise hem insan kaynağı hem de maddi kaynak israfına yol açabilmektedir. Bu kapsamda kurumlar arasındaki bilgi paylaşımının artırılması, İl Göç İdaresi Müdürlüğü veya İlçe Göç İdaresi Müdürlüğü ile belediyelerin iş birliği alanlarının güçlendirilmesi bu sorunların çözülmesine yol açacağı ifade edilebilir.

3.3.3.2. Belediyelerin Farklı Kurum ve Kuruluşlarla Yaptıkları İş Birlikleri

Sunulan hizmetlerde farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği gerçekleştirilmesinin göç yönetişiminin gelişmesi ve sosyal uyumun sağlanması açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Bu çerçevede farklı kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birlikleri saha araştırmasının analizinde bir eksen olarak belirlenmiştir.

3.3.3.2.1. Merkezi Yönetim Kuruluşlarıyla İş Birliği Alanları

Bu kapsamda çalışmada katılımcılara *“Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde merkezi yönetim kurumları ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?”* sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde Merkezi Yönetim Kurumları ile İş Birliği Alanları

Merkezi Yönetim ile İş Birliği		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Kaymakamlık ve sosyal hizmet müdürlüğüne yönlendirme yapıyoruz. Toplum destekli bir hizmet sunuyoruz.”</i>
	ESN2	<i>“Meslek edindirme ve dil eğitimi konusunda Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliğimiz var.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2	<i>“Bakanlık olarak aile bakanlığıyla vardı. Tam olarak iş birliği değil de çocuk korumaya yönelik eğer bir dava oluyorsa çocuk konusunda ihmal, istismar durumları varsa bildirim yapıyorlar biz takiplerini yapıyoruz”</i>
	ZYT3	<i>“Millî Eğitim Bakanlığı, kaymakamlık ve diğer merkezi yönetim kuruluşlarıyla da iş birliği içerisindeyiz. Hem danışanları doğru bilgi akışına verebilmek hem de problemleri olduğu zaman bunu çözüme kavuşturabilmek için iş birliği yapıyoruz.”</i>
	ZYT4	<i>“Halk Eğitim Merkezi, merkezi yönetim bağlamında iş yaptığımız kurumlardan birisi. Türkçe kursu ya da okuma yazma kursu için hoca talebimiz oluyor.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Var. Millî Eğitim Bakanlığı ile protokolümüz var bu kapsamda okullarda psikolojik danışmanlık ve rehberlik çalışan arkadaşlarımızı görevlendirdik. Çocuk koruma birimi ile sosyal hizmet merkezinin Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığıyla ortak protokolü var. Sağlık Bakanlığı ile gönüllü sağlık tesisimiz var. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ile bir proje kapsamında çalışıyoruz. İş birliklerinin bir şekilde geliştirip devam ettirmeye çalışıyoruz.”</i>
	SLT2	<i>“Bakanlıkların taşra örgütleriyle kaymakamlık, Millî Eğitim, İl Sağlık Müdürlüğü hepsiyle iş birliğimiz var.</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde, belediyelerin Millî Eğitim Bakanlığı ile dil eğitimi hususunda iş birliği yaptığı görülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde Sultanbeyli Belediyesi’nin merkezi yönetim kurumları ile daha aktif iş birliği yürüttüğü, Millî Eğitim Bakanlığı’nın yanı sıra Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal

Politikalar Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı gibi diğer merkezi yönetim kurumlarının taşra teşkilatlarıyla da iş birliği geliştirdiği ifade edilebilir. Bunun yanı sıra yapılan mülakatlarda belediyelerin resmi bir anlaşma olmadan danışanlarını bireysel yönlendirmelerle ihtiyaçları doğrultusunda ilgili kurumlara yönlendirdiği tespit edilmiştir.

3.3.3.2.2. Uluslararası Kurum ve Kuruluşlarla İş Birliği Alanları

Suriyelilere sunulan hizmetlerde uluslararası kurum ve kuruluşlar, sağladıkları fonlarla önemli birer aktör olarak değerlendirilebilirler. Bu kapsamda belediyelerin bu kurumlardan fon sağlayarak hizmetleri sunması, yerel kaynakların harcamadan ihtiyaç duyulan faaliyetlerin yürütülmesine yol açtığı ifade edilebilir. Bu doğrultuda belediyelerin oluşturacağı uluslararası iş birlikleri hem bilgi ve tecrübe paylaşımı hem de maddi destek açısından önem teşkil ettiği öngörülmektedir. Çalışmada katılımcılara “Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde uluslararası kurum ve kuruluşlar ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?” sorusu yöneltmiştir. Verilen cevaplara tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar ile İş Birliği Alanları

Uluslararası Kurum ve Kuruluşlar ile İş Birliği		
Esenyurt Belediyesi	ESN2	<i>“Evet, özellikle UNHCR ile iş birliği yapıyoruz.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Evet, uluslararası kuruluşlarla iş birliği çok eskiden beri yapıyoruz. UNHCR ile özellikle. En fazla çalışmayı onlarla yürütüyoruz. Örneğin Kar Serçesi adında kadın girişimciliği üzerine bir proje başlatmıştık. Okul öncesi eğitimi de Save The Children’la iş birliğinde veriyorduk.”</i>
	ZYT2	<i>“2017’den beri zaten sürekli uluslararası kurumlarla çalışıyoruz. Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ile başladık. Amerikan Nüfus ve Göç Biriminden uzun süre 4-4,5 yıllık bir hibe aldık.”</i>
	ZYT4	<i>“Yurt dışı donörlerden fon aldıkları için bir yerde tabi bunları göstermeleri, çalıştırmaları lazım. Onlar için de zaten İstanbul’da belli başlı ilçeler var. İşte karşı tarafta Sultanbeyli, bu tarafta Esenyurt, Zeytinburnu, Fatih gibi birkaç ilçe var göçle çok haşır neşir olan. Bunlardan biri biz olduğumuz için onlar aslında kendileri geliyorlar, biz çok arama zahmetine de katlanmıyoruz.”</i>
	SLT1	<i>“UNHCR ile çalışıyoruz. Çok aktif çalışıyoruz. Yine WHH (Welt Hunger Hilfe) var, UNFPA(Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu) var. Sosyal uyum, koruma, psikolojik destek</i>

Sultanbeyli Belediyesi	<i>bu alanlarda iş birliklerimiz oluyor. Mesela SAMS var, fizyoterapi sağlıyor sağlık alanına yönelik. İşgücü hizmetleri, çocuk refahı, çocuk hizmetleri alanında çalışmalar yapıyoruz. Mesela ILO'yla da çalışmalar yapıyoruz. Her alanda farklı kurumlardan destek sağlıyoruz, birlikte çalışıyoruz.”</i>
SLT2	<i>“Şöyle uluslararası kurumlar fon vermedikleri için belediyelere biz Mülteciler Derneğini kurduk. Bu derneğin yönetim kurulu başkanı, belediye başkan yardımcımız, genel koordinatörlüğünü de ben yürütüyorum. Biz genelde çalışmalarımızı aslında bu dernek üzerinden bir hibrit yapıyla yürütüyoruz. O anlamda uluslararası kuruluşlarla çok yoğun bir çalışmamız var.”</i>

Verilen cevaplardan görüleceği üzere Birleşmiş Milletler Mülteci Yüksek Komiserliği ile Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin iş birlikleri mevcuttur. Bu kapsamda sosyal yardım, dil eğitimi, meslek edindirme ve sosyal uyum başta olmak üzere birçok alanda iş birlikleri geliştirdikleri ifade edilebilir. Mülakatlar esnasında SLT5 deprem sebebiyle uluslararası fonların deprem bölgesindeki Suriyelilere doğru aktığını ifade etmiş ve fonların hizmet sunmadaki önemini tekrarlamıştır.

3.3.3.2.3. Sivil Toplum Kuruluşlarıyla İş Birliği Alanları

Yönetişim eksenli uygulamalarda, sivil toplum önemli bir aktördür (Topçu, 2018: 231). Bu aktörün göç yönetiminde de yer alması gerektiği ifade edilebilir. Bu kapsamda belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarının kuracağı iş birliklerinin önem kazandığı ve artırılmasının gerekliliği vurgulanabilir. Çalışmada katılımcılara “*Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde sivil toplum kuruluşları ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?*” sorusu yöneltilmiş; verilen cevaplar tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği Alanları

Sivil Toplum Kuruluşları ile İş Birliği		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Sivil toplum kuruluşlarının göçmenlerin sunduğu alanlar varsa onlarla koordinasyon toplantıları yapıyoruz. Güncel bir veri havuzu oluşturmalarını istiyoruz. Karşılaştığımız kişilerin sorunlarına göre yönlendirme yapıyoruz.”</i>
	ESN2	<i>“İlçemizdeki STK’larla yılda 2 defa koordinasyon toplantıları yapıyoruz. İstanbul’daki ulaşabildiğimiz tüm STK’ları davet ediyoruz zaten.”</i>

Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2	<i>“Kuvvetli yerli sivil toplum kuruluşları ile iş birliğimiz var. Mahalle dernekleri değil de tabi daha çok kurumsallaşmış derneklerle çalışma yapıyoruz.”</i>
	ZYT3	<i>“Zeytinburnu birçok sivil toplum kuruluşunun projesi içerisindeki hedef ilçelerden biri. Böyle de olduğu için biz de bir kamu kurumu olduğumuz için tabi ki de bir belediye olarak göçle de çalıştığımız için hepsi kapımızı sık sık açıyorlar. Biz de gerçekten eğer onların verdiği hizmete bir ihtiyaç söz konusuysa hepsiyle sık sık bir araya gelip var olan hizmeti buraya taşımalarına destek oluyoruz.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Yerli STK’larla da görüşüyoruz. Bazen nadiren de olsa kısıtlı kaldığımız konular oluyor onlara yönlendirme yapıyoruz.”</i>
	SLT3	<i>“Kızılay’la iş birliğimiz var. Hem bizim oraya danışan yönlendirmemiz hem onların bize danışan yönlendirmesi oluyor. Düzenli olarak 2 ayda bir de verdiğimiz hizmetleri güncellemek, yenilendiyse yenilendiğini, eksildiye eksildiği tarzında bilgi paylaşımı için 2 ayda bir toplantı yapıyoruz.”</i>
	SLT4	<i>“Evet var. İlçedeki sivil toplum kuruluşları ile çalışıyoruz</i>

Katılımcıların verdiği cevaplar incelendiğinde belediyelerin sivil toplum kuruluşları ile iş birliği alanları oluşturduğu tespit edilmiştir. ESN2’nin ifade ettiği STK koordinasyon toplantısı, belediye-STK iş birliklerinin geliştirilmesi açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda bu toplantıların yılda iki defa yerine üç ayda bir şeklinde olacak gibi daha sık süreyle yapılmasıyla bu alanda daha yoğun iş birliklerinin oluşturulması gerçekleşebilir. Bu uygulama diğer belediyeler için de örnek teşkil edebilir.

Sultanbeyli Belediyesi tarafından geliştirilen model de göç yönetişimi ve belediye-STK iş birliği açısından önemli olduğu ifade edilebilir. Tamamen belediye-dernek iş birliği üzerinden yürütülen faaliyetler de mevcut yasal kısıtlamalara bir çözüm olarak oluşturulmuş bir örnek özelliği taşımaktadır.

3.3.3.2.4. İstanbul Büyükşehir Belediyesiyle İş Birliği Alanları

6360 sayılı Kanun çerçevesinde büyükşehir belediyesi olan yerlerde belediye yapılanması iki kademeli olarak ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyeleri şeklinde örgütlenmektedir. Bu kapsam da sunulan hizmetlerde iki kademe arasında iş birliğinin hizmetlerin daha etkin ve verimli sunulmasına katkı sağlayacağı ifade edilebilir. Göç yönetişimini sağlamak için de aynı şeyin geçerli olduğu öngörülmektedir. Bu

doğrultuda çalışmada katılımcılara “Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplar, tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetlerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İş Birliği Alanları

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile İş Birliği		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Sürekli iş birliği halindeyiz. İBB ile insani yardımların yönlendirmesini yapıyoruz. Sorunların yönlendirmesini yapıyoruz. Göç Politikaları Müdürlüğüyle bağlantıyı kuruyoruz.”
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2	“İBB’yle aslında göç konusundaki tüm ortak paydalarda bir araya geliyoruz. Programlarda, toplantılarda, çalıştaylarda sürekli bir araya geliyoruz. Zaten İBB’nin mülteci nüfusa hizmet vermesi, ilçeden geçiyor. Biz olmadan zaten Zeytinburnu’ndaki mülteciye hizmet vermesi biraz zor bir duruma geliyor, ulaşması açısından en azından.
	ZYT3	“Şu anda aktif olarak ortak çalıştığımız bir iş birliğimiz yok. Hatta daha geçen gün de kendileri ile bir toplantıydık. Ama kurum dışı özellikle BM’nin yaptığı ortak bütün toplantılara katılıyoruz.”
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	“Benim bildiğim kadarıyla şu anda yok. Çok eskiden oldu ama o da kısa bir süreliğineydi. Sadece yine aynı şekilde resmi bir iş birliği yok, yine yönlendirme yapabiliyoruz.”
	SLT3	“İstanbul büyükşehir belediyesiyle şu an için çok fazla bir çalışmamız olmadı sadece sanırım 2 yıl kadar önce kurumumuzda bir araştırma yapmak için izin talep etmişlerdi. O şekilde bir ufak bir iş birliğimiz olmuştu ama onun dışında olmadı.”

Verilen cevaplar incelendiğinde Sultanbeyli Belediyesi’nin aktif bir iş birliğinin olmadığı görülmektedir. Esenyurt Belediyesi’nin ise sürekli iş birliği halinde olduğu belirtilmiştir. Zeytinburnu Belediyesi’nin ise göç konusundaki toplantılarda İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile görüşüğünü ancak aktif bir iş birliğinin olmadığı tespit edilmiştir. Verilen cevaplar üzerinden bir değerlendirme yapıldığında üç belediye ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin proje bazlı veya resmi olarak iş birliği gerçekleştirmediği, danışan yönlendirmesi ve bireysel ilişkiler çerçevesinde işlerin yürütüldüğü ifade edilebilir.

3.3.3.2.5. İş Birliği Eksikliğinden Kaynaklanan Sorunlar

Önceki başlıklarda Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerin farklı kurumlar ve kuruluşlarla gerçekleştirdiği iş birlikleri ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Ancak hem literatür araştırmasında hem de çalışma kapsamında gerçekleştirilen saha araştırmasında da iş birliği eksikliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Bu kapsamda katılımcılara “*Farklı kurumlarla yapılan iş birliği eksikliğinden doğan sorunlar nelerdir?*” sorusu yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplar tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Farklı Kurumlarla Yapılan İş Birliği Eksikliğinden Doğan Sorunlar

İş Birliği Eksikliğinden Doğan Sorunlar		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Bütün sorun koordinasyon eksikliğinde. Göçle çalışan kurumlar arasındaki koordinasyonun iyi seviyeye getirilmesi gerekiyor.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Kurumlar aslında bu süreçte birbirlerine haberleşmek için çok fazla yöntemler keşfettiler. Mesele ilk başındaki gibi değil. İş birlikleri aslında çok fazla yavaş yavaş oluştu. Bir araya geldik toplantılar yaptık. Fakat belediyelerin kendi arasındaki deneyim alışverişi önemliydi. Ama tabi ki merkezi yönetimin daha farklı bir tutumla yaklaşması gerekiyordu. Burada daha farklı iş birlikleri olmalıydı. Sadece proje bazında değil de iyi deneyim örnekleri toplanıp bir yol yöntem, bir standart, bir sistem burada getirilebilirdi. Dolayısıyla her belediyede kendi el yordamıyla bir şeyler yapmak zorunda kalmazdı. O yüzden en büyük eksiklik bence merkezi yönetimin güçlü bir iş birliği kurmamasıdır.”</i>
	ZYT2	<i>“Biraz kurumsal sıkıntılar oluyor. Kurumunuzu yabancı kurumlarla ya da farklı kurumlarla iş birliği yapmaya sürekli ikna etmek zorundasınız.”</i>
	ZYT4	<i>“Biraz kurum milliyetçiliğinden de kaynaklanıyor herhalde. Biraz işte veri paylaşımının belki yasal sınırlarından da kaynaklanıyor. Bazı iş bilmemezlikten de kaynaklanıyor. Biraz da vizyon eksikliği de var”</i>
	SLT1	<i>“Şöyle veriler bir kere tam olarak toplanamıyor. Biz şu kanaatteyiz, Sultanbeyli’deki tüm mültecilerin orada kayıtlı olduğunu düşünüyoruz. En azından %95 oranda orada kayıtlıdır. Hiçbir şekilde dışarıdan destek sağlanmadan bizim elde ettiğimiz veri ile. Bunun yanında ulaşamadığımız aileler var mıdır, vardır. Bunlar ile ilgili göç idaresinden herhangi bir veri paylaşımı olmadığı için destek mekanizması olmadığı için bu ailelerde sorun yaşıyoruz. Bunun yanında mükerrer yardımlar, destekler olabiliyor. Bizden çıkıp başka bir yerden aynı ve nakdi destek alabildiği için ve o takip edilemediği için danışanın</i>

Sultanbeyli Belediyesi		<i>umurunda olmuyor, senin oradaki destek mekanizmaların. Bu da danışanın kendi ayakları üzerinde durmasına engel teşkil ediyor.”</i>
	SLT2	<i>“İl Göç İdaresi ile ilgili kimliklendirme ve diğer alanlarda sorunlar oluyor. İş birliği artsa sorunlar azalabilir. Ama tabi bu sorunların hepsi iş birliği ile alakalı değil. Çünkü mevzuatsal sorunları da var ilgili kurumların, mevzuatlar onları da bazı konularda bağlıyor.”</i>
	SLT3	<i>“İl Göç idaresiyle yaşadığımız çok büyük sorunlar oluyor. İl göç idaresinin Anadolu yakasındaki ofisi Sultanbeyli de biliyorsunuzdur. Bize çok yakın aslında. Ancak orası ile organik hiçbir ilişkimiz yok ve bizim danışanlarımızın kimlik süreçlerinde ya da kimliksiz danışanlarımızın yönlendirmesini yaptığımızda bu işlemlerin çok uzun sürmesi ya da hiçbir olumlu cevap almamaları bizim için çok büyük bir zorluk oluyor.”</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde koordinasyon, merkezi yönetimin güçlü bir iş birliği kurmaması, veri paylaşımı sorunları, vizyon eksikliği ve mevzuatsal sorunlar kavramları ile ifade edilebilecek sorunların olduğu belirtilmiştir. Bu noktada ilçe belediyelerinde benzer sorunların ifade edilmesi dikkat çekicidir. Tüm sorunların temeli olarak iş birliği eksikliği düşünüldüğünde ve buna çözüm bulunabildiğinde göç yönetişiminin tesis edileceği ve diğer sorunların da zaman içerisinde ortada kalkabileceği öngörülebilir. Bu kapsamda kaynak israfı ve mükerrer yardımların önüne geçilebilir, toplumsal kabul ve sosyal uyum sürecinin daha sağlıklı işlemesi için Suriyelilerin de kendi ayakları üzerinde duran bireyler olarak toplum içinde var olmalarının önü açılabilir.

3.3.3.3. Belediyenin Göç Politikası

Belediyelerin ilçelerinde bulunan ve sayıları yüz binlerle ifade eden yabancılara ve bu çalışma özelinde geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik geliştirdiği politikalar hem yerel halkın hem de göçle gelen kitlelerin huzur ve refahı için önemli görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın saha araştırması bulgularının analizinde belediyelerin göç politikaları eksen olarak belirlenmiştir. Alt başlıklarda buna yönelik sorulan soruların analizine yer verilmiştir.

3.3.3.3.1. Belediyenin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Politikası

Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli ilçelerinde yüz binleri aşan Suriyeli sayısı belediyelerin bu alanda bir politika geliştirmesini gerekli kıldığı ifade edilebilir. Bu kadar büyük bir nüfus kitlesinin göz ardı edilmesi gelecek yıllarda önemli sorunlara

yol açabilir. Bu kapsamda katılımcılara “Belediyenizin göçle gelenlere yönelik geliştirdiği bir politikası var mı?” sorusu yöneltilmiş; verilen cevaplar tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13. Belediyenin Göçle Gelenlere Yönelik Geliştirdiği Politika

Belediyenin Göçle Gelenlere Yönelik Politikası		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Merkezde bir politika üretilmediği için bir sorun var. Bizim kentimizde yaşayan tüm topluluğa hizmet sunabilmemiz için kapasitemizi artırmaya çalışıyoruz. Göç yükünün taşınabilir seviyede olmasını istiyoruz. Esenyurt’ta bu sınırlar aşılmış durumda aşılmadan önce müdahale edilseydi diye düşünüyoruz.
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	“Biz bir toplum merkezi kurmak, ayırtırmak orada özel hizmetler sunmaktan ziyade belediyenin mevcut hizmet verdiği yerlerin tüm insanlar için olmasını hedefliyoruz. Yani özellikle Suriyeli gitsin şu kapıdan hizmet alsın, Afgan gitsin bu kapıdan hizmet alsın, Türk de gelsin şu kapıdan hizmet alsın anlayışından ziyade bizim yapmak istediğimiz şey bu ilçede yaşayan herkesin hizmet alabileceği yerler oluşturmak ve hizmet sağlamak, ihtiyaca yönelik hizmet üretmek. Bizim amacımız bu. Dolayısıyla politikamızı böyle anlatabilirim. Uyumlarını istiyoruz. Ama tabi ki aynı zamanda Türk toplumunun da rahatsız olmasını istemiyoruz.”
	ZYT2	“Bugün çalışmadığınız süreçler yarın gerçekten ilçenin refahı için huzuru için sıkıntı oluşturabilecek alanlar. Bu kadar kalabalık bir nüfus olmasına rağmen Zeytinburnu ilçesi özelinde sıkıntı kulağa gelmemesi yani bu konuda insanları tırmalamamasının sebebi bizim biraz da bu dikkatli bakışımızdan, çok bağırarak çalışmamamız, insanlara hizmet götürmemiz ama bunun çok fazla reklamını yapmamamız. Kente uyum biriminde ilk amaç Türkçe öğretmek ve uyumlarını sağlamaktı. Bugün misafir diye gelen insanların %80’inin dönmeyeceği konuşuluyor. Çok da anormal bir süreç değil. Bunu uzmanlara sorsanız zaten geldiklerinden itibaren aynı şeyleri söylüyorlardı. Bu sebeple uyum sağlamalarıydı en baştaki niyetimiz
	SLT1	“Politika mülteciler derneği. Buradaki temel hedefimiz tamamen sosyal uyumun gerçekleşmesi. Burada sosyal uyumu nasıl tanımlıyoruz? Tabi ki sosyal uyum sadece mültecilerin buraya uyum sağlaması şeklinde değil, yerel vatandaşın da onlara uyum sağlaması, birbirlerinin kültürlerini anlaması, fark etmesi, ihtiyaçlarını görmesi, birlikte bir şeyler yapabilmesi, sadece tek bir tarafın değil, her iki tarafın birbirine uyum sağlamasıdır. Sosyal

Sultanbeyli Belediyesi		<i>uyumdan çıkarmamız gereken şeyin bu olduğunu düşünüyorum.”</i>
	SLT2	<i>“Belediyemizde göçmenlere yönelik bir politika var. RESLOG projesi kapsamında bir defa göç ana planı diye bir plan hazırladık. Stratejik planımıza işledik göçü. Tamamen stratejik plan üzerinden gidiyoruz. Ve üst ölçekte de bu derneği oluşturarak aslında göçü bütüncül bir hizmetle karşılıyoruz ve bu bütüncül hizmetimizin içerisinde A’dan Z’ye tüm hizmetleri kendi bünyemizde veriyoruz mültecilere veya sığınmacılara.”</i>

Esenyurt Belediyesi’nin bu alanda yürüttüğü politika, stratejik planında tespit edilen bulgularla orantılı olarak ilçe sınırları içinde yaşayan kişilere yönelik hizmet sunma olarak belirlendiği dolayısıyla göç, göçle gelenler veya Suriyeliler özelinde bir politika geliştirilmediği yönündedir. Zeytinburnu Belediyesi, farklı yabancı grupları yerel halktan ayırt etmeden hizmet sunarak uyumlarını sağlama politikasını benimsemiştir. Sultanbeyli Belediyesi, göç ana planını hazırlayarak ve stratejik planına göçü işleyerek sosyal uyum politikasını benimsemiştir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa verilen cevapların belediyelerin stratejik planları ile paralellik arz ettiği ifade edilebilir.

3.3.3.3.2. Belediyenin Göç Politikasında Merkezi Yönetimin Etkisi

Önceki soruda ifade edilen belediyelerin göç politikası üzerinde merkezi yönetim tarafından geliştirilen göç politikasının etkisinin nasıl şekillendiği önemli bir husustur. Ulusal politikada kabul edilen ilkeler, yapılan değişiklikler, yerel politikaları doğrudan veya dolaylı olarak etkileyeceği ön kabulü çerçevesinde katılımcılara “*Bu politikada merkezi yönetimin etkisi nasıl açıklanabilir?*” sorusu sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar, tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14. Belediyenin Göç Politikasında Merkezi Yönetimin Etkisi

Göç Politikalarında Merkezi Yönetimin Etkisi		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Merkezi yönetim bir politika geliştirmede için belediyelerle ortaklaşa biz kendi doğrularımızı bulmak zorundayız.”</i>
	ZYT1	<i>“Merkezi yönetimin politikası bizim için önemli elbette. Takip ettiğimiz, baktığımız sonuçta siyasi bir taraf da var. Merkezi yönetimde kim varsa ve orada oluşan politika elbette ki diğer şeyleri de etkileyecektir.”</i>
	ZYT2	<i>“Biz de siyasi çalışan bir kurumuz. Aynı tarafın temsilcileri olan siyasi görüş olduğu için onların yaptıkları</i>

Zeytinburnu Belediyesi		<i>açıklamalar, dikkat ettikleri hususlar bizim de ister istemez dikkat ettiğimiz hususlar oluyor.”</i>
	ZYT3	<i>“Çok büyük bir eksiklik var normalde politikalarda. Ne yazık ki göçmenlerin Türkiye’ye girişinden itibaren uyumları noktasında sadece uyum değil hak ve hizmetlere erişimi noktasında çok ciddi eksiklik var. Genel olarak devlet politikasının göç anlamındaki yaklaşımının olumsuz etkiler yarattığını düşünüyorum.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Hükümetin genel olarak politikaları belirsiz olması gerçekten bizim bazı çalışmalarımızı aksatıyor. Mesela çocuk üzerinden bahsedelim, aileler çocuklarını okula göndermiyor. İlk günden bu yana karşılaştığımız bir şey. Çalışmalar yürütüyoruz, belli bir aşamaya geldi ama temel mantık şu ben yarın bir gün nereye gideceğimi bilmiyorum. Suriye’ye mi gideceğim geri, başka bir yer mi gönderileceğim, başka bir şehre mi gideceğim belli değil. Vatandaşlığım yok bir şeyim yok. Uzun vadeli planlama yapamıyorlar. Ben genel olarak hükümetin politikalarının belirsiz olduğunu düşünüyorum. Şuna da neden oluyor bence, kamu kurumlarının ya da vatandaşların da hala onları kabullenemeyişine neden oluyor. Bu da aradaki sosyal uyumu engelliyor.”</i>
	SLT4	<i>“Bizim politikamızla hükümetin politikası arasında çok bir fark yok. Bir müdahillik bir negatiflik yok o anlamda, çalışmamız noktasında da hükümetin herhangi bir engellemesi de yok.”</i>

Verilen cevaplar üzerinden bir değerlendirme yapıldığında üç belediyeden katılımcıların da merkezi yönetimin politikasının belirsiz olmasının kendi politikalarını olumsuz etkilediği yönünde cevaplar verilmiştir. Bu durumda, belediyeler ve merkezi yönetim arasındaki iş birliklerinin kısıtlı kalması, politika ve strateji belirlenirken belediyelerin birer paydaş olarak görülmemesinin etkileri olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra Zeytinburnu Belediyesi katılımcılarının siyasi boyuta dikkat çekmesi önemlidir. Nitekim Zeytinburnu Belediyesi ve Sultanbeyli Belediyesi’nin hükümet ile aynı siyasi partiden olması, Esenyurt Belediyesi’nin ise farklı siyasi partiden seçilmesi geliştirilen politikaları etkileyebilir. Bir değerlendirme yapıldığında, merkezi yönetimin politikalarında görülen sorunların belediyelerin politikalarını olumsuz yönde etkilediğine dair bir kabul vardır. Bunun yanı sıra merkezi yönetimin bir müdahalesinin ve engellemesinin olmadığına yönelik cevap verilmesi de dikkat çekicidir.

3.3.3.3.3. Belediyenin Göç Politikasının Merkezi Yönetimin Göç Politikasıyla Olan İlişkisi

Belediyelerin merkezi yönetimin politika oluşturma sürecine katılması, Merkezi yönetimin göç politikasının belediyelerin göç politikalarıyla desteklenmesi, göç yönetişiminin sağlanması toplumsal kabul ve sosyal uyumun gerçekleşmesi için önemli olduğu ön kabulü doğrultusunda katılımcılara “Belediyenizin göç politikasının merkezi yönetimin göç politikasıyla olan ilişkisi nedir?” sorusu sorulmuştur. Bu kapsamda belediyelerin politikalarının ilgili politikayı destekler yönde mi yoksa ayrışan veya zıttı yönde mi politikalar geliştirdiği öğrenilmek istenmiştir. Cevaplar tablo 15’te gösterilmiştir.

Tablo 15. Belediyenin Göç Politikasının Merkezi Yönetimin Göç Politikasıyla İlişkisi

Belediyelerin Göç Politikalarının Merkezi Yönetimin Göç Politikası ile İlişkisi		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Merkezi yönetim göç politikaları şeffaf hale getirip, bilinen ve bilinmeyenleri anlatıp toplumda kabul görür bir politika üretmeli. Bu kapsamda yerel yönetimlerde destekler nitelikte politikalar üretmeli.”</i>
	ESN2	<i>“Merkezi yönetim tarafından belirgin bir politika üretilirse yerel yönetimlerde bu alanda daha iyi çalışır.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2	<i>“Seçim olmayan bir dönemde uyum politikası uygulayabilirsiniz ama seçim olan bir dönemde rahat rahat o politikayı söyleyemezsiniz. Siyasi kurumlarız. Bu çok normal bir şey. Şu an çatışan bir şey yok yazılı olarak ve uygulama olarak merkezi hükümetle politikamız arasında.”</i>
	ZYT3	<i>“Biz aslında tabi ki de orada benimsenen uyum politikası ya da sosyal uyuma yönelik yapılan çalışmalar bizde aynı o şekilde ilerliyoruz. Çünkü aslında ilk ve temel ihtiyaçlardan biri. Bir mülteci grubun geldiği ülkeye hem ev sahibi dediğimiz hem de misafir dediğimiz topluluğun ilk başta sosyal uyum adı altındaki maddeleri gerçekleştirmesi gerekiyor.”</i>
	ZYT4	<i>“Paralellik arz ediyor.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT2	<i>“Tabi ki şöyle, destekliyor. Sonuçta hükümet kapıları açarak insanları aldı ve kimliklendirdi ve illere dağıttı. Türkiye’de kalmaları için de birtakım yönetmelikler geliştirdi. İşte çalışma izinleri, oturma izinleri dahil, okuma izinleri, sağlıktan faydalanma izinleri, bütün bunlar hükümet tarafından yerine getirildi. Biz de belediye olarak sahada, yerelde bu alanları daha da geliştirerek bir nevi aslında hükümetin çalışmalarına yerelde bir destek vermiş oluyoruz.”</i>

Soruya verilen cevaplar incelendiğinde Esenyurt Belediyesi’ndeki katılımcıları mevcut duruma yönelik cevap vermediği görülmektedir. Katılımcılar olması gereken olarak benimsedikleri görüşleri ifade etmişlerdir. Zeytinburnu Belediyesi’ndeki katılımcılar, belediyenin göç politikasının ulusal politikayla uyumlu olduğunu, paralellik arz ettiğini ifade ederken Sultanbeyli Belediyesi’ndeki katılımcılar da aynı yönde cevaplar vermişlerdir. Bu soruya verilen cevaplar özelinde bir değerlendirme yapıldığında önceki soru da olduğu gibi siyasi parti faktörünün etkili olduğu değerlendirilmesi yapılabilir.

3.3.3.3.4. Geçici Koruma Altındakilerin Toplumsal Kabul ve Uyumuna Yönelik Yürütülen Faaliyetler

Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyumuna yönelik olarak yürütülen faaliyetlerin belediyenin göç politikaları ile ilişki olduğu ifade edilebilir. Bu kapsamda ifade edilen politikaların yürütülen faaliyetlere yansımaları tespit etmek amacıyla katılımcılara “Geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyumuna yönelik olarak hangi faaliyetler yapılmaktadır?” sorusu yöneltmiştir. Bu kapsamda cevaplar aşağıdaki tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 16. Geçici Koruma Altındakilerin Toplumsal Kabul ve Uyumuna Yönelik Yürütülen Faaliyetler

Suriyelilerin Toplumsal Kabul ve Uyumuna Yönelik Faaliyetler	
Esenyurt Belediyesi	ESN1 “Belediye aslında sadece Suriyelilere özel yapmıyor tüm yabancılara yapıyor. Dil kursları, mesleki kurslar, tüm topluma yayılan hizmetlere beraber yaşadığımız için. Birlikte sadece Suriyelilere özel bir şey yapılmıyor.”
	ESN2 “Yürüttüğümüz faaliyetlerde Esenyurt’ta yaşayan herkesin bundan yararlanmasını önemsiyoruz.”
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT3 “Uyum okulları, Türkçe kursları, Türkçe konuşma kulüpleri mesela Türkçe dil pratiğine yönelik kadınlar için ve çocuklar için ayrı olacak şekilde. Çocuklar için bunun adı çocuk kulübü, daha çok tabi ki de çocuğun yaş grubuna uygun içeriklerin hazırlandığı ve Türkçe dil konuşma pratiklerini destekleyici şeyler. Kadın komite dediğimiz gruplarımız var. Bu gruplarla da aslında kadınları toplumsal anlamda güçlendirmeyi hedefliyoruz. Sağlık olabilir, hukuk olabilir, anne-çocuk, ebeveyn-çocuk ilişkisi

		<i>ile alakalı olabilir, açıkçası geliştirici konularda uzman kişilerin seminer vermesini sağlıyoruz.”</i>
	ZYT4	<i>“Biz de daha çok dil ve uyum mevzuları, sosyalleşme gibi çocuklara belli başlı basit matematik, el sanatları eğitimi vs. o tarzında oluyor.”</i>
	SLT1	<i>“Tüm alanlarda mevcut hizmetleri sağlıyoruz ve bu noktada ilgili kamu kurumlarıyla ciddi ilişkiler evet STK'larla gerçekten de resmi ve gayri resmi kişiye bağlı olarak süreçleri birlikte ilerletiyoruz. Mesela Suriyeli de gidip sosyal marketten ihtiyacını karşılıyor yerel vatandaş da oradan ihtiyacını karşılıyor. İkisi de aynı anda yapıyor bunu. Ayırmadık çünkü buna da çok dikkat ettik. İlk etaplarda bir ayrıştırma süreci vardı. Hatta orta vadede şu hedefimiz var: orası bir toplum merkezi. Oradan tamamen yarar vatandaş ve mülteciler aynı anda aynı şekilde hizmet alsın. Yani o sosyal uyumu ancak böyle sağlayabiliriz. Aynı alanlardan hizmet almaları, birbirlerini sık sık görmeleri ile ancak bunu sağlayabiliriz. Yoksa ikisini birbirinden ayırttığınız takdirde çok zor uyum sağlarsınız.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT2	<i>“Uyumla ilgili bir sorunları çok fazla yok. Bizim kültürümüzü öğrenmişler, dil öğrenmeye çalışıyorlar, çocuklarını okula gönderiyorlar, kendileri bir işte çalışıyorlar kayıt dışı da olsa bir şekilde ekonomik bir gelir elde etmeye çalışıyorlar ve toplumsal ortama uyum sağlıyorlar yani parkta, otobüse binmede, yolda vs. bizim kültürümüzün çok dışında değiller. Ama yerel halk kabul etmiyor. Normal şartlarda uyum Suriyelilerle değil, daha çok yerel halkla yapılmalı, yerel halkın kabulünü artırmamız gerekiyor bizim. Yoksa uyum olacağı yok, çünkü kabul etmeyen taraf yerel halk.”</i>
	SLT3	<i>“Bir uyum olması, insanların birbirleriyle uyum içinde yaşaması ve gittolaşmanın önüne geçmesi için bir programımız var, kilit aktörler programı diyoruz. Aynı zamanda Sultanbeyli’de esnaf olan Suriye uyruklu kişileri de düzenli şekilde kurumumuza ağırlayıp ne talep ediyorlar, neyin değişmesini isterler, kendilerinin karşılaştıkları zorlukları onlara da sorup bu şekilde önleyici ya da geliştirici önlemler almaya çalışıyoruz. Aktiviteler yapmaya çalışıyoruz.”</i>
	SLT5	<i>“Eğitim, istihdam, sağlık, psikososyal destek gibi hizmetler sunarak toplumsal kabul ve uyumu sağlamaya yönelik faaliyetler oluşturuyoruz. Benim çalıştığım birim olan istihdam birimi özellikle kişilerin sosyal yardım süreçlerinin tamamlanıp iş hayatına dahil olmalarına yönelik hizmetler sunuyor.”</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde Esenyurt Belediyesi'nin Suriyelilere özel olmamakla birlikte talep ettikleri hizmetlerden yararlanabileceklerine dair bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Bu kapsamda özel olarak bir gruba karşı faaliyet yürütmekten kaçındıkları ilçede yaşayan herkesin hizmetlerden yararlanabileceği yönünde bir anlayışla hizmet sunmaktadırlar. Zeytinburnu Belediyesi'nin dil eğitimi, uyum, sosyalleşme gibi alanlarda faaliyetler yürüttüğü ifade edilmiştir. Sultanbeyli Belediyesi'nin ise toplumsal kabul ve sosyal uyum konusunda geniş bir alanda hizmet sunduğu ifade edilebilir. Burada dikkat çeken husus katılımcılardan SLT2'nin belirttiği şekilde yerel halktan gelen tepkilerdir. Bu bağlamda aslında toplumsal kabul ve uyumu artırıcı etkinliklerle sorunların çözülebileceği ifade edilebilir.

3.3.3.3.5. Politika ve Faaliyetlerde Değişiklik Öngörüsü

Türkiye'ye ilk Suriyeli göçü 2011 yılında gerçekleşmiştir. 2011 yılından bu yana Türkiye'ye gelen geçici koruma statüsüne erişen Suriyelilerin sayısı 3,5 milyonu geçmiştir (Göç İdaresi Başkanlığı). Aradan geçen 12 yılda Suriye'den gelenler burada yeni birer hayat kurmuş ve yaşamlarını sürdürmeye devam etmişlerdir. Zaman geçtikçe Suriyelilerin ülkelerine dönmelerinin daha da zor olacağı ön kabulü perspektifinde katılımcılara “Geçici koruma altındaki Suriyelilerin kalıcı hale gelmeleri belediyenin geliştirdiği politika ve yürüttüğü faaliyetlerde ne gibi değişikliklere sebep olacaktır?” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar, tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17. Geçici Koruma Altındakilerin Kalıcı Hale Gelmeleriyle Belediyenin Geliştirdiği Politika ve Yürüttüğü Faaliyetlerde Meydana Gelebilecek Değişiklikler

Politika ve Faaliyetlerde Değişiklik Öngörüsü		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Şu anda geçicilik ibaresi var. Tüm soru burada başlıyor kalıcı mı gidiciler mi? Çok belirsiz bir alan. Geçici koruma statüsü çok belirsiz. Bu konu tam bir soru işaretidir.”
	ZYT1	“Bence uyum konusunu sizin sorunuzdan biraz çıkarak söyleyeceğim ama bunu da söylemem gerektiğini hissediyorum. Uyum konusunu merkezi yönetimin daha ciddi şekilde ele alacağını düşünüyorum bundan sonra. Belediyelerin çalışmaları da bence o toplumsal şiddet, akran zorbalığı gibi çalışmaları, konuları önceleyecektir diye düşünüyorum. Birlikte yaşama bilinci, bununla ilgili birtakım çalışmalar oluşturulacaktır. Ama merkezi yönetimin de özellikle belki bir bakanlık kurmayı düşüneceğini, bunun üzerinde çalışabileceğini, uyum politikalarını daha güçlendireceğini ve medya kanalıyla da

Zeytinburnu Belediyesi		<i>insanlara bunun bir şekilde kabul ettirmeye gayret edeceğini düşünüyorum.”</i>
	ZYT2	<i>“Şöyle bir şey var, insani taraftan bakıyorsanız bugün gidecekler ya da yarın gitmeyecekler algısı ile bakmanızın çok bir mantığı yok aslında. İnsanlar şu anda burada ve ihtiyaç sahibi. Yarın gidecek olması senin bu hizmeti kaldırman anlamı taşıyor aslında. Şimdi biz Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğüne bağlı çalışan bir ekibiz. Amacımız zaten sosyal yardım, sosyal destek sunmak.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Şimdi şöyle belediyeler mültecilere yönelik bütçe almıyorlar. Bütçeleri yok. Ve belediyeler belki bunu tercih de etmiyorlar. Bilmiyorum talep ediyorlar mı, hiç denk gelmedim. Kalıcı olmaları durumunda belediyelere bütçenin verilebileceği kanaatindeyim. Sürecin böyle evrilebileceğini düşünüyorum. Belediye de bir yandan artık onları bir yandan oy potansiyeli olarak göreceği için mecbur olarak onlara da hizmet verecektir.”</i>
	SLT2	<i>“Suriyelilerin kalıcı hale gelmesi, çok bir şeyi değiştirecek değil sadece nüfusu, belediyenin sınırları içinde şu anda zaten yaşıyorlar. Zaten hizmeti şu anda belediye veriyorsa veriyordur. Vermesi de gerekir. Nüfusumuz şu anda 380 bin. Bunun 21 bini Suriyeli ve diğer mülteci gruplardan oluşuyor. 359 bini de yerel vatandaşlarımızdan oluşuyor. Ama biz 380 bin olarak nüfusumuzu baz alıyoruz ve 380 bin üzerinden hizmet sunuyoruz. Ama ona göre bütçe alınmıyor o da ayrı bir sorun.”</i>
	SLT3	<i>“Aslında belediyenin bakış açısı, o kişilerin burada kalıcı veya geçici olmasına yönelik değil, politikaları buna yönelik değil. Sadece buradaki halkın, Sultanbeyli halkının ve burada yaşayan herkesin uyum içinde ve verimli bir şekilde yaşıyor olması. Hem üretime katkı hem de buradaki sosyal aktivitelerle uygun bir şekilde, Sultanbeyli’nin demografik yapısına uygun bir şekilde herhangi bir kargaşa, karmaşa olmamasına yönelik bir çaba. Onların kalıcı veya geçici olmasına yönelik politikalar değil aslında.”</i>
	SLT5	<i>“Günümüz şartlarında mültecilere yönelik gittikçe artan bir tepki var. Bu tepkinin olumsuz sonuçlara mahal vermeden yumuşatılması gerekiyor. Bu sebeple de toplumsal kabul ve uyuma yönelik daha fazla faaliyet geliştirilmesi gerekiyor.”</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde Esenyurt Belediyesi’ndeki katılımcıların sorulan soruya net bir cevap vermediği dikkat çekmektedir. Geçici koruma statüsündeki ifadeden kaynaklanan belirsizliğe vurgu yapmışlardır. ZYT2, SLT3 katılımcılarının

benzer perspektifle *insani boyutu* ön planda tutarak cevap verdiği ifade edilmelidir. Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinde Suriyelilerin kalıcı hale gelmeleri ile daha fazla faaliyet yürütüleceği ve şu anda da hali hazırda sunulduğu vurgusu yapıldığı gözlemlenmektedir.

3.3.3.4. Belediye Tarafından Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Hizmetler

Toplumsal kabul ve sosyal uyumun sağlanması için dil probleminin çözülmesi, iş hayatına katılımın sağlanması, gelen kitlenin eğitim ve sağlık sistemine dahil edilmesi ve son aşamada siyasi katılım hakkını elde etmesi beklenmektedir (Taşçı ve Kara, 2019: 274). Bu kapsamda belediyelerin Suriyelilere yönelik sundukları hizmetler aşağıda yer alan başlıklarda incelenmiştir.

3.3.3.4.1. Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Türkçe Dil Eğitimi

Dil bariyerinin aşılması uyumun sağlanmasına yönelik atılacak ilk adım olarak görülebilir. Bu kapsamda farklı kurum ve kuruluşlar tarafından buna yönelik geliştirilecek faaliyetlerin önemli olduğu vurgusuyla katılımcılara “*Geçici koruma altındaki Suriyelilere Türkçe dil eğitimi konusunda sunduğunuz hizmetler var mı? Varsa nelerdir?*” sorusu yöneltmiştir. Verilen cevaplar tablo 18’de yer almaktadır.

Tablo 18. Geçici Koruma Altındakilere Türkçe Dil Eğitimi Konusunda Sunulan Hizmetler

Türkçe Dil Eğitimi Hizmetleri		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Veriliyor. Ayrım yapmadan belediyeden sunulan tüm hizmetlerden yararlanabiliyorlar. Ayrı bir olumlu olumsuz yaklaşımı yok.”</i>
	ESN2	<i>“Sadece Türkçe dil eğitimi de değil, diğer dil kurslarından da yararlanabiliyorlar.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT3	<i>“Halk eğitim merkezi ile iş birliği yapıyoruz. Çünkü sertifikalandırılması gerektiği için ve bunu da sadece halk eğitim merkezi yapabildiği için bakanlığa bağlı olarak şu an ki Türkçe dil eğitim sertifikalandırma anlamında halk eğitim merkezi kursuyla devam ediyor. Ama bunun dışında destekleyici konuşma grupları bizim UNHCR’la olan projemiz kapsamında.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Var, Türkçe dil eğitimi veriyoruz. Bunu sertifikalandırıyoruz aynı şekilde. Halk eğitimle iş birliğimiz var, başından sonuna kadar bütün süreci beraber ilerletiyoruz. Gelip başvuru yapmak isteyen hatta bazı danışanlarımıza vermiş olduğumuz hizmet noktasında eğer ki bunların iş gücü piyasasına katılması gerekiyorsa vs.”</i>

	<i>onların belli bir süre ekonomik olarak destekliyoruz ve Türkçe kursuna yönlendiriyoruz.”</i>
SLT3	<i>“Evet var. Hatta şu anda yaz döneminde tekrar bir kursumuzun başlangıcı oldu. Her zaman olan bir durum değil yani yıl boyunca böyle bir kurs verilmiyor, ancak belirli dönemler 3 ay verilip 3 ay verilmemesi gibi bir süreç.”</i>
SLT5	<i>“Hem çocuk-gençlik merkezinde hem de yetişkinlere online olarak da dil eğitimi veriyoruz.”</i>

Türkçe dil eğitimi hizmetine yönelik verilen cevaplar incelendiğinde Esenyurt Belediyesi’ndeki katılımcıların önceki sorulara verdikleri yanıtlara paralel olarak ilçede yaşayan herkes gibi Suriyelilerin de Türkçe kursları da dahil olmak üzere istedikleri kurslara gidebileceklerini belirtmişlerdir. Zeytinburnu ve Sultanbeyli’nde ise Türkçe dil kursunun yanı sıra farklı projelerle dil eğitiminin desteklendiği tespit edilmiştir. Bu kapsamda Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin bu alanda sunduğu hizmetler ön plana çıkmaktadır.

3.3.3.4.2. Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Meslek Edindirme

İş hayatına katılma hususu toplumsal kabul ve uyum için önemli adımlardan bir tanesi olarak kabul edilebilir. Bu kapsamda katılımcılara “*Var olan meslek edindirme kurslarından geçici koruma altındaki Suriyeliler faydalanyor mu?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar tablo 19’da ifade edilmiştir.

Tablo 19. Geçici Koruma Altındakilerin Meslek Edindirme Kurslarından Faydalanması

Meslek Edindirme Hizmetleri		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Diğer Esenyurt’ta yaşayanlar gibi onlar da faydalanabiliyor.”</i>
	ESN2	<i>“Özel olarak oluşturulan bir kurs olmamakla birlikte istedikleri kursa katılım sağlayabiliyorlar.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Kar serçesi söylenebilir. Ama meslek edindirme kursu olarak değil. Bir proje kapsamında kadın istihdamını teşvik ediyoruz.”</i>
	ZYT3	<i>“Bizim meslek edindirme kursumuz yok. Bu daha çok İSMEK ve Halk Eğitimin iş birliğinde devam eden süreçler. Ancak yararlanıyorlar biz de sık sık yönlendirme yapıyoruz. Yine bazı projelerde bu tarz meslek edindirme kursları oluyor.”</i>

Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Belediyenin doğrudan bir meslek edindirme kursu yok. Yine halk eğitimle tamamen görüşerek talep ettiklerimiz var. Onlar üzerinden hem Suriyeliler hem de yerli vatandaş tamamen faydalaniyor.”</i>
	SLT3	<i>“Faydalaniyor bizim kariyer merkezi diye bir birimimiz var. Bu kariyer merkezine kişiler başvurduğu zaman hem meslek edindirme kurslarına kayıtları yapılıyor aynı zamanda çalışma izni ve ruhsatlandırma tarzında da yardımcı oluyoruz.</i>
	SLT4	<i>“Faydalaniyorlar. Hatta bu kursları genelde Kızılay açıp her kursa giden kişi başına da bir ücret veriyorlardı. Kızılay’la en son yaptığımız toplantıda artık bu kursları düzenlemeyeceklerini çünkü kişilerin bunları artık bir iş olarak görüp sırf ücret almak için geldiklerinden dolayı şikayetçiydiler ve bu şekilde istihdam gerçekleşmiyor diye bildirdiler tarafımıza.”</i>

Görüleceği üzere Esenyurt Belediyesi’ndeki katılımcılar önceki soruya verdikleri cevapla benzer şekilde ilçede yaşayan herkes gibi Suriyelilerin de kurslara katılım sağlayabileceklerini ifade etmişlerdir. Zeytinburnu Belediyesi’ndeki katılımcılar ise meslek edindirme kurslarının bulunmadığını ama çeşitli projelerle meslek edindirmeye yönelik faaliyetler yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Sultanbeyli Belediyesi’ndeki katılımcılar da meslek edindirme kurslarının bulunmadığını iş birlikleri çerçevesinde bu alanda faaliyet yürüttüklerini ifade etmişlerdir. Bu kapsamda incelendiğinde katılımcılarda SLT4’ün verdiği cevap dikkat çekicidir. Nitekim önemli projeler geliştirilse de uygulamada kaynaklanan sorunlar sebebiyle projelerin durdurulabildiği görülmektedir.

3.3.3.4.3. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Sosyal Yardımlar

Sosyal yardımlar, ilçeye gelen bireylerin ilk aşamada yeni bir hayat kurmaları, kendi düzenlerini kurana kadar zorluk yaşamamaları için gerçekleştirilebilecek hizmet olarak değerlendirilebilir. Ancak bu yardımların süreklilik arz etmesi ve yardım alan insanlarda bir alışkanlık haline gelmesi sosyal uyumun sağlanmasının önünde bir engel olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda çalışmada katılımcılara “*Geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik olarak sosyal yardım faaliyetleriniz var mı? Varsa nelerdir?*” sorusu yöneltirilmiştir. Elde edilen cevaplar, tablo 20’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Sosyal Yardımlar

Sosyal Yardım Faaliyetleri		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Belediyeye erişip benim desteğe ihtiyacım var diyenlere çözüm buluyoruz. Farklı kaynaklarda İBB, STK gibi bir şekilde dokunuyoruz. Taşıdığımız yerel topluluğa ters düşmesin diye kendi bütçemizden yapmamaya çalışıyoruz.”</i>
	ESN2	<i>“Farklı kurumlarla temas halinde kalarak sunuyoruz.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Evet, erzak yardımı mesela yapıyoruz. Sıcak yemek yardımı yapabiliyoruz. Maddi yardım yapmıyoruz. Uluslararası kuruluşlardan veya sivil toplum kuruluşlarından gelen birtakım hijyen kolileri, battaniye ıvır zıvır birtakım malzemeler onların ulaşımını sağlıyoruz.”</i>
	ZYT4	<i>“Ayni yardım olarak çocuk bezi, erzak yardımı hijyen paketi. Bunların bir kısmı özellikle erzağı belediyeden yapıyoruz. Alıyoruz kayıtlarını, tespitlerini yapabildiğimiz kadar yapıp veriyoruz. Ama diğer ayni yardımlar işte çocuk bezi olsun, eğitim setleri ya da hijyen paketleri de STK’lar üzerinden dağıtıyoruz.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Var. Yani şu anda bizim bir sosyal marketimiz var. Sosyal market üzerinden hem kendi vatandaşımız hem de Suriyeliler faydalanabiliyorlar. Yine dernek üzerinden kurmuş olduğumuz bir çalışmayla da kira desteği, fatura desteği veya nakit desteği gibi çalışmalarımız da Suriyelilerle ilgili yoğun bir şekilde var.”</i>
	SLT5	<i>“Çok var. Zaten en büyük problemimiz bu. Kişiler yardım aldığı için çalışmak istemiyorlar. Farklı diğer STK, vakıf ve Kızılay’dan da yardım kartı ve nakdi yardım aldıklarından dolayı hiçbir şekilde sigorta girişi yapmak istemiyorlar.”</i>

Esenyurt Belediyesi’nin sosyal yardım faaliyetleri ile ilgili olarak yerel halkın tepkisinin dikkate alınarak hareket edildiği dikkat çekmektedir. Ancak ihtiyaçlar, belediye tarafından göz ardı edilmemekte farklı kaynaklar aracılığıyla sosyal yardımlar gerçekleştirilmektedir. Zeytinburnu Belediyesi’nde de erzak, hijyen kiti, sıcak yemek, eğitimi seti gibi farklı başlıklar altında sosyal yardımların gerçekleştirildiği belirtilmiş; Sultanbeyli Belediyesinde de benzer yönde çalışmalar yürütüldüğü tespit edilmiştir. Burada dikkat çeken husus katılımcılardan SLT5’in de ifade ettiği gibi sosyal yardımların fazla yapılmasının bireylerin kendi ayakları üzerinde durmasını engelleyici bir duruma yol açtığıdır. Bu doğrultuda yapılan yardımlarda, bu durumun göz önünde tutulmasının önemi vurgulanabilir.

Sosyal yardımların cinsi de dikkat edilmesi gereken bir husus olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda katılımcılara “*Sosyal yardımlarınızı aynı olarak mı nakdi olarak mı gerçekleştiriyorsunuz?*” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar, tablo 21’de aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 21. Sosyal Yardımların Türü

Sosyal Yardım Türü		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Kaynak bulduğumuz kuruma göre değişiyor.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Nakdi yardım yapmıyoruz. Aynı yardım yapıyoruz.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Şöyle söyleyeyim, bir sosyal marketimiz var. Bir kere bir danışan ilk defa kuruma başvuruyorsa ve beyanı gıdasının olmadığıysa herhangi bir araştırma yapılmadan doğrudan gıda için yönlendiriliyor insani ihtiyaç olarak. Daha sonrasında sosyal inceleme gerçekleştiriliyor. Orada danışanın fatura, kira, hastane masrafları olabilir, sağlık ihtiyaçları, eğitim ihtiyaçları vb. diğer ihtiyaçlarının olması durumunda bunu talep ediyor. Sosyal çalışmacı arkadaşımız da bunu rapor haline getiriyor. Komisyonumuz var bizim dernek içinde. O komisyona dosya sunuluyor, komisyon da onaylarsa destek sağlanıyor. Tek seferlik olur, düzenli olur, tamamen ihtiyaca göre değişiyor.”</i>
	SLT2	<i>“İkisi de var. Aynı yardım da yapıyoruz nakdi yardım da yapıyoruz. Ama nakdi yardımlarımızı dernek üzerindeki formattan yapıyoruz, aynı yardımlarımızı belediye üzerindeki formattan yapıyoruz. Oradaki o ikiliği lütfen dikkate alın.”</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde Esenyurt Belediyesi’nin iki türlü yardımı da gerçekleştirdiği, Zeytinburnu Belediyesi’nin yalnızca aynı yardım yaptığı, Sultanbeyli Belediyesi’nin ise aynı yardımları belediye üzerinden nakdi yardımları ise dernek üzerinden gerçekleştirdiği görülmektedir. Genel bir değerlendirme yapılacak olursa üç belediyenin de ilçe sınırları içerisinde yaşayan kişilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faaliyetler yürütmesi önemli bir unsur olarak ifade edilebilir.

3.3.3.4.4. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Danışmanlık Hizmeti

Suriyelilerin kamu kurum ve kuruluşlarında yürüttükleri işlemlerde veya karşılaştıkları sorunlarda danışabilecekleri bir yetkilinin olması, bireylerin sosyal

uyumuna olumlu yönünde katkı sağlayabileceği öngörülebilir. Bu kapsamda mülakatlarda katılımcılara “Geçici koruma altındaki Suriyelilere karşı karşıya kaldıkları bürokratik süreçlere yönelik danışmanlık hizmeti sunuyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplar, tablo 22’de gösterilmiştir.

Tablo 22. Geçici Koruma Altındakilere Sunulan Danışmanlık Hizmeti

Danışmanlık Hizmeti		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Sunuyoruz. Sağlık, nüfus gibi alanlar başta olmak üzere her türlü danışmanlık hizmeti yapıyoruz.”</i>
	ESN2	<i>“Örneğin iş kurmaya çalışan veya kuranların vergi süreçlerindeki işleyişe destek oluyoruz. Kurumlardan randevu almalarına yardımcı oluyoruz.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2	<i>“Sunuyoruz. Projelerle değişiyor aslında. Kente uyumla, göçle ilgili yapılan tüm çalışmalar iş birliği ile yürüyor. Direkt belediyenin yaptığı bir hizmet yok. Hepsini kendi kurumumuz içinde ama iş birliği ile yapıyoruz Sağlık danışmanlığı ihtiyacı varsa gidip Dünya Doktorları Derneği ile anlaşıyoruz. Dediğiniz gibi yasal haklar konusunda desteğe ihtiyaç varsa gidip Mülteci Hakları Merkezi ile ya da ASAM’la anlaşıyoruz.”</i>
	ZYT3	<i>“Evet sunuyoruz. Suriye uyruklu danışanlara bir danışmanlık hizmetimiz söz konusu. Zaten burada proje kapsamında desteklenen Arapça konuşan personellerimiz var. Suriyelilerin karşılaştıkları sadece bürokratik değil, her türlü soruna yönelik danışmanlık hizmetini buradan alabiliyorlar.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Hukuki destek birimimiz var aynı zamanda. Bu aile danışmanı dediğimiz kişiler bunu da sağlıyorlar. Hatta gerektiği noktalarda rehberlik edip ilgili kuruma gidip savunuculuk da yapıyorlar. Yani orada hastaneye gitmiş, hizmet alamamış, hastaneden hizmet alması için gidip ilgili kişilerle görüşüyorlar. İşte göç idaresine gitmiş, hizmet alamamış. İlgili arkadaşımız eşlik edip destek sağlıyor. Yani o süreçleri de tamamen var. Eğitim için aynı şekilde.”</i>
	SLT2	<i>“Evet, hukuk birimimiz var. O kimlik çıkarma süreci olsun, mahkemesi varsa gibi hukuki süreçlerle ilgili destekler sağlıyor.”</i>

Üç belediyenin de Suriyelilere danışmanlık hizmeti sunduğu görülmektedir. Ayrıca şunu da belirtmek gerekir ki Sultanbeyli Belediyesi’nde oluşturulan sistemde aile danışmanı olarak görevlendirilen kişilerin bir aile hekimi mantığında, sorumluluğundaki ailenin tüm süreçlerine yardımcı olduğu görülmektedir. Bu sistem

sosyal uyumun sağlanmasına yönelik olarak geliştirilmiş önemli bir oluşum olarak değerlendirilebilir.

3.3.3.5. Belediyelerin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Hizmet Sunma Sebepleri

Kanunlarda belediyelere, yetki alanlarında ikamet eden yabancılara ve bu çalışma özelinde geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik hizmet sunma veya faaliyet yürütme hususunda bir yetki veya sorumluluk verilmemiştir (Alvanoğlu ve Ateş, 2020: 397). Bu kapsamda belediyelerin bu kitleye hizmet sunmaları önemli bir inisiyatif olarak değerlendirilebilir. Saha araştırmasında belediyelerin Suriyelilere hizmet sunma sebepleri ekseninde oluşturulan sorular ve bu sorulara verilen cevaplar aşağıda ifade edilmiştir.

3.3.3.5.1. Belediyelerde Göçle İlgili Birim

Belediyede, göçle ilgili birim oluşturulması belediyenin maruz kaldığı göçe kurumsal bir cevap verdiğini göstermesi açısından önemli görülebilir. Bu kapsamda, katılımcılara “*Belediyenizde geçici koruma altındaki Suriyeliler veya genel olarak göçmenlere yönelik oluşturulmuş özel birimleriniz var mı? Varsa bu birimler nelerdir?*” Soruları yöneltmiştir. Verilen cevaplar, tablo 23’te incelenmiştir.

Tablo 23. Belediyede Göçle İlgili Birim

Göç ile İlgili Birimi		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosu bunun için oluşturuldu.”
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT2	“Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğü altına AKDEM hizmet binası var. Bunun altındaki beş birimden bir tanesi Kente Uyum Birimi, göç ve göçmene yönelik politika üretiyor. Mevcut diğer birimlerden de yabancılar faydalanabiliyor.”
	ZYT3	“Tüm yabancı uyruklular kente uyum birimindeki göç uzmanları tarafından değerlendirilip belediye içerisindeki tüm hizmetlere yönlendirmesi yapılıyor.”
Sultanbeyli Belediyesi	SLT2	“Mülteciler derneğini bu amaç için oluşturduk. Ama orada şunu da söyleyeyim, ben mesela şunu her yerde söylüyorum, Belediyeler kesinlikle mülteciler için özel bir birim oluşturmamalıdır. Yani tabii bir göç müdürlüğü olmamalı çünkü bir ayırtmaya geliyor. Biz belediyeyiz mesela burası sosyal hizmet müdürlüğü, sosyal hizmet Müdürlüğü’nün altında tüm hizmetler verilebilir. Yani orada siz göçü ayırıp da bir göç müdürlüğü kurarsanız o ayırtmayı burada çok derinleştiriyorsunuz.”

SLT5 “Belediyede yok, tamamen mülteciler derneği üzerinden yürüyor bu süreç.”

Verilen cevaplar incelendiğinde belediyelerin ihtiyaçlar doğrultusunda farklı kurumsal yapılanmalar gerçekleştirdiği ifade edilebilir. Bu kapsamda Sultanbeyli Belediyesi’nin diğer belediyelerden ayrılarak Mülteciler Derneği’ni kurması ve faaliyetleri belediye-dernek iş birliğinde yürütmesi bakımından dikkat çekicidir. SLT2 tarafından verilen cevap incelendiğinde belediyede mültecilere yönelik özel birim oluşturulmaması yönünde görüşünü öne sürmüştür. Bunun üzerine kendisine yöneltilen “Sizin belediye olarak Mülteciler Derneği’ni oluşturmanız da aynı kapsamda değerlendirilebilir, buna yönelik yerel halktan bir tepki gördünüz mü?” sorusuna ilk başlarda kendilerinin de bu hatayı yaptıklarını ancak süreç içerisinde orayı tamamen bir toplum merkezine çevirmeyi hedeflediklerini ifade etmiştir.

3.3.3.5.2. Kanunlarda Belediyenin Göç Alanındaki Sorumluluğu

5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda belediyelere göç alanında doğrudan bir yetki ve sorumluluk verilmediği görülmektedir. Bu kapsamda belediyelerin ilgili birimlerinde yer alan personelin bu konudaki görüşlerini öğrenmek amacıyla “Kanunlarda, göçle gelen bireylerle ilgili belediyelerin yetki ve sorumlulukları nelerdir?” sorusu katılımcılara yöneltilmiştir. Soruya verilen cevaplar, tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 24. Kanunlarda, Belediyelere Göçle İlgili Yüklenen Sorumluluklar

Kanunlarda Göçle İlgili Yetki ve Sorumluluk		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Yok. Belediyeye taşıdığın nüfusa hizmet sunma yükümlülüğü var, göçmenlerle ilgili bir yükümlülük yok.”
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	“Aslında özel bir ifade yok. Ama hemşehrilik hukuku var, aynı ilçede yaşayan her kişiye belediyenin yardımı ile ilgili o var.”
	ZYT4	“Malum şu anda hali hazırda özellikle belediye kanununda göçmenlerle ilgili bir şey yok ama Belediye Kanunun 13. Maddesi “Hemşehri Hukuku” neticede bu insan buradaysa artık hayatın bir gerçeği artık onlarda hemşehrimiz. Ama belki ilerleyen süreçte Belediye Kanunu’nda da bir revizyon olursa herhalde bunla ilgili muhakkak şey konacaktır. Çünkü bu belediyelerin hem yaptığımız hizmetler acaba yapılabilir mi, yarın öbür gün karşımıza niye yaptın bu yardımı diye bir sorgu sual çıkar mı diye endişelere yol açıyor. Ya da işte Zeytinburnu örneğin 300

		<i>bin nüfusa göre aslında bütçe alıyor genel bütçeden Ankara'dan. Ama şu an mesela en az 50 bin göçmen var. O bütçeyi aslında 350 bine göre almış olmamız lazım. Çünkü 300 bine göre para alıyorsunuz ama 350 binin çöpünü topluyorsunuz, 350 binin sokağını süpürüyorsunuz, 350 bin kişiye göre personel çalıştırıyorsunuz. Belki ileride buna yönelik bütçe ayrılabilir.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT2	<i>“Yani net olarak hiç yok, hiç verilmemiş. Geçici koruma yönetmeliği var mesela orada bütün bakanlıklar var. Ama belediyeler ve yerel yönetimlerle ilgili tek bir cümle yok.”</i>
	SLT4	<i>“Kanunlarda belediyelere tanımlanmış bir alan mevcut değil.</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde belediye personellerinin mevzuattaki eksiklikle ilgili bilgi sahibi olduğu tespit edilmiştir. Dikkat çeken husus Zeytinburnu Belediyesi’ndeki katılımcıların Hemşehri Hukuku’nun belediyeye yüklenen bir sorumluluk olarak görmesidir. Nitekim bu perspektifle ilçe içerisinde yaşayan herkese hizmet sunma yaklaşımının Esenyurt’un yanı sıra Zeytinburnu Belediyesi’nde de benimsendiği ifade edilebilir. Bu kapsamda katılımcılara “*Kanunlarda göçle gelen bireylerle ilgili verilen yetkilerde mevcut olan eksikliklerin doğurduğu sorunlar nelerdir? Bu sorunlar nasıl giderilir?*” sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya verilen cevaplar tablo 25’de gösterilmiştir.

Tablo 25. Kanunlardaki Yetki Eksikliğinden Doğan Sorunlar

Yetki Eksikliğinden Doğan Sorunlar		
	ESN1	<i>“Belediyeler taşıdığı göç nüfusuna göre desteklenmeli. Onlar için ayrı bir bütçe kalemi oluşturulmalı.”</i>
Esenyurt Belediyesi	ESN2	<i>“Göç idaresinden başka yetkili yok. Bütün yetki göç idaresinde. Göç idaresi bundan sonra yetki paylaşımı yaparsa o yapacak. O yapmazsa bize hangi konuda yetki devri yapabilir ki. Bizim yetki ve sorumluluklarımız çok daha kısıtlı. Belediyenin ayrı bir kişiye nüfusa yetkisi yok. Kişiyi tanır, kişinin haklarında yardımcı olabilirsiniz. Eğer bir yetki devri yapılacaksa yetersiz kalan yerlerde hangi kurum daha etkili ise belediyeye yetkilerini verir. Şeffaf göç politikası geliştirilmeli ve sorun varsa çözüm olarak yetki devri yapılabilir.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Bir bütçemiz yok. İlçedeki sayımız belli. Aldığımız bütçe belli. Bununla ilgili ayrı bir bütçe oluşturulmaması en büyük problem. Aslında temelde bu problem çözülse yapacağımız çalışmalarla ilgili birçok şeyi çözebiliriz. Bence en büyük problemlerden biri bu. Diğerleri belki belediyelere, büyükşehir belediyelerine mültecilerin, göçmenlerin yerleşim düzenleri ile ilgili bir yetki verilebilir.”</i>

	ZYT3	<i>“Kanunlardaki boşluk ciddi anlamda yönetim ekibini zorlamaktadır. Bir de hak savunuculuğu açısından da önemli eksiklik. Çünkü kişiye vereceğiniz hizmette bir hak savunuculuğu yapamazsınız. Yasal bir destek verebileceğiniz bir süreç yok çünkü.”</i>
	SLT1	<i>“Tamamen inisiyatife bağlı bir şekilde belediyeler hizmet sağlamış oluyor. Belediyenin danışan umurundaysa yani o an mülteciye destek olmak istiyorsa oluyor, olmak istemiyorsa olmuyor.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT4	<i>“Kanuni bir yetkilendirme olmayınca, sorumluluk verilmeyince belediyelere iki durum ortaya çıkıyor. Bir bazı belediyeler, güzel zaten biz de böyle bir şey istiyorduk diyerek uzak duruyorlar; iki gerçekten bir şeyler yapmak isteyen belediyeler de zorlanıyorlar. Çünkü mevzuatsal yetkileri yok. Bütçesel anlamda sıkıntı yaşıyorlar.”</i>

Verilen cevapla incelendiğinde bütçe eksikliğinin önemli bir sorun olarak görüldüğü ifade edilebilir. Esenyurt Belediyesi’ndeki katılımcılardan ESN2’nin merkezi yönetimden belediyelere yetki devri yoluyla yetki ve sorumluluk verilmesini önermesi dikkat çekicidir. ZYT1 de benzer şekilde göçmenlerin yerleşim düzenleriyle ilgili yetkinin büyükşehir belediyelerine aktarılmasının gerektiğini ifade etmiştir. Sultanbeyli Belediyesi katılımcıları da sorunlara odaklanarak inisiyatif alınarak sürecin yönetildiğine vurgu yapmıştır. Bu kapsamda genel olarak katılımcıların kanuni düzenlemelerle belediyelerin bu alanda yetkili hale getirilmesinin gerektiğini vurguladıkları ifade edilebilir.

3.3.3.5.3. Geçici Koruma Altındakilere Hizmet Sunma Sebepleri

Açıkça yetkilendirilmedikleri halde belediyelerin bu alanda hizmet sunmaları önemli bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda katılımcılara “Göçmenlere ve çalışmamız özelinde Suriyelilere yönelik hizmet sunmanızın sebepleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda verilen cevaplar tablo 26’da gösterilmiştir.

Tablo 26. Belediyenin Geçici Koruma Altındakilere Yönelik Hizmet Sunma Sebepleri

Geçici Koruma Altındakilere Hizmet Sunma Sebepleri		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Esenyurt Belediyesi sınırları içinde bir topluluk yaşıyor. Topluluktaki sorunu biz çözmezsek sorunun daha da büyüyeceğinin farkındayız. Şöyle sadece Suriyeliler değil, 130 bin kayıtlı 150 binden fazla kayıt dışı nüfus yaşıyor biz bunları görmezden gelirse ne gibi sorunlar yaşarız bunu düşünün. İster istemez hizmet götürmeliyiz.”</i>

	ESN2	<i>“Mesela burada Halep sokağı var, Şam sokağı var. Öyle adlandırıyorlar. Bunları görmezden gelirsek çok büyük sorunlar yaşarız.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Bir kere aynı ilçedeyiz. Yani Zeytinburnu’nda yaşıyorlar. En önemli sebeplerden bir tanesi de insan olmaları elbette. Suriyeli diye değil de insan oldukları için aslında yardım sunuyoruz.”</i>
	ZYT2	<i>“Tamamen insani bir durum. Bir de belediyenin sosyal belediyeçilik anlayışı var. Böylece aslında hayır deme imkânınız kalmıyor.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“İnsan ve bu destekleri, hizmetleri alması gerekir, bizim de bunu sunmamız lazım. Temel noktamız bu.”</i>
	SLT2	<i>“Birincisi insan hakları, ikincisi kendi ilçemizin sınırları içerisinde yaşıyor bu insanlar. Yani benim parkımı kullanıyor, yolumu kullanıyor. Bu insanların burada rahat etmeleri gerekiyor ki hem kendileri açısından bu sorun olmasın hem de ilçenin diğer unsurları açısından bir sorun olmasın. Yani iki bakış açısı var. İnsan hakkı bu. İnsan hakkı olduğu için de bu hizmette zaten vermemiz üzerimize en büyük görev. Diğerleri onun yanında yardımcı olabilir”</i>
	SLT5	<i>“İrk ayrımı yapmadan kişilerin topluma kazandırılması için hizmet sunuyoruz.”</i>

Verilen cevaplar incelendiğinde Esenyurt Belediyesi’nin oluşmasını ihtimal dahilinde gördüğü sorunların önüne geçmek için hizmet sunduğu; Sultanbeyli ve Zeytinburnu Belediyelerinin ise meselenin “insani” boyutuna vurgu yaptıkları görülmektedir.

3.3.3.5.4. Sunulan Hizmetlerde İnisiyatif Alınması

Sunulan hizmetlerde yasal bir çerçevenin olmaması sebebiyle belediyelerin inisiyatif olarak bu hizmetleri sunduğuna yönelik bir değerlendirme yapılabilir. Bu kapsamda katılımcılara “*Sunulan hizmetlerde yasal çerçevenin ötesinde kurumsal olarak bir inisiyatif mi alınmaktadır?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar tablo 27’de gösterilmiştir.

Tablo 27. Sunulan Hizmetlerde Kurumsal İnisiyatif Alınması

Kurumsal İnisiyatif Alınması		
Esenyurt Belediyesi	ESN2	<i>“Bu ilçede yaşadıkları için inisiyatif almak zorundayız.”</i>
	ZYT2	<i>“Evet, başkan ve alt çalışanlar olarak inisiyatif alıyoruz. Sonuçta kimse demiyor gidin bu iş birliğini sağlayın diye. İş birliği yapıyorsunuz, fon çekmeye çalışıyorsunuz gibi süreçler oluyor.”</i>

Zeytinburnu Belediyesi	ZYT3	<i>“Kurumsal inisiyatif olarak ifade edilebilir mi bilmiyorum. Bütün belediyelerde şu anda aktif olarak göçmen projeleri devam ediyor en azından en çoğuna kadar. Çünkü bu kişilere yani Suriyeli uyruklu kişilere bir yasal kalış hakkı verildi devlet tarafından. Bu kişiler bununla adres kayıtlarını dahi yaptırabiliyorlar. Sizin ilçenizde bir nüfus olarak sayılıyor. Bizim de yanlış hatırlamıyorsam 70 bine yakın kayıtlı nüfusumuz var. Bu düşündüğümüzde inisiyatif olarak mı yoksa bir zorunluluk olarak mı sunuluyor bu hizmetler tartışılır.”</i>
	SLT1	<i>“Tamamen inisiyatif alınmaktadır.</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT2	<i>“Yasaların izin vermediği şeyleri tabii ki belediye de yapamaz, ama yasalar bunu yapmasına izin veriyor ancak bir yetkisi olmadığı konularda belediye inisiyatif alıyor.”</i>

Üç belediyeden katılımcılar, kurumlarının göç alanında inisiyatif aldıklarını öne sürmektedir. Ancak şunu da vurgulamak gerekir ki Esenyurt ve Zeytinburnu Belediyesi’nden katılımcıların bu inisiyatifin zorunlu olarak alındığı yönünde cevap vermesi dikkat çekmektedir. Nitekim konu üzerinde düşünüldüğünde ilçe sınırları içerisinde yoğun olarak yaşayan bu kitleye karşı hizmet üretmek belediyenin inisiyatifinin yanı sıra bir mecburiyet olarak da değerlendirilebileceği sonucuna varılabilir. Bu kapsamda belediyelerin inisiyatif almak zorunda oldukları ifade edilebilir.

3.3.3.5.5. Sunulan Hizmetlerde Hemşehri Hukukunun Etkisi

5393 sayılı Kanununun 13. Maddesinde Hemşehri Hukuku, *“Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.”* Şeklinde düzenlenmiştir. Bu kapsamda mülakatlarda katılımcılara *“Sunulan hizmetlerde kanunda yer alan hemşehrilik hukuku çıkış noktasını oluşturmakta mıdır?”* sorusu yöneltilmiştir. Bu kapsamda aşağıda cevaplara tablo 28’de yer verilmiştir.

Tablo 28. Sunulan Hizmetlerde “Hemşehri Hukuku”nun Etkisi

“Hemşehri Hukuku”nun Etkisi		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Tabi, başlı başına önemli etkiye sahip.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Bu çalışan belediyelerin bahanesi. Yani biz hizmet sunma, çalışma bahanemizi böyle açıklıyoruz. Çünkü yasada göçmenle ilgili başka bir şey yok.”</i>
	ZYT2	<i>“Başlangıç noktası tabi ki. Dayanak noktamız.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Tabi oradan da faydalıyoruz. İşte bir yerden bir hizmet sağlamak istediğimizde gayri resmi bir şekilde belediyenin bütçesinden de destek sağladığımız mülteciler oldu, hizmet verdiğimiz kişiler oldu. Bu da hemşehrilik hukukuna dayandı. Yarın bir gün, bir soruşturma olursa ona dayanarak savunacağız. Sonuç olarak senin sınırların içerisinde ikamet eden herkesin diyor, ikameti var mı var, kimliği demiyor.</i>
	SLT2	<i>“Tabii hemşehrilik hukuku bizi biraz rahatlatıyor. Çünkü yarın sayıştaya hesap verme noktasında bunu öne sürüyoruz.</i>
	SLT3	<i>“Etkilidir. Belediyemizin aslında politikasında biraz bu şekillendiriyor. Hiçbir ayırım yapmadan Sultanbeyli’de yaşayan herkese aynı hizmeti sunmak.”</i>
	SLT5	<i>“Etkili çünkü burada yaşayan Suriyeliler ya da yabancıların ilçenin birer hemşehrisi olarak herhangi bir problemle karşılaştığın gözlemleyemedim. Aynı yerel vatandaşın yaşadığı şartlarda yaşamaları için çalışıyoruz.”</i>

Hemşehri hukukunun belediyeler tarafından önemli ölçüde kabul gördüğü ve yapılan çalışmalarda kanuni dayanak olarak benimsendiği ifade edilebilir. Ayrıca belediyelerin sayıştaya hesap verme endişesi karşısında hemşehri hukukunun onlara yasal bir altyapı sunduğu tespit edilmiştir.

3.3.3.5.6. Sunulan Hizmetlerde Kentlilik Bilincinin Etkisi

Toplumsal kabul ve sosyal uyum gerçekleştirilirken yaşanan çevre ve kente yönelik bilincin oluşturulması da etkili bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda katılımcılara “*Sunulan hizmetlerde kentlilik bilincinin sağlanması bir amaç olarak etkili midir?*” sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar tablo 29’da gösterilmiştir.

Tablo 29. Sunulan Hizmetlerde Kentlilik Bilincinin Etkisi

Kentlilik Bilincinin Etkisi		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	<i>“Kentlilik bilincini kendi toplumumuzda dahi sağlayamadık. Zamanla oluşacak. Belediyenin de zaten görevlerinden bir tanesi kentlilik bilincini oluşturmak.”</i>
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	<i>“Kentte yaşamın birtakım ihtiyaçları ve gereklilikleri var. Dolayısıyla evet bu amaçlardan birisi olmalı diye düşünüyorum. Aynı zaman da yerel halkın da gelen gruplara olan bakışı açısından da önemli bir şey. Yani onları tabi ki özünü kaybetmeden ama toplumsal normlara uyarak birlikte yaşama bilincini alması çok mühim. Sadece yerel halk bunu hazmetmek zorunda değil. Bu insanlar ne yapacaklarını bilemedikleri için de onlara ne yapacakları konusunda yardımcı olmak gerekli. O yüzden bizim birimizin adı Kente Uyum Birimi. Uyum süreçlerinde de destekleyecek bir ana mekanizma lazım.”</i>
	ZYT2	<i>“Keşke etkili olsa ama çok olmuyor. Bu konulara biz gelemiyoruz yani. Dediğim gibi biz 11 yıl oldu Suriyelilerin geldiği. Daha da öncesinden başlamıştık göç çalışmalarına. Ne yazık ki hem alan olarak hem bölge olarak çok bilinç meselesine gelemiyoruz. Hala daha birinci basamakta falan. Pandemiden sonra daha da geriye düştük. Belki pandemiden önce biraz daha yükselelim falan dönemindeydi. Pandemiden sonra daha da dibe vurdu. Birincil hizmetlerdeyiz. Barınma, yeme, içme gibi. Kentlilik bilinci için çalışmak biraz daha sonraki işler.”</i>
Sultanbeyli Belediyesi	SLT1	<i>“Sadece yerel halkın mültecileri biliyor olması yetmez, mültecilerin de yerel vatandaşı bilmesi lazım. Nasıl bir kültür, nasıl bir yapı olduğunu biliyor olması lazım. Bu noktada tabi ki bazen bire bir görüşmeler, çalışmalar da oluyor tabi ama bu topluca kentlileşme üzerine bir çalışma olarak yürümüyor. İşte danışanlar şu bilgisini alıyoruz her görüşmemizde. Suriye’deyken kentte mi kırsal alanda mı kalıyordu. Bizim için önemli bir veri. Çünkü oradaki yaşamışlık buraya yansıyor. O çalışmayı yaparken bunu bilip ona göre yönlendirme yapmamız gerekir.”</i>
	SLT3	<i>“İlk amacın bu olduğunu düşünmüyorum, asıl amaç ihtiyaç sahibi kişilere ulaşmak, refah seviyesini yukarı çekmek ve herhangi bir karmaşa kavga ve gertolaşmanın önüne geçmek.”</i>

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde, aynı belediyedeki katılımcılar arasında da önemli farklılıkların bulunduğu ifade edilebilir. ESN1 tarafından Esenyurt’ta kentlilik bilincinin yerel halkta dahi sağlanamadığını bu sebeple zamanla gelişebileceği öne sürülmüştür. Dolayısıyla sunulan hizmetlerde bir amaç olarak etkili olmadığı

sonucunda ulaşılmıştır. Zeytinburnu Belediyesi’nde ise ZYT1 ve ZYT2 tarafından verilen cevaplar arasında önemli farklılık olduğu tespit edilmiştir. Nitekim ZYT1 *kente uyum birimi* isminden hareketle kentlilik bilincinin bir amaç olarak etkili olduğunu ifade ederken ZYT2 diğer temel ihtiyaçlardan kentlilik bilinci seviyesine gelinemediğini ifade etmiştir. Sultanbeyli Belediyesi’nde de kentlilik bilincinin sunulan hizmetlerde bir amaç olarak etkili olduğu değerlendirilmesi yapılamaz.

3.3.3.5.7. Sunulan Hizmetlerde Hizmette Yerellik İlkesinin Etkisi

Hizmette yerellik ilkesi, vatandaşa sunulan hizmetlerde vatandaşa en yakın birimler tarafından ve yerel imkân ve araçlar kullanılarak sunulmasını ifade etmektedir (Toprak, 2021: 27). Bu kapsamda göç yönetimi ve göçle gelen bireylere sunulan hizmetlerde bu yaklaşımın benimsenmesinin toplumsal kabul ve uyumu destekleyeceği, göç yönetimi yapılanmasında bir model olarak geliştirilebileceği ön kabulüyle katılımcılara “*Kanunda yer alan “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur” ifadesi geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik olarak sunulan hizmetlerde etkili midir?”* sorusu yöneltilmiştir. Verilen cevaplar, tablo 30’da görülmektedir.

Tablo 30. Sunulan Hizmetlerde Hizmette Yerellik İlkesinin Etkisi

Hizmette Yerellik İlkesinin Etkisi		
Esenyurt Belediyesi	ESN1	“Önemli bir etken. Belediye sınırları içindeki noktalarda bu kişilere hizmetler sunmaktayız.”
Zeytinburnu Belediyesi	ZYT1	“Zaten orada vatandaşlara dediği için onun baz alındığını düşünmüyorum.”
	ZYT4	“Belediyelerin halkın en yakın ve en kolay ulaştıkları kamu kurumu. Bir kaymakama bir emniyet müdürüne bir tapuya falan bu kadar kolay ulaşamadığı için her türlü nazını, kaprisini, ihtiyacını belediye çekiyor. Özellikle yabancı göçmenlerde bu şey çok daha yaygın. Birine bir şey veriyorsun anında yayılabiliyor. Networkleri çok yaygın. Bu da etkili bir faktör oluyor hizmet sunumunda.”
	SLT1	“Evet, tamamen hizmet sunumunda tüm süreci yerel yönetimlere devretmeleri lazım. Biz de mümkün olduğunca mültecilerin yoğun olduğu alanı seçtik.”
	SLT2	“Ben şöyle düşünüyorum tabi ki aslında merkezi yönetimin, hükümetin birçok yetkisini belediyelere devretmesi gerekiyor. Çünkü bir belediye kadar kendi yerel alanlar hâkim olabilecek bir yapı yok. Ben burada mesela bir harcama yetkilisiyim. Bir imza ile burada harcama

Sultanbeyli Belediyesi	<i>yapabiliyorum. Ama benim buradaki Milli Eğitim müdür arkadaşım, buradan İstanbul'a yazıyor, İstanbul Ankara'ya yolluyor, Ankara'dan tekrar geri geliyor. Bu hiyerarşi içerisinde giriyorlar. Onun için de yerelden bu işlerin yapılması kesinlikle en doğrusu ve sonuç alıcısıdır verimlilik açısından da."</i>
SLT3	<i>Aslında ben bunların çok etkili olduğunu düşünmüyorum çünkü mesela belediyemizin vermiş olduğu hizmetleri vermeyen birçok belediye var. Bu inisiyatifi kullanmayan birçok belediye var. Bu aslında belediyenin yani siyasi bir görüşü yani bir insan haklarına bakışı aslında verdiği hizmetleri tamamen değiştiren bir bakış açısı oluyor.</i>

Kentlilik bilinciyle ilgili sorulara verilen cevaplar gibi bu soruya verilen cevaplar da belediye içerisinde değişiklik göstermiştir. Esenyurt Belediyesi'nde katılımcılar bu ilkenin etkili olduğunu ifade ederken Zeytinburnu Belediyesinde ve Sultanbeyli Belediyesinde katılımcılar arasında görüş ayrılığı görülmektedir. Yapılan mülakatlarda elde edilen izlenimler sonucunda hizmette yerellik ilkesinin aslında belediyelerin hizmet sunmalarında etkili bir faktör olmadığı ifade edilebilir. Bu tespiti ulaşılmasında en büyük etken hizmette yerellik ilkesinin araştırmacı tarafından katılımcılara açıklanması ve sonrasında katılımcıların "bu da hizmet sunmada etkili" şeklinde cevaplar vermesidir. Hizmette yerellik ilkesi, sunulan hizmetlerde etkili olmayabilir ancak geliştirilebilecek göç yönetişimi için bir anahtar kavram olarak kullanılabilir.

SONUÇ

Göç, toplumların değişiminde ve dönüşümünde rol oynayan bir olgu olarak değerlendirilebilir. Bu kapsamda göçe maruz kalan ülkelerin ve bu ülkelerdeki kurum ve kuruluşların bu olguyu kabul ederek buna yönelik politika ve faaliyetler geliştirmesi hem yerel halkın hem de göçle gelen bireylerin huzur ve refahının sağlanması için önemli görülebilir. Bu çalışmada da yüz binlerle ifade edilen Suriyeli sayısına ulaşmış ilçe belediyelerinin bu alanda yürüttükleri faaliyetler ve geliştirdikleri politikalar ile bunların ulusal politikayla olan ilişkisi incelenmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda “Belediyelerin göç politikalarının, ulusal göç politikasını toplumsal kabul ve uyumu sağlama hususunda ne derece desteklemektedir?”, “Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin Suriyeli mültecilere yönelik oluşturdukları politika ve faaliyetler nasıl şekillenmektedir?” ve “Belediyelerin bu politika ve faaliyetleri oluşturmaya sebep olan unsurlar nelerdir?” sorularına cevap aranmıştır. Bu kapsamda belediyelerin hazırladıkları 2020-2024 Stratejik Planları ve 2017 ve 2022 yılları arasında yayınladıkları faaliyet raporları ile belediyelerde gerçekleştirilen mülakatlar sonucu elde edilen veriler incelenmiştir.

Stratejik planlar üzerinden değerlendirilme yapıldığında, merkezi yönetimin politikasını farklı seviyelerde destekler nitelikte bir yaklaşım ortaya konulduğu, uyum perspektifinde politika ve strateji geliştirildiği ifade edilebilir. Ayrıca “ilçe sakini/halkı”, “dezavantajlı grup”, “hemşehrilik” gibi olguların vurgulanması dikkat çekicidir. Bu durum, göç alanında sunulan hizmetlerde sosyal belediyeçilik yaklaşımının ve kanunda yer alan “hemşehrilik hukuku”nun etkisinin stratejik planlara bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Esenyurt Belediyesi’nin ilçede bulunan yoğun yabancı nüfusa rağmen stratejik amaç ve hedeflerde bunlarla ilgili doğrudan ifadeler yer vermediği; Zeytinburnu Belediyesi’nin stratejik hedeflerde göç ve göçle gelen bireylere yönelik ifadeler yer verdiği; Sultanbeyli Belediyesi’nin ise stratejik amaç ve hedefler başta olmak üzere stratejik planın diğer bölümlerinde de kapsamlı bir şekilde göç ve göçle gelen bireylere yer verdiği tespit edilmiştir. Belediyeler arasında bir kıyaslama yapılırken şunu da ifade etmek gerekir ki doğrudan yetki ve sorumluluk tanımlanmamış bir alanda strateji geliştirilmesinin zorlukları göz ardı edilmemelidir. Bu doğrultuda ulusal uyum politikasını destekleme bağlamında Sultanbeyli Belediye’sinin en aktif belediye olduğu; Zeytinburnu’nun onu takip ettiği, Esenyurt’un bu alandaki politika ve faaliyetlerini ilçe sınırında yaşayan herkese hizmet sunmak ile

sınırlı tuttuğu ifade edilebilir. Bu doğrultuda Esenyurt'un benimsediği yaklaşım politikasızlık olarak da değerlendirilebilir.

Faaliyet raporları üzerinden bir değerlendirme yapıldığında, belediyelerin sosyal yardım, dil eğitimi, psiko-sosyal destek, meslek edindirme, göç alanında kurum ve kuruluşlarla iş birlikleri sağlama başta olmak üzere toplumsal kabul ve sosyal uyumu artırıcı faaliyetleri yıllar itibariyle değişen yoğunluklarla sundukları ifade edilebilir. Örneğin Esenyurt Belediyesi'nin bu alanda yürüttükleri faaliyetler 2019 yılı ve sonrasında artarken diğer belediyelerin önceki yıllarda daha yoğun hizmetler sundukları ifade edilebilir. Büyük çoğunlukla proje bazlı yürütülen bu faaliyetlerde uluslararası kurum ve kuruluşlar başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları ile iş birliklerinin yoğun olduğu gözlemlenmiştir.

Saha çalışması kapsamında elde edilen veriler analiz edildiğinde, stratejik plan ve faaliyet raporları ile paralellik gösteren sonuçlara ulaşıldığı ifade edilebilir. Bu kapsamda, kayıt ekseninde oluşturulan sorulara verilen yanıtlar incelendiğinde belediyelerin kendi oluşturdukları veri tabanlarında büyük çoğunlukla başvurular üzerinden kayıtları tuttukları tespit edilmiştir. İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nden bilgi paylaşımının çok sınırlı olduğu üç belediye tarafından da vurgulanmış, bilgi paylaşımında veya İl Göç İdaresi Müdürlüğü ile iletişime geçmede sorun yaşadıkları ifade edilmiştir. Bu kapsamda bir değerlendirme yapıldığında belediyelerle bilgi paylaşımının yapılmaması, belediyelerin imkanları doğrultusunda kayıt ve ilçede bulunan Suriyelilerle ilgili bilgilerin toplanması hususunda çözümler getirmelerine yol açmıştır. Kayıt eksenindeki tespitlerden hareketle geliştirilebilecek öneriler şunlardır:

- Göç İdaresi Başkanlığının taşra teşkilatı ile iş birliği alanlarının artırılması ve bu alanda mevzuatsal sorunların giderilmesi.
- Her bir belediyenin veri tabanı oluşturması, kayıtlarını kendi imkanları ile tutması maddi kaynak ve insan kaynağı israfına yol açtığı için kurumlar arasında bilgi akışının sağlanması.
- Sultanbeyli Belediyesi'nin aile modülü ve göç hikayesinin yer aldığı veri sisteminin diğer belediyeler arasında da yaygınlaştırılması ve bu kapsamda doğru veri temelinde şekillenen doğru politikaların geliştirilmesi.

Saha çalışmasında elde edilen veriler, farklı kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği eksenine yönelik olarak oluşturulmuş sorular çerçevesinde incelendiğinde merkezi yönetim kuruluşları, uluslararası kurum ve kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile olan iş birliklerinin daha üst bir seviyeye çıkarılmasının toplumsal kabul ve uyumu sağlamada daha etkin politika geliştirilmesine katkı sunacağı ifade edilebilir. Bu kapsamda veriler doğrultusunda iş birliği eksikliğinden kaynaklanan sorunlar kaynak israfı, merkezi yönetimin güçlü iş birliği kurmaması, mevzuatsal sorunlar ve vizyon eksiliği olarak sıralanabilir. Bu kapsamda iş birliği eksenindeki tespitler doğrultusundan şu öneriler geliştirilebilir:

- Göç alanında yönetişimin benimsenmesi ve her bir paydaşın aktif rol aldığı bir sürecin işlenmesi.
- Belediyelerin uluslararası fonlardan yararlanabilme kabiliyetlerinin artırılması.
- Kurumlar arasındaki iş birliğinin yasal temelleri oluşturulması.
- Veri paylaşımının sağlanabileceği bir platform oluşturulması.
- Sosyal uyum politikalarının daha aktif ve verimli hale gelebilmesi için İBB ve merkezi yönetim kurumları ile iş birliklerinin geliştirilmesi.

Belediyelerin göç politikasının tespiti eksenin oluşturulmuş sorular incelendiğinde, Esenyurt Belediyesi katılımcılarının net bir belediye politikası ifade etmedikleri, Sultanbeyli ve Zeytinburnu Belediyesi katılımcılarının ise belediyelerinin uyum politikasını benimsediklerini ifade etmeleri dikkat çekicidir. Bu kapsam sonraki sorularda merkezi yönetimin göç politikasında belirsiz kalan alanların belediyelerin politikalarını olumsuz yönde etkilediği vurgulanmıştır. Belediyelerin göç politikalarının merkezi yönetimin göç politikasıyla olan ilişkisi incelendiğinde ise Esenyurt Belediyesi katılımcılarının soruya doğrudan cevap vermedikleri, Sultanbeyli ve Zeytinburnu Belediyesi katılımcılarının ile arada çatışan bir durum olmadığı merkezi yönetimin politikasını destekler nitelikte ve uyumlu politikalar geliştirdiklerini ifade ettikleri görülmektedir. Bu eksende verilen cevaplar incelendiğinde, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin merkezi yönetim ile aynı partiden olması, Esenyurt Belediyesi'nin ise muhalefet partisinden olmasının etkili olduğu yorumu yapılabilir. Belediyelerin göç politikası eksenindeki tespitler doğrultusunda şu öneriler geliştirilebilir:

- Merkezi yönetimin göç politikası ve yönetimi hususunda belediyelerle iş birliği geliştirmesi ve belediyelerin sürece aktif dahil olması.
- Belediyelerin Sultanbeyli Belediyesi örneğinde olduğu gibi göçü stratejik planlarına işlemesi.
- Belediyelerin ulusal göç politikası oluşturulurken bir paydaş olarak sürece dahil edilmesi.

Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunulan hizmetler ekseninde sorulan sorular incelendiğinde, belediyelerin dil eğitimi, meslek edindirme kursları, sosyal yardım ve danışmanlık hizmeti çerçevesinde değerlendirilmiştir. Genel olarak belediyelerin iş birlikleri ekseninde bu faaliyetleri yürüttükleri ifade edilebilir. Esenyurt Belediyesi katılımcıları sorulan sorularda temel olarak bu hizmetlerin Suriyelilere yönelik olarak değil, ilçede yaşayan herkese yönelik sunulduğunu belirtmişlerdir. Bu eksene yönelik geliştirilen öneriler şöyledir:

- Daha fazla insana ulaşılması için sunulan hizmetlerin kapasitelerin artırılması.
- Mükerrer yardımların engellenmesi için ortak bir veri tabanının oluşturulması.
- Sosyal yardımların bireyin istihdama katılımını geciktirmesinin önlenmesi.
- Sunulan hizmetlerde daha fazla uluslararası fonlardan yararlanılması.

Kanunlarda belediyelere açıkça göç alanında yetki ve sorumluluk yüklenmemesine rağmen belediyelerin bu alanda hizmet sunmaları önemli bir husustur. Bu kapsamda geçici koruma altındaki Suriyelilere hizmet sunma sebepleri eksenin oluşturulan sorular incelenmiştir. Katılımcılara belediyede göçle ilgili birim olup olmadığı, kanunlardan belediyeye göç konusunda verilen yetki ve sorumluluklar, bu yetki ve sorumluluk eksikliğinden kaynaklanan sorunlar, belediyenin Suriyelilere hizmet sunan sebepleri, hizmet sunumunda inisiyatif mi alındığı, hemşehri hukukunun hizmet sunumu üzerindeki etkisi, sunulan hizmetlerde kentlilik bilincinin bir amaç olup olmadığı ve hizmette yerellik ilkesinin sunulan hizmetlerde etkili olup olmadığı sorgulanmıştır. Bu kapsamda, belediyelerin yerel ihtiyaçlar ve sorunlar doğrultusunda göçle ilgili birim oluşturdukları ifade edilebilir. Esenyurt Belediyesi 2019 yılında Dış İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde Göçmen Hizmetleri ve Yabancılar Bürosunu kurmuştur. Zeytinburnu Belediyesi ise 2009 yılında Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü bünyesinde yer alan Aile, Kadın Destekleme ve Engeller Merkezi çatısı

altında Kente Uyum Birimini kurmuştur. Sultanbeyli Belediyesi ise diğer tüm belediyelerden ayrılarak belediye ile doğrudan bir bağı olmayan ancak belediyenin göç alanındaki faaliyetlerinin bir temsilcisi olarak Mülteciler Derneği'ni kurmuştur. Bu dernek belediyenin Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğüyle çok kapsamlı bir iş birliği içerisinde belediyenin göçle ilgili faaliyetlerini yürütmektedir. Tüm bunlara yönelik bir değerlendirme yapıldığında belediyelerin ihtiyaçlar doğrultusunda bir yapılanmaya gittiği görülmektedir. Sultanbeyli Belediyesi'nin oluşturduğu model, iyi bir göç yönetişimi modeli olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra Zeytinburnu Belediyesi ise ilçenin maruz kaldığı göç akınlarından dolayı göç yönetimi ve sosyal uyum mevzuları ile Suriye göçünden çok daha önce tanıştığı ve buna yönelik bir model geliştirdiği ifade edilebilir.

Kanunlarda belediyelerin göç konusunda yetki ve sorumluluğunun olmadığı, tüm katılımcılar tarafından bilinen bir gerçektir. Bu kapsamda, verilen cevaplarda hemşehri hukukunun belediyeye verilmiş yetki ve sorumluluk olarak değerlendirildiği görülmektedir. Kanunlarda verilen yetki ve sorumluluk eksikliğinden kaynaklanan sorunlar temel de bütçe eksikliği, veri paylaşımının sınırlı olması, iş birliklerinin kısıtlı kalması olarak ifade edilmiştir. Bu soruya yöneltilen cevapların her üç belediyede de benzer şekilde oluşması, belediyelerin süreç içerisinde benzer sıkıntılarla karşılaştığını göstermektedir. Hizmet sunma sebepleri olarak ise Esenyurt Belediyesi'nin ilçe sınırları içerisindeki yabancılara bugün hizmet sunulmazsa yarın büyük sorunlarla karşılaşacağının bilincinde olarak hareket ettiği, Sultanbeyli Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi'ndeki katılımcıların göç yönetiminin insani boyutu ve sosyal belediyecilik perspektifiyle konuya yaklaştıkları ifade edilebilir. Her üç belediyede de katılımcılar kurumlarının göç konusunda önemli bir inisiyatif aldığı yönünde cevaplar vermiştir. Hatta özellikle Esenyurt ve Zeytinburnu Belediyeleri katılımcıları tarafından bu inisiyatifin alınmasının zorunlu olduğu vurgulanmıştır. Sunulan hizmetlerde, her üç belediyede de hemşehri hukuku bir çıkış noktasını oluşturmaktadır. Kentlilik bilincinin sağlanması ise Esenyurt ve Sultanbeyli Belediyelerinde hizmet sunumunda bir amaç olarak etkili değildir. Zeytinburnu Belediyesi katılımcıları arasındaysa bir görüş birliği bulunmamaktadır. Hizmette yerellik ilkesinin ise sunulan hizmetlerde etkili olmadığı değerlendirilebilir. Bu eksene yönelik olarak geliştirilen öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Ulusal göç politikasının daha etkili olması, yerel halkın ve göçle gelen bireylerin huzur ve refahının sağlanması, yetki ve sorumlulukları olmadığı

halde bu alanda hizmet sunan belediyelerin kanuni bir çıkış noktasının olması için yasal düzenlemeler gerçekleştirilerek belediyelere göç konusunda yetki ve sorumluluk verilmesi.

- Belediyelerin mevcutta yaşadığı bütçe sorununun giderilmesi için genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere nüfusa oranla aktarılan paylarda yabancı nüfusun da dikkate alınması.
- Yoğun yabancı nüfusu barındıran belediyeler için bilgi ve tecrübe paylaşımını sağlayabilecekleri, toplantılar yapabilecekleri, iyi uygulama örneklerini paylaşılabilecekleri bir belediyeler birliği kurulması.
- Toplumsal kabul ve uyumun sağlanmasına katkı sunması amacıyla sunulan hizmetlerde kentlilik bilincinin geliştirilmesinin bir amaç olarak etkili olması.
- Belediyelere göçle ilgili görev ve yetkilerin verilmesinde hizmette yerellik ilkesi bir çıkış noktası oluşturması ve böylece belediyelerin kendilerine kolaylıkla ulaşabilen yabancı nüfusa daha etkin hizmet sunumu gerçekleştirmesi.

Yapılan incelemelerin ardından bu çalışmanın araştırma sorularına cevaplar bulunmuştur. “Belediyelerin göç politikaları, ulusal göç politikasını toplumsal kabul ve uyumu sağlama hususunda ne derece desteklemektedir?” sorusuna cevap olarak gerçekleştirilen analizler çerçevesinde Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin siyasi parti faktörü de dikkate alınarak bu alanda yürüttükleri politikaların ulusal göç politikasını destekler nitelikte şekillendiği, Esenyurt Belediyesi’nin ise sosyal uyuma yönelik faaliyetler yürütmekle birlikte politika olarak değerlendirilebilecek bir destek sunmadığı ifade edilebilir. Bu doğrultuda merkezi yönetimin göç politikasına uyumlu politikalar yapmada bu üç ilçe arasında siyasal parti faktörü belirleyici bir unsurdur. “Esenyurt, Zeytinburnu ve Sultanbeyli Belediyelerinin Suriyelilere yönelik oluşturdukları politika ve faaliyetler nasıl şekillenmektedir?” sorusuna verilen cevap, belediyelerin oluşturmuş oldukları birimlerde, genel olarak ilçede bulunan yabancı nüfusa özel olarak ise geçici koruma altındaki Suriyelilere toplumsal kabul ve sosyal uyum yaklaşımı çerçevesinde politika ve faaliyetler geliştirdikleri ifade edilebilir. Bu noktada Esenyurt Belediyesi’nin yaklaşımı temel olarak Suriyeli veya farklı grupları ayırt etmeksizin ilçede yaşayan herkese hizmet sunumu etrafında şekillenmiştir. Bu kapsamda özel olarak bir faaliyet yürütmedikleri vurgulanmıştır. “Belediyelerin bu

politika ve faaliyetleri oluşturmasına sebep olan unsurlar nelerdir?” sorusuna verilen cevap, belediyelerin büyük ölçüde ilçede yaşayan yerli ve yabancı nüfusun huzur ve refahını sağlamak amacıyla hizmet sundukları şeklinde ifade edilebilir. Hizmet sunumunda 5393 sayılı kanunda yer alan hemşehri hukukunun önemli bir çıkış noktası olduğu, belediyelerin bu alanda inisiyatif olarak hareket ettikleri görülmektedir.

Genel bir değerlendirme yapıldığında, kanunlarda mevcut olan belediyelerin g ve göçle gelen bireylere yönelik yetki ve sorumluluklarındaki eksikliklerin giderilmesi, belediyelerin süreç içerisinde karşılaştıkları sorunların çözülmesine yol açacaktır. Bu kapsamda Göç İdaresi Başkanlığı tarafından hazırlanan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı (2018-2023)’nda da yer alan belediyelere ayrılan bte paylarından göçmen sayısının dikkate alınması, göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı belediyelere finansman kolaylıkları sağlanması, belediye ve valilikler arasında iş birliğinin güçlendirilmesi, g ve uyum konusunun belediyelerin stratejik planlarında ele alınması, belediyelerde g ve uyuma yönelik birimler oluşturulması, toplumsal kabul ve sosyal uyumun tesisine yönelik faaliyetler yrtlmesi nerileri geliştirilebilir. şunu da ifade etmek gerekir ki belediyelerde veriye dayalı politikaların üretilmesi için yabancılara yönelik verilerin belediyelerle paylaşılması önemli bir husustur. 11. Kalkınma planının dış g raporunda da yoğun göçe maruz kalan kentlerde merkezi yönetimden yerel yönetimden kaynak aktarımının gerçekleştirilmesi ve yerel yönetimlerin desteklenmesi, ihtiyaçlar doğrultusunda belediyelerin kapasitesinin güçlendirilmesi ve bu alanda yasal mevzuatta konunun kapsamlı bir şekilde ele alınması için çalışmaların yrtlmesi ifade edilmiştir.

Çalışma kapsamında belediyelerin her ne kadar yasal olarak yetkilendirilmeseler de ilçe sınırları içerisinde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik politika geliştirdikleri ve/veya faaliyet yrttkları tespit edilmiştir. Bu kapsamda, g yönetişimi sürecinin daha etkin bir şekilde yürütülebilmesi için belediyelere yetki ve kaynak aktarımının gerekli olduğu sonucuna varılmıştır. Yerel alanda merkezi yönetim kuruluşlarıyla ve bu kuruluşların taşra teşkilatıyla iş birliği içinde faaliyet yürüten belediyelerin daha etkin sonuçlar aldığı görülmüştür. Ancak g yönetimi/yönetişimi hususu bireysel veya kurumsal inisiyatifleri bırakılmayacak kadar önemli bir husustur. Bu kapsamda düzenlemelerin yapılması bir gereklilik olarak tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003). Resmi Gazete 25326, 24.12.2003.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2004). Resmi Gazete 25531, 23.07.2004.

5393 sayılı Belediye Kanunu (2005). Resmi Gazete 25874, 03.07.2005.

5543 sayılı İskân Kanunu (2006). Resmi Gazete 26301. 19.09.2006.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (2012). Resmi Gazete 28489, 12.11.2012.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). Resmi Gazete 28615, 04.04.2013.

Geçici Koruma Yönetmeliği (2014). Resmi Gazete 29153, 22.10.2014.

Adıgüzel, Y. (2016a). *Göç Sosyolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Adıgüzel, Y. (2016b). Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu. In M. Duman, & A. Esen (Eds.), *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (pp. 13-37). Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.

Adıgüzel, Y. & Tekgöz, N. (2019). *Türkiye'deki Suriyeliler Göç Yönetiminde Belediyelerinin Rolü*. UCLG-MEWA.

AFAD. (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları*. AFAD. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>.

AFAD. (2014). *Suriyeli Misafirlerimiz Kardeş Topraklarında*. AFAD. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>.

AFAD. (2017). *Türkiye'deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. AFAD. <https://www.afad.gov.tr/suriye-raporlari>.

Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies*, 21(2), 166-191. <https://doi.org/10.1093/jrs/fen016>

Akdoğan, A. A. (2012). Aydınlanmadan Neoliberalizme Kamu Politikasının Sarsıl(A)Mayan Egemenliği, *Amme İdaresi Dergisi*, 45(4), 1-24.

Alkan Olsson, J. (2020). *Kitlesel Göçten Etkilenen Belediyelerde Belediye Hizmetleri Küçük Projelerle Etkili Çözümler*. SKL International.

Altun, F & Birinci, M. (2015). Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal yardım ve sosyal hizmet uygulamalarının göç yönetimi bağlamında değerlendirilmesi. In K. Canatan, M. Birinci, İ. Çağlar, Y. Kryvenko, S. Öksüz & F. Altun (Ed.), *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu* (pp. 126–155). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi.

Alvanoğlu, S., & Ateş, H. (2020). Yerel Yönetimlerin Mültecilere Yönelik Uygulamaları: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Tesam Akademi Dergisi*, 7(2), 375-400. [10.30626/tesamakademi.788827](https://doi.org/10.30626/tesamakademi.788827)

Arikboğa, Ü. (2016). Türkiye'de Belediyelerin Gelir Yapısı: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 276-297.

- Aslan, S., & Tekin, Ö. F. (2017). Suriyeli Mülteciler Konusunda Yerel Yönetimlerin Rolüne Konya Özelinde Bir Bakış. In. M. Güler, & M. Turan (Eds.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar Cilt I* (pp. 420-430). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği.
- Ateş, H., & Coşkun, A. (2020). Türkiye'de Göç Yönetimi. In. A. Cihan, H. Genç & İ. Ermağan (Eds.), *Dünya'da Göç Yönetimi ve Türkiye'nin Göçmenleri: Göçü Nasıl Yönetmeli?* (pp 49-77). Akademik Kitaplar Yayınları.
- Ateş, K. (2020). Göç Yönetiminde Yerel Yönetimlerin Rolü. *Iğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (5), 23-40.
- Ayman, S. G. (2016). Suriyeli Mülteciler Bir Güvenlik Sorunu Mu. In A. Esen, & M. Duman (Eds.), *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (pp. 55-91). Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.
- Babaoğlu, C. (2018). Kamu Politikası Analizine Yönelik Kavramsal ve Kuramsal Bir Çerçeve. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 15(30), 511-532.
- Babuş, F. (2006). *Osmanlıdan Günümüze Etnik Sosyal Politikalar Çerçevesinde Göç ve İskân Siyaseti ve Uygulamaları*. Ozan Yayıncılık.
- Bali, B. B., & Gündoğdu, H. G. (2017). Merkezi Yönetim Tarafından Uygulanan Göç Politikalarının Bir Analizi: Türkiye Örneği. In. A. Yatkın (Eds.), *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorunun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* (pp. 183-199). Fırat Üniversitesi.
- Barlas, E., & Karagöz, B. (2007). Subsidiarite İlkesi: Kavramsal Bir Çerçeve. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, (1), 155-174.
- Barut, I. (2018). Osmanlı Dönemi'nde Gerçekleşen Göçlerin Kurumsallaşma ve Göç Politikaları Üzerindeki Etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 1(Göç Özel Sayısı), 161-190.
- Bozkaya, Ö., & Kıncal, A. (2018). Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye'nin Göç Politikasındaki Gelişimin Değerlendirilmesi. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 90-126.
- Bülbül, D. (2000). Merkezden Yönetim-Yerinden Yönetim İlişkilerinde İdari ve Mali Paylaşım. *Sayıştay Dergisi*, (39), 67-77.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Coşkun, A. (2021). *Göç Yönetiminden Göç Yönetişimine: Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi. İstanbul Medeniyet Üniversitesi.
- Coşkun, A. (2022). Göç Yönetiminden Göç Yönetişimine: Türkiye İçin Bir Model Önerisi. *Politika Notu 45*. İLKE İlim Kültür Eğitim Vakfı.
- Çakırer, Y. (2012). *İstanbul-Zeytinburnu'nda Ulusötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler*. Doktora Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Çöpoğlu, M. (2018). Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin Geleceği: Genel Değerlendirme. In. H. Ateş, M. Çöpoğlu, & M. Bıyıkoglu (Eds.), *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin Geleceği Yeni Sistemde Yerel Yönetimler* (pp 295-323). Savaş Yayınevi.

- Çürüksulu Usta, G. (2018). Yerelleşme ve Yerel Yönetimlerin Güçlendirilmesi Stratejileri. In. H. Ateş, M. Çöpoğlu, & M. Bıykoğlu (Eds.), *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin Geleceği Yeni Sistemde Yerel Yönetimler* (pp 263-281). Savaş Yayınları.
- Daoudov, M. (2015a). Türkiye'de Yabancıların Uyumunda Yerel Yönetimlerin Rolü Rapor. In. Y. Bulut (Eds.), *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* (pp. 39-64). Umutepe Yayınları.
- Daoudov, M. (2015b). *Göç Politikasında Söylem-Eylem Dönüşümü ve Belediyeler* (Konferans Sunumu). *Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği Kent ve Göç Konferansı*.
- Deniz, R. (2020). 1880'lerden 2020'ye Fransa'nın Göç Politikaları. A. Cihan, H. Genç & İ. Ermağan (Eds.), *Dünya'da Göç Yönetimi ve Türkiye'nin Göçmenleri: Göçü Nasıl Yönetmeli?* (pp 219-247). Akademik Kitaplar Yayınları.
- Dulkadir, D. (2017). Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacı Krizi ve Suriyelilerin İç Hukuktaki Statüleri. *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 2(1), 21-36.
- Emek İnan, C. (2014). Türkiye'de İskan Siyaseti: İskana Yönelik Örgütsel Yapı Üzerinden Bir İnceleme. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, (22), 82-102.
<https://doi.org/10.11611/JMER177>
- Erdem, U. (2017). Aşair ve Muhacirin Müdüriyet-i Umumiyesi (1913-1922). *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 9(1), 57-80.
- Erder, S. (2014). Türkiye'de Değişen Siyasal Konjonktür, Değişen Göç ve İskan Politikaları. In. A. İçdugyu, S. Erder, & Ö. F. Gençkaya (Eds.), *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023 Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere*. Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi.
- Erdoğan, M. M. (2017). "Kopuş"tan "Uyum"a Kent Mültecileri: Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi : İstanbul örneği. Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.
- Ergüven, N. S., & Özturanlı, B. (2013). Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62(4), 1007-1061.
https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000001733
- Eryılmaz, B. (2018). *Kamu Yönetimi Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar* (11 b.). Umutepe Yayınları.
- Eryiğit, B. H. (2021). Yerel Yönetimler. In. H. Ateş (Eds.), *Türk Kamu Yönetimi*. Savaş Yayınevi.
- Es, M., & Ateş, H. (2004). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Journal Of Social Policy Conferences*, (48), 2005-248.
- Eser, H. B., & Saydam, A. (2022). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Sunulan Hizmetler Üzerinde Kısa Bir İnceleme: Adana Büyükşehir Belediyesi Örneği. In. Y. Demirkaya & B. H. Gürsoy Haksevenler (Eds.), *Uluslararası VI. Sivil Strateji Sempozyumu Bildiri Kitabı* (pp. 213-222). Marmara Üniversitesi.
- Esenyurt Belediyesi. (2018). *Esenyurt Belediyesi 2017 yılı Faaliyet Raporu*. Esenyurt Belediyesi.
https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2017_YILI_FAALİYET_RAPORU.pdf

- Esenyurt Belediyesi. (2019). *2018 yılı Faaliyet Raporu*. Esenyurt Belediyesi. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2018_YILI_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Esenyurt Belediyesi. (2020a). *2020-2024 Stratejik Planı*. Esenyurt Belediyesi. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2020_2024_STRATEJİK_PLANI.pdf
- Esenyurt Belediyesi. (2020b). *Esenyurt Belediyesi 2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Esenyurt Belediyesi. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2019_YILI_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Esenyurt Belediyesi. (2021). *Esenyurt Belediyesi 2020 yılı Faaliyet Raporu*. Esenyurt Belediyesi. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2020_YILI_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Esenyurt Belediyesi. (2022). *Esenyurt Belediyesi 2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Esenyurt Belediyesi. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2021_YILI_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Esenyurt Belediyesi. (2023). *Esenyurt Belediyesi 2022 Yılı Faaliyet Raporu*. Esenyurt Belediyesi. https://www.esenyurt.bel.tr/Resimler/RaporlarResim/2022_YILI_FAALİYET_RAPORU.pdf
- Fichter, J. (2019). *Sosyoloji Nedir*. Anı Yayıncılık.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2018). *Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 2018-2023*. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. <https://www.goc.gov.tr/uyum-strateji-belgesi-ve-ulusal-eylem-planı>
- Göç Özel İhtisas Komisyonu. (2014). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Göç Özel İhtisas Komisyonu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Planı-Goc-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Raporu.pdf>
- Görmez, K. (2017). Yerel Yönetimlerin Geleceği. In. M. Güler, & M. Turan (Eds.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar Cilt I* (pp. 25-30). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.
- International Organization for Migration. (2004). *Göç Terimleri Sözlüğü*. International Organization for Migration.
- International Organization for Migration. (2021). *World Migration Report 2022*. International Organization for Migration. <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022>.
- İçduygu, A. (2014a). Bir Siyaset Ve Siyasa Alanı Olarak Uluslararası Göç: Son Yüzyılda Dünya Ve Türkiye. In. A. İçduygu, S. Erder, & Ö. F. Gençkaya (Eds.), *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere* (pp 26-77). Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- İçduygu, A. (2014b). Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Göç Hareketleri. In. A. İçduygu, S. Erder, & Ö. F. Gençkaya (Eds.), *Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere* (pp 222-261). Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.

- İçduygu, A., & Özçürümez, S. (2020). *Zorunlu Göç Deneyimi ve Toplumsal Bütünleşme: Kavramlar, Modeller ve Uygulamalar İle Türkiye*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- İnan, C. E. (2016). Türkiye'de Göç Politikaları: İskan Kanunları Üzerinden Bir İnceleme. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 10-33.
- Kahraman, S., Tanıyıcı, Ş. & Kutlu Ö. (2019). Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yabancı Göçmenler. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(2), 44-67.
- Kalkınma Bakanlığı. (2006). *Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)*. Resmi Gazete 26215. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. Resmi Gazete 28699. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Plani-2014-2018.pdf
- Karpat, K. H. (2010). *Osmanlı nüfusu: 1830-1914*. Timaş Yayınları.
- Kaya, A. (Ed.). (2020a). *Türkiye'de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Kitlesele Göçler Yerel Yanıtlar*. SKL International.
- Kaya, A. (Ed.). (2020b). *Türkiye'de Suriyeli Göçü ve Belediye Deneyimleri: Birlikte Yaşam ve Sosyal Uyum*. Resilience in Local Governance.
- Kaya, H., & Aras, H. (2021). AFAD'ın Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Faaliyetleri Üzerinde İnsani Güvenlik Kavramı Bağlamında Bir İnceleme. *Türk İdare Dergisi*, (493), 169-200.
- Keleş, R. (2021). *Yerinden Yönetim ve Siyaset* (12 b.). Cem Yayınevi.
- Kesgin, B. (2019). *Yoksulluğa Yerel Müdahale Sosyal Belediyecilik Muhafazakar ve Sosyal Demokrat Perspektiften* (2 b.). Ekin Yayınevi.
- Kesgin, S. S., & Öztaş, N. (2015). Uluslararası İnsan Hareketliliklerinin Yönetimi ve Göç Politikaları. *Kamu Politikası Çalıştayı*, Sakarya Üniversitesi, (61-71).
- Kılıç, S. (2017). Mülteci Krizi Bağlamında İsveç'in Göçmen Bütünleşme Politikasının Değerlendirilmesi. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 16(2), 85-120.
- Kocacık, F. (1980). Balkanlar'dan Anadolu'ya Yönelik Göçler (1878-1890). *Osmanlı Araştırmaları*, 1(1), 137-190.
- Kömürcüoğlu, M. (2018). Merkezi İdare ve Yerel Yönetimler Arasında Görev, Yetki ve Bütçe Paylaşımı: Mahalli İdarelerin Mali Dönüşüm Stratejileri. In. H. Ateş, M. Çöpoğlu, & M. Bıyıkoglu (Eds.). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin Geleceği Yeni Sistemde Yerel Yönetimler*. Savaş Yayınevi.
- Kömürcüoğlu, M. (2019). *Türkiye'de Şehir ve Toplum Tarih, Teori ve Temel Meseleler*. KETEBE.
- Kömürcüoğlu, M., & Namlı, Z. (2023). Sığınak Şehir Politikalarının San Francisco Örneği Üzerinden İncelenmesi. *Journal of Political Administrative and Local Studies (JPAL)*, 6(1), 21-42.
- Köşer Akçapar, Ş. (2021). Uluslararası Göç Alanında Güvenlik Algılamaları ve Göçün İnsani Boyutu. In. İhlamur Öner, S. G. & Şirin Öner, N. A. (Eds.). *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar* (pp 563-575). İletişim Yayınları.

- Kutlu, Ö., Örselli, E., & Kahraman, S. (2017). Sosyal Belediyecilik Bağlamında Türkiye’de Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Çalışmalar. In. M. Güler, & M. Turan (Eds.). *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar Cilt I* (pp. 443-459). Marmara Belediyeler Birliği.
- Küçükçekmece Belediyesi. (2023). *Küçükçekmece Belediyesi 2022 Yılı Faaliyet Raporu*. Küçükçekmece Belediyesi. <https://kucukcekmece.istanbul/Content/dosya/1946/2022-yili-kurum-faaliyet-raporu-son-37902-1621559.pdf>
- Laubenthal, B. (2022). Introduction: Assimilation, Integration or Transnationalism? An Overview of Theories of Migrant Incorporation. *International Migration*, 61(1), 84-91.
- Lee, E. S. (1966). A Theory Of Migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Marmara Belediyeler Birliği. (2015). *Kent Mültecilerine Hizmette Belediyelerin Rolü*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği. <https://marmara.gov.tr/UserFiles/Attachments/2017/04/14/28b3e8d5-e08a-4f5a-a310-b3c71b91b23d.pdf>
- Mülteciler Derneği. (2022). *Mülteciler Derneği 2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Mülteciler Derneği. <https://multeciler.org.tr/wp-content/uploads/2022/08/multeciler-dernegi-faaliyet-raporu-2021.pdf>
- Oktav, Ö. Z. (2020). Küreselleşme Sürecinde Türkiye’nin Göç Politikaları: Suriye Krizi Bağlamında Türkiye AB İlişkilerinde Mülteci Sorunu. In. A. Cihan, İ. Ermağan, & H. Genç (Eds.). *Dünya’da Göç Yönetimi ve Türkiye’nin Göçmenleri: Göçü Nasıl Yönetmeli?* (pp 109-133). Akademik Kitaplar Yayınları.
- Oktay, T. (2020). 1855-2020 Döneminde Türkiye’de Büyükşehir Belediye Yönetiminin Gelişimi. *Strategic Public Management Journal*, 6(12), 1-41.
- Ortaylı, İ. (2020). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)* (4 b.). Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Özaslan, K. (2019). Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Kent Tercihlerini Etkileyen Faktörler: İstanbul Örneği. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 3(2), 59-72.
- Özaslan, K. (2021). *Türkiye’nin Değişen Göç Politikası ve Belediyeler: İstanbul Örneği*. Adalet Yayınevi.
- Özel İhtisas Komisyonu. (2018). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023) Dış Göç Politikası Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Özel İhtisas Komisyonu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/DisGocPolitikas%C4%B1OzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf>
- Özensel, E. (2012). Çokkültürlülük Uygulaması Olarak Kanada. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(1), 55-70.
- Özer, M. A. (2015). Yerel Yönetim Merkezi Yönetim İlişkilerinde Gelir Bölüşümü Sorunu ve Türkiye'deki Son Durum Değerlendirmesi. *Türk İdare Dergisi*, (481), 525-558.
- Özgür, U. (2007). *Bulgaristan Türkleri'nin 1950-1951 Yıllarında Türkiye'ye Göçleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi.

- Özkan, A. & Köşe, Ş. (2017). Avrupa Birliğinde Göç Politikaları Ve Türk Kamu Yönetiminde Göç Reformları. In. A. Yatkın (Eds). *Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı* (pp.252-266). Fırat Üniversitesi.
- Öztop, S., & Namlı, Z. (2022). Göç Politikalarının Yerel Yönetim Stratejik Planlarında Yansıması: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği. In. Y. Demirkaya & B. H. Gürsoy Haksevenler (Eds.). *Uluslararası VI. Sivil Strateji Sempozyumu Bildiri Kitabı*. Marmara Üniversitesi.
- Özyakışır, D. (2013). *Göç – Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*. Nobel Yayıncılık.
- Park, R. (1914). Racial Assimilation in Secondary Groups With Particular Reference To The Negro. *American Journal of Sociology*, 19(5), 606-623.
- Parlak, B. (2014). Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri. *TESAM Akademi Dergisi*, 1(1), 7-40.
- Sağiroğlu, A. Z. (2015). Türkiye'nin Geçişen Göç Karakteri. *Sosyoloji Divanı*, (6), 9-30.
- Sağiroğlu, A. Z. (2019). Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi. In. A. Esen, & M. Duman (Eds.). *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (pp. 243-269). Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.
- Say, Ö. (2017). Çokkültürlülük Kavramı ve Anlamın Çokluğu. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 29-39.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023)*. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf
- Sultanbeyli Belediyesi. (2018). *Sultanbeyli Belediyesi 2017 Yılı Faaliyet Raporu*. Sultanbeyli Belediyesi. https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2022/02/SB_Faaliyet-Raporu-2017.pdf
- Sultanbeyli Belediyesi. (2019). *Sultanbeyli Belediyesi 2018 Yılı Faaliyet Raporu*. Sultanbeyli Belediyesi. https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2020/01/SB_Faaliyet-Raporu-2018.pdf
- Sultanbeyli Belediyesi. (2020a). *Sultanbeyli Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı*. Sultanbeyli Belediyesi. https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2020/01/SB_Stratejik_Plan_2019-2024.pdf
- Sultanbeyli Belediyesi. (2020b). *Sultanbeyli Belediyesi 2019 Yılı Faaliyet Raporu*. Sultanbeyli Belediyesi. https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2020/08/SultanbeyliFaaliyet-2019-24072020_095709.pdf
- Sultanbeyli Belediyesi. (2021). *Sultanbeyli Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu*. Sultanbeyli Belediyesi. <https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2021/05/Faaliyet-Raporu-2020.pdf>
- Sultanbeyli Belediyesi. (2022). *Sultanbeyli Belediyesi 2021 Yılı Faaliyet Raporu*. Sultanbeyli Belediyesi. <https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2022/06/2021-yili-Faaliyet-Raporu-Baski1.pdf>

- Sultanbeyli Belediyesi. (2023). *Sultanbeyli Belediyesi 2022 Yılı Faaliyet Raporu*. Sultanbeyli Belediyesi. https://www.sultanbeyli.bel.tr/wp-content/uploads/2023/05/2022_Yili_Faaliyet_Raporu_11052023_104408.pdf.
- Südaş, İ. (2009). Uluslararası Emekli Göçünün Türkiye'nin Kıyı Kentleri Üzerine Etkileri. 5. *Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Uygulama ve Araştırma Merkezi.
- Şan, M. K. (2005). Farklılık ve Çokkültürlülük Siyasetleri Üstüne Bir Deneme. *Milel ve Nihal*, 3(1-2), 67-114.
- Şirin, N. A. (2021). Çabalar Sonuç Verecek Mi? Avrupa Birliği'nin Ortak Bir Göç ve Sığınma Politikası Oluşturma Girişimleri. In. İhlamur Öner, S. G. & Şirin Öner, N. A. (Eds.). *Küreselleşme Çağında Göç Kavramlar Tartışmalar* (pp 539-561). İletişim Yayınları.
- Şişli Belediyesi. (2023). *Şişli Belediyesi 2022 yılı Faaliyet Raporu*. Şişli Belediyesi. <https://webapi.sisli.bel.tr/file/e36db13e-29bb-4055-a59b-403c03d33857.pdf>.
- Taşçı, Ö., & Kara, A. (2019). Türkiye'de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 260-313.
- Tekeli, İ. (1983). Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye'de Belediyelerin Gelişimi. *Amme İdaresi Dergisi*, 16(2), 3-22.
- Tekeli, İ. (1990). Osmanlı İmparatorluğundan Günümüze Nüfusun Zorunlu Yer Değiştirmesi ve İskan Sorunu. *Toplum ve Bilim*, (50), 49-71.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve Ötesi*. Tarih Vakfı Yayınları.
- Topçu, D. (2018). Dönüşümü Yönetmek: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin Geleceği. In. H. Ateş, M. Çöpoğlu, & M. Bıykoğlu (Eds.). *Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Merkezi İdare ve Yerel Yönetimlerin Geleceği Yeni Sistemde Yerel Yönetimler*. Savaş Yayınevi.
- Toprak, Z. (2021). *Yerel Yönetimler*. Nobel Yayınevi.
- UNDP. (2018). *3RP Regional, Refugee and Resilience Plan 2017-2018 in Response to The Syria Crisis*. UNDP.
- Uzun, Ş. (2017). Geçmişten Günümüze Türkiye'nin Göç Yönetimi. In. A. Yatkın (Eds.), *Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* (pp. 79-96). Fırat Üniversitesi.
- Üstübcici, A. (2017). Türkiye'de Göç Politikaların Dönüşümü: Yasadışılığın Uluslararası Üretiminden Makbul Yabancıya. *Toplum ve Bilim*, (140), 106-122.
- Williams, A., & Ortega, S. (1990). Dimensions of Ethnic Assimilation: An Empirical Appraisal of Gordon's Typology. *Social Science Quarterly*, 71(4), 697-710.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Anı Yayıncılık.
- Yanardağ, S. (1992). *Yerel Yönetimler Sorunlar ve Çözümler*. TÜSİAD.
- Yaş, H. (2017). Merkezin Çekim Alanındaki Yerel Yönetimler. In. M. Güler, & M. Turan (Eds.), *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar Cilt I* (pp. 186-206). Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Yıldırım, A. (2014). Yerellik İlkesi ve Türkiye'de Uygulanabilirliği Üzerinde Bir Değerlendirme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(5), 130-140. [10.16992/ASOS.198](https://doi.org/10.16992/ASOS.198)

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021) *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. Baskı). Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, S. (2019). *Ansiklopedik Kent Sözlüğü*. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.

Yıldırım Mat, T. (2020). Uluslararası Hukuk ve Göç. In. A. Cihan, İ. Ermagan, & H. Genç (Eds.), *Dünyada Göç Yönetimi ve Türkiye'nin Göçmenleri: Göçü Nasıl Yönetmeli?* (pp 19-49). Akademik Kitaplar.

Yıldız, M. & Sobacı, M. Z. (2013). *Kamu Politikası Kuram ve Uygulama*. Adres Yayınları.

Yılmaz, Z. (2021). *Yerel Yönetimleri Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikaları: Ankara Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi.

Zeytinburnu Belediyesi. (2018). *Zeytinburnu Belediyesi 2017 Yılı Faaliyet Raporu*.

Zeytinburnu Belediyesi. <https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/08/dokuman-2017FaaliyetRaporu.pdf>

Zeytinburnu Belediyesi. (2019). *Zeytinburnu Belediyesi 2018 Yılı Faaliyet Raporu*.

Zeytinburnu Belediyesi. https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/08/dokuman-2018_faaliyet_raporu.pdf

Zeytinburnu Belediyesi. (2020a). *Zeytinburnu Belediyesi 2020-2024 Stratejik Planı*.

Zeytinburnu Belediyesi. https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/09/Zeytinburnu_2020_2024_StratejikPlani.pdf

Zeytinburnu Belediyesi. (2020b). *Zeytinburnu Belediyesi 2019 Yılı Faaliyet Raporu*.

Zeytinburnu Belediyesi. https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/08/2019_faaliyet_raporu.pdf

Zeytinburnu Belediyesi. (2021). *Zeytinburnu Belediyesi 2020 Yılı Faaliyet Raporu*.

Zeytinburnu Belediyesi. <https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2021/08/zeytinburnu-belediyesi-2020-faaliyet-raporu.pdf>

Zeytinburnu Belediyesi. (2022). *Zeytinburnu Belediyesi 2021 Yılı Faaliyet Raporu*.

Zeytinburnu Belediyesi. <https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2022/04/2021-faaliyet-rapor-son.pdf>

Zeytinburnu Belediyesi. (2023). *Zeytinburnu Belediyesi 2022 Yılı Faaliyet Raporu*.

Zeytinburnu Belediyesi. https://zeytinburnu.istanbul/wp-content/uploads/2023/04/2022_faaliyet.pdf

İnternet Kaynakları

Amt für multikulturelle Angelegenheiten. Erişim Adresi: <https://www.amka.de/raeume>
Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2023

Esenyurt Belediyesi. *Dış İlişkiler Müdürlüğü*. Erişim Adresi: <https://www.esenyurt.bel.tr/home/mudurlukBilgileriDetay?MudurlukAdi=Dİ%5%9E-%C4%B0L%C4%B0%5%9EK%C4%B0LER-M%3%9CD%C3%9CRL%C3%9C%C4%9E%C3%9>

Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2023

Göç İdaresi Başkanlığı. *Geçici Koruma*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2023.

Göç İdaresi Başkanlığı. *Başkanlık*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/baskanligin-gorevleri> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023

Göç İdaresi Başkanlığı. *Göç Tarihi*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023

Göç İdaresi Başkanlığı. *Göç Kurulu*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/goc-kurulu> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023

Göç İdaresi Başkanlığı. *Misyon*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/misyon> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023

Göç İdaresi Başkanlığı. *Uyum Hakkında*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/uyum-hakkinda> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023

Göç İdaresi Başkanlığı. *Vizyon*. Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/vizyon> Erişim Tarihi: 3 Nisan 2023

İçişleri Bakanlığı. (2003). *İltica ve Göç Alanındaki Avrupa Birliği Müktesabatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı*. T.C İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı: Erişim Adresi: <https://www.goc.gov.tr/iltica-ve-goc-ulusal-eylem-planı> Erişim Tarihi: 20 Mart 2023

Özipek, B. B. (2019). *Sultanbeyli Belediyesi Örneğinde Başarılı Göç Yönetişimi*. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu. Erişim Adresi: <https://www.sdplatform.com/Dergi/1237/Sultanbeyli-Belediyesi-orneginde-basarili-goc-yonetisimi.aspx> Erişim Tarihi: 21 Haziran 2023.

Sultanbeyli Belediyesi. *Coğrafi Durum ve Nüfus*. Erişim Adresi: <https://www.sultanbeyli.bel.tr/cografi-durum-ve-nufus/> Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2023.

T.C. Esenyurt Kaymakamlığı. Erişim Adresi: <http://www.esenyurt.gov.tr/suriye-kademoon-okul-ailisi> Erişim Tarihi: 12 Temmuz 2023.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2022). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022*. Erişim Adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuc-lari-2022-49685> Erişim Tarihi: 15 Temmuz 2023

Türk Dil Kurumu. Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 5 Şubat 2023

Zeytinburnu Belediyesi. *Aile Kadın Destekleme ve Engelliler Merkezi*. Erişim Adresi: <https://akdem.org.tr/birim/kente-uyum-birimi/> Erişim Tarihi: 12 Haziran 2023

Zeytinburnu Belediyesi. *Kurumsal Tarihçe*. Erişim Adresi: <https://zeytinburnu.istanbul/zeytinburnu-kurumsal/tarihce/> Erişim Adresi: 12 Haziran 2023

EK

İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Yerel Yönetimler ve Şehircilik Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tez Çalışması Yarı Yapılandırılmış Görüşme Soruları

Kayıt:

- 1- İlçenizde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilerin kayıtlarını nasıl tutuyorsunuz?
- 2- İl Göç İdaresinden ilçenizde bulunan geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik bilgileri alıyor musunuz?
- 3- İl Göç İdaresinden bilgileri alırken herhangi bir sorunla karşılaşıyor musunuz? Karşılaşıyorsanız bunlar nelerdir?

İş Birliği:

- 4- Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde merkezi yönetim kurumları ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?
- 5- Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde uluslararası kurum ve kuruluşlar ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?
- 6- Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde sivil toplum kuruluşları ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?
- 7- Geçici koruma altındaki Suriyelilere sunduğunuz hizmetlerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile iş birliği alanlarınız var mı? Varsa nelerdir?
- 8- Farklı kurumlarla yapılan iş birliği eksikliğinden doğan sorunlar nelerdir?

Göç Politikası:

- 9- Belediyenizin göçle gelenlere yönelik geliştirdiği bir politika var mı?
- 10- Bu politikalarda merkezi yönetimin etkisi nasıl açıklanabilir?

- 11- Belediyenizin göç politikasının merkezi yönetimin göç politikasıyla olan ilişkisi nedir?
- 12- Geçici koruma altındaki Suriyelilerin toplumsal kabul ve uyumuna yönelik olarak hangi faaliyetler yapılmaktadır?
- 13- Geçici koruma altındaki Suriyelilerin kalıcı hale gelmeleri belediyenin geliştirdiği politika ve yürüttüğü faaliyetlerde ne gibi değişikliklere sebep olacaktır?

Suriyelilere Sunulan Hizmetler:

- 14- Geçici koruma altındaki Suriyelilere Türkçe dil eğitimi konusunda sunduğunuz hizmetler var mı? Varsa nelerdir?
- 15- Var olan meslek edindirme kurslarından geçici koruma altındaki Suriyeliler faydalıyor mu?
- 16- Geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik olarak sosyal yardım faaliyetleriniz var mı? Varsa nelerdir?
- 17- Sosyal yardımlarınızı ayni olarak mı nakdi olarak mı gerçekleştiriyorsunuz?
- 18- Geçici koruma altındaki Suriyelilere karşı karşıya kaldıkları bürokratik süreçlere yönelik danışmanlık hizmeti sunuyor musunuz?

Hizmet Sunma Sebepleri:

- 19- Belediyenizde geçici koruma altındaki Suriyeliler veya genel olarak göçmenlere yönelik özel olarak oluşturulmuş birimleriniz var mı? Varsa bu birimler nelerdir?
- 20- Kanunlarda, göçmenlerle ilgili belediyelerin yetki ve sorumluluk nelerdir?
- 21- Kanunlarda, göçmenlerle ilgili verilen yetkilerde mevcut olan eksikliklerin doğurduğu sorunlar nelerdir? Bu sorunlar nasıl giderilebilir?

- 22- Göçmenlere ve çalışmamızın özelinde geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik hizmet sunmanızın sebepleri nelerdir?
- 23- Sunulan hizmetlerde yasal çerçevenin ötesinde kurumsal olarak bir inisiyatif mi alınmaktadır?
- 24- Sunulan hizmetlerde kanunda yer alan “hemşehrilik hukuku” çıkış noktasını oluşturmakta mıdır?
- 25- Sunulan hizmetlerde kentlilik bilincinin sağlanması bir amaç olarak etkili midir?
- 26- Kanunda yer alan “Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur.” İfadesi, Suriyelilere yönelik olarak sunulan hizmetlerde etkili midir?